

จักรวาลวิทยา

คำนำ

เอกสารวิชา GL 101 วิชาจักรวาลวิทยา มุ่งให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับจักรวาลวิทยาในพระพุทธศาสนา ซึ่งคณะกรรมการประจำวิชาได้รวบรวมและเรียบเรียงมาจากพระไตรปิฎก และจากการอธิบายโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ดังนั้นคณะกรรมการฯ จึงเชื่อว่าเมื่อนักศึกษาได้ศึกษาวิชานี้แล้ว นอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจักรวาลวิทยาในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังจะทำให้นักศึกษาได้มีความเข้าใจในธรรมชาติของโลกและชีวิต อันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและเหมาะสม

การจัดทำเอกสารประจำกลุ่มวิชานี้ เป็นการทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการฯ แม้จะมีการตรวจทานและตรวจแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาหลายครั้ง แต่ก็เชื่อว่าอาจจะมีสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์อยู่บ้าง จึงหวังว่าท่านผู้รู้หรือผู้อ่านจักได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหาสาระให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปในอนาคต

คณะกรรมการประจำวิชาจักรวาลวิทยา

สารบัญ

	หน้าที่
คำนำ	(3)
รายละเอียดชุดวิชา	(6)
วิธีการศึกษา	(7)
บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเรื่องจักรวาลวิทยา	1
1.1 ศัพท์สำคัญที่ต้องศึกษา	4
1.2 ความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า	8
1.3 แหล่งความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา	11
บทที่ 2 องค์ประกอบของจักรวาล	19
2.1 ธาตุ	23
2.2 วัตถุประสงคของการศึกษาเรื่องธาตุ	29
บทที่ 3 โครงสร้างของจักรวาล	37
3.1 ความรู้เรื่องจักรวาลทางวิทยาศาสตร์	42
3.2 องค์ประกอบของจักรวาลทางพุทธศาสตร์	44
3.3 โครงสร้างทางกายภาพของจักรวาล	44
3.4 ที่อยู่อาศัยของสัตว์ทั้งหลายในจักรวาล	48
3.5 องค์ประกอบของภพ	49
3.6 กามภพ	50
3.7 รูปภพ	66
3.8 อรูปภพ	70
บทที่ 4 การกำเนิดโลกและมนุษย์	73
4.1 ความยาวนานในการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไป ของจักรวาล	77
4.2 หน่วยวัดเวลาของจักรวาล	77
4.3 ความเชื่อเรื่องกำเนิดโลก	79
4.4 กำเนิดโลกและมนุษย์ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา	80

บทที่ 5 ความเสื่อมของจักรวาล	93
5.1 โลกเสื่อมตั้งแต่เริ่มต้น	96
5.2 ลำดับเหตุการณ์ของความเสื่อม	98
5.3 ความเสื่อมเริ่มจากผู้ปกครอง	99
5.4 ความเสื่อมปรากฏในสังคมมนุษย์	100
5.5 ความเสื่อมขั้นวิกฤติ	102
5.6 สาเหตุแห่งความเสื่อมของมนุษย์	102
5.7 วิธีปกป้องโลกและทำให้โลกเจริญขึ้น	106
5.8 ประโยชน์ของการเข้าใจเรื่องความเจริญและความเสื่อม ของมนุษย์	107
บทที่ 6 การแตกทำลายของจักรวาล	111
6.1 สาเหตุแห่งการแตกทำลายของจักรวาล	114
6.2 สิ่งที่ทำลายโลกขึ้นอยู่กับจิตใจมนุษย์	115
6.3 ขอบเขตการทำลายของ ไฟ น้ำ และลม	116
6.4 ลักษณะที่จักรวาลถูกทำลาย	118
6.5 เหตุที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงถึงการทำลายโลก	120
บทที่ 7 กรณีศึกษาการเวียนว่ายตายเกิดของโลก	123
7.1 การท่องเที่ยวในภพภูมิต่างๆ	127
7.2 เรื่องจริงจากกรณีตัวอย่างชีวิตหลังความตาย	129
บทที่ 8 สรุปสาระสำคัญจากการศึกษาจักรวาลวิทยา	147
8.1 ปัญหาเรื่องใครสร้างโลก	150
8.2 การแบ่งยุคในการอธิบายเรื่องโลก และจักรวาล	153
8.3 พระสูตรสำคัญในวิชาจักรวาลวิทยา	154
8.4 สรุปสาระสำคัญจากบทเรียน	158
8.5 สรุปสาระสำคัญวิชาจักรวาลวิทยา	161
8.6 พระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตรผู้ประเสริฐที่สุด	162

รายละเอียดชุดวิชา

1. คำอธิบายชุดวิชา

GL 101 จักรวาลวิทยา

ศึกษาเรื่องจักรวาลวิทยาในพระพุทธศาสนา ธรรมชาติของโลกและชีวิต องค์ประกอบ ลักษณะ และระยะเวลาของโลกและจักรวาล การเวียนว่ายตายเกิด กำเนิดมนุษย์ และความเสื่อมของอายุ อันเนื่องมาจากศีลธรรมของมนุษย์ เพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามพุทธวิธี มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง

2. วัตถุประสงค์ชุดวิชา

1. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา ธรรมชาติของโลก และชีวิต
2. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้เรื่องปฏิสัมพันธ์ของโลก ชีวิต และศีลธรรม
3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

3. รายชื่อบทที่สอน

- บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเรื่องจักรวาลวิทยา
- บทที่ 2 องค์ประกอบของจักรวาล
- บทที่ 3 โครงสร้างของจักรวาล
- บทที่ 4 การกำเนิดโลกและมนุษย์
- บทที่ 5 ความเสื่อมของจักรวาล
- บทที่ 6 การแตกทำลายของจักรวาล
- บทที่ 7 กรณีศึกษาการเวียนว่ายตายเกิดของโลก
- บทที่ 8 สรุปสาระสำคัญจากการศึกษาจักรวาลวิทยา

วิธีการศึกษา

1. การเตรียมตัวเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

ในการศึกษาแต่ละบท ของชุดวิชาจักรวาลวิทยา นักศึกษาควรปฏิบัติดังนี้

ก. ใช้เวลาศึกษาวันละ 1 ชั่วโมง และควรศึกษาให้จบบทภายใน 1-2 สัปดาห์

ข. ควรทำแบบฝึกหัดก่อนบทเรียน เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ และทำกิจกรรมในระหว่างบทเรียนตามที่กำหนดไว้ เมื่อได้ศึกษาบทเรียนเสร็จแล้ว ควรตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในบทเรียน ด้วยการทำแบบฝึกหัดท้ายบท

ค. ควรศึกษาประกอบกับสื่อการสอน โดยเฉพาะจากการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (มีระบุรายละเอียดในข้อที่ 5)

2. การประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียน

ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในกิจกรรมก่อนเรียนในแต่ละบท เพื่อวัดพื้นฐานความรู้เดิมของนักศึกษาว่ามีความรู้ในเนื้อหาที่จะศึกษามากน้อยเพียงใด และควรมุ่งมั่นในเนื้อหาใดที่นักศึกษายังขาดความรู้หรือมีความรู้น้อย หลังจากศึกษาเอกสารการสอนโดยตลอดทั้งบทแล้ว ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนในกิจกรรมท้ายบท ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถทราบได้ว่า ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมมากน้อยเพียงใด และมีความรู้ในเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์พอที่จะข้ามไปศึกษาบทต่อไปได้หรือไม่ เกณฑ์ที่ถือว่าพอใช้คือตอบถูกประมาณร้อยละ 80 ของแบบประเมินผลตนเองก่อนหรือหลังเรียนแต่ละชุด ขอให้ศึกษาพึงตระหนักว่าการทำแบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียนด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเองเท่านั้นจึงจะได้ผล

3. การศึกษาเอกสารการสอน

ก่อนศึกษาเนื้อหาในแต่ละบท ขอให้ศึกษาแผนการสอนประจำบท และในบทนั้นๆ มีกี่ตอน มีหัวเรื่องอะไรบ้าง ศึกษาแนวคิดและวัตถุประสงค์ แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

เมื่ออ่านรายละเอียดของแต่ละเรื่องในแต่ละตอนจบแล้ว ควรบันทึกสาระสำคัญของแต่ละเรื่อง และปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดไว้ในท้ายบท ก่อนจะศึกษาเรื่องอื่นๆ ต่อไป การปฏิบัติกิจกรรมนี้จะช่วยให้ นักศึกษาสามารถประเมินผลตนเองได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านมากน้อยเพียงใด อันจะเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาในแง่ของการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและมีคุณค่าต่อชีวิตอย่างแท้จริง ฉะนั้นนักศึกษาจึงควรปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างด้วยตนเองและอย่างต่อเนื่อง

4. การทำกิจกรรม

นักศึกษาควรบันทึกสาระสำคัญและทำกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมาย เพราะกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นมากสำหรับการศึกษาชุดวิชานี้ และควรทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมด้วยตนเองก่อนตรวจคำตอบจากแนวตอบท้ายบท

5. ศึกษาผ่านบทเรียนทางการศึกษาระยะทางไกลผ่านดาวเทียมและสื่อเสริม

เนื่องจากการศึกษาระยะทางไกลผ่านดาวเทียม(หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า“ดาวธรรม”) ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิศึกษาระยะทางไกลเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นสื่อที่มีการนำเสนอสาระความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติ และสามารถติดตามชมและศึกษารายการต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาวิชาจักรวาลวิทยาในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี นักศึกษาควรหาโอกาสรับชมและศึกษารายการจากโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยาที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม Case Study และพุทธประวัติ เป็นต้น โดยทำความเข้าใจในเนื้อหา พร้อมทั้งควรศึกษาเพิ่มเติมจากสื่อสอนเสริมบทเรียน(ซึ่งเรียกว่า E-Learning) ซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้ผลิตขึ้นเพื่อประกอบการเรียนโดยตรง (นักศึกษาสามารถสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการศึกษาระยะทางไกลผ่านดาวเทียมได้ที่ชมรมประสานงาน DOU ตามที่อยู่ที่ท่านสมัครเรียน)

6. เข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา

เพื่อให้ให้นักศึกษามีความเข้าใจในการเรียนวิชาจักรวาลวิทยา นักศึกษาควรติดตามรายการธรรมะซึ่งเรียกว่า “โรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา” ซึ่งเป็นรายการหนึ่งในการศึกษาระยะทางไกลผ่านดาวเทียมที่มีการนำเสนอทุกวันจันทร์-เสาร์ ตั้งแต่เวลา 19.00-21.30 น. (เวลาในประเทศไทย) หรือเวลาช่วงอื่นที่มีการทบทวน ตามที่มีการแจ้งไว้ในผังรายการ ซึ่งนักศึกษาสามารถสอบถามหรือขอรับเอกสารได้ที่ชมรมประสานงาน DOU ที่ใกล้ที่อยู่ของท่าน

7. การสอบ

การศึกษาวิชาจักรวาลวิทยา มีการวัดผลด้วยการสอบข้อเขียนทั้งแบบปรนัยและอัตนัย อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิชาจักรวาลวิทยานี้ แม้การวัดผลการเรียนด้วยการสอบข้อเขียนจะมีความสำคัญในการประเมินผลการเรียนของนักศึกษา แต่สิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือนักศึกษาจะต้องได้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องสามารถค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และจะต้องมีดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ถูกต้อง และเหมาะสมในทุกสังคม

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้น

เรื่องจักรวาลวิทยา

เนื้อหาบทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเรื่องจักรวาลวิทยา

1.1. ศัพท์สำคัญที่ต้องศึกษา

1.1.1. จักรวาลวิทยา คือ อะไร

1.1.2. โลก คือ อะไร

1.1.3. โลกนี้ โลกหน้า คือ อะไร

1.2 ความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า

1.2.1 การพิจารณาเหตุผลเรื่องโลกนี้ โลกหน้ามีจริงหรือไม่

1.2.2 เรื่องโลกนี้ ต้องเข้าใจให้ถูกต้อง

1.2.3 ประโยชน์ของความเข้าใจถูกต้องในเรื่องโลกนี้

1.2.4 หลักการเตรียมความพร้อมอย่างถูกต้องสู่โลกหน้า

1.3 แหล่งความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา

1.3.1 การค้นพบความรู้ในพระพุทธศาสนา

1.3.2 วิชาจักรวาลวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของธรรม

1.3.3 แหล่งที่มาของความรู้เรื่องวิชาจักรวาลวิทยา

1.3.4 เรื่องจักรวาลวิทยาเป็นอจินไตย

1.3.5 จุดมุ่งหมายของการศึกษาจักรวาลวิทยา

1. ก่อนการศึกษารายละเอียดการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาล ในเบื้องต้น นักศึกษาต้องทำความเข้าใจความหมายของศัพท์สำคัญ เช่น จักรวาลวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์ และจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ โลก และโลกนี้ โลกหน้า ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อกำหนดขอบเขตในการศึกษา และทำความเข้าใจความหมายของศัพท์ที่อาจจะทำให้นักศึกษาสับสนได้
2. คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเองมองไม่เห็น สัมผัสไม่ได้ นั่น ไม่มีในโลก เช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งคนส่วนใหญ่เชื่อว่า ตายแล้วสูญ ไม่มีการเกิดอีก ปัญหาเรื่องความเชื่อเหล่านี้มีผลต่อการศึกษาวิชาจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจเรื่องโลกนี้ โลกหน้าเสียก่อน
3. ความรู้เรื่องโลกและจักรวาลในปัจจุบัน ได้จากการค้นคว้าทดลองด้วยอุปกรณ์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์โดยศึกษาจากธรรมชาติ ความรู้ที่ได้นั้น เป็นความรู้ที่ยังไม่สมบูรณ์ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่วนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบเรื่องจักรวาลจากกฎธรรมชาติด้วยวิธีการทางจิต ความรู้ชนิดนี้เรียกว่า วิชชา เป็นความรู้ที่ไม่เปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายคำแปลและความหมายของศัพท์สำคัญในบทเรียนนี้ได้
2. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายผลกระทบจากความไม่เชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า ต่อการดำรงชีวิตได้
3. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายแหล่งที่มาของความรู้เรื่อง จักรวาลวิทยาในพระพุทธศาสนาได้

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นวิชาจักรวาลวิทยา

ปัจจุบันนี้ โลกกำลังเจริญก้าวหน้าและพัฒนาอย่างรวดเร็วด้วยวัตถุและเทคโนโลยีอันทันสมัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมวลมนุษยชาติได้มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น วิทยาศาสตร์มีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านั้นให้เจริญก้าวหน้า จนเราอาจกล่าวได้ว่า วิทยาศาสตร์นำความเจริญมาสู่มนุษย์

วิทยาศาสตร์ทำให้เกิดการค้นพบเรื่องราวอันลึกลับของธรรมชาติที่ถูกปกปิดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานให้ปรากฏต่อมนุษยชาติ ในการค้นพบครั้งสำคัญนั้น เรื่องโลกและจักรวาลเป็นเรื่องหนึ่งที่มีการกล่าวถึงกันมาก เพราะโลกและจักรวาลเป็นที่อาศัยของมนุษย์และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นเราจึงได้ทราบการค้นพบทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับโลกและจักรวาลมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ยังมีการ จัดตั้งองค์กรมากมายเพื่อศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ รวมถึงเปิดให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั่วโลกอย่างกว้างขวางอีกด้วย

สิ่งที่ได้กล่าวมานั้น เป็นการชี้ให้เห็นความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ที่มีผลต่อการค้นพบ กฎทางธรรมชาติของโลกและจักรวาล ซึ่งเป็นเพียงแง่มุมหนึ่งที่ทำให้ความรู้ของมนุษย์แจ่มชัดขึ้น แต่ยังมี ศาสตร์อีกแขนงหนึ่งที่ทำให้ทราบในเรื่องราวของการค้นพบกฎทางธรรมชาติของโลกและจักรวาล ด้วยวิธีการ ที่แตกต่าง แต่การค้นพบบางอย่างอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันบ้าง ศาสตร์ที่กล่าวถึงนี้ คือ พุทธศาสตร์

ก่อนที่จะเริ่มศึกษาเนื้อหาของวิชาจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์นั้น ในบทที่ 1 จะขอกล่าวถึง ความรู้เบื้องต้นที่จะทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาในบทต่อไปได้ง่ายขึ้น เนื่องจากวิชาจักรวาลวิทยานี้ อาจจะมี การสอนบ้างในมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่เป็นที่กว้างขวางนัก ส่วนมหาวิทยาลัยเปิด ธรรมกายแคลิฟอร์เนีย ได้มีการเปิดสอนวิชานี้ขึ้นเป็นครั้งแรก

1.1. ศัพท์สำคัญที่ต้องศึกษา

ลำดับแรกขอแนะนำคำแปลและความหมายของศัพท์สำคัญในวิชาจักรวาลวิทยาซึ่งมีอยู่หลายศัพท์ด้วยกัน ที่อาจจะทำให้นักศึกษาเข้าใจสับสนได้ เพราะศัพท์บางคำมีความหมายกว้างกว่าที่นักศึกษาเข้าใจ

1.1.1 จักรวาลวิทยา คือ อะไร

คำว่า จักรวาลวิทยา ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Cosmology ประกอบด้วยศัพท์ 2 คำ คือ คำ

ว่า จักรวาล ซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้คำแปลไว้ว่า ปริณทล ประชุม หมู่ บริเวณโดยรอบของโลก¹ และคำว่า วิทยา แปลว่า ความรู้ ดังนั้น คำว่า จักรวาลวิทยา เมื่อรวมความแล้วหมายความว่า ความรู้ที่ว่าด้วยเรื่องโลกและบริเวณโดยรอบของโลก

เมื่อเราทราบความหมายจากคำในภาษาไทยแล้ว ยังมีคำจำกัดความในภาษาอังกฤษจากคำว่า Cosmology แปลว่า the science of the origin and structure of the universe, especially as studied in ASTRONOMY² แปลเป็นภาษาไทยว่า วิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยการกำเนิดและโครงสร้างจักรวาล จากการศึกษาทางดาราศาสตร์

จากความหมายของ จักรวาลวิทยา ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ทำให้เราทราบความหมายของวิชาจักรวาลวิทยาในเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีการศึกษากันทั่วไปในมหาวิทยาลัยต่างๆ แต่ความหมายของวิชาจักรวาลวิทยาในเชิงพุทธศาสตร์ ยังไม่เคยมีใครให้ความหมายที่ชัดเจนไว้

ดังนั้น คณะผู้เขียนคู่มือการศึกษาวิชาจักรวาลวิทยาของมหาวิทยาลัยเปโตรธรรมกายแคลิฟอร์เนีย จึงขอเสนอความหมายของวิชาจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Buddhist Cosmology มีความหมายว่า การศึกษาเรื่องความเป็นไปของโลก จักรวาล และสิ่งมีชีวิต ตั้งแต่การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และการเสื่อมสลายไป โดยการศึกษาจากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ

จากความหมายของคำว่า จักรวาลวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์ และจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ ทำให้เราเห็นภาพรวมของวิชานี้ ว่าเป็นการศึกษาเรื่องโลกและจักรวาลอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ แต่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแตกต่างกัน คือ การศึกษาจักรวาลเชิงวิทยาศาสตร์มุ่งแสวงหาความรู้ใหม่ๆ โดยอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ส่วนการศึกษาจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ เป็นการศึกษาสภาพความเป็นจริงของจักรวาลจากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเตือนสติให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจชีวิตได้อย่างถูกต้อง

1.1.2 โลก คือ อะไร

ในหัวข้อต่อไปนี้ นักศึกษาจะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำศัพท์สำคัญที่มักจะพบบ่อยๆ ในทุกบทเรียนของหนังสือเล่มนี้ คือ คำว่า โลก ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจโดยความหมายแค่ว่า โลกเป็นเพียงดาวเคราะห์ดวงกลมๆ ที่อยู่ในระบบสุริยจักรวาลเท่านั้น แต่สำหรับความหมายของโลกในทางพระพุทธศาสนายังมีความหมายที่กว้างกว่านั้น ดังนั้นเราควรทำความรู้จักความหมายของโลกให้ถ่องแท้ว่า

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2530), หน้า 219.

² Longman Group Limited, Longman Dictionary of Contemporary English, (Harlow and London: The Pitman Press, 1978), p.248.

โลก คือ อะไร

โลก¹ ในความหมายของคำภาษาบาลีว่า โลเก มี 3 โลก คือ สัตว์โลก สังขารโลก โอกาสโลก (หรือ อากาสโลก) ในโลกทั้ง 3 นั้น หมู่สัตว์ทั้งหลายที่เนื่องด้วยอินทรีย์ ที่เป็นไปด้วยสามารถแห่งการสืบต่อ แห่งรูปธรรม อรูปธรรม และทั้งรูปธรรมและอรูปธรรม ชื่อว่า สัตว์โลก โลกที่แยกประเภทออกไปเป็นพื้นดิน และภูเขาเป็นต้น ชื่อว่า โอกาสโลก ชั้นทั้งหลายในโลกทั้งสอง ชื่อว่า สังขารโลก

โลก² แปลว่า แผ่นดิน หมายถึง มนุษย์ โดยปริยายหมายถึง ส่วนหนึ่งแห่งสกลจักรวาล เช่น มนุษย์โลก เทวโลก พรหมโลก ดาวเคราะห์ดวงหนึ่งซึ่งมีขนาดใหญ่มากเป็นอันดับ 5 ในระบบสุริยะ เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ลักษณะอย่างลูกทรงกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางที่ศูนย์สูตรยาว 12,755 กิโลเมตร ศูนย์กลางที่ขั้วโลก ยาว 12,711 กิโลเมตร มีเนื้อที่บนผิวโลก 510,903,400 ตารางกิโลเมตร

โลก³ ตามหลักพระพุทธศาสนามีความหมายกว้างมาก ความหมายอย่างแคบ ยังครอบคลุมถึง 3 เรื่อง ซึ่งมีศัพท์เฉพาะตามความหมายของตัวเอง คือ

1. **สังขารโลก** หมายถึง สังขารร่างกายของคนและสัตว์ทั้งหลาย อันประกอบด้วยกายกับใจ
2. **สัตวโลก** หมายถึง หมู่สัตว์ที่มีชีวิตทั้งปวงนอกจากตัวเราเอง เช่น มวลมนุษย์ และสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย เป็นต้น
3. **โอกาสโลก** หมายถึง สถานที่ที่สัตว์โลกได้อาศัยเป็นที่อยู่ เป็นที่ทำมาหากิน และเป็นที่สร้างกรรมทั้งดีและชั่ว ซึ่งได้แก่ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ ผืนฟ้า และจักรวาล นั่นเอง

จากความหมายที่ได้อธิบายมานั้น ทำให้เราทราบว่า โลกมิได้มีความหมายเพียงแค่ว่าเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตเท่านั้น แต่คำว่า โลก ยังมีความหมายที่ลึกซึ้งและมีนัยยะสำคัญอย่างน้อย 3 นัย ตามความหมายของโลกในความหมายที่ 3 คือ สังขารโลก สัตว์โลก และโอกาสโลก ที่มีความหมายกว้างเช่นนี้ เนื่องจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งสิ่งทั้งปวงในโลกด้วยญาณที่สละละน้อมแนบยำของพระองค์ ไม่มีสิ่งใดจะบดบังความรู้ของพระองค์ได้ ดังนั้นพระพุทธองค์จึงสามารถจำแนกแยกแยะความจริงในสิ่งทั้งปวงได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

จากความหมายของคำว่าโลกดังกล่าว นักศึกษาคงจะเข้าใจแล้วว่า เรื่องจักรวาลที่จะได้ศึกษานั้น จึงหมายถึงโอกาสโลก อันเป็นที่อาศัยของหมู่สัตว์ทั้งหลาย

ส่วนคำว่า โลก ในความหมายว่า ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในชมพูทวีปที่เราอาศัยอยู่นี้ ก็เป็นส่วน

¹ อรรถกถาพุทธทศนิกาย อิติวุตตกะ โลกสูตร, เล่มที่ 45 ข้อ 515.

² ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2530), หน้า 748.

³ พระภวนาวินัยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว), เข้าไปอยู่ในใจ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซอร์คิราฟฟิค, 2546), หน้า 41.

ประกอบหนึ่งของจักรวาล ซึ่งรายละเอียดเรื่ององค์ประกอบของจักรวาลเราจะได้ศึกษาในบทต่อไป เมื่อ นักศึกษาทราบความหมายของโลกอย่างนี้แล้ว นักศึกษาก็จะไม่เข้าใจสับสนอีกต่อไป

1.1.3 โลกนี้ โลกหน้า คือ อะไร

ศัพท์ที่นักศึกษาต้องทำความเข้าใจกันต่อไป คือ คำว่า โลกนี้ โลกหน้า เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน เมื่อพบคำเหล่านี้ในเนื้อหา

คำว่า **โลกนี้ โลกหน้า** เป็นคำที่มาจากพระไตรปิฎก ในหัวเรื่องสัมมาทิฐิ เป็นหัวข้อธรรมแรกใน อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งหมายถึงความเข้าใจถูกในเรื่องโลกและชีวิต มี 10 ประการ โลกนี้ โลกหน้า เป็น หนึ่งในสัมมาทิฐินั้น ทั้งสองคำนี้ มักใช้ควบคู่กัน เพราะมีความหมายที่เกี่ยวข้องกัน

โลกนี้ หมายความว่า โลกทั้ง 3 คือ สังขารโลก สัตว์โลก และ อากาสโลก ดังที่กล่าวไว้แล้วใน ความหมายของคำว่า โลก ซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า โลกนี้ คือ สถานที่อยู่อาศัยของสัตว์โลก รวมถึงร่างกายจิตของตัวเรา และสรรพสัตว์ทั้งหลายนั่นเอง

โลกนี้ เป็นโลกแห่งความแตกต่าง ซึ่งแต่ละคนล้วนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านร่างกาย ฐานะความเป็นอยู่ทางสังคมและเศรษฐกิจ สติปัญญา อุปนิสัย สรุปว่า มีความแตกต่างกันในทุกด้าน จากการศึกษา คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำให้เราทราบที่มาของความแตกต่างเหล่านั้น คือ กรรมที่เราเคยกระทำไว้ในอดีตไม่ว่าจะดีหรือชั่วก็ตาม ส่งผลให้แต่ละคนเกิดมาแตกต่างกัน

โลกหน้า มีความหมาย 2 ประการ¹ คือ

1. ชีวิตหลังความตาย
2. สถานที่สถิตของชีวิตหลังความตาย

1. ชีวิตหลังความตาย หมายความว่า เมื่อมนุษย์รวมทั้งสัตว์โลกทั้งมวลตายแล้ว ไม่สูญไปไหน จะสูญสิ้นแต่เฉพาะร่างกายซึ่งถูกเผาหรือถูกฝังดินเท่านั้น ส่วนใจยังไม่สูญไป ตราบใดที่ใจยังมีกิเลสก็จะต้องไปเกิด มีชีวิตอาศัยในร่างกายใหม่ต่อไปอีก ส่วนจะไปเกิดมีรูปร่างเป็นอะไรยังไม่ทราบ

2. สถานที่สถิตของชีวิตหลังความตาย เป็นเรื่องที่แน่นอนว่า เมื่อมีการถือกำเนิดของชีวิตก็จำเป็นต้องมีสถานที่อยู่ จากประสบการณ์ในชาตินี้ เราสามารถพิจารณาได้ว่า ถ้าเราได้เกิดใหม่เป็นคนในตระกูล มั่นคง มีเกียรติยศชื่อเสียง เราพอจะคาดเดาได้ว่า เราจะมีสถานที่อยู่อาศัยเป็นสุขสบาย แต่ถ้าเกิดใน

¹ พระภวนาวริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว), **เข้าไปอยู่ในใจ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซอร์กราฟฟิค, 2546), หน้า 48.

ครอบครัวที่ยากจน เราพอจะคาดเดาได้ว่า เราจะมีที่อยู่อย่างยากลำบาก ไม่สะดวกสบาย

เพราะฉะนั้น พอสรุปได้ว่า เรื่องโลกหน้าจึงเป็นเรื่องของความไม่แน่นอน จะต้องไปเกิดในกำเนิดใด จะมีสถานที่อยู่เป็นอย่างไร แต่ที่ทราบแน่ชัด เราต้องไปเกิดใหม่ ตราบใดที่เรายังไม่หมดกิเลส

1.2 ความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า

บุคคลในโลกนี้ มีความเชื่อที่หลากหลายตามท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ตามวัฒนธรรม หรือตามคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือในแต่ละประเทศ ทำให้เกิดความคิด คำพูด และการกระทำที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า ที่กำลังจะศึกษาอยู่นี้ มีบางคนไม่เชื่อว่า โลกนี้ โลกหน้ามีจริง ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ มีผลต่อความคิด คำพูด และการกระทำของบุคคลนั้น ความเชื่อเหล่านี้ ได้สืบทอดต่อกันมา นานนับพันปีก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะบังเกิดขึ้นเสียอีก หรือเมื่อพระองค์บังเกิดขึ้นแล้ว คำสอนเรื่องโลกนี้ โลกหน้าไม่มี ก็ยังคงมีอยู่ และได้ปลูกฝัง จากบรรดาเจ้าลัทธิ ศาสดาของศาสนาต่างๆ ไปยังเหล่าศิษย์ของตนอย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง แม้ปัจจุบันนี้ ความเชื่อเหล่านี้ก็ยังคงอยู่

ในสมัยพุทธกาล ครั้นเมื่อเจ้าชายสิทธัตถะได้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงรู้แจ้งในสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง ทรงมองเห็นการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก ทำให้พระองค์ทรงทราบว่า ความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้าไม่มีนั้น เป็นความเห็นผิดจากกฎธรรมชาติที่พระองค์ทรงค้นพบ ความเห็นผิดนี้ เรียกว่า มิจฉาทิฎฐิ

ดังนั้น นักศึกษาจึงต้องมาทำความเข้าใจเรื่องโลกนี้ โลกหน้า ให้เข้าใจเสียก่อนว่า มีจริงหรือไม่ และถ้าหากไม่เชื่อแล้วจะเกิดผลดี ผลเสียอย่างไร ซึ่งถ้าเราไม่เชื่อว่า โลกนี้ โลกหน้ามีจริงแล้ว วิชาจักรวาลวิทยาจำเป็นต้องศึกษาหรือไม่ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วยโลกนี้ และส่งผลไปยังโลกหน้า

1.2.1 การพิจารณาเหตุผลเรื่องโลกนี้ โลกหน้ามีจริงหรือไม่

ความเชื่อเรื่องโลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี เป็นความเชื่อดั้งเดิม ที่มีมาหลายยุคหลายสมัยแล้ว และยังคงจะมีต่อไป ตราบใดที่มนุษย์ยังไม่ได้ศึกษาคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์สอนให้เชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า ว่ามีอยู่จริง พุดง่ายๆ คือ ตายแล้วไม่สูญ เป็นการยืนยันว่า ความดี ความชั่วที่ทำเอาไว้ไม่ได้จบสิ้นแค่เพียงชาตินี้ แต่ยังตามให้ผลไปข้ามชาติอีกด้วย

โลกหน้ามีจริง เป็นการยืนยันว่า ตายแล้วต้องเกิด ตราบใดที่ยังไม่หมดกิเลส ส่วนจะเกิดมาเป็นอะไรนั้นอีกเรื่องหนึ่ง เรามีวิธีพิจารณาว่าโลกนี้ โลกหน้ามีจริงหรือไม่ ดังนี้

1. กรณีเชื่อว่า โลกนี้ โลกหน้ามีจริง พิจารณาในลักษณะที่เป็นตรรกะ

ถ้าหากว่าคนเราตายแล้วสูญ หมายความว่า การที่เราเกิดมาชาตินี้ก็น่าจะเป็นชาติแรก เพราะชาติที่แล้วไม่มี หากเราเกิดมาชาติแรกจริง คนที่เป็นคู่แฝดกัน ก็น่าจะต้องเหมือนกันทุกประการทั้งรูปร่างหน้าตา อุปนิสัยใจคอ เพราะมาจากเบ้าหลอมเดียวกัน แต่ปรากฏว่าคลอดออกมาแล้วกลับไม่เหมือนกัน ถามว่าเพราะเหตุใดต่างๆ ที่เป็นพี่เป็นน้องกัน เกิดมาจากพ่อแม่เดียวกัน แต่ไม่เหมือนกัน ถ้าเชื่อว่าชาติที่แล้วไม่มี ก็จะตอบคำถามนี้ได้ไม่ชัดเจนนัก

แต่ถ้าเชื่อว่าชาติที่แล้วมี ถ้าอย่างนั้นก็สามารถตอบได้ว่า เป็นเพราะบุญและบาป ที่ตนกระทำไว้ในอดีตต่างกัน ดังพุทธพจน์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสกับสุภมาณพ โตทยยบุตร ถึงเหตุแห่งความเลวหรือประณีตที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลใน จุฬกัมมวิงศ์สูตร¹ ว่า

“สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม
มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย
กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตได้”

สรุปว่า คนที่เกิดมาแตกต่างกันนั้น เพราะอำนาจแห่งการกระทำด้วยกาย วาจา และใจ ของตนในอดีต ดังนั้นชาตินี้ แม้จะเกิดมาเป็นแฝดกัน มีพ่อแม่เดียวกัน จึงไม่เหมือนกันด้วยเหตุผลดังกล่าว ก็แสดงได้ว่า โลกนี้มี โลกหน้ามีจริง

2. กรณีไม่เชื่อว่าจริง พิจารณาในลักษณะเป็นการป้องกันไว้ก่อน

การที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นถึงความเป็นโลกนี้และโลกหน้านั้น เพราะถ้าเชื่อว่าตายแล้วสูญ คนจะไม่ทำความดี หรือใช้ชีวิตให้สูญเปล่าไปกับเรื่องที่ไม่ทำให้เกิดกุศล เพราะเขาไม่รู้ว่าจะทำไปทำไม เมื่อไม่ทำความดี แม้มีชีวิตอยู่ก็เดือดร้อน เพราะความชั่วที่ตนกระทำไว้ส่งผล

สมมุติว่า ถ้าเชื่อว่าโลกนี้ โลกหน้าไม่มี คือ เชื่อว่าตายแล้วสูญจริง เมื่อเขาทำชั่ว ในขณะที่มีชีวิตอยู่เขาก็เดือดร้อน หรือถ้าเชื่อว่าโลกนี้ โลกหน้ามี แม้เขามีชีวิตอยู่ก็เดือดร้อน เมื่อตายแล้วยังเดือดร้อนกว่า ต้องไปอบาย มีทุกข์ทรมานมาก

แต่ถ้าเชื่อว่าโลกนี้ โลกหน้ามี เขาก็จะตั้งใจทำความดี เมื่อมีชีวิตอยู่ก็มีความสุข ตายไปแล้วถ้าโลกหน้าไม่มีจริงๆ ก็ไม่เสียหายอะไร แต่ถ้ามีจริงก็จะได้รับผลจากความดีที่ทำนั้น

การพิจารณาเรื่องโลกนี้ โลกหน้าทั้ง 1 เรื่องที่นำเสนอนี้ เพื่อความเข้าใจพื้นฐานให้ตรงกันเสียก่อน ถ้านักศึกษามีความเชื่ออยู่แล้ว ก็จะได้ตั้งใจศึกษาให้เต็มที่ต่อไป แต่ถ้าไม่เชื่ออย่างน้อยก็เป็นประโยชน์

¹ จุฬกัมมวิงศ์สูตร, มัชฌิมนิกาย อุपरินิชาด, เล่มที่ 23 ข้อ 581 หน้า 251.

เพราะเชื่อแล้วไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใดมีแต่ได้รับประโยชน์ จะได้ศึกษาความจริงของโลกและจักรวาลอีกทศวรรษหนึ่ง

1.2.2 เรื่องโลกนี้ ต้องเข้าใจให้ถูกต้อง

นักศึกษาต้องเข้าใจหลักความจริงของชีวิตในโลกนี้ให้ถูกต้อง ดังนี้

1. โลกนี้มีที่มา หมายความว่า รูปร่างหน้าตา ฐานะ ความเป็นอยู่ สติปัญญา และนิสัย ของเราที่ได้มาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี พอใจหรือไม่พอใจก็ตาม เป็นผลมาจากกรรมดี หรือกรรมชั่วที่เราทำไว้ในอดีตชาติเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง

2. โลกนี้ไม่แน่นอน คือ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่จีรังยั่งยืน ไม่คงที่ เช่น เกิดมาแข็งแรงสมบูรณ์ ก็อาจจะกลายเป็นคนชราได้ ถ้าปัจจุบันไม่ระมัดระวังดูแลรักษาสุขภาพ

3. โลกนี้มีคุณค่า เพราะเป็นแหล่งสำหรับสร้างบุญกุศลอันประเสริฐ กล่าวคือ สังขารร่างกายของเรที่เป็นมนุษย์อย่างนี้เหมาะแก่การสร้างบุญกุศลหรือกรรมดีได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งสังขารของสัตว์โลกชนิดอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นหมา แมว ไก่ นก ไม่มีเท่า ไม่สามารถที่จะสร้างความดีได้สะดวกดังเช่นมนุษย์

โอกาสโลกจึงเป็นแหล่งเดียวที่เหมาะสมแก่การสร้างความดี นอกจากนี้เรายังมีกัลยาณมิตร ตั้งแต่พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เพื่อน ตลอดจนพระภิกษุคอยแนะนำ ซึ่งก็มีเฉพาะในโลกนี้เท่านั้น

4. โลกนี้มีเวลาจำกัด คือ เรามีความตายเป็นตัวจำกัดเวลาแห่งการมีชีวิตอยู่ ความตายเป็นสิ่งที่แน่นอนสำหรับทุกคน แต่เวลาที่ตายของแต่ละคนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับกรรมดีและกรรมชั่วที่แต่ละคนกระทำทั้งในอดีตและปัจจุบันชาติ

1.2.3 ประโยชน์ของความเข้าใจถูกในเรื่องโลกนี้

ความรู้เรื่อง 4 ประการ ที่กล่าวมาแล้วนั้น จะช่วยให้เราเกิดสติปัญญาสอนตัวเองให้เลือกสร้างกรรมในปัจจุบันได้ดีที่สุด กล่าวคือ

1. ทุกคนต้องรีบทำแต่กรรมดีตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เพราะการที่เกิดมามีชีวิตในชาตินี้ เนื่องจากกรรมดีที่เคยทำไว้ในอดีตส่งผล ก็พึงระลึกเสมอว่าผลของกรรมดีนั้นมีวันสิ้นสุด จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างความดีใหม่อีก

2. ต้องไม่ก่อกรรมชั่วใหม่อย่างเด็ดขาด เพราะตระหนักถึงผลร้ายนานาชนิดที่จะติดตามมา ทั้งต่อตนเอง เพื่อนร่วมโลก และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

3. ต้องไม่อยู่เฉย โดยไม่สร้างกรรมดีอะไรเลย พึงระลึกไว้ว่าการอยู่เฉย นอกจากจะไม่ได้ทำไร

แล้วยังมีโอกาสขาดทุน บุญเก่าที่เคยสั่งสมไว้จะหมดสิ้นไป และสังขารเสื่อมลงทุกวัน โอกาสจะสร้างคุณ
ดีใหม่นั้นเหลือน้อยเต็มที

4. ต้องใช้ร่างกายอันเป็นที่อาศัยของใจนี้ให้คุ้มค่าที่สุดไม่ว่าจะเป็นร่างกายที่สมบูรณ์หรือ ทุพพลภาพ
ให้ศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วเลือกปฏิบัติแต่กรรมดี แม้ว่าร่างกายจะ ทุพพลภาพ
แต่ก็ยังสามารที่จะใช้สร้างคุณดีได้

1.2.4 หลักการเตรียมความพร้อมอย่างถูกต้องสู่โลกหน้า

เมื่อเห็นคุณประโยชน์ของโลกนี้แล้วนักศึกษาต้องเตรียมความพร้อมในการที่จะไปสู่โลกหน้าได้อย่าง
ปลอดภัยและมีชัยด้วย

การเตรียมความพร้อมสำหรับชีวิตหลังความตาย ประกอบด้วยหลักปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการ¹ คือ

1. มีศรัทธามั่นในเรื่องกรรม ต้องศึกษากฎแห่งกรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะว่าเราจะต้อง
พยายามละกรรมชั่วทั้งปวง จะต้องสร้างกรรมดีมากๆ เราจึงจะประสบความสุขอันเป็นยอดปรารถนาของ
เรา

2. ตั้งใจรักษาศีลอย่างเคร่งครัด อย่างน้อยศีล 5 ถ้าให้ศีล 8 ในบางโอกาส หรือตลอดชีวิตยิ่งดี
เพราะนอกจากเป็นการสั่งสมบุญเพิ่มแล้ว ยังจะช่วยให้พฤติกรรมทางกาย วาจา สะอาด บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นด้วย

3. ตั้งใจให้ทานเต็มที่ คนเมื่อตายแล้ว ร่างกายไม่สามารถนำไปด้วยได้ แต่สามารถนำทรัพย์ละเอียดย
คือ บุญ อันเป็นผลมาจากการทำความดี ติดตัวไปได้

4. ต้องเพิ่มพูนปัญญาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยการทำภาวนา ทำให้หยุดใจหนึ่ง จนเกิดความสุขสว่างเห็น
สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

สรุป โลกนี้ โลกหน้ามีจริงตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเรื่องจักรวาลวิทยาที่กำลัง
ศึกษาอยู่นี้ เราศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเรื่องโลกนี้ และโลกหน้าให้ซาบซึ้งมากยิ่งขึ้น เป็นการปลูกฝัง
สัมมาทิฐิของผู้ที่ศึกษาให้แน่นยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อศึกษาจนเข้าใจแล้วจะทำให้เราได้ใช้ประโยชน์จากการอยู่
ในโลกใบนี้ ได้อย่างคุ้มค่า สมกับการเกิดมาเป็นมนุษย์ที่มีเวลาจำกัด

1.3 แหล่งความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา

มนุษย์ทั้งหลายในโลก เกิดมาพร้อมกับความไม่รู้ มีแต่ความสงสัยและเต็มไปด้วยคำถามที่ค้างใจใน

¹ ทิฆมณีสสูตร, อังคุตตรนิกาย อัฐกบถ, เล่มที่ 37 ข้อ 144 หน้า 563.

หลายๆ เรื่อง ให้เรานึกย้อนไปในวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถามว่าเรารู้อะไรบ้างเกี่ยวกับตัวเราในขณะที่ลืมตา
ดูโลกครั้งแรก คำตอบคือ เราเกือบจะจำไม่ได้เลยว่า ขณะนั้นเรานึกคิดอะไร หรือรู้สึกอย่างไร แต่ความ
จริงแล้ว เรามีความสงสัยอยู่ในใจว่าสิ่งที่เห็น สิ่งสัมผัส สิ่งที่ได้ยินเป็นครั้งแรกหลังจากคลอดอกมานั้น
คืออะไร เมื่อเราเริ่มพูดได้ ก็เริ่มตั้งคำถามกับคุณพ่อคุณแม่ถึงสิ่งที่แปลกใหม่ที่ไม่เคยรู้ว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้คืออะไร
และเมื่อเราเจริญวัยขึ้นตามลำดับ ความสงสัยในสิ่งต่างๆ ก็ยังคงมีอยู่ แต่จะสงสัยในเรื่องที่ต่างออกไป
จากวัยเด็ก และเราก็ยังคงสงสัยเรื่อยไป

ในบรรดาเรื่องที่มีมนุษย์ไม่รู้ นั่น เรื่องการกำเนิดโลกและจักรวาลมีผู้สนใจศึกษากันอย่างกว้างขวาง
ทั้งด้านปรัชญาและด้านวิทยาศาสตร์ เหตุที่มีการศึกษาเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง เพราะโลกใบนี้เป็นสิ่งที่
มนุษย์ใช้อยู่อาศัยในการดำรงชีวิต จำเป็นต้องทำความรู้จักให้มากที่สุด เพื่อจะได้อยู่ในโลกใบนี้ได้อย่างปลอดภัย
และมีความสุข

เนื้อหาต่อไปนี้จะนำเสนอเรื่องแหล่งความรู้ในทางพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นแนวทางการค้นหาคำตอบ
ของโลกและจักรวาลด้วยพุทธวิธี ซึ่งมีวิธีการที่แตกต่างจากวิทยาศาสตร์ คำตอบที่ได้มีทั้งส่วนที่เหมือน
และแตกต่างกัน

1.3.1 การค้นพบกฎธรรมชาติ

พระพุทธศาสนา ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาที่มีคำสอนประกอบไปด้วยเหตุผล ความรู้ต่างๆ ในพระพุทธ
ศาสนานั้น พระพุทธเจ้ามิได้ผูกขาดว่ามีเฉพาะพระองค์เท่านั้นที่ทรงรู้ แต่ตรงกันข้าม ถ้ามีใครที่พูดตรงกับ
ความจริง พระพุทธองค์ก็ทรงรับว่าเรื่องนั้นเป็นความจริง ความจริงในที่นี้ คือ ธรรมะ พระองค์ไม่ใช่
เจ้าของธรรมะ ธรรมะเป็นของกลางๆ ที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ บุคคลใดสามารถเข้าถึงธรรมะนั้นได้ย่อม
ได้ชื่อว่าเป็นผู้พบความจริงเช่นนั้น ซึ่งพระพุทธองค์ก็ทรงค้นพบความจริงที่เป็นกฎธรรมชาตินั้นแล้ว ทรงนำ
มาแสดงให้ชาวโลกได้รับทราบ ในทำนองเดียวกับกฎทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีอยู่แล้ว นักวิทยาศาสตร์เป็นผู้
ค้นพบในภายหลัง ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“พระตถาคตทั้งหลายจะอุบัติหรือไม่ก็ตาม หลักนั้นก็ยังคงมีอยู่ เป็น
ธรรมจลิต เป็นธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติ) คือ หลักอิทัปปัจจยตา พระตถาคตตรัสรู้
เข้าถึงหลักนั้นแล้ว จึงบอกแสดง วางเป็นแบบ ตั้งเป็นหลัก เปิดเผย แจกแจง
ทำให้เข้าใจง่ายและจึงตรัสว่า จงดูสิ¹”

คำว่า ธรรม ในที่นี้หมายถึง กฎธรรมชาติ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบมีมากมายหลายประการ
เพราะญาณทัสสนะของพระองค์กว้างไกลสุดประมาณ ที่เรียกว่าลัทธิปัญญุตญาณ แต่พระองค์ไม่ได้นำมา

¹ กลาวัตถุ ปฏิจจสมุปบาทกถา, เล่มที่ 81 ข้อ 1086 หน้า 18.

สอนแก่ชาวโลกทุกเรื่อง เพราะบางเรื่องก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน แต่พระองค์ทรงเลือกธรรมะ ที่เป็นไปเพื่อการบรรลุธรรม หลุดพ้นจากวัฏสงสารเท่านั้น ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการบรรลุธรรมแล้ว จะศึกษาทำความเข้าใจในภายหลัง สำหรับธรรมะที่พระองค์นำมาสอนนั้นเปรียบได้กับใบไม้ในกำมือ ส่วนธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้แล้วแต่ไม่ได้นำมาสอนนั้นเปรียบได้กับใบไม้ในป่าในสี่สปปัณณวรรค¹ ว่า

ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จไปที่ป่าประดู่ลาย ทรงหยิบใบประดู่ลายขึ้นมาหน่อยหนึ่ง แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า “ใบประดู่ลายเล็กน้อยที่เราถือไว้ในมือ กับใบที่อยู่บนต้นประดู่ลาย อย่างไหนจะมากกว่ากัน” ภิกษุทั้งหลายทูลตอบว่า “ใบประดู่ลายในพระหัตถ์ของพระองค์น้อยกว่าใบไม้ที่อยู่บนต้นประดู่ลาย” พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “เรื่องที่เราตรัสรู้แล้วมิได้บอกท่านทั้งหลายก็มีมากกว่าฉันนี้นั้นเหมือนกัน แต่เรื่องที่เรายกแก่ท่านทั้งหลายมีน้อยเหมือนใบไม้ในกำมือ เพราะเหตุไร ก็เพราะว่าเรื่องนั้นไม่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายคลายกำหนดและความดับทุกข์”

1.3.2 วิชาจักรวาลวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของธรรมะ

เรื่องจักรวาลวิทยานี้ เป็นส่วนหนึ่งของความรู้ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบ การค้นพบ สรรพสิ่งทั้งหลายนั้น พระองค์ทรงทราบว่าเกิดขึ้นจากกฎธรรมชาติที่เรียกว่า ธรรมนิยาม ดังที่กล่าวมาแล้ว

เรื่องธรรมนิยามนี้พระองค์ตรัสไว้เพียงบางส่วน ไม่ได้ลงรายละเอียด ซึ่งภายหลังอรรถกถาจารย์ผู้มีความรู้แตกฉานในธรรมะได้ขยายความเพิ่มเติม ให้ละเอียดยิ่งขึ้น ในอรรถกถาแห่งที่ขนิทาย อรรถกถาจารย์ได้จำแนกนิยามออกได้ 5 ประการ² คือ

1. อุตุนิยาม (Physical Laws) คือ กฎธรรมชาติที่ครอบคลุม ความเป็นไปของปรากฏการณ์ในธรรมชาติ เกี่ยวกับวัตถุที่ไม่มีชีวิตทุกชนิด เช่น ปรากฏการณ์ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แม้กระทั่งการเกิดและการดับสลายของโลกก็เป็นไปตามกฎธรรมชาติข้อนี้ ในตำราพุทธศาสนาที่เขียนโดยชาวตะวันตก มักใช้คำว่า คนอินเดียในสมัยพุทธกาลสงสัยกันว่า อะไรคือสิ่งกำหนดให้มีความสม่ำเสมอคงที่ในธรรมชาติ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ เช่น ความสม่ำเสมอของฤดูกาล ซึ่งทางพระพุทธศาสนาตอบปัญหานี้ว่า สิ่งที่กำหนด คือ อุตุนิยาม

2. พืชนิยาม (Biological Laws) คือ กฎธรรมชาติที่ครอบคลุมความเป็นไปของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ กฎธรรมชาตินี้ทำให้ เมื่อเรานำเมล็ดข้าวเปลือกไปเพาะ ต้นไม้ที่งอกออกมาจะต้องเป็นต้นข้าวเสมอ หรือ ช้างเมื่อออกลูกมาแล้วย่อมเป็นลูกช้างเสมอ ความเป็นระเบียบนี้พระพุทธศาสนาเชื่อว่าเป็นผลมาจากการควบคุมของพืชนิยาม

¹ สีสปาสูตร สังยุตตนิกาย มหาวรรค, เล่มที่ 31 ข้อ 1712 หน้า 449.

² อรรถกถาขนิทาย มหาวรรค มหาปทานสูตร, เล่มที่ 13 หน้า 100.

3. จิตนิยาม (Psychic Laws) คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับกลไกการทำงานของจิต พระพุทธศาสนาเชื่อว่า คนเราประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ร่างกายและจิตใจ จิตมีกฎเกณฑ์ในการทำงานเปลี่ยนแปลงและแสดงพฤติกรรม เป็นแบบฉบับเฉพาะตัว ซึ่งเป็นผลมาจากจิตนิยาม

4. กรรมนิยาม (Kamic Laws) คือ กฎการให้ผลของกรรม กรรมคือ การกระทำที่ประกอบด้วยความตั้งใจ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ กรรมดีและกรรมชั่ว กรรมดีย่อมตอบสนองในทางดี กรรมชั่วย่อมตอบสนองในทางชั่ว นี่คือ กฎแห่งกรรมนั่นเอง

5. ธรรมนิยาม (General Laws) คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นเหตุเป็นผลของสิ่งทั้งหลาย เป็นกฎสากลที่ครอบคลุมความเป็นไปทั้งฝ่ายจิตและฝ่ายวัตถุ กฎข้อนี้มีขอบเขตครอบคลุมกว้างขวางที่สุด กฎ 4 ข้อข้างต้นสรุปรวมลงในข้อสุดท้ายนี้¹

พระพุทธเจ้าทรงค้นพบนิยามหรือกฎธรรมชาติทั้ง 5 เหล่านี้ แต่ไม่ทรงสอนทั้งหมด พระองค์ทรงสอนธรรมนิยาม เน้นในส่วนที่เกี่ยวกับจิตนิยามและกรรมนิยาม พระองค์ทรงสอนเรื่องอุนิยามและพีชนิยามเพียงเล็กน้อย ในทางกลับกัน นักวิทยาศาสตร์ศึกษาธรรมนิยามเน้นในส่วนที่เกี่ยวกับอุนิยามและพีชนิยาม ไม่สนใจกรรมนิยามและสนใจในจิตนิยามเล็กน้อย นี่คือจุดเน้นที่ต่างกันระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ พระพุทธศาสนาองภาพรวมของโลกและชีวิตได้กว้างขวางมากกว่า

ประเด็นสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ธรรมนิยามเป็นกฎธรรมชาติสากลที่ครอบคลุม 4 กฎย่อยดังที่กล่าวมาแล้ว แม้พระพุทธศาสนาจะศึกษาเน้นเรื่องกรรมนิยามและจิตนิยามก็จริง ถึงกระนั้นพระพุทธศาสนาก็ไม่ปฏิเสธเรื่องอุนิยามและพีชนิยามที่เป็นจุดเน้นของวิทยาศาสตร์ เพราะเหตุนี้เองพระพุทธศาสนาจึงไม่ขัดแย้งกับวิทยาศาสตร์

จากการค้นพบธรรมะดังกล่าวนี้เอง ทำให้เราทราบว่า ความรู้เรื่องจักรวาลวิทยาเป็นเพียงเลี้ยวหนึ่งของธรรมะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบเท่านั้น ยังมีเรื่องราวอีกมากมายที่พระองค์ทรงค้นพบแล้วมิได้นำมาตรัสให้ฟัง และเรื่องที่น่ามาตรัสเล่านั้นก็มิควรประสงคเพื่อให้ผู้ฟังได้ขบคิดแนวทางในการปฏิบัติธรรมอันนำไปสู่ความพ้นทุกข์ซึ่งเป็นเรื่องหลักในชีวิต

1.3.3 แหล่งที่มาของความรู้เรื่องวิชาจักรวาลวิทยา

การศึกษาเล่าเรียนวิชาต่างๆ ในโลก เรียนด้วยการใช้วัตถุนอกตัวเป็นอุปกรณ์ในทดลอง ค้นคว้า พิสูจน์ วิจัย ความรู้ที่ได้จึงมีทั้งถูกและผิด ซึ่งถ้าถูกก็เป็นเพียงบางแง่มุมที่ไม่ลึกซึ้ง และไม่รู้ตลอดในความจริงทั้งหมด รู้เป็นท่อนๆ เป็นช่วงๆ เพราะว่าเครื่องมือที่ใช้ศึกษานั้นมีขีดความสามารถจำกัด

¹ อรรถกถาทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปทานสูตร, เล่มที่ 13 หน้า 100.

ยังมีการศึกษาอีกแขนงหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้แจ้ง เห็นจริงที่ถูกต้อง คือ การศึกษาทางจิต ซึ่งไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์ใดๆ ขอเพียงมีจิตที่มีสภาพใสเป็นปกติ มีใจที่แน่วแน่มั่นคง ดำรงสติตั้งมั่น ประกอบความเพียรไม่ถอยนถอยอย่างถุกวิธี แค่เริ่มต้นเท่านั้น ก็จะค้นพบหลักความจริงของชีวิตอย่างคาดไม่ถึง เมื่อประสบผลสำเร็จ ความรู้ที่เกิดขึ้นจะปรากฏเป็นภาพขึ้นภายในใจ ภาษาทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ญาณทัสสนะ คือ การรู้เห็นด้วยอำนาจจิต

ถ้าเราเป็นบุคคลในยุควิทยาศาสตร์ฟังแล้วอาจจะเกิดข้อสงสัยว่า จิตเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการค้นหาความจริงดังที่กล่าวมาแล้วได้อย่างไร ขออธิบายการทำงานของจิตสักนิดว่า ลักษณะเดิมของจิตนั้นมีลักษณะใสบริสุทธิ์ แต่เมื่อจิตถูกกิเลสครอบงำทำให้จิตมีสภาพที่ผิดปกติ ชุ่มมัวแปรปรวน กระจัดกระจาย ทำให้คุณภาพใจลดลง ไม่มีอานาภาพ แต่เมื่อใดได้รวมจิต คือ ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ให้หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางกาย ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งอันถาวรของใจแล้ว ใจของเราจะมีพลัง อุปมาเหมือนการรวมแสงอาทิตย์ด้วยเลนส์ เมื่อแสงตกกระทบเลนส์จะทำให้แสงที่กระจัดกระจายอยู่นั้นรวมเป็นจุดเดียว จนเกิดเป็นความร้อนสามารถเผาผลาญวัสดุที่เป็นเชื้อไฟได้ ใจก็มีลักษณะเดียวกัน เมื่อรวมหยุดเป็นจุดเดียว ความคิดไม่ซัดส่าย ไม่กระจัดกระจาย ย่อมมีพลังในการทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างอัศจรรย์

ขอยกตัวอย่างเพิ่มเติม คือ เรื่องการเดินทางของแสงที่มีการค้นพบว่าเร็วที่สุดในขณะนี้ เทียบกับความเร็วของใจ ไม่น่าเชื่อใช่ไหมว่า ใจของเรานั้น มีความเร็วที่เหนือแสงอย่างน่าอัศจรรย์ ไม่คิดไม่แปลก สมมุติว่าเราเคยไปประเทศอเมริกา เมื่อเรานึกถึงอเมริกา เราจะใช้เวลาเพียงไม่ถึงเสี้ยววินาทีที่เดินทางไปถึงสถานที่ที่เราเคยไป เป็นการย้อนอดีตแห่งกาลเวลาในความทรงจำได้อย่างน่าอัศจรรย์

วิธีการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ด้วยการฝึกจิตดังกล่าวมานั้น มิใช่เพียงจะมีครั้งแรกในสมัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น แต่มีมายาวนานก่อนหน้านั้น เป็นการฝึกจิตของพวกฤาษี นักพรต เจ้าลัทธิต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความรู้เห็นภาพทางจิตได้เหมือนกัน แต่ว่ารู้เห็นไม่สมบูรณ์ รู้เป็นส่วน และได้้นำความรู้ นั้นมาเผยแพร่ เช่น เห็นสวรรค์บ้าง พรหมบ้าง จึงยึดถือว่าสิ่งที่ตนเห็นนั้น เป็นผู้สร้างสรรพสัตว์และสรรพสิ่ง

ครั้นเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นในโลก พระองค์เป็นผู้ฝึกฝนตนเองดีแล้ว และเป็นผู้ฝึกจิตอย่างสม่ำเสมอ สังสมอบรมบมบารมีมานับภพนับชาติไม่ถ้วนจนกระทั่งบารมีของพระองค์เต็มเปี่ยม จึงทรงค้นพบความจริงของสรรพสัตว์และสรรพสิ่งว่ามีความเป็นมาอย่างไร การกำเนิดและแตกดับของโลก จักรวาลและสรรพสิ่งเกิดขึ้นได้อย่างไร พระองค์ได้ทรงนำมาตรัสแสดงให้ชาวโลกได้รับรู้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งความรู้ที่ว่านี้ คือ ความรู้แจ้ง เป็นความรู้อันสูงสุดในพระพุทธศาสนา ความรู้แจ้ง หรือความรู้ อันวิเศษดังกล่าวเรียกว่า วิชา 3¹ ประกอบด้วย

1. ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ คือ ความรู้ที่ทำให้สามารถระลึกชาติในอดีตได้ หนึ่งชาติบ้าง สอง

¹ โพธิราชกุมารสูตร มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก, เล่มที่ 21 ข้อ 506-508 หน้า 117-118.

ชาติบ้าง ลิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง จนถึงนับชาติไม่ถ้วนบ้าง

2. จตุปทาตญาณ คือ ความรู้ที่ทำให้รู้การเกิด การตายของสัตว์โลกทั้งหลายด้วยกรรมอะไร มีผิวพรรณ เลว ละเอียดประณีต ได้ดี ตกยากอย่างไรด้วยทิพยจักขุ

3. อาสวักขยญาณ คือ ปัญญาหยั่งรู้ที่ปราบกิเลสอาสวะให้หมดสิ้นไป

ในวิชา 3 นั้น วิชาบุพเพนิวาสานุสสติญาณ เป็นวิธีที่ทำให้เรารู้เรื่องความเป็นไปของโลก โดยระลึกชาติย้อนหลังไปในยุคที่โลกเริ่มก่อตั้ง จนถึงแตกทำลายได้ ความรู้เหล่านี้เอง ที่สามารถพิสูจน์เรื่องการกำเนิด และเสื่อมสลายของโลก จักรวาล และสรรพสิ่งทั้งหลายได้ โดยฝึกฝนตนเองตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ลักวันหนึ่งเราก็จะไปถึง ณ จุดแห่งความสว่างที่ทำให้เราไปศึกษาเรื่องความเป็นไปของโลกและสรรพสิ่งได้

1.3.4 เรื่องจักรวาลวิทยาเป็นอจินไตย

ดังที่ได้กล่าวมาบ้างแล้วว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผล แล้วเหตุใดจึงมีธรรมะบางหัวข้อที่พระพุทธองค์ทรงแสดงนั้น เป็นเรื่องที่พระองค์ทรงห้ามไม่ให้คิด เพราะถ้าคิดแล้วจะมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ซึ่งพระองค์ทรงใช้คำว่า เป็นเรื่องอจินไตย ฟังแล้วเหมือนจะขัดแย้งกันอยู่ในตัว ระหว่างความมีเหตุผลในพระพุทธศาสนากับการไม่ให้คิดเรื่องเหตุผลในบางเรื่อง ความจริงแล้วเรื่องดังกล่าวไม่ขัดแย้งกัน แต่เนื่องจากบางเรื่องเป็นเรื่องที่ลึกซึ้ง จะใช้การพิจารณาด้วยปัญญาชั้นธรรมดาไม่ได้ เพราะความคิดของมนุษย์นั้นมีขอบเขตจำกัด ต้องอาศัยการปฏิบัติธรรมที่เพียงพอจึงจะรู้เห็นเรื่องนี้ได้ ดังที่กล่าวไว้แล้วในเรื่องแหล่งที่มาของความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา

เรื่องที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นอจินไตย มีปรากฏใน อจินติตสูตร¹ ดังนี้

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อจินไตย 4 อย่างนี้ไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า อจินไตย 4 คืออะไรบ้าง คือ

1. พุทธวิสัยแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นอจินไตยไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า

2. ฌานวิสัยแห่งผู้ได้ฌาน เป็นอจินไตยไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า

3. วิบากแห่งกรรม เป็นอจินไตยไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า

¹ อจินติตสูตร อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, เล่มที่ 35 ข้อ 77 หน้า 235.

4. โลกจินดา (ความคิดในเรื่องของโลก) เป็นอจินไตยไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แล อจินไตย 4 ไม่ควรคิด ผู้ที่คิด ก็จะมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า.”

จากพระสูตรนี้ นักศึกษาจะเห็นว่า เรื่องใครเป็นผู้สร้างโลก การเกิดขึ้น แดกทำลายของโลกนั้น เป็นเรื่องอจินไตย ไม่ควรคิด คิดแล้วก็จะมีส่วนแห่งความเป็นบ้า เพราะโลกที่เราอยู่อาศัยนั้น ใช้ระยะเวลา การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และแตกทำลายนั้น นานมากเป็นอสงไขยกับ อสงไขยชาติ จะใช้เครื่องมือใดๆ ไป ตรวจสอบให้เห็นตามความเป็นจริงได้ หากยังใช้ความคิดในการพินิจพิจารณาด้วยแล้ว ยิ่งเกิดความฟุ้งซ่านแห่งจิต เป็นการเสียเวลาและโอกาส ในที่สุดอาจจะเป็นบ้าไปได้

แต่เรื่องที่เราควรคิด คือ เรื่องทำอย่างไรให้หลุดพ้นจากโลกใบนี้ไปได้ หรือคิดเรื่องความเสื่อม การเกิดขึ้นของโลก เพื่อเป็นคติสอนตัว ไม่ให้หลงมัวเมาอยู่ในโลก จะได้เร่งความดีหนีจากโลกนี้ไป เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่น่าพิจารณา หรือเราควรเร่งจะฝึกจิต ตั้งใจปฏิบัติธรรมให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อจะได้ไปตรวจสอบ พิสูจน์ความจริง หลังจากที่เราดับกิเลสหมดสิ้นแล้ว

1.3.5 จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิชาจักรวาลวิทยา

พระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่มุ่งเน้นให้ทุกคนได้สร้างความดี แก่ใจตนเองในเรื่องที่ทำให้พ้นทุกข์ก่อน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชีวิต คือ พระนิพพาน ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลกใบนี้อีกต่อไป เพราะเรามีเวลาในโลกนี้จำกัด หากมัวแต่สนใจเรื่องราวที่ไกลตัว อย่างเช่น เรื่องจักรวาลวิทยานี้ ก็จะทำให้เสียเวลาและหมดเวลาไปชาติหนึ่ง

เรื่องจักรวาลวิทยา พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ทรงสอนอย่างละเอียด แต่พระองค์ทรงสอนแบบ ตัดตอน พอให้เห็นภาพการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไป จะได้เบือนหน้าคล้ายกำหนดเร่งปฏิบัติธรรม เท่านั้น ดังเรื่องย่อในจุฬามาลูกยกยโธวาทสูตร¹

ในครั้งนั้นพระมาลुकยกบุตรได้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านอยากจะทราบคำตอบ เรื่องโลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง โลกนี้ โลกหน้า พระมาลुकยกบุตรคิดว่า พระพุทธเจ้าไม่ทรงตอบปัญหาเรื่อง ความเห็น 10 ประการ เช่น โลกเที่ยงหรือไม่เที่ยง โลกมีที่สุดหรือไม่มีที่สุด เป็นต้น จึงเข้าไปเฝ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อทูลขอให้พระองค์ทรงตอบปัญหานี้ให้ได้ ถ้าพระองค์ทรงทราบก็ขอให้ตอบให้ หายข้องใจ ถ้าพระองค์ไม่ทรงทราบคำตอบ ก็ขอให้ตรัสตรงๆ ว่าไม่ทราบ แต่ถ้าพระองค์ไม่ตอบอะไร ข้ำพระองค์ก็จะเสีย

¹ จุฬามาลูกยกยโธวาทสูตร มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปณณาสก, เล่มที่ 20 ข้อ 147-152 หน้า 298-305.

จึงได้ไปเข้าเฝ้าพระลัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสถามพระมาลुकยบุตรว่า เราเคยชวนให้เธอ มาบวชเพื่อจะตอบปัญหานี้หรือ พระมาลुकยบุตรตอบว่า ไม่เคย พระพุทธเจ้าตรัสต่อไปว่า ผู้ใดกล่าวว่า เราจะลี้ก ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ตอบปัญหาเหล่านี้ ผู้นั้นคงจะตายเปล่า เพราะเราจะไม่ตอบปัญหานั้น เปรียบ เหมือนคนถูกยิงด้วยธนูอาบยาพิษ ญาติพี่น้องไปตามหามาช่วยรักษา แต่ถ้าคนไข้ไม่ยอมให้หมอผ่าตัด เอาลูกศรออกจนกว่าจะมีใครบอกว่า ใครเป็นผู้ยิง มีชื่ออย่างไร สูงหรือต่ำ ดำหรือขาว อยู่ที่ไหน ธนูที่ใช้ ยิงด้วยอะไร เป็นต้น คนไข้ก็คงจะตายเปล่า เพราะมัวแต่ถามถึงสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ ซึ่งประโยชน์ เบื้องหน้าคือการรักษาอาการบาดเจ็บ และสุดท้ายพระพุทธองค์ทรงสรุปว่า พระองค์จะทรงตอบปัญหา ความเห็นที่เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ เพื่อให้เบือนหน้าความกำหนัด เพื่อความดับ ความสงบ ความรู้ยิ่ง และเพื่อนิพพาน

พระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า เรื่องไม่ที่เป็นประโยชน์พระองค์ก็ไม่ทรงตอบ อย่างเรื่องที่ พระมาลुकยบุตร ถามเรื่องโลกนี้ โลกหน้ามี ก็เป็นอนิจจัง และเป็นเรื่องที่ยังไกลตัว ควรศึกษาเรื่องที่ เกี่ยวกับตัวเราที่จะทำให้เราพ้นจากทุกข์ได้ก่อน โดยลงมือปฏิบัติทันที หากปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จแล้ว จึง จะไปเรียนรู้เรื่องราวที่นอกเหนือจากตัวเราออกไป เหมือนกับคนถูกยิงด้วยลูกธนู จะมัวถามหาคนยิง ถาม ถึงอุปกรณ์ที่ใช้ยิง การถามอย่างนี้ก็มีแต่จะตายเปล่า แต่ควรจะรักษาชีวิตก่อนแล้วจึงสืบค้น

เรื่องจักรวาลวิทยาก็เช่นเดียวกัน พระพุทธองค์นำมาตรัสเล่าให้ฟังเพื่อเป็นข้อเตือนใจ ให้เกิด ความเบือนหน้าในความเลื่อมของโลภ และเพื่อไม่ให้มนุษย์ตกอยู่ในความประมาท จะได้ใช้วันเวลาที่มีอยู่ อย่างจำกัดนี้ และเต็มไปด้วยอันตรายจากการเกิด ความแก่ ความเจ็บไข้ และมีความตายเป็นที่สุด จะได้ เร่งสร้างความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป โดยค้นหาความจริงของชีวิตด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรม

บทที่ 2

องค์ประกอบของจักรวาล

เนื้อหาบทที่ 2

องค์ประกอบของจักรวาล

2.1 ธาตุ

2.1.1 คำแปลและความหมาย

2.1.2 การแบ่งธาตุ

2.1.3 ลักษณะและคุณสมบัติของธาตุ

2.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องธาตุ

2.2.1 สัดส่วนของธาตุนำมาซึ่งความแตกต่าง

2.2.2 ธาตุเปลี่ยนแปลงได้

2.2.3 สัตว์โลกคบกันโดยธาตุ

2.2.4 ธาตุทั้งหลายเป็นไตรลักษณ์

- 1.สรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตดำรงอยู่ได้ด้วยองค์ประกอบพื้นฐานชั้นต้นที่ละเอียดสุด เรียกว่า “ธาตุ” เป็นองค์ประกอบที่แท้จริงหรือองค์ประกอบดั้งเดิมซึ่งละเอียดสุดไม่สามารถแยกย่อยให้ละเอียดไปกว่านี้ได้อีก
2. ธาตุ หมายถึงสิ่งที่ทรงสภาวะของตนเอง มีอยู่โดยธรรมชาติจะแยกออกไปอีกไม่ได้ ทำหน้าที่ทรงไว้หรือทำให้สิ่งทั้งหลายทั้งปวงดำรงอยู่ได้
3. ธาตุ 4 ประกอบด้วย ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลมซึ่งมีอยู่ในทุกสรรพสิ่งไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม แต่ธาตุ 6 ประกอบด้วย ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุอากาศ และธาตุวิญญาณ จะมีปรากฏครบเฉพาะในสิ่งมีชีวิตคือมนุษย์และสัตว์เท่านั้น ทั้งนี้ไม่รวมต้นไม้ แม้นต้นไม้จะมีชีวิตแต่ไม่มีธาตุรับรู้คือไม่มีวิญญาณธาตุครอง
4. ธาตุแต่ละธาตุมีลักษณะและคุณสมบัติต่างกัน เช่น ปรวิธาตุ มีลักษณะแข็ง มีคุณสมบัติพิเศษกว่าธาตุอื่นคือทำให้สิ่งต่างๆ แข็งหรืออ่อน โดยที่ธาตุอื่นไม่มีคุณสมบัติเช่นนี้ ถ้าปราศจากปรวิธาตุแล้ว สิ่งอื่นไม่สามารถดำรงอยู่ได้, อาโปธาตุ คือ ธาตุน้ำมีคุณสมบัติทำให้วัตถุ หรือสิ่งต่างๆ เกาะกุมรวมตัวเข้าเป็นกลุ่มก้อน หรือไหลได้, เตโชธาตุ คือ ธาตุไฟ มีลักษณะร้อนและเย็นมีหน้าที่ทำให้วัตถุต่างๆ สุก และละเอียดนุ่มนวล ให้ความอบอุ่น ฯลฯ, วาโยธาตุ คือ ธาตุลม มีลักษณะเคร่งตึงและเคลื่อนไหว ทำให้สิ่งต่างๆ เคลื่อนจากที่เดิมไปได้, อากาสธาตุ คือ ช่องว่าง ที่ว่าง ความว่างเปล่า สถานที่ที่ไม่มีปรวิธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ หรือช่องว่างที่อยู่ระหว่างธาตุต่างๆ วิญญาณธาตุ คือ ธาตุรู้ วิญญาณธาตุนี้เมื่อเข้าไปอยู่ในธาตุทั้ง 5 จะทำให้สิ่งนั้นมีชีวิต แต่โดยปกติแล้ว จะมีเฉพาะในคนและสัตว์ และมีอยู่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น
5. การศึกษาเรื่องธาตุทำให้เราได้ทราบว่า สรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกไม่ว่าจะมีชีวิตหรือ ไม่มีชีวิตก็ตามล้วนเกิดจากการที่ธาตุทั้งหลายมารวมตัวกัน และการที่สิ่งต่างๆ มีความแตกต่างกันก็เพราะสัดส่วนของธาตุต่างกัน แต่ธาตุที่ประกอบเป็นมนุษย์ก็สามารถเปลี่ยนแปลงหรือสามารถทำให้บริสุทธิ์ได้ด้วยการรักษาและปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนา นอกจากนี้ยังได้ทราบอีกว่าสัตว์โลกคบกันโดยธาตุ คือสัตว์ประเภทใดก็เข้าหมู่สัตว์ประเภทนั้น คนก็เช่นกัน จะคบหาสมาคมกันกับคนที่ธาตุเหมือนกัน แต่เนื่องจากธาตุมีการแปรเปลี่ยนได้และมีอำนาจเหนี่ยวนำได้ ดังนั้นการคบหาคน หรือใกล้ชิดกับคนประเภทใด ธาตุในตัวของเราก็อาจถูกเหนี่ยวนำไปเหมือนธาตุของเขาได้ พระพุทธศาสนาจึงสอนให้หลีกเลี่ยงการคบคนพาล แต่ให้

หมั่นคบบัณฑิต อย่างไรก็ตามธาตุทั้งหลายล้วนตกอยู่ในกฎไตรลักษณ์ ทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อถึงเวลาหนึ่งก็สลายไปตามเหตุปัจจัยกลายเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ธาตุอากาศ กระจัดกระจายแตกแยกออกจากกัน จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น แต่ให้มองโลกและสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อความหลุดพ้นจากห้วงวัฏสงสาร เข้าสู่พระนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของทุกชีวิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายองค์ประกอบของสรรพสิ่งทั้งหลายซึ่งพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ธาตุ” ได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายความหมายของคำว่า “ธาตุ” ได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายความแตกต่างของธาตุ 4 และธาตุ 6 ได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายลักษณะและคุณสมบัติของแต่ละธาตุได้
5. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องธาตุได้

บทที่ 2

องค์ประกอบของจักรวาล

ในบทเรียนที่ผ่านมา เราได้ศึกษาถึงความหมายของจักรวาลวิทยา ทราบว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ค้นพบเรื่องราวความเป็นจริงของโลกและชีวิต ตลอดจนสรรพสิ่งที่บังพวng ซึ่งทำให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น เนื่องจากการอธิบายสิ่งต่างๆ ในพระพุทธรศาสนาเป็นการอธิบายด้วยเหตุและผล ไม่ใช่การใช้ศรัทธาหน้า หน้า ไม่มีการบังคับให้เชื่อตาม แต่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง และพระพุทธรศาสนาได้แสดงวิธีพิสูจน์ไว้ให้แล้ว มาถึงบทเรียนนี้จะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป หลังจากที่เราทราบถึงความเป็นมาของโลกไปแล้ว ต่อจากนี้เราจะไดมารู้จักและเข้าใจสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของสรรพสิ่งที่บังพวng ซึ่งพระพุทธรศาสนาเรียกว่า ธาตุ

2.1 ธาตุ

ธาตุที่เราจะได้ศึกษาในบทเรียนนี้ ไม่ได้หมายถึงธาตุที่ปรากฏในตารางธาตุ ทราบลิชัน ในวิชาวิทยาศาสตร์ หรือวิชาเคมี เช่น ธาตุฮีเลียม ธาตุอาร์กอน ธาตุไนโตรเจน ดังที่เราเคยเรียนเคยรู้จักกันมา แต่ธาตุในที่นี้หมายถึงที่เป็นองค์ประกอบแท้จริงหรือองค์ประกอบดั้งเดิมของสรรพสิ่งที่บังพวng ไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือสิ่งใด ๆ ก็ตาม ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตก็ล้วนมีองค์ประกอบนี้อยู่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานชั้นต้นที่ละเอียดที่สุดที่ไม่สามารถจะแยกย่อยให้ละเอียดไปกว่านี้ได้ อีก ซึ่งได้มีท่านผู้รู้ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับความหมายของธาตุไว้ในที่ต่างๆ ดังนี้

2.1.1 คำแปล และความหมาย

ธาตุ หมายถึง ผู้ทรงไว้ ผู้ตั้งอยู่ ผู้ดำรงอยู่ ¹

ธาตุ หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติจะแยกออกไปอีกไม่ได้ สิ่งที่เป็นต้นเดิมเป็นมูลเดิม ²

ธาตุ หมายถึง วัตถุซึ่งเป็นส่วนผสมดั้งเดิมของสิ่งต่างๆ ³

จากความหมายของธาตุที่ท่านผู้รู้หลายท่านได้ให้ไว้นี้พอจะสรุปได้ว่า

ธาตุ หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบชั้นต้นสุดของสรรพสิ่งที่บังพวng ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต โดยไม่สามารถจะแยกให้เล็กหรือละเอียดลงไปได้อีกและทำหน้าที่ทรงไว้หรือทำให้สิ่งทั้งหลายทั้งปวงดำรงอยู่ได้

¹ ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรมมคธ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ม.ป.ป.) หน้า 336.

² ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรมมคธ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ม.ป.ป.) หน้า 366.

³ ปิ่น มุทุกันต์, คำบรรยายพุทธรศาสนา ภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, 2508) หน้า 101.

2.1.2 การแบ่งธาตุ

ในทางพระพุทธศาสนา เราสามารถแบ่งธาตุออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ธาตุ 4 และ ธาตุ 6 ซึ่ง พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์ อธิบายถึงเหตุที่มีการจัดหรือแบ่งธาตุออกเป็น 2 กลุ่มว่า

“ธาตุที่ทรงแสดงไว้ มีอยู่สองนัย คือ ทรงแยกเป็น 4 ธาตุ กับ 6 ธาตุ ที่แยกเป็น 4 ธาตุนั้นคือ ทรงชี้เฉพาะธาตุใหญ่ๆ ที่เป็นแม่ธาตุจริงๆ โดยทรงมุ่งหมายให้นักปฏิบัติเห็นได้ง่าย ในทำนองว่าให้ใช้เป็นเครื่องประกอบกรรมฐาน (ธาตุกัมมัฏฐาน) ส่วนที่แยกออกเป็น 6 ธาตุ เป็นการแยกเพื่อการศึกษาชั้นละเอียด สูงขึ้นไป”¹

ธาตุ 4²

ธาตุ 4 มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ภูตรูป 4 หรือมหาภูต 4 ประกอบด้วย ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ซึ่งในภาษาบาลีมีชื่อเรียกธาตุดินว่า ปฐวีธาตุ คือธาตุซึ่งเป็นที่ตั้งของธาตุทั้งหลาย เพราะสิ่งทั้งหลาย ต้องมีธาตุดินเป็นองค์ประกอบจึงจะเป็นรูปร่างได้ เรียกธาตุน้ำว่า อาโปธาตุ คือธาตุที่ทำให้เกิดการเกาะกุมจับรวมตัวเข้าด้วยกัน ทำให้มีลักษณะเอิบอาบและเคลื่อนที่หรือไหลไปมาได้ เรียกธาตุไฟว่า เตโชธาตุ เป็นธาตุที่ทำให้ร้อนหรือเย็น และทำให้เกิดการย่อย และเรียกธาตุลมว่า วาโยธาตุ เป็นธาตุที่ทำให้ค้ำจุนธาตุอื่น ทำให้สิ่งต่างๆ เติบโต หรือสั่นไหว

ธาตุทั้ง 4 นี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานหรือดั้งเดิมของสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ พืช วัตถุสิ่งของทั้งปวง ทั้งที่อยู่ในโลกและนอกโลก หรือจะกล่าวว่าในทุกสิ่งที่มีอยู่ในจักรวาลก็ได้ ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะวาลิงต่างๆ ทั้งหลายนั้นเกิดจากธาตุทั้ง 4 นี้ผสมกัน หากธาตุชนิดใดมีมากก็จะแสดงลักษณะเด่นของธาตุชนิดนั้นออกมา เช่น ถ้าธาตุดินมีมาก สิ่งนั้นก็จะมีลักษณะแข็งแข็ง ถ้าธาตุน้ำมีมาก สิ่งนั้นก็จะมีลักษณะเป็นของเหลว ไหลเอิบอาบไปได้ง่าย เป็นต้น

ธาตุ 6³

ธาตุ 6 ประกอบด้วย ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุอากาศ และธาตุวิญญาณ โดยที่ธาตุ 4 ธาตุแรก คือธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ก็เป็นเช่นเดียวกับในธาตุ 4 นั้นเอง ธาตุอากาศซึ่งภาษาบาลีเรียกว่า อากาสธาตุ คือ ช่องว่างระหว่างธาตุดินและธาตุน้ำ เป็นที่อาศัย หรือเป็นที่เคลื่อนไปมาของวาโยธาตุ ซึ่งจริงๆ แล้วอากาศธาตุนี้นั้นมีอยู่ในธาตุ 4 เช่นกัน แต่เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดเข้าใจได้ยาก

¹ ปิ่น มุทุกันต์, คำบรรยายพุทธศาสตร์ ภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, 2508) หน้า 102.

² จตัสสสูตร, สังยุตตนิกาย, นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 403 หน้า 488.

³ ธาตุวิภังค์, สุตตันตภาษาณีย์, เล่มที่ 77 ข้อ 441 หน้า 200.

แก่คนทั่วไป เพราะเกรงว่าจะเป็นที่สับสนกับธาตุลม โดยธาตุลมหมายถึงเอาอาการเคลื่อนไหว คือธาตุที่เคลื่อนไหวไปมาได้ แต่อากาศธาตุคือพื้นที่ที่เป็นช่องว่าง ด้วยเหตุนี้จึงได้นำมากล่าวถึงในธาตุ 6 นี้ ซึ่งเป็นการอธิบายให้แก่ผู้บำเพ็ญสมาธิภาวนา ส่วนวิญญาณธาตุเป็นธาตุรับรู้ที่มีอยู่เฉพาะในสิ่งมีชีวิตเท่านั้น ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

จากที่ได้อธิบายเกี่ยวกับความแตกต่างและความเหมือนกัน ระหว่างธาตุทั้ง 2 กลุ่ม คือ ธาตุ 4 กับธาตุ 6 นี้แล้วพอจะสรุปได้ว่า ธาตุ 4 มีอยู่ในทุกสรรพสิ่งไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม แต่ธาตุ 6 จะปรากฏเฉพาะในสิ่งมีชีวิตเท่านั้น โดยที่สิ่งมีชีวิตในที่นี้หมายถึง มนุษย์ และสัตว์เท่านั้น ไม่ได้หมายรวมถึงต้นไม้ ทั้งนี้เพราะต้นไม้แม้จะเป็นสิ่งมีชีวิต ที่สามารถมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนรูปร่างได้ แต่ต้นไม้ไม่มีธาตุรับรู้ จึงไม่มีความรู้สึกนึกคิดจัดเป็นสังขารที่ไม่มีวิญญาณครอง(อนุปาทินนกลังขาร) ส่วนมนุษย์และสัตว์มีธาตุรับรู้อยู่ด้วย จัดเป็นสังขารที่มีวิญญาณครอง(อนุปาทินนกลังขาร) คำอธิบายธาตุต่างๆ โดยละเอียดจะกล่าวในลำดับต่อไป

2.1.3 ลักษณะและคุณสมบัติของธาตุ

จากที่ได้อธิบายมาแล้วว่า ธาตุ 4 และธาตุ 6 ประกอบด้วยธาตุอะไรบ้าง ต่อจากนี้จะได้อธิบายถึงลักษณะและคุณสมบัติของธาตุเหล่านี้ แต่เนื่องจากธาตุ 4 ธาตุแรกในธาตุ 6 ก็คือธาตุทั้ง 4 ชนิดในธาตุ 4 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นในที่นี้จะได้อธิบาย ธาตุทั้ง 6 ไปในคราวเดียวกันดังต่อไปนี้

1. ปฐวีธาตุ

ปฐวีธาตุ คือ ธาตุดิน ธาตุดินในที่นี้ไม่ได้หมายถึง ดินทั่วไปอย่างที่เราค้นเคยและเรียกกันติดปากอย่าง ดินร่วน ดินเหนียว ดินทราย ตามท้องไร่ท้องนา หรือดินในบริเวณที่อยู่อาศัยอะไรอย่างนั้น แต่ธาตุดินในที่นี้หมายถึง ธาตุที่มีลักษณะแข็งแข็ง หรือทำให้สิ่งต่างๆ มีลักษณะแข็ง โดยเมื่อนำไปเทียบกับธาตุที่เหลืออีก 3 ธาตุแล้ว ธาตุดินจะมีลักษณะแข็ง และมีคุณสมบัติทำให้แข็ง เมื่อวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดมีปฐวีธาตุเป็นองค์ประกอบหลัก คือมีความเข้มข้นหรืออัตราส่วนที่มากกว่าธาตุอื่นอีก 3 ธาตุ จะทำให้วัตถุสิ่งของนั้น มีลักษณะแข็งปรากฏขึ้น เช่น การที่เหล็ก หิน ไม้ มีลักษณะแข็งเป็นเพราะว่า มีธาตุดินในอัตราส่วนที่มากกว่าธาตุอื่น ในขณะเดียวกัน ถ้าวัตถุสิ่งใดก็ตาม มีองค์ประกอบเป็นธาตุดินในปริมาณน้อย หรือมีอัตราส่วนที่น้อยกว่าธาตุอื่น ลักษณะแข็งที่ปรากฏในวัตถุสิ่งของนั้นก็ปรากฏไม่มาก แต่จะมีลักษณะอ่อน ความแข็งความอ่อนของวัตถุสิ่งของทั้งปวงจึงขึ้นอยู่กับปริมาณของปฐวีธาตุที่เป็นองค์ประกอบของสิ่งนั้นๆ และปฐวีธาตุนี้นั่นเองที่ทำให้สิ่งต่างๆ แข็งหรืออ่อน โดยที่ธาตุอื่นไม่มีคุณสมบัติเช่นนี้

ธาตุดินหรือปฐวีธาตุนี้นี้ มีทั้งที่อยู่ภายในร่างกาย และที่อยู่ภายนอกร่างกาย โดย

- ปรวิธาตุภายในร่างกาย คือ อวัยวะและสิ่งต่างๆ ในร่างกายเราที่มีลักษณะแข็ง หรือรวมตัวกันเป็นก้อนจนสามารถกำหนดได้ ซึ่งได้แก่ อวัยวะน้อยใหญ่ คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ไล่ใหญ่ ไล่ย่อย อาหารใหม่ อาหารเก่า หรือสิ่งอื่นๆ ที่มีลักษณะข้นแข็ง แม้ในส่วนที่เป็นของเหลว เช่น เลือด ก็มีธาตุดินผสมอยู่ แต่มีในสัดส่วนที่น้อยกว่าอวัยวะที่เป็นของแข็ง และถ้าเลือดของใครมีธาตุดินมากก็จะมีลักษณะเลือดข้น

- ปรวิธาตุภายนอก คือ สิ่งต่างๆ ที่เป็นของแข็งหรือมีลักษณะแข็ง กระด้าง ได้แก่ วัตถุ สิ่งของ ทั้งปวง เป็นต้นว่า บ้าน รถยนต์ เรือ สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ภูเขา หิน ดิน ต้นไม้ ตลอดจนสรรพสิ่งทั้งหลาย

ปรวิธาตุนี้ เป็นที่ตั้งที่อาศัยของธาตุอื่นและสรรพสิ่งทั้งหลาย ถ้าปราศจากปรวิธาตุแล้วสิ่งอื่นไม่สามารถดำรงอยู่ได้ เปรียบเหมือนสิ่งต่างๆ ดำรงอยู่ได้เพราะอาศัยแผ่นดินรองรับ ถ้าปราศจากแผ่นดิน สิ่งต่างๆ ก็ตั้งอยู่ไม่ได้ หรือเปรียบปรวิธาตุเป็นเช่นกับแก้ว ส่วนธาตุอื่นเปรียบเสมือนน้ำ ตามธรรมชาติของน้ำไม่สามารถคงรูปได้ แต่เมื่อเรานำนํ้ามาใส่ในแก้วที่มีรูปทรงต่างๆ ทำให้นํ้าสามารถคงรูปเป็นลักษณะต่างๆ ได้เพราะอาศัยแก้ว ทำนองเดียวกันที่เราเห็นเป็นสิ่งต่างๆ เพราะว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น อาศัยปรวิธาตุ หรือธาตุดินจึงมีรูปร่างต่างๆ นานา

2. อาโปธาตุ

อาโปธาตุ คือ ธาตุนํ้า เช่นเดียวกัน ธาตุนํ้าในที่นี้ก็ได้จำเพาะเจาะจงว่าเป็นนํ้าตามแหล่งนํ้าต่างๆ ที่เรารู้จัก ไม่ว่าจะเป็นนํ้าจืด นํ้ากร่อย นํ้าเค็ม นํ้าบาดาล หรือนํ้าในทะเล แต่ธาตุนํ้าในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่มีลักษณะไหลหรือเกาะกุมรวมตัวได้ และมีคุณสมบัติทำให้วัตถุหรือสิ่งต่างๆ เกาะกุมรวมตัวเข้าเป็นกลุ่มก้อน หรือไหลได้ โดยที่ธาตุนํ้านี้ ถ้ามีอยู่เป็นจำนวนมากในวัตถุสิ่งใดๆ ก็ตาม จะทำให้สิ่งของเหล่านั้นไหลและไหลไปได้ แต่ถ้ามีจำนวนน้อยจะทำให้วัตถุสิ่งของต่างๆ เกาะกุมกันเป็นกลุ่มก้อน อุปมาเหมือนยางเหนียว ที่สามารถเชื่อมประสานวัตถุสิ่งของให้ติดกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนได้

หากว่าในวัตถุใดมีจำนวนธาตุนํ้ามากกว่าธาตุดิน อำนาจของธาตุนํ้าจะทำให้ธาตุดินมีอำนาจน้อยลง จึงเป็นเหตุให้วัตถุนั้นอ่อนเหลวและสามารถไหลไปมาได้ดังเช่นนํ้า ที่นํ้าไหลไปมาได้เพราะว่ามีธาตุนํ้ามาก ธาตุดินน้อย เมื่อธาตุดินน้อยจึงถูกอำนาจของธาตุนํ้าทำให้ธาตุดินซึ่งปกติมีลักษณะแข็งไหลไปมาได้

แต่หากว่าธาตุนํ้ามีจำนวนน้อยกว่าธาตุดิน อำนาจของธาตุนํ้าจะทำให้ปรมาณธาตุดินเกาะกุมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เหมือนกับการประพรมนํ้าลงบนผงแห้งหรือผงฝุ่น ทำให้ผงแห้งหรือผงฝุ่นจับตัวกันเป็นก้อนได้

อาโปธาตุหรือธาตุนํ้านี้ มีทั้งที่อยู่ภายในร่างกายของสิ่งมีชีวิตและที่อยู่ภายนอก

- ธาตุนํ้าที่อยู่ภายในร่างกาย คือ ส่วนต่างๆ ภายในร่างกายที่มีลักษณะเอิบอาบ ชุ่มซาบ ไหลได้

ได้แก่ ดี เสลด น้ำเหลือง เลือด เหงื่อ มันทัน น้ำตา เปลมัน น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ มูตร และสิ่งอื่นๆ ที่มีลักษณะเอิบอาบ ซึมซาบไป

- ธาตุน้ำที่อยู่ภายนอก คือ สิ่งต่างๆ ภายนอกร่างกายที่มีลักษณะเอิบอาบ เหนียว เกาะกุม ได้แก่ รสที่มีอยู่ในส่วนต่างๆ ของพืชผักและผลไม้ สิ่งต่างๆ นมสด นมสั้ม เนยใส เนยข้น น้ำที่อยู่ในพื้นดิน น้ำที่อยู่ในอากาศ ฯลฯ

3. เตโชธาตุ

เตโชธาตุ คือ ธาตุไฟ มีลักษณะร้อนและเย็น ลักษณะร้อนชื่อว่า อุณหเตโช ลักษณะเย็นชื่อว่า ลีตเตโช เตโชธาตุทั้ง 2 ชนิด มีสภาวะลักษณะเป็นไอ โดยอุณหเตโช มีไอร้อนเป็นลักษณะ และลีตเตโช มีไอยเย็นเป็นลักษณะ ซึ่งเตโชธาตุทั้ง 2 ชนิด มีหน้าที่ทำให้วัตถุต่างๆ สุก และละเอียดนุ่มนวล ดังจะเห็นได้จาก เมื่อวัตถุต่างๆ ส่วนมาก เช่น อาหาร ทำให้สุกด้วยความร้อน แต่อาหารบางอย่างก็ทำให้สุกด้วยความเย็นได้เหมือนกัน

เตโชธาตุหรือธาตุไฟ มีทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกร่างกาย โดย

- ธาตุไฟภายในร่างกาย คือ ธาตุที่เป็นเครื่องยังกายให้อบอุ่น ยังกายให้ทรุโทรม ยังกายให้กระวนกระวาย และธาตุที่เป็นเหตุให้ของที่บริโภคเข้าไปย่อยได้ด้วยดี และรวมทั้งสิ่งอื่นๆ ที่อบอุ่น ถึงความร่ำร้อน

- ธาตุไฟภายนอก คือ ความร้อน ความอุ่น ความอบอุ่นภายนอกได้แก่ ไฟจากการเผาไหม้วัสดุต่างๆ ไฟจากฟ้าผ่า ความร้อนแห่งไฟ ความร้อนแห่งดวงอาทิตย์ ความร้อนในกองวัสดุต่างๆ เช่น กองฟืน กองหญ้า กองข้าวเปลือก กองขี้เถ้า ฯลฯ

ธาตุไฟ มี 5 ชนิดด้วยกัน คือ

อุสุมาเตโช คือ เตโชธาตุที่มีประจำอยู่ในร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งได้แก่ไอร้อนในร่างกาย

สนตปปนเตโช คือ เตโชธาตุที่มีความร้อนมาก

ทหนเตโช คือ เตโชธาตุที่มีความร้อนสูงจัด สามารถเผาผลาญร่างกายให้บริติไปได้

ชีรณเตโช คือ เตโชธาตุที่ทำให้ร่างกายทรุโทรมแก่ลง

ปาลกเตโช คือ เตโชธาตุที่ทำหน้าที่ย่อยอาหาร

ในเตโชธาตุทั้ง 5 ชนิดนี้ ที่มีอยู่ในร่างกายสิ่งมีชีวิต คือ อุสุมาเตโช กับ ปาลกเตโช สำหรับ สนตปปนเตโช ทหนเตโช และชีรณเตโช จะไม่อยู่ประจำในร่างกาย แต่ปรากฏขึ้นเนื่องจาก อุสุมาเตโช

มีอาการวิปริตไป เช่น การที่เป็นไข้ตัวร้อน เกิดจาก อุสุมาเตโช เปลี่ยนสภาพไปเป็น สนฺตปนฺเตโช หรือ ถ้ามีไข้สูงตัวร้อนจัดจนเพ้อคลั่ง เป็นเพราะ อุสุมาเตโช มีสภาพวิปริตมากขึ้น จากสนฺตปนฺเตโช กลายเป็น ทนฺเตโช และสำหรับผู้ที่มิโรคภัยเบียดเบียนอยู่เสมอ หรือผู้ที่ล่วงเข้าปัจฉิมวัย อุสุมาเตโช จะเปลี่ยนสภาพเป็น ชีรณเตโช ทำให้ปรากฏอาการทรุดโทรมของร่างกายเกิดขึ้น เช่น ผมหงอก ฟันหัก ตามัว เนื้อหนังเหี่ยว เป็นต้น

4. วาโยธาตุ

วาโยธาตุ คือ ธาตุลม มีลักษณะเคร่งตึงและเคลื่อนไหว โดยธาตุลมที่มีลักษณะเคร่งตึงเรียกว่า วิตถัมภนาโวโย เป็นวาโยธาตุที่ทำให้สิ่งต่างๆ ที่เกิดพร้อมกับตัววาโยธาตุเองตั้งมั่น ไม่ให้คลอนแคลน เคลื่อนไหวไปได้ ในร่างกายของคนเรา ถ้าวิตถัมภนาโวโยปรากฏขึ้นในผู้ใดเข้า จะทำให้ผู้นั้นรู้สึกตึง เมื่อย ปวด ตามร่างกาย หรือขณะที่มีการเกร็งตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย หรือเพ่งตาเป็นเวลานานๆ โดยไม่ กระพริบตา จะทำให้วิตถัมภนาโวโยปรากฏขึ้นโดยการกระทำของผู้นั้นเอง แต่สำหรับกรณีที่เกิดขึ้นใน ภายนอกนั้น วัตถุสิ่งของต่างๆ ที่ตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคง หรือทำให้ตึงขึ้นก็เป็นเพราะวาโยธาตุลักษณะนี้เช่นกัน เช่น ลูกบอลที่ถูกอัดลมเข้าไปภายใน การที่ลูกบอลตึงขึ้นก็เพราะวาโยที่เป็นวิตถัมภนาโวโย

ส่วนธาตุลมที่มีลักษณะเคลื่อนไหวเรียกว่า สมิธนาโวโยนี้ทำให้รูปที่เกิดพร้อมกันกับตน เคลื่อนไหวไปมาได้ เช่น สัตว์ทั้งหลายที่เคลื่อนไหวอริยาบถต่างๆ ได้ การกระพริบตา กลอกตา กระดิกมือ กระดิกเท้า การถ่ายเทสิ่งโสโครกออกจากร่างกาย การคลอเคลื่นต่างๆ เหล่านี้ เป็นด้วยอำนาจสมิธนาโวโย ทั้งสิ้น ส่วนสมิธนาโวโยที่อยู่ภายนอกสัตว์นั้น ทำให้วัตถุสิ่งต่างๆ เคลื่อนจากที่เดิมไปได้

วาโยธาตุหรือธาตุลม มีทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกร่างกาย

- ธาตุลมที่อยู่ภายในร่างกาย คือสิ่งที่มีลักษณะพัดผันไปในร่างกาย ได้แก่ ลมพัดขึ้นเบื้องบน ลม พัดลงเบื้องต่ำ ลมในท้อง ลมในลำไส้ ลมแล่นไปตามอวัยวะน้อยใหญ่ ลมหายใจออก ลมหายใจเข้า และ สิ่งอื่นๆ ที่พัดผันในร่างกาย

- ธาตุลมภายนอก คือ ความพัดไปมา ความเคร่งตึงของวัตถุสิ่งของต่างๆ ได้แก่ ลมในลักษณะ ต่างๆ เช่น ลมตะวันตก ลมตะวันออก ลมเหนือ ลมใต้ ลมมีฝุ่นละออง ลมไม่มีฝุ่นละออง ลมหนาว ลมร้อน ลมจากการกระพือปีก ฯลฯ

5. อากาสธาตุ

อากาสธาตุ หรือ ธาตุอากาศ คือ ช่องว่าง ที่ว่าง ความว่างเปล่า สถานที่ที่ไม่มีปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ หรือช่องว่างที่อยู่ระหว่างธาตุต่างๆ ซึ่งอากาสธาตุนี้มีทั้งอากาสธาตุที่อยู่ภายในและ ภายนอกร่างกาย

- อากาศธาตุภายใน คือ ช่องว่างต่างๆ ที่อยู่ภายในร่างกาย เป็นที่ที่เนื้อและเลือดไม่สัมผัสถูกต้อง ได้แก่ ช่องหู ช่องจมูก ช่องปาก ช่องทางเดินอาหาร ช่องว่างในกระเพาะอาหาร และช่องทางขับถ่ายอาหารออกจากร่างกาย หรือความว่างเปล่า ช่องว่างอื่นๆ ที่อยู่ภายในร่างกาย

- อากาศธาตุภายนอก คือ ความว่างเปล่า ช่องว่างต่างๆ ที่มหาภูตรูป 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ไม่สัมผัสถูกต้องที่อยู่ภายนอกในร่างกาย เช่น ช่องว่างระหว่างอนุภาคในอะตอม อากาศ เป็นต้น

6. วิญญาณธาตุ

วิญญาณธาตุ คือ ธาตุรู้ วิญญาณธาตุนี้เมื่อเข้าไปอยู่ในธาตุทั้ง 5 จะทำให้สิ่งนั้นมีชีวิต แต่โดยปกติแล้ว จะมีเฉพาะในคนและสัตว์เท่านั้น และมีอยู่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น (ดังนั้นเมื่อมนุษย์และสัตว์ตายแล้ว คงเหลือเพียงธาตุ 5 หรือมหาภูตรูปเท่านั้น ส่วนวิญญาณธาตุจะหายไป ร่างกายของมนุษย์ที่ตายแล้ว จึงไม่ต่างจากสรรพสิ่งทั้งปวง)

วิญญาณธาตุนี้ ทำหน้าที่รู้ จึงทำให้บุคคลรู้สิ่งต่างๆ ได้ คือรู้ว่าอะไรเป็นอะไร รู้ว่าสุขบ้าง ทุกข์บ้าง ไม่ทุกข์ไม่สุขบ้าง การที่เรารู้เรื่องราวต่างๆ หรือมีความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ก็เพราะเรามีวิญญาณธาตุ โดยความรู้ที่รู้ด้วยวิญญาณธาตุทั้ง 6 ซึ่งประกอบด้วย จักขุวิญญาณธาตุ ธาตุรู้ทางตา โสตวิญญาณธาตุ ธาตุรู้ทางหู ฆานวิญญาณธาตุ ธาตุรู้ทางจมูก ชิวหาวิญญาณธาตุ ธาตุรู้ทางลิ้น กายวิญญาณธาตุ ธาตุรู้ทางกาย มโนวิญญาณธาตุ ธาตุรับรู้ทางใจ

โดยเมื่อเราได้รับสิ่งต่างๆ ภายนอกผ่านช่องทางการรับรู้ต่างๆ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็จะทำให้กระบวนการรับรู้ขึ้นด้วยการทำงานของวิญญาณธาตุ ซึ่งเราจะเข้าใจเรื่องราวเหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อได้ศึกษาและลงมือปฏิบัติสมาธิ

2.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องธาตุ

เหตุที่ต้องศึกษาเรื่องธาตุนี้ เพื่อจะได้ทำให้เราเข้าใจว่า สิ่งต่างๆ ทั้งที่มีอยู่ในโลกและนอกโลก ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม ล้วนเกิดจากการที่ธาตุทั้งหลายมารวมตัวกันด้วยสัดส่วนที่ แตกต่างกันไป จึงเกิดเป็นสิ่งต่างๆ มากมายหลากหลายชนิด และมีอายุจำกัด เนื่องจากคงสภาพได้ในช่วงเวลาหนึ่ง เมื่อถึงคราวธาตุต่างๆ เหล่านี้ ก็ต้องแตกแยกกระจายออกจากกัน ไม่สามารถคงทนถาวรอยู่ได้

ดังนั้น เราจึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดๆ ในโลก ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีคุณสมบัติหรือลักษณะใดๆ ก็ตาม เพราะแม้ว่าเราจะมีสิ่งที่ชื่นชมพอใจเพียงใด แต่เราก็ไม่สามารถที่จะรักษาและครอบครองสิ่งนั้นได้ตลอดไป เมื่อถึงเวลาสิ่งเหล่านั้นก็เสื่อมสลายแปรสภาพกลับกลายเป็นธาตุ 4 ซึ่งเป็นส่วนประกอบ

ดั้งเดิมของสิ่งของทั้งหลายทั้งปวงการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวงรังแต่นำมาซึ่งความทุกข์ความเศร้าโศกเสียใจ และเป็นเหตุแห่งความขัดแย้ง เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เบียดเบียนกันและกัน และไม่สามารถหลุดพ้นจากทุกข์ได้

การที่โลกของเราสับสนวุ่นวายอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะว่าชาวโลกไม่มีความเข้าใจเรื่องธาตุเลย จึงทำให้ไม่มีความรู้และเข้าใจในความเป็นจริงว่าทุกสิ่งไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ต่างก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปในที่สุด ด้วยเหตุนี้เอง ชาวโลกจึงต่างก็อ้างความเป็นเจ้าของในสิ่งต่างๆ เกิดความเห็นแก่ตัว มีการเอาวัดเอาเปรียบกันขึ้นในสังคม ที่ร้ายไปกว่านั้นเกิดการรบราฆ่าฟัน กลายเป็นสงครามในหลายภูมิภาคทั่วโลก นำมาซึ่งความเสียหายของชีวิตและทรัพย์สินเหลือคณานับ

หากว่าชาวโลกได้ศึกษาในเรื่องธาตุนี้ ก็จะเข้าใจได้ว่าสิ่งต่างๆ ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน จึงไม่ควรจะยึดมั่นถือมั่น เพราะแม้แต่ตัวเราเองก็ไม่ได้อยู่ค้ำฟ้า ไม่ว่าจะเป็นยิ่งใหญ่หรือร่ำรวยสักปานใด ลักวันหนึ่งทุกคนก็ต้องตาย ต้องจากโลกนี้ไปโดยที่ไม่มีใครนำสิ่งใดติดตัวไปได้ เมื่อทุกคนรู้อย่างนี้ ก็จะไม่เกิดการเอาวัดเอาเปรียบ ดูถูกเหยียดหยาม แก่งแย่งแข่งขันและทำร้ายกันและกัน แต่จะมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน เข้าอกเข้าใจกัน เพราะต่างก็รู้ว่าแต่ละคนก็มีทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น

ที่สำคัญที่สุดจะทำให้เราเห็นว่าโลกนี้เต็มไปด้วยความทุกข์ トラบใดที่เราจะต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ เราก็ต้องเผชิญหน้ากับทุกอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นเมื่อทราบว่าโลกนี้มีแต่ทุกข์ ไม่มีสิ่งใดมั่นคงคงที่ที่เราจะยึดมั่นถือมั่นได้เลย เราก็ควรปล่อยวางทุกสิ่ง และควรหาทางที่จะทำให้ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด ด้วยการสั่งสมบุญกุศลให้มากจนกระทั่ง เกิดความบริสุทธิ์บริบูรณ์หมดกิเลสไม่ต้องกลับมาเกิดอีกในที่สุด

อีกประการหนึ่ง เมื่อศึกษาเรื่องธาตุแล้ว ก็จะทำให้เราทราบว่า ธาตุสามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะในสิ่งมีชีวิตความเปลี่ยนแปลงของธาตุทำให้คุณลักษณะและคุณสมบัติของธาตุเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยหากว่าธาตุในสิ่งมีชีวิตใดมีสภาพที่ไม่บริสุทธิ์ คือหย่อนสมรรถภาพ ก็จะทำให้สิ่งมีชีวิตนั้น มีคุณสมบัติหย่อนตามไปด้วย แต่หากว่าธาตุในตัวของสิ่งมีชีวิตใด มีความบริสุทธิ์มาก ลักษณะและคุณสมบัติในตัวของคุณคนนั้นก็จะเป็นไปด้วย ดังนั้นการที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ สามารถเปลี่ยนได้โดยการเปลี่ยนแปลงธาตุที่มีอยู่ในตัว ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

2.2.1 สัตส่วนของธาตุนำมาซึ่งความแตกต่าง

จากเนื้อหาที่ผ่านมาในบทเรียนนี้ทำให้เราทราบว่า ธาตุคืออะไร มีลักษณะอย่างไร และทราบว่า มนุษย์และสัตว์เท่านั้น ที่มีธาตุครบทั้ง 6 คือมีวิญญาณธาตุ ในขณะที่สิ่งอื่นมีเพียง 5 ธาตุ หรือเรียกรวมๆ ว่า มหาภูตรูปเท่านั้น แต่มีข้อน่าสังเกตว่า แล้วเหตุใดมนุษย์กับสัตว์ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ธาตุ 6 ครบด้วยกันทั้งสิ้น จึงมีลักษณะแตกต่างกันอย่างมากมาย หรือแม้แต่มนุษย์ด้วยกันเองก็ยังมีข้อแตกต่างกัน

เหตุที่ทำให้สิ่งที่มีธาตุครบทั้ง 6 ธาตุเหมือนกัน แต่มีสภาพแตกต่างกันนั้น เป็นเพราะว่า แม้จะมี

ธาตุทั้ง 6 ครอบเหมือนกัน แต่ทว่าสัดส่วนของธาตุแต่ละชนิดมีไม่เท่ากัน หรือความบริสุทธิ์ของธาตุต่างกัน สิ่งที่มีองค์ประกอบต่างกันทั้งในด้านสัดส่วน หรือในด้านคุณสมบัติหรือความบริสุทธิ์ ลักษณะย่อมปรากฏออกมาแตกต่างกันเสมอ ยกตัวอย่าง เพชรกับหิน มีคุณสมบัติและลักษณะที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เพชรกับหินมีสัดส่วนและความบริสุทธิ์ของธาตุที่เป็นองค์ประกอบต่างกัน

เช่นเดียวกันในสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ แม้ว่าจะเป็นมนุษย์หรือเป็นคนเหมือนกัน เกิดในประเทศเดียวกัน หรือแม้กระทั่งเป็นลูกพ่อแม่คนเดียวกันที่คลานตามกันออกมา ถึงอย่างนั้นก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าธาตุในตัวของแต่ละคนบริสุทธิ์ไม่เท่ากันซึ่งเปรียบได้กับการผสมปูนซีเมนต์เพื่อเอามาปั้นเป็นรูป ถ้าส่วนผสมไม่สะอาดมีสิ่งปลอมปนเข้าไป ก็จะทำให้คุณภาพปูนหย่อนไม่แข็งแรงเท่าที่ควรจะเป็น แต่หากว่านำส่วนผสมแต่ละชนิดไปทำความสะอาดก่อนจะนำมาผสมเข้าด้วยกัน ก็จะทำให้ปูนที่นำมาปั้นมีความแข็งแรงขึ้น

เช่นเดียวกันธาตุในสิ่งมีชีวิต ถ้ามีความบริสุทธิ์ต่างกัน ก็ทำให้เกิดความแตกต่างกันตามมา โดยความบริสุทธิ์ของธาตุในตัวนั้นขึ้นกับศีลธรรมที่มีอยู่ในบุคคลนั้น ถ้ามีศีลธรรมมาก ธาตุในตัวก็บริสุทธิ์มาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ปกติทั้งมนุษย์และสัตว์ต่างก็มีสิ่งที่ทำให้ธาตุในตัวไม่บริสุทธิ์ ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง การที่บุคคลใดมีศีลธรรมมาก ก็ทำให้ธาตุในตัวบริสุทธิ์มาก เพราะวาศีลธรรมจะช่วยชำระความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้เจือจางและหมดไปในที่สุด

การมีธาตุบริสุทธิ์นี้ จะแสดงออกมาในลักษณะต่างๆ เป็นต้นว่า มีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาด สุขภาพร่างกายแข็งแรง รูปร่างงดงาม ผิวพรรณผ่องใส เมื่อจะคิด พูด ทำ สิ่งใดๆ ก็คิด พูด ทำแต่สิ่งดีๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่มิมีธาตุในตัวสกปรก ก็จะมีสติปัญญา สุขภาพร่างกายอ่อนแอ รูปร่างไม่งดงาม เมื่อจะคิด พูด ทำสิ่งใด ก็ทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่เกิดประโยชน์ และนำความเสียหาย ความเดือดร้อนมาสู่ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น

ดังนั้น การที่มนุษย์และสัตว์แตกต่างกันก็เพราะว่า มีความโลภ ความโกรธ ความหลง แตกต่างกันนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ธาตุในตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยศีลธรรม คือ การรักษาศีล และเจริญภาวนา เมื่อหมั่นทำเป็นประจำก็จะทำให้ธาตุในตัวบริสุทธิ์ขึ้นได้ ขณะเดียวกัน ถ้าหากไม่อยู่ในศีลธรรม ธาตุที่เคยบริสุทธิ์ก็อาจมัวหมองลงได้เช่นกัน

2.2.2 ธาตุเปลี่ยนแปลงได้

จากที่ได้ศึกษามานี้จะเห็นว่า ความแตกต่างที่มีในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงนั้น เป็นผลมาจากความแตกต่างกันของสัดส่วนและความบริสุทธิ์ของธาตุ ที่มาประกอบกันขึ้นเป็นสิ่งเหล่านั้น และเรายังทราบอีกด้วยว่าความบริสุทธิ์ของธาตุ ขึ้นอยู่กับกิเลส มีความโลภ ความโกรธ ความหลง อยู่ในใจมากน้อยเพียงใด ถ้ามีความโลภ ความโกรธ ความหลงในใจมาก ความบริสุทธิ์ของธาตุก็มีน้อยกลายเป็นธาตุสกปรก แต่ถ้า

หากว่าความโลภ ความโกรธ ความหลง มีน้อยธาตุก็บริสุทธิ์มากเป็นธาตุที่สะอาด

ความบริสุทธิ์มากน้อย หรือความสะอาดความสกปรกของธาตุนี้เองที่ทำให้ชีวิตแต่ละชีวิตแตกต่างกัน จะขอยกตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สมมติว่า มีคนปกติธรรมดาที่มีหน้าที่การงาน มีรายได้พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องไม่ลำบากยากแค้นอะไร มีสติปัญญา จะเล่าเรียนเขียนอ่านสิ่งใด ก็เข้าใจได้ง่าย จดจำได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นเพราะว่าธาตุในตัวของคนๆ นั้นมีความสะอาดบริสุทธิ์ในระดับหนึ่ง แต่หากว่าคนๆ นั้นถูกความโลภ ความโกรธ ความหลงเข้าครอบงำจิตใจแล้ว สติปัญญาความสามารถต่างๆ ก็พลอยมีประสิทธิภาพถดถอยลดน้อยลงไป

เราลองสังเกตตัวเราเองก็ได้ ในเวลาที่เรโกรธ เราจะคิดอะไรไม่ค่อยจะออกเอาเสียเลย แม้ว่าปกติเราจะเป็นคนฉลาด คิดอะไรได้รวดเร็วและถูกต้องแม่นยำเสมอ แต่เมื่อทันทีที่ถูกความโกรธครอบงำ เรากลับนึกอะไรไม่ออก นึกได้เพียงความคิดที่จะทำลาย คิดที่จะเบียดเบียนผู้อื่น หรือในยามที่เราดื่มกินของมีเมาเข้าไปในร่างกาย จากที่เคยมีบุคลิกภาพที่สง่างาม ก็กลับกลายเป็นเดินโซซัดโซเซ ไม่ตรงทาง ใครพูดอะไรก็ฟังไม่ค่อยจะรู้เรื่อง เมื่อพูดเองก็ยากที่จะสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจได้

ในทางกลับกัน จากคนปกติธรรมดาเหมือนกัน หากว่าได้ทำให้ธาตุในตัวมีความบริสุทธิ์มากขึ้น ประสิทธิภาพในตัวก็จะมากขึ้นตามไปด้วย ยกตัวอย่างง่ายๆ เมื่อเราพักผ่อนอย่างเพียงพอ ไม่มีอาการป่วยไข้ มีสมองที่ปลอดโปร่ง อารมณ์ก็แจ่มใสเบิกบาน เราจะสังเกตได้ทันทีว่า จะทำอะไรดูเหมือนง่ายดาย สะดวกราบรื่นสำเร็จได้อย่างดี

ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าธาตุในตัวเราบริสุทธิ์มากขึ้นไป คุณสมบัติก็จะมากขึ้นตามไปด้วย หลายท่านคงจะเคยเห็น หรืออย่างน้อยก็เคยได้ยินได้ฟัง เรื่องราวเกี่ยวกับพระธาตุของพระอาจารย์นักปฏิบัติธรรมทั้งหลาย หรือพระธาตุของพระอรหันต์องค์ต่างๆ สิ่งเหล่านี้ คือสิ่งที่ยืนยันว่า ธาตุต่าง ๆ โดยเฉพาะที่อยู่ในร่างกายมนุษย์ สามารถเปลี่ยนแปลงและทำให้บริสุทธิ์ได้

ดูอย่างพระอรหันต์หรือพระอาจารย์ท่านต่างๆ ท่านก็เป็นคนธรรมดา แล้วเหตุใด เมื่อท่านละสังขารมีการเผาศรีระของท่านไปแล้ว กลับปรากฏเหลือเป็นพระธาตุลักษณะคล้ายหินแต่ว่า ไสและเลื่อมเป็นมันวาว ในขณะที่เผาคนธรรมดาทั่วไป กลับเหลือเพียงเถ้าถ่านและกระดูกป่นๆ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าพระอรหันต์หรือพระอาจารย์เหล่านั้น ท่านได้ทำธาตุในตัวของท่านให้สะอาดบริสุทธิ์ มีความโลภ ความโกรธ และความหลงเบาบางหรือจนกระทั่งหมดไป เช่นกรณีของพระอรหันต์

การที่จะทำธาตุให้บริสุทธิ์นี้ สามารถทำได้โดยการรักษาศีล และปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนา ซึ่งศีลก็มีด้วยกันหลายระดับ ผลของศีลก็แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับชนิดของศีลและความตั้งใจในการรักษา เช่น ศีลของผู้ครองเรือน ศีลของนักบวช

การปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนาก็เช่นกัน ย่อมให้ผลแตกต่างกันตามสภาวะธรรมที่ผู้ปฏิบัติ

แต่ละท่านเข้าไปถึง ยิ่งรักษาศีลได้บริสุทธิ์มาก ปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนาได้สงบมาก เข้าถึงธรรมะภายในที่ละเอียดมากขึ้นเท่าใด ผลที่ได้ก็มากขึ้นตามลำดับ

อย่างเช่นพระภิกษุ สามเณร ที่บวชแล้วตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม และรักษาศีลเป็นอย่างดี ก็จะได้อันสงฆ์กลายเป็นคุณสมบัติของพระภิกษุ สามเณรรูปนั้น อย่างที่เราเคยได้ศึกษามาในพระไตรปิฎกว่า พระภิกษุ หรือสามเณรในสมัยพุทธกาล บางรูปมีตาทิพย์บ้าง หูทิพย์บ้าง เหาะได้บ้าง ระลึกชาติได้บ้าง แสดงร่างเป็นหลายคนได้ก็มี นี่คือผลของการทำธาตุภายในให้สะอาดบริสุทธิ์ ซึ่งถ้าบริสุทธิ์มากๆ ก็จะทำให้หมดกิเลส ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แต่ละท่านก็มีคุณสมบัติไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความบริสุทธิ์ของธาตุภายในของท่านเหล่านั้น

ดังนั้นถ้าเราต้องการจะมีธาตุในตัวที่บริสุทธิ์ ก็สามารถทำได้ด้วยการลงมือรักษาศีล และปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนาอย่างจริงจัง และหากว่าเราตั้งใจทำกันอย่างจริงจัง จนกระทั่งธาตุในตัวสะอาดบริสุทธิ์หมดจดโดยสิ้นเชิง จะทำให้เราไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดในโลกนี้อีก พ้นจากทะเลแห่งความทุกข์ได้ตลอดไป

2.2.3 สัตว์โลกทั้งหลายคบกันโดยธาตุ

เนื่องจากสิ่งทั้งหลายแตกต่างกันเป็นเพราะว่า มีสัดส่วนของธาตุแต่ละชนิดรวมทั้งความบริสุทธิ์สะอาดแตกต่างกัน ทำให้เกิดคุณสมบัติแตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้เอง สิ่งต่างๆ ในโลกจึงรวมกันหรือแยกกันเป็นประเภทตามคุณสมบัติ หรือตามธาตุที่แต่ละสิ่งมี โดยที่สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมือนกันก็จะอยู่รวมกัน แต่ถ้าคุณสมบัติ หรือธาตุต่างกันก็จะแยกกัน เป็นต้นว่า ถ้าเราเทน้ำออกจากภาชนะ 2 ใบ ลงในภาชนะเดียวกัน น้ำนั้นก็จะไหลเข้าไปรวมตัวกันได้อย่างกลมกลืน หรือแม้ว่าน้ำที่ไหลมาจากต้นน้ำจากสถานที่ต่างๆ สุดท้ายก็ไหลไปรวมกันในแม่น้ำ ในทะเล ในมหาสมุทรเหมือนกัน เช่นเดียวกันกับธาตุอื่น และสิ่งทั้งหลายก็อยู่ในลักษณะนี้

แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเรานำธาตุที่มีคุณสมบัติต่างกันมาไว้ด้วยกัน สิ่งต่างๆ เหล่านั้นจะไม่สามารถรวมกันเป็นเนื้อเดียวกันได้ เป็นต้นว่า เราผสมน้ำกับน้ำมันเข้าด้วยกัน แม้ว่าจะเขย่าและใช้ความพยายามอย่างไรเพื่อจะให้น้ำกับน้ำมันผสมเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน น้ำกับน้ำมันก็ไม่สามารถเข้าเป็นเนื้อเดียวกันได้ ทั้งนี้เป็นเพราะทั้งสองมีธาตุหรือคุณสมบัติต่างกันนั่นเอง

ไม่เฉพาะวัตถุสิ่งของ แม้มนุษย์และสัตว์ก็เป็นเช่นนั้น สัตว์ประเภทใดก็มีธรรมชาติเข้าไปสู่หมู่ สัตว์ประเภทนั้น ดังมีภาษิตที่ว่า “นกเข้าฝูงนก เนื้อเข้าฝูงเนื้อ ปลาเข้าฝูงปลา” เช่นเดียวกับคน ปกติของคนก็จะเข้าคบหาสมาคมกับคนที่มีความเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกัน อย่างที่เรียกกันว่า ถูกอัธยาศัย หรือใจตรงกัน เป็นต้น ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราได้ทรงแสดงไว้ตอนหนึ่งว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย ย่อมคบค้าสมาคมกันโดยธาตุที่เดียว

คือพวกมิจฉาทิฏฐิ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกมิจฉาทิฏฐิ พวก
มิจฉาสังกับปะ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกมิจฉาสังกับปะ พวกมิจฉา
วาจา ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับมิจฉาวาจา พวกมิจฉากัมมันตะ ย่อม
คบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกมิจฉากัมมันตะ พวกมิจฉาอาชีวะ ย่อมคบค้า
กัน ย่อมสมาคมกันกับพวกพวกมิจฉาอาชีวะ พวกมิจฉาวายามะ ย่อมคบค้ากัน
ย่อมสมาคมกันกับพวกมิจฉาวายามะ พวกมิจฉาสติ ย่อมคบค้ากัน ย่อม
สมาคมกันกับพวกมิจฉาสติ พวกมิจฉาสมาธิ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับ
พวกมิจฉาสมาธิ

พวกสัมมาทิฏฐิ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกสัมมาทิฏฐิ
พวกสัมมาสังกับปะ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกสัมมาสังกับปะ
พวกสัมมาวาจา ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกสัมมาวาจา
พวกสัมมากัมมันตะ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกสัมมากัมมันตะ
พวกสัมมาอาชีวะ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกสัมมาอาชีวะ
พวกสัมมาวายามะ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกสัมมาวายามะ
พวกสัมมาสติ ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกสัมมาสติ พวกสัมมาสมาธิ
ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับพวกสัมมาสมาธิ¹”

จากพุทธดำรัสนี้ ทำให้เราเข้าใจได้ถึงสภาพชีวิตจริงในสังคม ที่แต่ละคนต่างก็มีกลุ่ม และเข้าหากกลุ่ม
ของตนเอง เพราะว่ามีธาตุใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุนี้ มนุษย์แต่ละคนจึงไปสู่กลุ่มต่างๆ ตามธาตุของตน ซึ่ง
เราจะสังเกตเห็นได้ทั่วไปในสังคม เป็นต้นว่า ข้าราชการก็จะเข้าหาสมาคมกับเหล่าข้าราชการด้วยกัน
หรือพวกติดยาเสพติด พวกนักเล่นการพนันก็จะไปสู่กลุ่มของตนเช่นกัน ทั้งนี้เป็นเพราะธาตุในตัวใกล้เคียง
กัน ทำให้ดึงดูดเข้าหากัน ดังนั้นถ้าเราอยากจะไปเข้าสมาคมกับกลุ่มคนประเภทใด ก็สามารถทำได้โดย
การทำให้มีธาตุใกล้เคียงหรือเหมือนกับกลุ่มคนเหล่านั้น หรือที่เรียกว่ากลิ่นธาตุ หรือแปรธาตุดังที่ได้กล่าว
มาแล้ว ในทำนองกลับกันก็พึงสังวรระวังว่า หากเราไปสังสรรค์ผูกสัมพันธ์คบหาใกล้ชิดกับคนประเภทใด
แล้ว ธาตุในตัวของเขา ก็จะเหนี่ยวนำให้ธาตุในตัวของเราค่อยๆ เปลี่ยนไปใกล้เคียงกับธาตุในตัวของเขาด้วย
เราจึงต้องหลีกเลี่ยงการคบคนพาล แต่หมั่นคบบัณฑิต

2.2.4 ธาตุทั้งหลายเป็นไตรลักษณ์

จากบทเรียนที่ผ่านมาในบทนี้ ทำให้เราเห็นว่า สิ่งต่างๆ มีธาตุเป็นที่สุด คือ ถ้าเป็นมนุษย์หรือ
สัตว์หากแยกออกแล้วก็เพียงการประชุมรวมกันของธาตุ 6 คือ ปรฐวิธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ
อากาศธาตุ และวิญญานธาตุ สิ่งอื่นก็เช่นกันเมื่อแยกออกแล้วก็ล้วนประกอบขึ้นด้วยธาตุทั้งหลาย เว้น

¹ อรรถกถาสุตต, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 399-400 หน้า 484-485.

แต่เพียงวิญญาณธาตุเท่านั้น และหาว่ามนุษย์หรือสัตว์ตายแล้ว ก็มีสภาพไม่ต่างจากสิ่งไม่มีชีวิตทั้งหลาย

ดังนั้น เราจึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นสิ่งใดในโลก เพราะไม่มีสิ่งใดเลยที่จะมั่นคงถาวรได้ตลอดไป ทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อถึงเวลาหนึ่งก็สลายไปตามเหตุปัจจัย ธาตุต่างๆ จะคืนสู่สภาพเดิมของมัน เป็นต้นว่า ร่างกายของมนุษย์เมื่อตายแล้ว ส่วนต่างๆ ก็เสื่อมสลายไปตามอำนาจเดิมของธาตุ กลับกลายเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุอากาศ กระจายกระจายแตกแยกออกจากกัน มิได้รวมอยู่ดังเดิม ร่างกายของคนตายแล้วจึงไม่สามารถคงสภาพเดิมอยู่ได้

ด้วยเหตุนี้เองพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อทรงแสดงถึงธาตุต่างๆ แล้ว จึงตรัสสอนว่า ให้เห็นธาตุทั้งหลายด้วยปัญญาตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกนี้เป็นสังขารธรรมเกิดจากปัจจัยปรุงแต่งยังตกอยู่ในกฎไตรลักษณ์ที่แม้จะเป็นของเรา หรืออยู่ในครอบครองของเรา หรือแม้ตัวเราเอง แต่ก็ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของเรา เมื่อเห็นความเป็นจริงอย่างนี้ ก็จะทำให้เบื่อหน่ายในธาตุทั้งหลาย (ที่ประชุมกันขึ้นเป็นสิ่งต่างๆ) และทำให้คลายกำหนดคือไม่ยึดมั่นถือมั่นได้

และถ้าหากว่าไม่ทราบชัดตามความเป็นจริงของธาตุทั้งหลายแล้ว สัตว์ทั้งหลายก็ยังคงมีความผูกพันยินดีในธาตุทั้งหลาย (เพราะธาตุนำมาทั้งความสุขและความทุกข์) จึงไม่สามารถพ้นออกจากโลกคือวัฏสงสารได้ ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ใน โนเจทสูตรว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตราบเท่าที่สัตว์เหล่านี้ยังไม่ทราบชัดตามความเป็นจริง ซึ่งความแหม่มขึ้น โดยเป็นความแหม่มขึ้น ซึ่งโทษโดยความเป็นโทษ ซึ่งเครื่องสลัดออกโดยความเป็นเครื่องสลัดออก แห่งธาตุ ทั้ง 4 เหล่านี้เพียงใด สัตว์เหล่านั้นยังสลัดตนออกไม่ได้ พรากรอกไม่ได้ ยังไม่หลุดพ้นไปจากโลก พร้อมทั้ง เทวโลก มารโลก พรหมโลก และจากหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ มีใจข้ามพ้นจาก แดนกิเลสและวัฏฏะไม่ได้เพียงนั้น ก็เมื่อสัตว์เหล่านี้ได้ทราบชัดตามความเป็นจริง ซึ่งความแหม่มขึ้น โดยเป็นความแหม่มขึ้น ซึ่งโทษโดยความเป็นโทษ ซึ่งเครื่องสลัดออกโดยความเป็นเครื่องสลัดออก แห่งธาตุ 4 เหล่านี้ย่อมสลัดตนออกได้ พรากรอกได้ หลุดพ้นจากโลก พร้อมทั้ง เทวโลก มารโลก พรหมโลก และจาก หมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ จึงได้มีใจข้ามพ้นจากแดนกิเลสและวัฏฏะอยู่ ดังนี้”¹

ทรงแสดงให้ทราบว่า ธาตุทั้งหลายเป็นที่มาแห่งโรค และเป็นที่ปรากฏของความแก่ชราโดยทรง แสดงไว้ในอุปาทสสูตรว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความเกิด ความตั้งอยู่ ความบังเกิด ความปรากฏแห่งปฐวีธาตุ... นั้นเป็นความเกิดแห่งทุกข์ เป็นที่ตั้งแห่งโรค เป็นความปรากฏแห่งชราและมรณะ ความเกิด ความตั้งอยู่ ความบังเกิด ความปรากฏแห่ง อาโปธาตุ... แห่งเตโชธาตุ... แห่งวาโยธาตุ... นั้นเป็นความเกิดแห่งทุกข์ เป็นที่ตั้ง

¹ ในเจตสูตร, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 409 หน้า 497-498.

แห่งโรค เป็นความปรากฏแห่งชราภรณ์

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ความดับ ความสงบ ความสูญสิ้นแห่งปฏิจจาทุ...
นั่นเป็นความดับแห่งทุกข์ เป็นความสงบแห่งโรค เป็นความสูญสิ้นแห่งชราภรณ์
ความดับ ความสงบ ความสูญสิ้นแห่งอาโปธาตุ... แห่งเตโชธาตุ... แห่งวาโยธาตุ...
นั่นเป็นความดับแห่งทุกข์ เป็นความสงบแห่งโรค เป็นความสูญสิ้นแห่งชราภรณ์”¹

นอกจากนี้ ยังทรงแสดงให้เห็นว่า จะหลุดพ้นจากทุกข์ได้ต้องไม่ขึ้นชมยินดีในธาตุทั้งหลาย (ที่ประชุม
กันขึ้นเป็นสิ่งที่ต่างๆ แล้วนำมาซึ่งความชอบใจ) โดยทรงแสดงไว้ใน อภินันทนสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดย่อมขึ้นชมปฐวีธาตุ... ผู้ขึ้นชื่อว่า ย่อมขึ้นชมทุกข์
ผู้ใดย่อมขึ้นชมทุกข์ เรากล่าวว่า ผู้นั้นไม่หลุดพ้นจากทุกข์ ผู้ใดย่อมขึ้นชมอาโปธาตุ...
ผู้ใดย่อมขึ้นชมเตโชธาตุ... ผู้ใดย่อมขึ้นชมวาโยธาตุ... ผู้นั้นชื่อว่า ขึ้นชมทุกข์
ผู้ใดขึ้นชมทุกข์ เรากล่าวว่า ผู้นั้นไม่หลุดพ้นจากทุกข์ ดังนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดย่อมไม่ขึ้นชมปฐวีธาตุ... ผู้นั้นชื่อว่า ไม่ขึ้นชมทุกข์
ผู้ใดไม่ขึ้นชมทุกข์ เรากล่าวว่า ผู้นั้นหลุดพ้นจากทุกข์ ผู้ใดไม่ขึ้นชมอาโปธาตุ...
ผู้ใดไม่ขึ้นชมเตโชธาตุ... ผู้ใดไม่ขึ้นชมวาโยธาตุ ผู้นั้นชื่อว่า ไม่ขึ้นชมทุกข์ ผู้ใดไม่
ขึ้นชมทุกข์ เรากล่าวว่า ผู้นั้นหลุดพ้นจากทุกข์ ดังนี้”²

สรุป

สิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกล้วนเกิดจากการประชุมกันขึ้นจากธาตุ มีธาตุเป็นที่สุด โดยที่มนุษย์และ
สัตว์มีธาตุเป็นองค์ประกอบ 6 ธาตุ ส่วนสิ่งอื่นๆ มีธาตุเป็นองค์ประกอบ 5 ธาตุ หรือที่เรียกว่า มหาภูตรูป
ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นสิ่งทั้งหลายจึงไม่มีความมั่นคงถาวร มีวันเสื่อมสภาพไปตามเวลาที่ผ่าน
ไป และเมื่อถึงเวลาอันควร เหตุปัจจัยที่ทำให้ธาตุเหล่านั้นมาประชุมรวมกันหมดไป ธาตุเหล่านี้ก็จะแยก
สลายกันไป เราจึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวง เพราะการยึดมั่นถือมั่นย่อมนำมาซึ่งความทุกข์ ความ
ผิดหวัง ความเศร้าโศก และในบางครั้งนำมาซึ่งความเดือดร้อน เราจึงควรมองสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง
ซึ่งการมองเช่นนั้นจะทำให้เราสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และเป็นการเดินบนเส้นทางสู่
มรรคผลนิพพานหลุดพ้นจากวัฏฏะในที่สุด

¹ อุปปาทสูตร, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 414-415 หน้า 501-502.

² อภินันทนสูตร, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 412-413 หน้า 500-501.

บทที่ 3

โครงสร้างของจักรวาล

เนื้อหาบทที่ 3

โครงสร้างของจักรวาล

3.1 ความรู้เรื่องจักรวาลทางวิทยาศาสตร์

3.1.1 จักรวาลมีจำนวนมากนับประมาณไม่ได้

3.2 องค์ประกอบของจักรวาลทางพุทธศาสตร์

3.3 โครงสร้างทางกายภาพของจักรวาล

3.3.1 โครงสร้างสิ่งต่าง ๆ รอบเขาลีเนรุ

1. ทวีปทั้ง 4

1.1 ปุพพิเทททวีป

1.2 อปรโคยานทวีป

1.3 อุตตรกुरुทวีป

1.4 ชมพูทวีป

3.3.2 โครงสร้างจักรวาลเบื้องบนเขาลีเนรุ

1. สวรรค์ชั้นที่ 1

2. สวรรค์ชั้นที่ 2

3. สวรรค์ชั้นที่ 3

4. สวรรค์ชั้นที่ 4

5. สวรรค์ชั้นที่ 5

6. สวรรค์ชั้นที่ 6

3.3.3 โครงสร้างจักรวาลเบื้องล่างเขาลีเนรุ

3.4 ที่อยู่อาศัยของสัตว์ทั้งหลายในจักรวาล

3.4.1 ความหมายของภพภูมิ

3.5 องค์ประกอบของภพ

3.5.1 ความหมายของ กามภพ รูปภพ และอรุภพ

3.6 กามภพ

3.6.1 มนุสสภูมิ

3.6.2 อบายภูมิ 4

1. นิรยภูมิ

1.1 มหานรก

- 1.1.1 ลัญชีวมหานรก
 - 1.1.2 กาสสุดตมหานรก
 - 1.1.3 ลังฆาฏมหานรก
 - 1.1.4 โรรัมหานรก
 - 1.1.5 มหาโรรัมหานรก
 - 1.1.6 ตาปนมหานรก
 - 1.1.7 มหาตาปนมหานรก
 - 1.1.8 อเวจีมหานรก
- 1.2 อุสสทนรก
 - 1.2.1 คูณรก
 - 1.2.2 กุกกุพนรก
 - 1.2.3 อลิปัตตทนรก
 - 1.2.4 เวตรณีนรก
- 1.3 ยมโลก
 - 1.3.1 โลหกุมภินรก
 - 1.3.2 ลิมพลีนรก
 - 1.3.3 อสินขนรก
 - 1.3.4 ตามโพิทกนรก
 - 1.3.5 อโยคุพนรก
 - 1.3.6 ปิสสกัปพตทนรก
 - 1.3.7 ฐุสนรก
 - 1.3.8 สีดโลลิตทนรก
 - 1.3.9 สุนขนรก
 - 1.3.10 ยันตปาสาณนรก
- 1.4 โลกันตทนรก
- 2. เปตติวิสัยภูมิ
- 3. อสุรกายภูมิ
- 4. ติรัจฉานภูมิ
- 3.6.3 เทวภูมิ 6
- 3.7 รูปภพ
- 3.8 อรูปภพ

1. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบความจริงว่า จักรวาลนี้มีได้มีเพียงจักรวาลเดียว แต่มีจักรวาลมากมายนับไม่ถ้วน และสามารถจัดกลุ่มจักรวาลออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มจักรวาลขนาดเล็ก มีพื้นจักรวาล กลุ่มจักรวาลขนาดกลาง มีล้านจักรวาล กลุ่มจักรวาลขนาดใหญ่ มีแสนโกฏิจักรวาล โครงสร้างของจักรวาลทุกจักรวาล มีส่วนประกอบอย่างเดียวกันและเหมือนกันทุกประการ ซึ่งประกอบด้วย ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ เขาสีเนรุ ทวีปทั้ง 4 ชมพูทวีป อปรโคยานทวีป ปุพพิเทหทวีป และอุตตรกุรุทวีป มหาสมุทรทั้ง 4 สวรรค์ 6 ชั้น และพรหมโลกรวมถึงอรูปพรหมและอบายภูมิด้วย

โครงสร้างจักรวาลเบื้องบนเขาสีเนรุ ทางด้านแนวตั้งส่วนบนของเขาสีเนรุ ซึ่งเป็นที่อยู่ของสัตว์ในสุคติภูมิ คือสวรรค์ชั้นต่างๆ 6 ชั้น ได้แก่ จาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิตา นิมานรดี และปรนิมมิตวสวัตดี ถัดจากปรนิมมิตวสวัตดี ยังมีพรหมและอรูปพรหมอีกด้วย

2. ภพ หมายถึง โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ มี กามภพ รูปภพ และอรูปภพ ส่วนคำว่า ภูมิ นั้น หมายถึง ที่อยู่อาศัยของสัตว์ทั้งหลายซึ่ง แบ่งออกเป็น 31 ภูมิ

- ภูมิ แปลได้อีกนัยหนึ่งว่า ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี 4 ชั้น คือ กามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ และ โลกุตตรภูมิ นอกจากนี้ ถ้าแบ่งภูมิเป็น 2 ชั้น ก็จะประกอบด้วย โลกียภูมิ และโลกุตตรภูมิ

- สำหรับองค์ประกอบของภพนั้น ภูมิของสัตว์ทั้งหลายมีองค์ประกอบเหมือนกัน คือ ประกอบด้วยภูมิทั้งหมด 11 ภูมิ คือ กามภพ มีทั้งหมด 11 ภูมิ ได้แก่ มนุสสภูมิ 1 อบายภูมิ 4 และเทวภูมิ 6

- มนุสสภูมิ คือ โลกมนุษย์นี้ และยังรวมถึงคนที่อยู่ในอีกสามโลกในจักรวาลเดียวกับเราด้วย
- อบายภูมิ คือ ภูมิกำเนิดที่ปราศจากความเจริญ มีทั้งหมด 4 ภูมิ ได้แก่ นิรยภูมิ เปตติวิสัยภูมิ อสุรกายภูมิ และติรัจฉานภูมิ
- นิรยภูมิ หรือ โลกนรก แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ มหานรก อุตสนรก และยมโลก
- อสุรกายมี 3 ประเภท ได้แก่ เทวอสุร เปตติอสุร นิรยอสุร
- ติรัจฉานภูมิ คือ โลกของสัตว์ผู้ไปโดยขวาง สุนัข แมว หนู ไก่ เป็ด งู ปลา เป็นต้น
- เทวภูมิ คือ สวรรค์ 6 ชั้น
- รูปภพ หรือ พรหมโลก คือ ภพอันเป็นที่อยู่ของรูปพรหม มี 16 ชั้น และอรูปภพ คือ ภพอันเป็นที่อยู่ของอรูปพรหม แบ่งออกเป็น 4 ชั้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายองค์ประกอบของจักรวาลและโครงสร้างของจักรวาลทางกายภาพได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายรายละเอียดของภาพภูมิต่างๆ ที่เป็นที่อาศัยของเหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลายในจักรวาลได้

บทที่ 3

โครงสร้างของจักรวาล

ในบทเรียนที่ผ่านมา นักศึกษาได้เรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของจักรวาล ทำให้ทราบว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงนั้นประกอบขึ้นจากการรวมตัวของธาตุ หากเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตก็จะประกอบด้วยธาตุ 4 ผสมกันอย่างลงตัว จนมาเป็นสิ่งต่างๆ ในโลกใบนี้ แต่ถ้าเป็นสิ่งมีชีวิตก็จะเพิ่มวิญญาณธาตุ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดในสัตว์ทั้งหลาย

ส่วนในบทเรียนนี้นักศึกษาจะได้ทำความรู้จักโครงสร้างของจักรวาลที่ประกอบจากธาตุ 4 รวมตัวกันเป็นระยะเวลายาวนานจนนับไม่ได้ จนกระทั่งมาเป็นจักรวาลที่เราอยู่อาศัยกันในปัจจุบัน

ก่อนอื่นจะขอกล่าวถึงการค้นพบจักรวาลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ทราบข้อมูลเรื่องจักรวาลที่เราเรียนรู้กันอยู่ในปัจจุบันโดยการค้นพบของนักวิทยาศาสตร์ว่า มีการค้นพบอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากพุทธศาสตร์อย่างไร แต่ไม่ว่าจะเป็นการค้นพบแบบใดก็ตาม สำคัญของการค้นพบที่ตรงกัน คือสรุปลงตรงคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่า ทุกอย่างในโลกนี้ ล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปในที่สุด เราควรจะเบี่ยงเบนในการวนเวียนอยู่ในโลกใบนี้และรีบสั่งสมความดี เพื่อจะได้หลุดพ้นจากโลกใบนี้ ไปยังฝั่งแห่งพระนิพพาน ดินแดนที่ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

3.1 ความรู้เรื่องจักรวาลทางวิทยาศาสตร์

การค้นพบจักรวาลทางวิทยาศาสตร์นั้น นักดาราศาสตร์ได้นำเสนอทฤษฎีว่าด้วยการกำเนิดโลกที่ต่างไปจากความเชื่อดั้งเดิมของศาสนาต่างๆ ที่เชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้สร้างโลก ซึ่งนักวิทยาศาสตร์นำเสนอว่าโลกไม่ใช่ศูนย์กลางของจักรวาลแต่เป็นเพียงดาวเคราะห์ดวงหนึ่งที่โคจรรอบดวงอาทิตย์ แม้ดวงอาทิตย์จะเป็นศูนย์กลางของระบบสุริยะ แต่ดวงอาทิตย์ก็เป็นเพียงดาวฤกษ์ดวงหนึ่งในบรรดาดาวฤกษ์อีกนับหลายล้านดวงที่รวมตัวกันเป็นกาแล็กซี หรือดาราจักร ที่เรียกว่า Milky Way หรือที่คนไทยเรียกว่า ทางช้างเผือก ในจักรวาลของเรามีกาแล็กซีประมาณแสนล้านกาแล็กซี

นักดาราศาสตร์อาจจะแบ่งดวงดาวออกเป็นกาแล็กซี เป็นหมวดหมู่ตามที่เห็นว่าเหมาะสม เท่าที่ค้นพบได้โดยอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ และสรุปได้ว่าจักรวาลมีลักษณะเป็นเกลียวเหมือนกันหอย ซึ่งนักวิทยาศาสตร์มองเห็นว่าประกอบไปด้วยหมู่ดาวมากมายละลานตา และที่จุดศูนย์กลางเป็นความสว่างไสวแผ่ออกไปกว้างไกลมาก โลกที่เราอาศัยอยู่นี้เป็นส่วนเล็กๆ ส่วนหนึ่งในจักรวาลเท่านั้น

3.1.1 จักรวาลมีจำนวนมากนับประมาณไม่ได้

ก่อนที่นักศึกษาจะได้ศึกษาโครงสร้างจักรวาลทางพุทธศาสตร์นั้น นักศึกษาควรทราบว่า สรรพสัตว์สรรพสิ่งทั้งหลายที่อยู่ในโลกใบนี้มีเป็นจำนวนมาก จนดูเหมือนว่าโลกของเรามีอาณาบริเวณที่กว้างใหญ่ไพศาลมาก แต่แท้ที่จริงแล้วโลกเป็นเพียงจุดเล็กๆ จุดหนึ่งในจักรวาลอันกว้างกว้างใหญ่ และหากเรานำจักรวาลแต่ละจักรวาลมารวมกัน เราจะเห็นเป็นกลุ่มของจักรวาลที่รวมตัวกัน มีขนาดที่ต่างกัน เล็กบ้างใหญ่บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าในโลกธาตุนั้นมีจำนวนจักรวาลที่รวมตัวกันมากหรือน้อย ในย่อหน้านี้มีศัพท์ที่น่าสนใจอยู่คำหนึ่ง คือ คำว่า โลกธาตุ หมายถึง กลุ่มจักรวาลนั่นเอง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบความจริงเรื่องจำนวนของจักรวาลนี้เมื่อ 2,500 กว่าปีแล้วว่าจักรวาลนี้มีได้มีเพียงจักรวาลเดียว แต่มีจักรวาลมากมายนับไม่ถ้วน เรียกว่า อนันตจักรวาล ซึ่งตรงกับการค้นพบของนักวิทยาศาสตร์ที่มีการค้นพบเมื่อไม่กี่ 10 ปีที่ผ่านมาว่า จำนวนของจักรวาลมีมากกว่าหนึ่งจักรวาลเช่นกัน น่าอัศจรรย์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสามารถบอกเราได้อย่างแม่นยำว่า จักรวาลมีจำนวนมากมายมหาศาล ตั้งแต่เมื่อ 2,500 กว่าปีมาแล้ว ทั้งที่ในขณะนั้นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถบอกอะไรแก่เราในเรื่องนี้ได้เลย ซึ่งรายละเอียดจำนวนของจักรวาลที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบนี้มีกล่าวไว้ในจูฬนิสสูตร¹ มีใจความโดยสรุปว่า

สมัยหนึ่งพระอานนท์ได้เข้าไปทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงเรื่องสาวกของพระสิริพุทธเจ้าชื่อพระอภิกุ ที่ยืนอยู่บนพรหมโลกแล้วสามารถเปล่งเสียงได้ไกลถึง 1,000 โลกธาตุ พระอานนท์ได้ตรัสถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า พระองค์สามารถเปล่งพระสุรเสียงได้ไกลเท่าไร จากนั้นพระพุทธองค์ตรัสตอบว่า จะให้ไกลเท่าไรก็ได้ตามพุทธประสงค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องโลกธาตุขนาดต่าง ๆ ตั้งแต่ สหัสสิจูฬนิกาโลกธาตุ (โลกธาตุอย่างเล็กมี 1,000 จักรวาล) ทวิสหัสสิมิชฌมิกาโลกธาตุ (โลกธาตุขนาดกลางมีล้านจักรวาล) และตีสหัสสิมหาสหัสสิโลกธาตุ (โลกธาตุอย่างใหญ่มีแสนโกฏิจักรวาล) ซึ่งพระองค์จะเปล่งพระสุรเสียงได้ไกลถึงตีสหัสสิมหาสหัสสิโลกธาตุ หรือมากกว่านั้นก็ได้ตามพุทธประสงค์

จากพระสูตรนี้ทำให้เราได้ทราบว่า จักรวาลนั้นไม่ได้มีเพียงจักรวาลที่เราอาศัยอยู่เพียงจักรวาลเดียวเท่านั้น แต่ยังมีจักรวาลอื่นๆ ที่มีจำนวนมากมาย เป็นแสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล นอกจากนี้พระองค์ยังได้จัดกลุ่มของจักรวาลให้ละเอียดออกไปอีก ซึ่งการแบ่งกลุ่มจักรวาลนี้ เราจะใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ หรือความรู้จากการจินตนาการด้วยสมองของมนุษย์ที่มีสติปัญญาจำกัด ไม่สามารถจะไปค้นคว้าหาคำตอบนี้ได้อย่างชัดเจน ต้องอาศัยผู้ที่ฝึกฝนอบรมจิตมาดีแล้วอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่เห็นจริงแล้วจัดกลุ่มจักรวาลออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มจักรวาลขนาดเล็ก มีพันจักรวาล
2. กลุ่มจักรวาลขนาดกลาง มีล้านจักรวาล

¹ จูฬนิสสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่มที่ 34 ข้อ 520 หน้า 431-433.

3. กลุ่มจักรวาลขนาดใหญ่ มีแผนโกฏจักรวาล

นอกจากนี้เรายังทราบว่า มนุษย์ไม่ได้อยู่เฉพาะในโลกที่เราอาศัยอยู่ที่นี่ หรือในจักรวาลนี้เท่านั้น แต่เรายังมีเพื่อนที่ต่างโลก ต่างจักรวาลที่มีมนุษย์และสิ่งมีชีวิตเหมือนกับเรามากมาย

3.2 องค์ประกอบของจักรวาลทางพุทธศาสตร์

นักศึกษาได้ทราบแล้วว่าจำนวนของจักรวาลมีมากมายนับไม่ถ้วนแล้ว ต่อไปเราจะได้ศึกษา รายละเอียดโครงสร้างของจักรวาล ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโครงสร้างของจักรวาล หลายๆ จักรวาลไว้ว่า มีส่วนประกอบอย่างเดียวกันและเหมือนกันทุกประการ ซึ่งเรื่องนี้มีกล่าวไว้ใน จุฬนิสสูตร เช่น กันว่า

“อานนท์ ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์แผ่รัศมี ส่องแสงทำให้สว่างไปทั่วทิศ
ตลอดที่มีประมาณเท่าใด โลกมีเนื้อที่เท่านั้น จำนวน 1,000 ใน 1,000 โลกนั้น
มีดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ภูเขาสิเนรุ อย่างละ 1,000 มีชมพูทวีป อปรโคยานทวีป
อุตตรกุรุทวีป ปุพพิเทหทวีป อย่างละ 1,000 มีมหาสมุทร มหาราช อย่างละ
1,000 มีสวรรค์ 6 ชั้น และพรหมโลก ชั้นละ 1,000”

จากข้อความในพระสูตรนี้ ทำให้ทราบว่า ขอบเขตของจักรวาลมีขนาดกว้างใหญ่เท่าไร แม้จะไม่
ได้ระบุเป็นตัวเลข แต่ก็ทำให้เราเห็นภาพรวมว่า จักรวาลนั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางมากเท่ากับรัศมีของ
ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์แผ่ออกไปถึง ซึ่งถ้าเราสามารถวัดระยะทางของเส้นผ่าศูนย์กลางหรือรัศมีของ
พระจันทร์และพระอาทิตย์ได้ เราก็สามารถทราบจำนวนความกว้างของจักรวาลได้เช่นกัน ซึ่งก็เป็นเรื่อง
ยากที่จะพิสูจน์

และในจักรวาลที่มีมากมายนั้นองค์ประกอบของจักรวาลมีเหมือนกันหมดทุกประการ ประกอบด้วย
ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ภูเขาสิเนรุ ทวีปทั้ง 4 ชมพูทวีป อปรโคยานทวีป ปุพพิเทหทวีป และอุตตรกุรุทวีป
มหาสมุทรทั้ง 4 สวรรค์ 6 ชั้น และพรหมโลก ถึงแม้ว่าในพระสูตรนี้มิได้กล่าวถึง อรูปพรหม และอบาย
ภูมิก็ตาม แต่ในที่นี้ก็หมายรวมถึงอรูปพรหมและอบายภูมิด้วย ซึ่งก็มีปรากฏอยู่ทั่วไปในพระไตรปิฎกว่า
อรูปพรหมและอบายภูมิเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นองค์ประกอบของจักรวาลโดย
ภาพรวม

3.3 โครงสร้างทางกายภาพของจักรวาล

ลำดับต่อไปนี้จะนำเสนอการวางตำแหน่งที่ตั้งองค์ประกอบจักรวาลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ละ
จักรวาลก็จะมีกรวางตำแหน่งโครงสร้างของจักรวาลเหมือนกันทุกประการ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเห็นภาพ
ขอบเขตของจักรวาล และตำแหน่งของแต่ละองค์ประกอบชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอกล่าวถึงรายละเอียดใน
เรื่องนี้เพียงคร่าวๆ พอให้เห็นเป็นแนวทางในการศึกษาเท่านั้น

บทที่ 3 โครงสร้างของจักรวาล

3.3.1 โครงสร้างสิ่งต่างๆ รอบเขาลิเนรุ

ในโครงสร้างจักรวาลนั้น จะขอเริ่มอธิบายจากศูนย์กลางของจักรวาลขยายออกไปในแนวข้างโดยรอบเขาลิเนรุ ซึ่งมีเขาลิเนรุเป็นศูนย์กลางของจักรวาล ถัดจากเขาลิเนรุออกมา จะมีภูเขา 7 ชั้นรายล้อมเขาลิเนรุ ภูเขาครอบนอกสุดจะต่ำสุด และไล่ระดับความสูงมาจนกระทั่งถึงรอบที่ 7 ติดกับเขาลิเนรุซึ่งมีระดับความสูงที่สุดในระหว่างเขาแต่ละชั้นจะมีน้ำคั่นกลาง ถัดจากภูเขาทั้ง 7 ชั้นออกไป จะเป็นทะเลใหญ่เป็นที่ตั้งของโลกมนุษย์ทั้ง 4 ทวีป ซึ่งอยู่ประจำ 4 ทิศ รอบเขาลิเนรุ มีดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ลอยอยู่ระดับกึ่งกลางระหว่างระดับพื้นทะเลกับยอดเขาลิเนรุ โคจรรอบเขาลิเนรุ

1. ทวีปทั้ง 4

จะขอขยายความเพิ่มเติมในส่วนของตำแหน่งที่ตั้งของโลกมนุษย์ทั้ง 4 ทวีป¹ ซึ่งมีดังนี้

1.1 ปุพพิเทททวีป อยู่ตรงกับไหล่เขาด้านทิศตะวันออก ซึ่งมีพื้นเป็นเงิน แสงสีเงินสะท้อนไปยังทวีปซีกนั้น

1.2 อปรโคยานทวีป อยู่ตรงกับไหล่เขาด้านทิศตะวันตกซึ่งมีพื้นเป็นแก้วผลึก แสงใสๆ สะท้อนไปยังทวีปซีกนั้น

1.3 อุตตรกुरुทวีป อยู่ตรงกับไหล่เขาด้านทิศเหนือ ซึ่งพื้นเป็นทองคำ แสงสีทองสะท้อนไปยังทวีปซีกนั้น

1.4 ชมพูทวีป อยู่ตรงกับไหล่เขาด้านทิศใต้ ซึ่งมีพื้นเป็นมรกต แสงสีเขียว สะท้อนไปยังทวีปซีกนั้น

3.3.2 โครงสร้างจักรวาลเบื้องบนเขาลิเนรุ

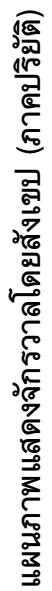
เราได้ศึกษาโครงสร้างจักรวาลโดยรอบเขาลิเนรุแล้ว ลำดับต่อไปจะนำเสนอโครงสร้างจักรวาลทางด้านแนวตั้งส่วนบนของเขาลิเนรุ ซึ่งเป็นที่อยู่ของสัตว์ภายในสุคติภูมิ จะเริ่มจากตัวเขาลิเนรุซึ่งเป็นแกนกลางของจักรวาล

1. สวรรค์ชั้นที่ 1 ชื่อ จาตุมาหาราชิกา มีที่อยู่รายรอบเขาลิเนรุ เทวดาชั้นนี้มีหลายประเภท ทั้งที่อยู่บนพื้นดิน บนต้นไม้ และอยู่ในอากาศ บางพวกอยู่ปะปนกับที่อยู่ของมนุษย์ในชมพูทวีป พวกที่อยู่ตามดวงดาวทั้งหลายเป็นอากาศเทวา

2. สวรรค์ชั้นที่ 2 ชื่อ ดาวดึงส์ อยู่บนหน้าตักของเขาลิเนรุ ซึ่งเป็นกึ่งกลางของกามภพ

3. สวรรค์ชั้นที่ 3 ชื่อ ยามา อยู่ถัดจากชั้นดาวดึงส์ สูงขึ้นไปในอากาศ

¹ อรรถกถารตนสูตร, ขททกนิทาย สุตตนิบาต, เล่มที่ 47 หน้า 36.

4. สวรรค์ชั้นที่ 4 ชื่อ ดุลิต อยู่ถัดจากสวรรค์ชั้นยามา สูงขึ้นไปในอากาศ มีขนาดใหญ่กว่าสวรรค์ชั้นยามา

5. สวรรค์ชั้นที่ 5 ชื่อ นิมมานรติ อยู่ถัดจากสวรรค์ชั้นดุลิต สูงขึ้นไปในอากาศ มีขนาดใหญ่กว่าสวรรค์ชั้นดุลิต

6. สวรรค์ชั้นที่ 6 ชื่อ ประนิมิตวสวัตติ อยู่ถัดจากสวรรค์ชั้นนิมมานรติ สูงขึ้นไปในอากาศ มีขนาดใหญ่กว่าสวรรค์ชั้นนิมมานรติ

พรหมและอรูปพรหมถัดจากสวรรค์ชั้นประนิมิตวสวัตติ สูงขึ้นไปอีก มีขนาดใหญ่ขึ้นไปตามลำดับ

3.3.3 โครงสร้างจักรวาลเบื้องล่างเขาลีเนรุ

เราได้ดูโครงสร้างทางแนวนอนโดยรอบเขาลีเนรุ และโครงสร้างทางแนวตั้งด้านบนเขาลีเนรุแล้ว ในลำดับต่อมาจะนำเสนอโครงสร้างเบื้องล่างของเขาลีเนรุซึ่งเป็นที่อยู่ของสัตว์ฝ่ายทุกคติภูมิโดยส่วนใหญ่

ใต้เขาลีเนรุจะมีภูเขา 3 ลูก วางแบบ 3 เล้า รองรับเขาลีเนรุอยู่ ตรงกลางภูเขาเป็นอุโมงค์ใหญ่ เป็นที่อยู่ของอสูร (เทวดาพวกหนึ่งที่ดื่มน้ำจันทร์จนเมา แล้วถูกขับไล่ลงมาอยู่ตรงนี้) ซอกเขาแต่ละลูกซึ่งมีระดับต่ำกว่าที่อยู่ของอสูร จะเป็นที่อยู่ของเปรต อสุรกาย

ใต้สุรภพลงไป จะเป็นที่อยู่ของนรกขุมใหญ่ ตั้งแต่ขุมที่ 1 ไหลระดับต่ำลงไปจนถึงขุมที่ 8 ซึ่งมีขนาดใหญ่ไปตามลำดับ ขุมที่ 8 จะมีขนาดใหญ่ที่สุด รอบๆ นรกแต่ละขุมจะมีนรกขุมบริวาร (อุสสทนรก) อยู่รอบนรกขุมใหญ่ และที่อยู่ถัดจากขุมบริวารออกไปอีก จะเป็นนรกขุมย่อย (ยมโลก)

ในหัวข้อนี้นักศึกษาได้เรียนรู้แล้วว่า ตำแหน่งขององค์ประกอบของจักรวาลเป็นอย่างไร อยู่ส่วนไหนของจักรวาล ซึ่งจะทำให้การศึกษาจักรวาลวิทยาในบทอื่นได้ง่ายขึ้น

เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้โครงสร้างของจักรวาลทางกายภาพแล้ว สิ่งต่างๆ มีการจัดวางตำแหน่งอย่างไร ต่อไปนักศึกษาจะได้เรียนรู้แล้วว่า สัตว์โลกต่างๆ นั้นอาศัยอยู่ ณ ส่วนใดของจักรวาลนี้ รวมถึงจักรวาลอื่นๆ อีกมากมาย

3.4 ที่อยู่อาศัยของสัตว์ทั้งหลายในจักรวาล

เมื่อเรามองออกไปในห้วงจักรวาลอันกว้างไกลสุดสายตาดูเหมือนว่ามีแต่ความว่างเปล่าไม่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ ที่เรามองไม่เห็นเพราะภูมิส่วนใหญ่ที่อยู่อันละเอียดไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าได้ ยกเว้นมนุสสภูมิที่เราอาศัยอยู่นี้เท่านั้น เมื่อเรามองไกลออกไปในห้วงจักรวาล เราจะเห็นแต่เพียงที่ว่างๆ ที่มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ สุดสายตา ไม่สามารถมองเห็นภูมิอันเป็นที่อยู่ของสรรพสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้อีกมากมายนับไม่ถ้วน

3.4.1 ความหมายของภพภูมิ

หากจะกล่าวถึงที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ทั้งหลายในจักรวาล เรามักจะพบศัพท์ที่ใช้กันอยู่บ่อยๆ คือ คำว่า ภพและภูมิ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น เพราะบางครั้งอาจจะใช้คำสลับกันได้ไม่รู้ว่าจะใช้คำใดดี ดังนั้นใคร่ขออธิบายความหมายของศัพท์นี้ก่อน

ภพ แปลว่า โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์ คือ

1. กามภพ คือ ที่อยู่ของผู้ยังแสวงกามคุณ
2. รูปภพ คือ ที่อยู่ของผู้ได้รูปฌาน
3. อรูปภพ คือ ที่อยู่ของผู้ได้อรูปฌาน

ส่วนคำว่า ภูมิ นั้นมีความหมายอย่างน้อย 2 นัย คือ

ภูมิ แปลว่า พื้นเพ ที่ดิน แผ่นดิน ในที่นี้หมายถึง ที่อยู่อาศัยของสัตว์ทั้งหลาย แบ่งออกเป็น 31 ภูมิ (ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไป)

จากคำแปลของคำว่าภพและภูมิ ทำให้เราทราบว่ ทั้ง 2 คำนี้ มีความหมายอย่างเดียวกัน เพียงแต่การแบ่งหมวดหมู่ได้มากน้อยไม่เท่ากัน คำว่า ภูมิ จะสามารถแบ่งประเภทได้มากกว่า คำว่า ภพ โดยทั่วไปแล้วมักจะใช้คำทั้ง 2 นี้ควบคู่สลับกันไป

ในลำดับต่อไป นักศึกษาจะได้ศึกษาที่อยู่ของสัตว์ทั้งหลายในจักรวาล จะขอนำเสนอเนื้อหาเพียงบางส่วน พอให้เห็นที่อาศัยของสัตว์ที่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพทั้ง 3 นี้เท่านั้น ซึ่งเราสามารถศึกษารายละเอียดในเรื่องที่อยู่อาศัยของสัตว์โลกโดยละเอียดได้จากวิชาปรโลกวิทยา

3.5 องค์ประกอบของภพ

อย่างที่เราทราบแล้วว่าในแต่ละจักรวาลมีองค์ประกอบอย่างเดียวกัน และภูมิของสัตว์ทั้งหลายก็มีเหมือนกัน คือประกอบด้วยภูมิทั้งหมด 31 ภูมิ ซึ่งสามารถจัดอยู่ในภาวะของจิตที่เรียกว่า ภพ อันประกอบด้วย กามภพ รูปภพ และ อรูปภพ

3.5.1 ความหมายของกามภพ รูปภพ อรูปภพ

กามภพ คือ ภพอันเป็นที่เกิดของผู้ที่ยังเกี่ยวข้องกับกาม ภพนี้เป็นภพของผู้ที่ยังมีความใคร่ ความอยาก ความพึงพอใจอยู่ในจิตใจ ดังนั้นภพนี้จึงได้ชื่อว่า กามภพ ภูมิที่อยู่ในภพนี้มีทั้งหมด 11 ภูมิ ได้แก่ มนุสสภูมิ 1 อบายภูมิ 4 และเทวภูมิ 6

รูปภพ หรือ พรหมโลก คือ ภพอันเป็นที่อยู่ของรูปพรหม พรหมโลกนี้อยู่ในภูมิที่สูงขึ้นไปกว่า เทวโลก มีทิพยสมบัติทั้งหลายที่มีความสวยงามประณีตกว่าในเทวโลก

อรุปรภพ คือ ภพอันเป็นที่อยู่ของอรุปรพพรหม อยู่ในภุมิที่สูงขึ้นไปกว่าอรุปรภพ มีทิพยสมบัติทั้งหลายที่มีความสวยงามประณีตกว่าในอรุปรภพ ซึ่งนักศึกษาคจะไดศึกษารายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.6 กามภพ

ดังที่ทราบแล้วว่ากามภพ คือ ภพอันเป็นที่เกิดของผู้ที่ยังเกี่ยวข้องอยู่ในกาม ซึ่งประกอบด้วยภุมิทั้งหมด 11 ภุมิ ได้แก่ มนุสสภุมิ 1, อปรภุมิ 4 และเทวภุมิ 6

ในเบื้องต้นจะขอกล่าวถึงมนุสสภุมิเสียก่อน เพราะมนุสสภุมิเป็นศูนย์กลางของการสร้างบุญและบาป ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำสัตว์ทั้งหลายไปเกิดในภุมิฝ่ายสุคติ และทุคติ ซึ่งเป็นที่เสวยผลบุญและบาป

3.6.1 มนุสสภุมิ

มนุสสภุมิ คือ โลกซึ่งเป็นที่อาศัยของสัตว์ผู้มีใจสูง คำว่า “มนุษย์” มาจากคำว่า “มน” (อ่านว่า มนะ) แปลว่า ใจ รวมกับคำว่า “อุษย” หรือ “อุตม” (อุตม) แปลว่า สูง มนุษยจึงหมายถึงผู้มีใจสูง ใจรุ่งเรือง และกล้าแข็ง ซึ่งก็คือคนที่อาศัยอยู่ในโลกของเรา และยังรวมถึงคนที่อยู่ในอีกสามโลกในจักรวาลเดียวกับเรด้วย

ที่อยู่ของมนุษย์หรือมนุสสภุมิ อยู่บนพื้นดินในระดับเดียวกับไหล่เขาพระสุเมรุ ตั้งอยู่ทั้ง 4 ทิศของ เขาพระสุเมรุซึ่งเป็นแกนกลางของจักรวาล ผืนแผ่นดินใหญ่ทั้ง 4 เรียกว่า “ทวีป” มีชื่อว่า ปุพพิเทททวีป อปรโคยานทวีป อุตตรกฐทวีป และชมพูทวีป ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

เพราะเหตุนี้ ในทวีปทั้ง 4 จึงมีสี่ของต้นไม้ ใบไม้ น้ำในทะเล มหาสมุทร ท้องฟ้า ตามสี่ของรัตนะ ที่ไหล่เขาพระสุเมรุสะท้อนแสง แต่ละทวีปมีทวีปน้อย 500 เป็นบริวาร คนที่อาศัยอยู่ในทวีปน้อย มีความเป็นไปต่างๆ ตามผู้คนที่อยู่ในทวีปใหญ่ รูปใบหน้าของมนุษย์มีลักษณะตามสัณฐานของทวีป

มนุษย์ในทวีปทั้ง 4 เมื่อกล่าวโดยรวม มีรูปร่าง สัณฐาน หน้าตา อยู่ในลักษณะเดียวกัน ต่างกันตรงขนาด ความได้ส่วนลัด และความประณีตสวยงาม เช่น มนุษย์ในชมพูทวีปมีใบหน้ารูปไข่ มนุษย์ในอปรโคยานทวีปมีใบหน้ากลมเหมือนดวงจันทร์วันเพ็ญ มนุษย์ในปุพพิเทททวีปมีใบหน้าเหมือนมะนาวตัดหรือพระจันทร์ครึ่งซีก ส่วนมนุษย์ในอุตตรกฐทวีปมีใบหน้าเป็นรูปสี่เหลี่ยม (รูปหน้าของมนุษย์ทวีปใดมีลักษณะเหมือนสัณฐานของทวีปนั้น) มนุษย์ในชมพูทวีป มีความสวยงามและความขี้เหร่แตกต่างกันมากมายตามแต่กุศลและอกุศลที่เจ้าตัวกระทำไว้มาก่อนแล้ว ส่วนมนุษย์ในทวีปอื่นอีก 3 ทวีป ความสวยงามของผู้คนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากมีคุณธรรมในจิตใจเสมอเหมือนกันโดยทั่วไป

คุณสมบัติ 3 ประการ ที่คนในชมพูทวีปประเสริฐกว่าคนในทวีปอื่นและเทวดาชั้นดาวดึงส์ คือ

1. **สุรภาวะ** มีจิตใจกล้าแข็งในการทำความดี เช่น บำเพ็ญ ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
2. **สติมั่นคง** มีสติตั้งมั่นในคุณพระรัตนตรัย

3. พรหมจริยวาส สามารถประพจน์พรหมจรรย์ คือบวชได้

ลักษณะพิเศษ 4 ประการ ที่คนในชมพูทวีปประเสริฐกว่าคนในทวีปอื่น คือ

1. **มีจิตใจกล้าแข็ง** ทั้งในด้านประกอบกรรมดีและกรรมชั่วทางฝ่ายดีนั้นสามารถปฏิบัติจนให้สำเร็จ เป็นพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอัครสาวก พระสาวก พระเจ้าจักรพรรดิ เป็นต้น ฝ่ายชั่วก็สามารถกระทำได้ถึงฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำโลหิตตูปบาท ทำสังฆเภท เป็นต้น คนในอีก ๓ ทวีป ไม่สามารถกระทำกล้าแข็งได้ถึงเพียงนี้

2. **มีความเข้าใจในสิ่งที่เกิดเหตุ** ทั้งที่สมควรและไม่สมควร รู้จักพิจารณาหาเหตุที่ทำให้เกิดสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะเป็นอย่างๆ ได้ทั้งฝ่ายที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม

3. **มีความเข้าใจในสิ่งที่มีประโยชน์และมีโทษประโยชน์** รู้จักทั้งโลกียประโยชน์ และโลกุตตร-ประโยชน์ โลกียประโยชน์ ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข มนุษยสมบัติ เทวสมบัติ เป็นต้น ส่วนความเข้าใจจะลึกซึ้งมากน้อยระดับใด ขึ้นอยู่กับศรัทธา วิริยะ ปัญญา บารมี และการคบหาสมาคม

4. **มีความเข้าใจในสิ่งที่เบญจกถุสและอกุส** ทั้งโลกียกถุสและโลกุตตรกถุส ฝ่ายกถุส ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น ฝ่ายอกุส ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น

สำหรับคนที่อยู่ในอุตตรกฐทวีป มีคุณสมบัติพิเศษสูงและประเสริฐกว่าคนชมพูทวีปและเทวดาชั้นดาวดึงส์ 3 ประการ คือ

1. ไม่ถือเอาเงินทอง ทรัพย์สินสมบัติ ว่าเป็นของตน
2. ไม่หวงแหนหรือถือเอาว่า ผู้นั้นผู้นี้เป็นบุตร ภรรยา สามีของตน
3. มีอายุยืนถึง 1,000 ปีเสมอ

สำหรับเรื่องของบุพพวิเทหทวีปและอปรโคยานทวีป ไม่มีอะไรพิเศษ ชีวิตความเป็นไปต่างๆ คล้ายคนในชมพูทวีป เว้นแต่ความเจริญของโลกและจิตใจของผู้คน ถึงจะสูงก็ไม่สูงเท่าคนในชมพูทวีป แม้จะต่ำก็ไม่ต่ำเท่าคนในชมพูทวีป เป็นไปในฐานะกลางๆ พระโพธิสัตว์ก็ดี พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันตสาวกทั้งหลายก็ดี เมื่อจะบังเกิด จะอุบัติขึ้นเฉพาะในชมพูทวีปเท่านั้น ไม่เกิดสร้างบารมีที่โลกมนุษย์ทวีปอื่นๆ

เหตุที่ทำให้มาเกิดเป็นมนุษย์ เพราะเป็นผู้มีมนุษยธรรม คือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ซึ่งก็คือศีลทั้ง 5 ข้อนั่นเอง หากเป็นผู้ที่บกพร่องในการรักษาศีลแล้ว ก็ยากที่จะกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ได้อีก

3.6.2 อบายภูมิ 4

อบายภูมิ คือ ภูมิกำเนิดที่ปราศจากความเจริญ เป็นสถานที่ที่สัตว์ไปเกิดแล้วไม่มีโอกาสกระทำกุศลกรรมหรือความดีเลยแม้แต่แต่น้อย เป็นภูมิที่ต่ำที่สุดในบรรดาภูมิทั้งหมด อบายภูมิมีทั้งหมด 4 ภูมิ ได้แก่ นิรยภูมิ เปตติวิสัยภูมิ อสุรกายภูมิ และติรัจฉานภูมิ

1. นิรยภูมิ

นิรยภูมิ หรือ โลกนรก คือ โลกที่ไม่มีความสุขสบาย เป็นโลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์ล้นๆ ปราศจากความสุขโดยสิ้นเชิง สัตว์ที่ไปเกิดอยู่ในโลกนรกนี้ไม่มีความสุขแม้สักชนิดหนึ่งเลย โลกนรกนี้มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลมาก แบ่งเป็นเขตๆ ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง เรียกว่า “ขุม” สัตว์นรกที่บังเกิดขึ้นในแต่ละขุมจะได้รับทุกข์เวทนาแตกต่างกัน แล้วแต่อกุศลกรรมที่ตัวเคยกระทำไว้ ในนิรยภูมินี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ มหานรก อุตสหนรก และยมโลก

1.1 มหานรก (นรกใหญ่)

นิรยภูมิประเภทที่ใหญ่ที่สุด เรียกว่า มหานรก มีทั้งหมด 8 ขุม ตั้งซ้อนเรียงกันอยู่เป็นชั้นๆ มี นายนิรบาลหรือเจ้าหน้าที่ในมหานรก ซึ่งเกิดจากอำนาจบาปกรรมของสัตว์นรก คอยลงทัณฑ์สัตว์นรกด้วยอาการต่างๆ มหานรกมี 8 ขุม ดังต่อไปนี้

1.1.1 ลัญจิมหานรก คือ มหานรกที่ไม่มีวันตาย เหล่าสัตว์ต้องเสวยผลกรรมชั่วที่ตัว ได้กระทำไว้อย่างแสนสาหัส เช่น ภูคนายนิรบาลจับมัดแล้วบังคับให้นอนลงเหนือแผ่นเหล็กแดงที่ร้อนด้วยไฟนรก ถูกฟันด้วยดาบนรก อันคมกล้ำจนร่างกายขาดเป็นท่อนๆ ถูกถาก ถูกฉีกเนื้อจนหมด ร่างกายเหลือแต่เพียงโครงกระดูก เมื่อสิ้นใจตายก็จะมี “ลมกรรม” พัดมาต้องกายให้กลับฟื้นขึ้นมาอีก เป็นๆ ตายๆ อยู่อย่างนี้จนสิ้นอายุขัย เหตุที่มาจากในขุมนี้ เพราะทำกรรมปาณาติบาตเป็นส่วนมาก

1.1.2 กาสัตถมหานรก คือ มหานรกที่ลงโทษตามเส้นด้ายดำ เหล่าสัตว์จะถูก นายนิรบาลจับมัดให้นอนเหนือแผ่นเหล็กแดง แล้วเอาด้ายดำที่ทำด้วยเหล็กนรกใหญ่เท่าลำตาลมาตีบนร่างจนเป็นรอยเส้น จากนั้น ก็เอาเลื่อยมาเลื่อย หรือเอาขวานมาผ่า หรือเอามีदनรกมาฉีกจนกรีด ตามเส้นด้ายดำที่ดีไว้จนกายขาดเป็นท่อนๆ เหตุที่มาจากในขุมนี้ เพราะทำอกุศลนาทาน ชอบลักขโมย เป็นส่วนมาก

1.1.3 สังฆาฏมหานรก คือ มหานรกที่บดขยี้ร่างกายสัตว์ เหล่าสัตว์จะถูกกองไฟนรก ที่มีอยู่เต็มไปหมดแผดเผาให้ได้รับทุกข์เวทนาแสนสาหัส จากนั้น ก็ปรากฏภูเขาลูกนรก 2 ลูกกลิ้งมาบีบขยี้ร่างจน

แหลกลาญ เปรียบเหมือนหีบอ้อยที่บดอ้อยให้แหลกละเอียดฉะนั้น เหตุที่มากเกิดในขุมนี้ เพราะประพุดิผิดในกามเป็นส่วนมาก

1.1.4 โรรวมหานคร คือ มหานครที่เต็มไปด้วยเสียงร้องครวญคราง เหล่าสัตว์ต้องเสวยทุกขเวทนา ในดอกบัวเหล็ก โดยนอนคว่ำหน้าอยู่กลางดอกบัว ศีรษะจมเข้าไปแค่คาง ปลายเท้าจมลงไปแค่ข้อเท้า มือทั้งสองกางจมมิดแค่ข้อมือ แล้วเปลวไฟก็เผาไหม้ดอกบัวเหล็กพร้อมกับสัตว์นรก จะตายก็ไม่ตาย ต้องทรมานจนสิ้นอายุขัย เหตุที่มากเกิดในขุมนี้ เพราะมีวิกรรมชั่วหยาบเป็นส่วนมาก

1.1.5 มหาโรรวมหานคร คือ มหานครที่เต็มไปด้วยเสียงร้องครวญครางมากมาย เหล่าสัตว์ต้องถูกลงโทษโดยเข้าไปยืนในดอกบัวเหล็ก ซึ่งมีกลีบที่แหลมคมและร้อนแรงมาก ถูกไฟนรกแผดเผาตั้งแต่ พื้นเท้าจนถึงศีรษะและแลบเข้าไปในทวารทั้ง 9 เผาไหม้ทั้งข้างในข้างนอก เพราะมีเปลวไฟอันร้อนแรงเช่นนี้ นรกขุมนี้จึงมีชื่ออีกอย่างว่า **ชาลโรรวมหานคร** มหานครที่เต็มไปด้วยเสียงร้องครวญครางเพราะเปลวไฟ มีหน้าซ้ายยังถูกนายนิรบาลกระหน่ำตีศีรษะด้วยกระบองเหล็กมีไฟลุกโชนอีก เหตุที่มากเกิดในขุมนี้ เพราะชอบเสพสุราและยาเสพติดต่างๆ เป็นส่วนมาก

1.1.6 ตาปนมหานคร คือ มหานครที่ทำสัตว์ให้เร่าร้อน เหล่าสัตว์ถูกบังคับให้ขึ้นไปบนปลายหลาวเหล็กใหญ่เท่าต้นตาล แดงฉานด้วยเปลวไฟ แล้วเสียบตนเองอยู่บนปลายหลาวนั้นจนเนื้อหนังสูกพองออกมาเหมือนเนื้อเสียบไม้ ปิ้งให้สุกบนถ่านไฟฉะนั้น เมื่อเนื้อสุกแล้วสุนัขนรกตัวใหญ่เท่าช้างสารก็วิ่งมาจับ แล้วกระชากสัตว์นรกนั้นลงมาจากหลาวเหล็ก ด้วยความหิวกระหาย ฉีกเนื้อเคี้ยวกินจนเหลือแต่กระดูก เหตุที่มากเกิดในขุมนี้ เพราะทำกรรมเกี่ยวกับการพนันเป็นส่วนมาก

1.1.7 มหตาปนมหานคร คือ มหานครที่เต็มไปด้วยความเร่าร้อนอย่างมากมายเหลือประมาณ เหล่าสัตว์ต้องได้รับทุกข์อันเกิดจากความร้อนของไฟนรกที่แรงที่สุด นรกขุมนี้ทั้งลึกทั้งกว้าง สัตว์นรกถูกนายนิรบาลเอาดาบ แหวน หลาว ซึ่งลุกแดงด้วยเปลวไฟไล่ตีแทง บังคับให้ขึ้นไปบนภูเขไฟ แล้วถูกลมกรดอันร้อนแรงพัดตกลงมาถูกขวากหนามเบื้องล่างเสียบทะลุเลือดแดงฉาน เหตุที่มากเกิดในขุมนี้ เพราะเป็นนักเลงอบายมุข คือทำอบายมุขทุกข้อ

1.1.8 อเวจิมหานคร คือ มหานครที่ปราศจากคลื่น คือความเบาบางแห่งความทุกข์ ระหว่างแห่งเปลวไฟและความทุกข์ไม่มีว่างเว้นเลย ไม่ใช่บางครั้งก็หนัก บางครั้งก็เบาอย่างขุมอื่น อเวจิมหานครนี้เป็นขุมใหญ่ที่สุด ล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็กอันลุกโชนด้วยเปลวไฟ ภายในมีเปลวไฟร้อนระอุ ไหม้สัตว์นรกอยู่เนื่องนิตย์ สัตว์นรกในขุมนี้ก็มีมากกว่าขุมอื่นๆ แออัดกันอยู่ภายในกำแพง การเสวยทุกข์นั้นแตกต่างกันไปหลายอิริยาบถ เช่น ถ้าเคยยืนทำบาปไว้ก็ต้องมาทนทุกข์ในท่ายืน ถ้าเคยเดินทำบาปก็ต้องมาทนทุกข์ในท่าเดิน เคยทำบาปกรรมด้วยอาการอย่างไรก็ต้องมาเสวยทุกข์ด้วยอาการอย่างนั้น

เหตุที่มากเกิดในขุมนี้ เพราะทำกรรมหนัก คืออนันตริยกรรม ได้แก่ ฆ่าบิดา ฆ่ามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำโลหิตุปบาท ทำสังฆเภท

1.2 อุลสทนรก (นรกขุมบรืวาร)

อุลสทนรกเป็นนรกขุมบรืวาร เมื่อลัตว์นรกใช้กรรมในมทานรก จนกระทั่งกรรมเบาบางลงแล้ว จะมารับกรรมในอุลสทนรกต่อไป

มทานรกขุมหนึ่งๆ มีอุลสทนรกตั้งอยู่โดยรอบทั้ง 4 ทิศ ทิศละ 4 ขุม รวมเป็น 16 ขุม เมื่อรวมอุลสทนรกที่เป็นบรืวารของมทานรกทุกขุมแล้ว จะมีจำนวนทั้งหมด 128 ขุม อุลสทนรกทั้ง 4 ขุมในแต่ละทิศ นั้นมีชื่อเรียกของตัวเอง ซึ่งเป็นชื่อเหมือนกันกับอุลสทนรกในทิศอื่นๆ และเป็นเช่นนี้กับมทานรกทุกขุม ต่างกันแต่เพียงความหนักเบาของทุกข์โทษเท่านั้น ดังนั้นจึงจะขอกล่าวถึงอุลสทนรกเพียง 4 ขุมตามลำดับโดยสังเขปดังต่อไปนี้

1.2.1 คุณนรก

นรกขุมนี้เต็มไปด้วยหมู่หนอนมีปากแหลมดั่งเข็ม ตัวโตเท่าช้างสาร คอยกัดกินเนื้อของลัตว์นรกจนหมดไม่เหลือแม้แต่กระดูก หนอนที่ตัวเล็กก็จะเข้าไปกัดกินอวัยวะภายในของลัตว์นรก

1.2.2 กุกกุพทนรก

เป็นนรกที่เต็มไปด้วยถ้ำร้อนแรงสำหรับแผดเผาสรีระของลัตว์นรกให้ไหม้เป็นจุลไป หากบาปกรรมยังไม่สิ้นก็ต้องได้รับทุกข์ทรมาน ตายๆ เป็นๆ อยู่อย่างนี้ตลอดไป

1.2.3 อลปิตตนรก

ลัตว์นรกจะถูกโบมะม่วงนรกปลิวลงมากลายเป็นหอก เป็นดาบ ทิ่มแทงให้เป็นแผลเหวอะหวะ บางทีก็ขาดเป็นท่อนๆ เมื่อลัตว์นรกริ๊งหนีออกมา ก็จะมีกำแพงเหล็กถูกเป็นไฟผุดขึ้นมากั้นขวางหน้าไว้ จากนั้นสุนัขนรก และแร้งนรกปากเหล็กตัวใหญ่โต ก็จะมารุมฉีกทิ้งกัดกินเนื้อ

1.2.4 เวตรณีนรก

ลัตว์นรกถูกเครือหวายเหล็กบาดร่างกายให้เป็นแผล อยู่ในน้ำเค็ม แล้วก็เกิดเปลวไฟเผาไหม้ต่างๆ ที่อยู่ในน้ำนั่นเอง เมื่อจมลึกลงไปก็ถูกกลีบบัวและใบบัวบาดร่างกายให้ขาดวิน ดิ้นทุรนทุรายประจวบปลาถูกทูปหัว จากนั้นถูกนายนิรยบาลจ้วงแทงด้วยหอกแหลนหลาว เหมือนกับเราแทงปลาด้วยฉมวก จากนั้นนายนิรยบาลก็เอาเบ็ดนรกเกี่ยวขึ้นมานอนเหนือแผ่นเหล็กแดง เอาก้อนเหล็กแดงและน้ำทองแดงใส่ปาก อวัยวะภายในลุกไหม้ไหลทะลักออกมา ไล่ใหญ่ไล่ย่อยขาดกระจุยกระจายเรี่ยราดออกมาหมด

1.3 ยมโลก (นรกขุมย่อย)

สัตว์นรกเมื่อได้รับกรรมในอุสสทนรกแล้ว หากกรรมยังไม่สิ้น ก็ต้องมาเสวยทุกข์ในยมโลกต่อไปหา นรกขุมหนึ่งๆ มียมโลกตั้งอยู่โดยรอบทั้ง 4 ทิศ ทิศละ 10 ขุม รวมเป็น 40 ขุม เมื่อรวมยมโลกที่ตั้งอยู่โดย รอบมหานรกทุกขุมแล้ว จะมีจำนวนทั้งหมด 320 ขุม ยมโลกทั้ง 10 ขุมในแต่ละทิศนั้น มีชื่อเรียกของตัวเอง ซึ่งเป็นชื่อเหมือนกันกับยมโลกในทิศอื่นๆ และเป็นเช่นนี้กับมหานรกทุกขุม ต่างกันแต่เพียงความหนักเบา ของทุกข์โทษเท่านั้น

ส่วนเจ้าหน้าที่ในยมโลกที่คอยตัดสินโทษและลงทัณฑ์สัตว์นรก คือ กุมภภัณฑ เป็นเทวดาที่มีนิสัย ดุร้าย อาจเป็นพญายมราช สุวรรณเลขา สุวานเลขา หรือเจ้าหน้าที่อื่นๆ มิใช่เกิดจากแรงกรรมอย่างในมหานรก ยมโลกที่มีชื่อเรียกเหมือนกัน 10 ขุม มีดังต่อไปนี้

1.3.1 โลหกุมภินรก สัตว์นรกถูกจับลงไปในหม้อเหล็กใบใหญ่เท่าภูเขาที่มีน้ำแสบ น้ำร้อน เดือดพล่านอยู่ตลอดเวลา บางทีนายนิรยบาลก็เอาเชือก เหล็กแดงรัดคอแล้วบิดจนคอขาด เหตุที่ได้รับ กรรมเช่นนี้เพราะ ทำปาณาติบาต

1.3.2 สิมพลินรก สัตว์นรกขายหญิงผลัดกันปีนขึ้นไปหากันบนต้นจ้วนนรก ที่มีหนามเหล็ก แหลมลุกเป็นไฟ ถูกหนามจ้วนนรกบาดจนตัวขาดทะลุ บางทีก็โดนแรงกานรกรปากเหล็กจิกทั้งเนื้อกิน เหตุที่ได้รับ กรรม เช่นนี้ เพราะประพฤติล่วงกาเมสุมิฉฉาจาร

1.3.3 อสินขนรก สัตว์นรกมีเล็บมือเล็บเท้าที่ยาวและแหลมเป็นอาวุธ คอยถากตะกุยเนื้อ หนังของตนกินเป็นอาหาร เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้ เพราะกระทำอกุศลนาทาน ลักเล็กขโมยน้อย ขโมยของ สงฆ์ เป็นต้น

1.3.4 ตามโพทกนรก สัตว์นรกนอนหงายเหนือแผ่นเหล็กแดง นายนิรยบาลเอาน้ำทองแดง เดือดพล่านในหม้อมากรอกปาก น้ำนรกลวกอวัยวะภายในจนแตกเปื่อยพังทลาย เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้ เพราะดื่มสุราเมรัยเป็นนิตย์

1.3.5 อโยคุพนรก สัตว์นรกในขุมนี้มีแต่ความหิวโหย ครั้นเห็นก้อนเหล็กแดง ก็คิดว่าเป็น อาหาร เทียววิ่งเข้าไปยื้อแย่งกัดกิน ก้อนเหล็กแดงนั้นก็ไหม้ไฟพุ่งให้ขาดกระจัดกระจายเต็มไปหมด เหตุที่ ได้รับกรรมเช่นนี้ เพราะยกยอกทรัพย์ของส่วนรวม หรือทรัพย์ที่เขาบริจาคในการกุศลมาใช้สอยส่วนตัว

1.3.6 ปิสลภปพตนรก สัตว์นรกถูกภูเขานรกใหญ่ตั้งอยู่ในทิศทั้ง 4 กลิ้งมาบดทับ จนบีบแบน กระดูกแตกป่นละเอียด เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้เพราะเป็นเจ้าบ้านเจ้าเมืองที่อันธพาล กดขี่ข่มเหง

ประชาชนพลเมืองให้เดือดร้อนกันไปทั่ว

1.3.7 ฤษนรก สัตว์นรกมีความกระหายน้ำยิ่งนัก ครั้นเมื่อพบสระน้ำใสเย็น ก็ดื่มกินเข้าไป ด้วยอำนาจกรรมบันดาลให้น้ำนั้นกลับกลายเป็นแกลบ เป็นข้าวสับลุกเป็นไฟ ไหม้ไล่ใหญ่ไล่ย่อยให้ไหลออกมาทางทวารเบื้องล่าง เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้เพราะเป็นพ่อค้าแม่ค้าทุจริต คดโกง เอาของแท้ปนของเทียม แล้วขาย เป็นต้น

1.3.8 สัตโลลิตนรก สัตว์นรกต้องตกลงไปในน้ำที่เย็นยะเยือก และตายเพราะความเย็นนั้น พอ กลับเป็นขึ้นมาใหม่ก็ถูกจับโยนลงไปอีก เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้เพราะเป็นคนใจบาป จับสัตว์เป็นๆ โยนลงในเหวน้ำ เป็นต้น

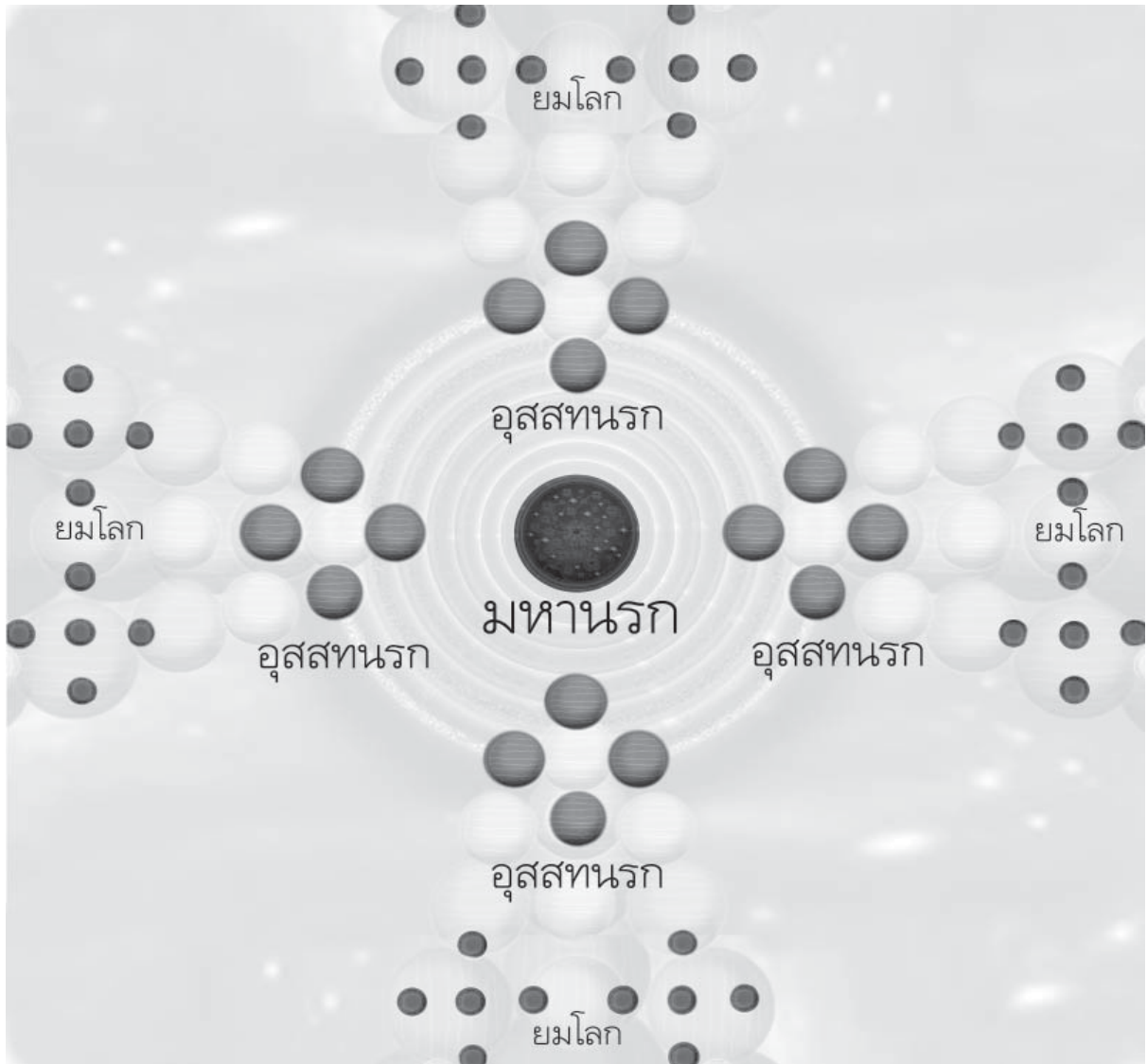
1.3.9 สุนขนรก เป็นนรกที่เต็มไปด้วยสุนัขนรก 5 จำพวก คือ สุนัขดำ สุนัขขาว สุนัขเหลือง สุนัขแดง สุนัขต่าง คอยไล่ขบกัดสัตว์นรกอยู่ไม่ว่างเว้น เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้เพราะมีวาจาชั่ว คำว่าบิดา มารดา พี่ป้า น้าอา ผู้เฒ่าผู้แก่ คำทอผู้ทรงศีลทรงธรรมไม่เลือกหน้า

1.3.10 ยันตปาสาณนรก สัตว์นรกถูกจับโยนเข้าไปให้ภูเขานรก 2 ลูก บดกระทบกัน จนกระดูกบ่นปี เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้ เพราะเป็นผู้มีใจบาปหยาบช้า คำทอประหัดประหารคู่ครองของตน

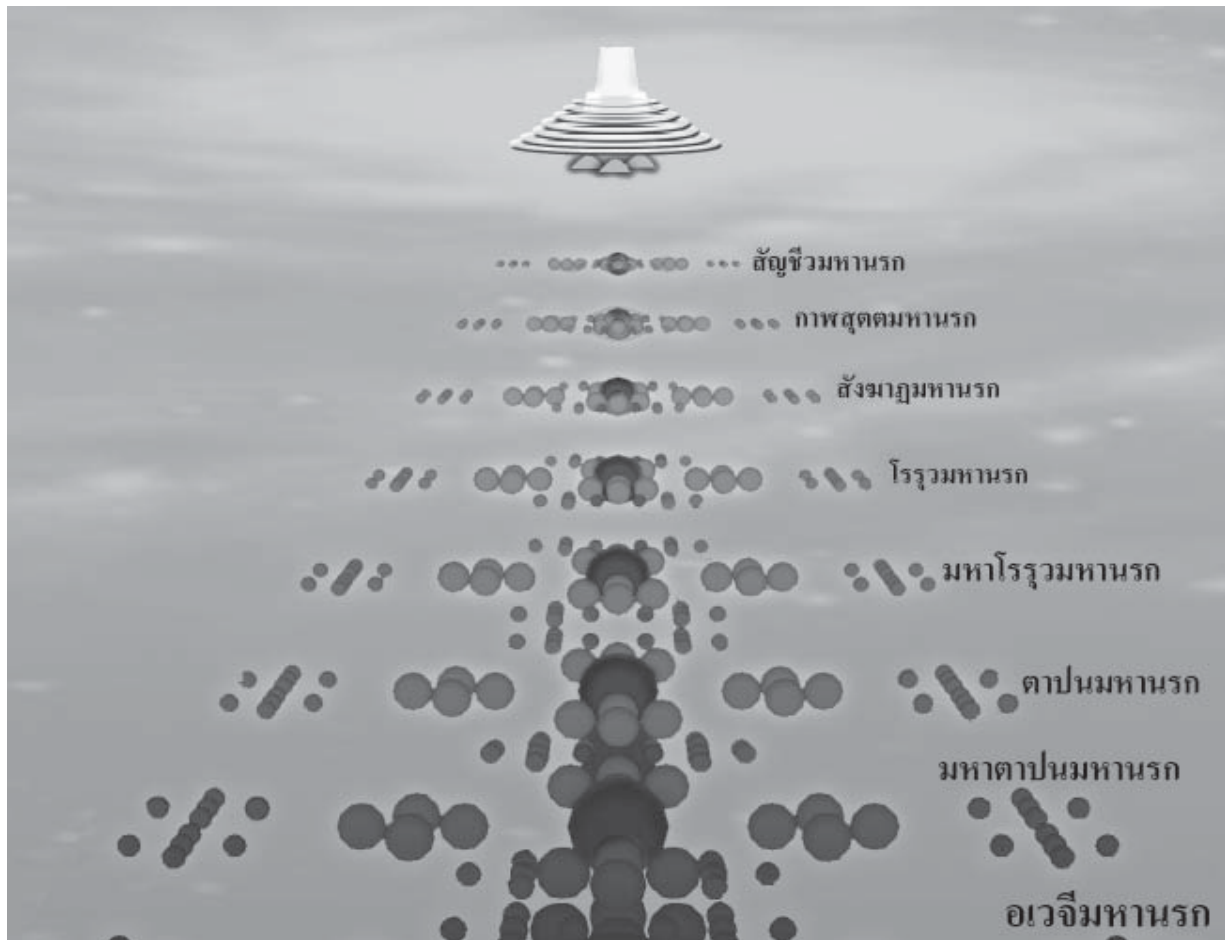
1.4 โลกัณตนรก

เป็นนรกขุมพิเศษ ที่มีแต่ความมืดมนอนธการ สัตว์นรกรมีร่างกายใหญ่โต ใช้เล็บมือเล็บเท้าเกาะ ห้อยโหนอยู่ตามเชิงจักรวาล ครั้นปีนป่ายไปถูกเนื้อตัวเพื่อนสัตว์นรกด้วยกันก็คิดว่าเป็นอาหาร รีบเข้าคว้า กัดกิน ไล่กัดกันจนพลัดตกลงไปในทะเลน้ำกรดอันเย็นยะเยือก ฤทธิ์น้ำกรดกัดร่างกายจนเปื่อยพังแหลกละลายลง เมื่อกลับเป็นขึ้นมาใหม่ ก็รีบปีนขึ้นมาเกาะเชิงเขาจักรวาลอีก ต้องทุกข์ทรมานอย่างนี้ สิ้นกาลนาน ต่อเมื่อพระพุทธองค์มาอุบัติขึ้นในโลก จึงปรากฏแสงสว่างขึ้นแวบหนึ่ง ชั่วสายฟ้าแลบ

เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้เพราะประพฤติดนเป็นมิชฉาปฏิฆอย่างแรงกล้า เทียวกระทำอกุศลกรรม ด้วยใจบาปหยาบช้าสามานย์เป็นอาจิลน ประทุษร้ายท่านผู้ทรงศีลเป็นนิตย์ เป็นต้น

แผนภูมิแสดง มหานรก อุสสทนรก ยมโลก ของขุมนรกขุมหนึ่ง

แผนภาพแสดง มหานรก ชุมต่างๆ

ตารางแสดงอายุของสัตว์นรกเปรียบเทียบกับอายุมนุษย์

มหานรก	อายุสัตว์นรก (ปีนรก)	1 วัน 1 คีนนรก / ล้านปีมนุษย์	อายุของสัตว์นรก (ล้านปีมนุษย์)
ขุมที่ 1 ลัญชีวมหานรก	500	9	1,620,000
ขุมที่ 2 กาสสุดตมหานรก	1,000	36	12,960,000
ขุมที่ 3 ลังฆาฏมหานรก	2,000	144	103,680,000
ขุมที่ 4 โรรัมมหานรก	4,000	576	831,040,000
ขุมที่ 5 มหาโรรัมมหานรก	8,000	2,304	6,635,520,000
ขุมที่ 6 ตาปนมหานรก	16,000	9,216	53,084,160,000
ขุมที่ 7 มหาตาปนมหานรก	มีอายุประมาณครึ่งอันตรกัป		
ขุมที่ 8 อเวจีมหานรก	มีอายุประมาณ 1 อันตรกัป		

2. เปตติวิสัยภูมิ

เปตติวิสัยภูมิ คือ ภูมิของเปรต เป็นโลกที่อยู่ของสัตว์ผู้ห่างไกลจากความสุข และมีสถานที่อยู่อาศัยไม่แน่นอน เช่น ตามป่า ภูเขา เหว ทะเล เกาะ ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะความหิว ความอดอยากอาหาร เป็นยี่งนัก และไม่มีเสื้อผ้าใส่ เหตุที่ได้รับความเช่นนี้เพราะทำอกุศลกรรม ไว้เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ เมื่อละโลกแล้วจึงมาเป็นเปรต บางพวกต้องไปใช้กรรมในนรกก่อน เมื่อกรรมเบาบางลงแล้วจึงมาเป็นเปรต

เปรตมี 12 จำพวก ได้แก่

1. วันดาลเปรต เปรตกินน้ำลาย เสมหะ อาเจียน เป็นอาหาร
2. กุณปาสเปรต เปรตกินซากศพคนหรือสัตว์ เป็นอาหาร
3. คูณฑาทกเปรต เปรตกินอุจจาระต่างๆ เป็นอาหาร
4. อัคคิชาลมุขเปรต เปรตมีเปลวไฟลุกอยู่ในปากเสมอ
5. สุกิมุขเปรต เปรตมีปากเล็กเท่ารูเข็ม
6. ตัณห์ภูติเปรต เปรตที่ถูกตัณหาเบียดเบียนให้หิวข้าว หิวน้ำอยู่เสมอ
7. สุนิฆมามกเปรต เปรตมีลำตัวดำเหมือนตอไม้ที่ถูกเผา

8. ลัตถังคเปรต	เปรตมีเล็บมือเล็บเท้ายาว คมเหมือนมีด
9. ปัพพัตถังคเปรต	เปรตมีร่างกายสูงใหญ่เท่าภูเขາ
10. อชคัร้งคเปรต	เปรตมีร่างกายเหมือนงูเหลือม
11. เวมานิกเปรต	เปรตที่เกิดในวิมาน กลางวันเสวยทุกข์ กลางคืนเสวยสุขอยู่ในวิมาน
12. มหิททิกเปรต	เปรตมีฤทธิ์มาก ปกครองดูแลเปรตอื่นๆ อยู่ในป่าเชิงเขาหิมาลัย

นอกจากนี้ยังมีการแบ่งชนิดของเปรตอย่างอื่นอีก แต่มีเปรตอยู่ชนิดหนึ่งที่มีโอกาสรับส่วนบุญที่หมู่ญาติอุทิศให้ได้ คือ ปรัตตูปชีวีเปรต เปรตชนิดอื่นๆ นอกนี้ไม่สามารถรับได้ เพราะปรัตตูปชีวีเปรตมักเกิดอยู่ในบริเวณบ้าน จึงทราบการทำกุศลของหมู่ญาติและอนุโมทนาบุญได้

3. อสุรกายภูมิ

อสุรกายภูมิ คือ ภูมิที่อยู่ของสัตว์ซึ่งปราศจากความรำเริง สนุกสนาน ต้องเสวยทุกข์เวทนาเพราะความหิวกระหายอยู่ตลอดเวลา อสุรกายบางตัวมีร่างกายฝ่ายผอม สูงชะลูด ไม่มีเนื้อเลือดในร่างกาย มีแต่หนังหุ้มกระดูก ตัวเหীনสาบ มีดวงตาที่เล็กมากและตั้งอยู่บนศีรษะ ตรงกระหม่อม ปากก็เล็กเท่ารูเข็ม และตั้งอยู่ใกล้ดวงตานั่นเอง เหตุนี้จึงลำบากในการหาอาหาร เวลาจะกินก็ลำบาก ต้องเอาศีรษะปักลงมาแล้วเอาเท้าชี้ฟ้า เหตุที่ได้รับกรรมเช่นนี้เพราะทำกรรมโดยมีโลภเจตนาแรงกล้า เทียวปล้นลักขโมย ฉ้อโกงทรัพย์สมบัติผู้อื่น ทำลายสมบัติของผู้อื่นและของสาธารณะ ลักขโมยของสงฆ์ เป็นต้น

อสุรกายมี 3 ประเภท¹ ได้แก่

1. เทวอสุร มีความเป็นอยู่คล้ายเทวดา อาศัยอยู่ใต้ภูเขา สามเฝ้าที่รองรับเขาพระสุเมรุ เรียกว่าเขตรัฐิภูฏ เป็นอุโมงค์ใหญ่ มีที่อยู่สุขสบาย
2. เปตติอสุร มีความเป็นอยู่คล้ายเปรต ต้องเสวยทุกข์เวทนาเป็นส่วนมาก
3. นิรยอสุร อยู่ในโลกันตนรก ต้องทนทุกข์ทรมานมากที่สุด

ตามที่กล่าวมาจะเห็นว่าอสุรกายมีภาวะที่คล้ายเปรตอยู่มาก แต่ก็ยังมีความแตกต่างกัน คือ การประสบทุกข์เวทนาของเปรตนั้น เป็นความอดอยากอาหาร ต้องทนทุกข์เพราะความหิวโหย ส่วนของอสุรกายนั้นต้องเสวยทุกข์เพราะความกระหายน้ำ บางตัวไม่เคยถูกแม่น้ำสักหยदनานถึง 2-3 พุทธันดรทีเดียว

อนึ่ง อสุรกายนี้มีร่างกายที่แปลกประหลาดกว่าเปรตอยู่มาก เห็นแล้วน่าเกลียดน่ากลัวยิ่งนัก

¹ ถวิล วัตรวงกุล, เราคือใคร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2530), หน้า 41.

แม้ชีวิตความเป็นอยู่ก็ลำบากกว่า เปรตมากมาย เขาจึงมีความละอาย ไม่กล้าปรากฏกายให้ใครเห็น ด้วยเหตุนี้จึงถูกเรียกว่า อสุรกาย (อสุร แปลว่า ไม่กล้า)

4. ตีรจณานภูมิ

ตีรจณานภูมิ คือ โลกของสัตว์ผู้ไปโดยขวาง คือเวลาจะไปไหน มาไหน ต้องไปโดยอาการขวางลำตัว ต้องคว่ำอกไป เช่น สุนัข แมว หนู ไก่ เป็ด ฝูง ปลา เป็นต้น นอกจากร่างกายต้องไปอย่างขวางๆ แล้วจิตใจก็ยังขวางอีกด้วย คือขวางจากมรรคผลนิพพาน แม้จะทำความดีเท่าไรก็ไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานในชาตินั้นได้ อย่างมากที่สุดก็เพียงไปสวรรค์เท่านั้น

ตีรจณานภูมิ หรือโลกของสัตว์เดรัจฉานนี้ ไม่ต้องเสวยทุกขเวทนาแรงกล้าอย่างสัตว์นรก เปรต อสุรกาย ยังพอจะมีความน่าชื่นชมยินดีอยู่บ้าง เพราะมีอกุศลเบาบาง แม้จะต้องประสบความลำบากอย่างไร ก็ยังมีความน่ายินดีอยู่ 3 ประการ คือ การกิน การนอน และการสืบพันธุ์ ด้วยเหตุนี้ ตีรจณานภูมิจึงมีความหมายได้อีกอย่างหนึ่งว่า เป็นโลกของสัตว์ที่มีความยินดีในเหตุ 3 ประการ

สัตว์เดรัจฉานมี 4 จำพวก ได้แก่

1. **อปทตีรจณาน** คือ สัตว์เดรัจฉานที่ไม่มีเท้า ได้แก่ ฝูง ปลา ไส้เดือน เป็นต้น
2. **ทวีปทตีรจณาน** คือ สัตว์เดรัจฉานที่มี 2 เท้า ได้แก่ ไก่ เป็ด แร้ง กา เป็นต้น
3. **จตุปทตีรจณาน** คือ สัตว์เดรัจฉานที่มี 4 เท้า ได้แก่ สุนัข แมว ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นต้น
4. **พหุปทตีรจณาน** คือ สัตว์เดรัจฉานที่มีมากกว่า 4 เท้าขึ้นไป ได้แก่ มด ปลวก ตะขาบ เป็นต้น

สัตว์เดรัจฉานที่มีชีวิตอยู่ในภูมิเดียวกับมนุษย์ เราสามารถเห็นมันได้ด้วยตาเนื้อ ไม่เหมือนกับสัตว์อบายภูมิอื่นๆ เช่น เปรต อสุรกาย ที่เป็นอภิสสมาณกาย คือมีกายไม่ปรากฏ สัตว์เดรัจฉานไม่มีที่อยู่ของตน โดยเฉพาะ เทียวไปๆ มาๆ อยู่บนพื้นปฐพีนี้ ความเป็นอยู่ลำบากกว่ามนุษย์มากมาย มีภัยรอบด้าน ทั้งภัยจากมนุษย์ ภัยจากสัตว์ใหญ่อื่นๆ ภัยจากความอดอยาก ภัยจากที่อยู่อาศัย เป็นต้น

ยังมีสัตว์เดรัจฉานอีกประเภทหนึ่ง เป็นสัตว์เดรัจฉานชั้นดี อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ เป็นพวกกายละเอียด ไม่สามารถเห็นได้ด้วยตามนุษย์

เหตุที่ทำให้มาเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ส่วนใหญ่มาจากกิเลสตระกูลโมหะ คือความไม่รู้ตามความเป็นจริง เช่น หลงยึดติดกับบุคคล หรือทรัพย์สมบัติ เป็นต้น บ้างก็เพราะเคยทำอกุศลกรรมไว้ในชาติก่อน เมื่อพ้นกรรมจากนรกแล้ว เศษกรรมก็นำให้มาเป็นสัตว์เดรัจฉาน หรือบางพวกเมื่อใช้กรรมในนรกแล้ว ต้องไปเกิดเป็นเปรตและอสุรกายก่อน เมื่อเศษกรรมเบาบางลงจึงมาเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน และมักจะเกิดเป็นเดรัจฉานซ้ำๆ อยู่หลายชาติ เป็นชนิดเดิมบ้าง บางทีก็เปลี่ยนชนิด มีโอกาสทำกุศลกรรมน้อยมาก

3.6.3 เทวภูมิ 6

เทวภูมิ หรือ สวรรค์ คือ ภูมิอันเป็นที่อยู่ของเทวดา เป็นโลกที่อยู่อาศัยแห่งลัทธิอันเป็นทิพย์ มีรัศมีสว่างไสวรอบกายตลอดเวลาเหตุที่ทำให้มาเกิดเป็นเทวดาเพราะได้สร้างบุญกุศลไว้เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ เมื่ออุบัติขึ้นก็ตั้งอยู่ในวัยหนุ่มสาวทันที เรียกว่าถือกำเนิดแบบโอปปาติกะ ไม่ต้องนอนในครรภ์มารดาหรืออยู่ในพองไข่ก่อน ส่วนจะอุบัติขึ้น ณ สวรรค์ชั้นไหน เป็นเทวดาประเภทใด และอยู่ในฐานะอะไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับบุญที่ตัวเองสั่งสมมาเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์

สวรรค์มีด้วยกัน 6 ชั้น ได้แก่ จาตุมหาราชิกาเทวภูมิ ดาวดึงส์เทวภูมิ ยามาเทวภูมิ ตูลิตาเทวภูมิ นิมมานรดีเทวภูมิ และปรนิมมิตวสวัตตีเทวภูมิ

สวรรค์ชั้นที่ 1 จาตุมหาราชิกาเทวภูมิ

เป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดาซึ่งมีท้าวจาตุมหาราชเป็นผู้ปกครอง ท่านปกครองตั้งแต่บนสวรรค์ลงไปจนถึงพื้นมนุษย์ สวรรค์ชั้นนี้เป็นสวรรค์ชั้นที่ 1 ตั้งอยู่ที่เขาพระสุเมรุ เป็นเหมือนเมืองประเทศราชของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์อยู่ใกล้กับแผ่นดินมนุษย์มากกว่าสวรรค์ชั้นอื่นๆ สวรรค์ชั้นนี้มีเมืองใหญ่เป็นเทพนครอยู่ถึง 4 แห่ง แต่ละแห่งมีสถานที่อันน่ารื่นรมย์มากมาย เช่น สระโบกขรณีมีน้ำใสยิ่งกว่าแก้ว เต็มไปด้วยดอกบัว นานาชนิดส่งกลิ่นหอมตลบไปทั่ว มีต้นไม้สวรรค์อันวิจิตร มีดอกไม้อันเป็นทิพย์สีล้นสดสวยตระการตา ผลไม้ทิพย์มีรสโอชาอยู่ตลอดเวลา ไม่มีวันร่วงโรยและหมดไปเลย

เทพนครทั้ง 4 แห่งมีผู้ปกครอง ดังต่อไปนี้

1. ท้าวธตรฐ ปกครองสวรรค์ด้านทิศตะวันออก มีหน้าที่ปกครองเทวดา 3 พวก ได้แก่ คนธรรพ์ วิทยากร และกุมภกันท์

คนธรรพ์เป็นเทวดาที่เกิดอยู่ตามไม้หอม 10 จำพวก ได้แก่ รากไม้ แก่นไม้ เนื้อไม้ เปลือกไม้ น้ำหอม ตะละต้นไม้ ใบไม้ ดอกไม้ ผลไม้ เหง้าใต้ดิน คนธรรพ์มี 3 ประเภท ได้แก่ คนธรรพ์ชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นล่าง คนธรรพ์ชั้นสูงมีวิมานอยู่บนสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา เช่น ปัญจลิกขเทวบุตร มีเทพธิดาประจำอยู่ในวิมาน คนธรรพ์ชั้นกลาง เกิดอยู่ในป่าหิมพานต์ มีวิมานอยู่ในต้นไม้ เป็นบริวารของคนธรรพ์ชั้นสูง ส่วนคนธรรพ์ชั้นล่างอยู่บนพื้นมนุษย์ เป็นชาวพื้นบ้าน มีทั้งที่มีครอบครัว และไม่มีครอบครัว ลิงอยู่ในต้นไม้จำพวกไม้หอม เช่น นางตะเคียน นางตานี คนธรรพ์มีความถนัดในการดนตรี การละคร ระบำรำฟ้อน ศิลปะ วรรณกรรม กวีนิพนธ์ เมื่อมีเทวสมาคมครั้งใดคนธรรพ์มักทำหน้าที่ขับกล่อมให้ความสำราญแก่หมู่ทวยเทพทั้งหลาย คนธรรพ์นี้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ทำบุญเจือด้วยกามคุณ จึงได้มาเกิดเป็นคนธรรพ์

วิทยากรเป็นพวกที่ทรงความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ตั้งแต่ ศิลปศาสตร์ 18 ประการ เป็นพวกที่ศึกษาศาสตร์ต่างๆ เช่น แพทยศาสตร์ โหราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น พวกนี้หาได้ มีเวทมนตร์ คาถา อาคม

ต่างๆ วิทยากรมีรูปร่างหลากหลาย อยู่แบบเดี่ยวก็มี อยู่เป็นหมู่เป็นกลุ่มก็มี มีคู่ครองก็มี ไม่มีคู่ครองก็มี เป็นทั้งฤๅษี นักบวช นักพรต คล้ายๆ มนุษย์ธรรมดาที่มี และกุ่มกัณฑ์นี้มีรูปร่างแปลก หน้าตาพองๆ ไม่น่ากลัว เหมือนยักษ์ และก็ไม่ใช่ยักษ์ ไม่มีเขี้ยว ผมหยิกๆ ผิวดำ ท้องโต พุงโร และมีอวัยวะเหมือนหม้อ กุ่มกัณฑ์มีตั้งแต่ชั้นสูงจนถึงชั้นล่าง มีหน้าที่ลงไปทรมานสัตว์นรกในยมโลก

2. ท้าววิรุพทก ปกครองสวรรค์ด้านทิศใต้ มีหน้าที่ปกครองพวกครุฑ เหตุที่มากเกิดเป็นครุฑ เพราะทำบุญเจือด้วยมานะทิฐิ มีความถือตัวอยู่มาก

3. ท้าววิรูปักษ์ ปกครองสวรรค์ด้านทิศตะวันตก มีหน้าที่ปกครองพวกนาค เหตุที่มากเกิดเป็นนาค เพราะทำบุญเจือด้วยมานะทิฐิ มีความถือตัวอยู่มาก

4. ท้าวเวสสวัณ หรือ ท้าวกุเวรมหาราช ปกครองสวรรค์ด้านทิศเหนือ มีหน้าที่ปกครองพวกยักษ์ ซึ่งมีทั้งที่รูปร่างสวยงามมีศรีสมบัติ และพวกที่รูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว เช่น รากษส เป็นยักษ์น้ำที่มีนิสัยดุร้าย เป็นต้น เหตุที่มากเกิดเป็นยักษ์เพราะทำบุญเจือด้วยความโกรธ มักหงุดหงิดรำคาญใจเป็นอาฉิน

นอกจากนี้ยังมีเทวดาพวกอื่นอีก ซึ่งเป็นเทวดาชั้นล่าง ได้แก่ ภูมมเทวา รุกขเทวา และอากาศเทวา

ภูมมเทวาเป็นเทวดาที่อาศัยอยู่บนพื้นมนุษย์ อยู่ตามจอมปลวก เนินดิน ใต้ดิน ภูเขา แม่น้ำ บ้านเจดีย์ ศาลา ชุมประตู่ เป็นต้น บางองค์มีวิมานเป็นของตน บางองค์ก็ไม่มี

รุกขเทวาอาศัยอยู่ตามกิ่งไม้หรือยอดไม้ต่างๆ ซึ่งสูงขึ้นไปกว่าพวกภูมมเทวา มีทั้งที่มีวิมานและไม่มีความวิมาน

อากาศเทวามีวิมานอยู่ในอากาศ สูงขึ้นไปจากพื้นดิน 1 โยชน์ เทวดาเหล่านี้อยู่ในปกครองของท้าวจาตุมหาราชิก

อนึ่ง คนธรรมดาที่กับรุกขเทวามีความแตกต่างกัน คือ คนธรรมดาจะอาศัยอยู่ในเนื้อไม้ตลอดไป ไม่ยอมทิ้งที่อยู่อาศัย แม้นไม้แก่นนั้นจะผุพัง โคนล้ม หรือถูกตัดเอาไปสร้างบ้านเรือนก็ตาม แต่พวกรุกขเทวามีผู้ทำลายต้นไม้ที่ตนอยู่ ก็จะย้ายวิมานไปอยู่ต้นไม้ต้นอื่น

ในสวรรค์ชั้นนี้ยังมีป่าหิมพานต์ เป็นป่าที่มีสีทอง มีพื้นเป็นทอง ใบไม้เป็นสีทอง อยู่ที่เชิงเขาพระสุเมรุ ซึ่งแต่เดิมเชื่อมติดกับแผ่นดินของ 4 ทวีป พอมนุษย์ทำบาปหนักเข้า แผ่นดินก็แยกจากกันดังปรากฏในชาดกหลายๆ เรื่อง จึงติดต่อไปมาหาสู่กันไม่ได้ ในป่าหิมพานต์นี้มียอดเขา 84,000 ยอด มีแม่น้ำใหญ่ 5 สาย คือ คงคา ยมุนา สรรภู อจิรวดี มหิมา มีสระใหญ่ 7 สระ คือ อนันดาต กัณณมุนทะ รตกालะ ฉัททันตะ มัณฑาทิณี สีหปาลตะ กุณดละ เฉพาะที่สระอนันดาตมีภูเขา 5 ลูกล้อมรอบ คือ เขาสุทัสสนะ เขาจิตตภูฏ เขาภาณุภูฏ เขาไกรลาส เขาคันธมาทน์ ที่เขาคันธมาทน์นี้มีเจ็อมเขาหนึ่งชื่อ นันทมูลกะ เป็นที่อยู่ของพระปัจเจกพุทธเจ้า มีถ้ำอยู่ 3 แห่ง คือ ถ้ำทอง ถ้ำแก้ว ถ้ำเงิน

ในป่าหิมพานต์มีสัตว์รูปร่างพิสดารมากมาย เช่น กิณนร กิณรี พญานาค พญาครุฑ ตินณราชสีห์

กาฬราชสีห์ ปันฑุราชสีห์ ไกรสรราชสีห์ คชสีห์ ช้างบางประเภท นกการเวก นกอินทรีย์ ปลาใหญ่ และมี
ต้นมักกะลิผล หรือนารีผล ซึ่งมีผลเป็นนารี เป็นที่หมายปองของเหล่าเทวดาพวกคนธรรพ์ในป่าหิมพานต์
ทั้งหลาย

สวรรค์ชั้นที่ 2 ดาวดึงสเทวภูมิ

เป็นที่รู้จักกันในชื่อ ดาวดึงส์ เป็นที่อยู่ของเทวดาซึ่งมีเทพ 33 องค์เป็นผู้ปกครอง สวรรค์ชั้นนี้ตั้ง
อยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ เป็นเทพนครอันกว้างใหญ่ไพศาล มีปราสาทแก้วอันเป็นทิพย์ล้อมรอบ ด้วย
กำแพงแก้วอันมีประตูถึงพันแห่ง ที่ศูนย์กลางภพมีปราสาทอันงดงามประดับด้วยรัตน 7 ประการ ชื่อว่า
ไพชยนต์ปราสาท อันเป็นที่ประทับของท้าวสักกเทวราช ผู้เป็นผู้ปกครองสูงสุดของสวรรค์ชั้นนี้ มีการแบ่ง
เขตการปกครองออกเป็น 33 เขต แต่ละเขตมีสหายนิตยของพระอินทร์ 32 องค์เป็นผู้ปกครอง สวรรค์ชั้น
นี้มีเทวดาที่เป็นพระอริยเจ้า ตั้งแต่พระสภิกษาคามี พระโสดาบัน เทวดาที่เข้าถึงไตรสรณาคมน์ และเทวดา
ทั่วไป

สวรรค์ชั้นที่ 3 ยามาเทวภูมิ

เป็นที่อยู่ของเทวดาอันมีท้าวสยามะเป็นผู้ปกครอง สวรรค์ชั้นนี้ ตั้งอยู่สูงขึ้นไปเบื้องบนไกลแสนไกล
จากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พื้นสวรรค์ไม่มีแผ่นดินรองรับเหมือนอย่างสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และจากตุมหาราชิกา
และแสงของดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ส่องไปไม่ถึง เหล่าเทพมองเห็นได้ด้วยอาคัยรัศมีกายของตัวเอง การจะ
รู้วันและคืนได้นั้นก็อาศัยดอกไม้ทิพย์ เวลากลางวันจะบาน เวลากลางคืนจะหุบลง

สวรรค์ชั้นที่ 4 ตลิตาเทวภูมิ

เป็นที่อยู่ของเทวดาอันมีท้าวสันตลิตเป็นผู้ปกครอง ชาวสวรรค์เป็นผู้มีความยินดี และความแช่ม
ชื่นอยู่เป็นนิตย์ บนสวรรค์มีปราสาท วิมานอยู่มากมาย ล้วนวิจิตรตระการตาเกินจะพรรณนา เหล่าเทพมี
รูปทรงสวยงามสง่า มีจิตยินดีในการฟังธรรมยิ่งนัก สวรรค์ชั้นนี้เป็นที่ที่เหล่าพระโพธิสัตว์และนักสร้าง
บารมีทั้งหลายเลือกที่จะใช้เป็นที่พักระหว่างทางในการสร้างบารมี เช่นองค์ปัจจุบันที่จะตรัสรู้เป็นพระศรี-
อริยเมตไตรยพุทธเจ้าก็ประทับ ณ สวรรค์ชั้นนี้

ชาวสวรรค์ชั้นนี้มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นพวกที่มีใจใหญ่ ตั้งใจจะทำบุญเพื่อสงเคราะห์ชาวโลก
บางพวกเมื่อโอกาสเหมาะแก่การสร้างบารมีบนโลกมนุษย์มาถึง ก็ละอธิฐานจิตแล้วจุติลงมาเกิด เพื่อ
สร้างบารมี วิมานยังคงอยู่บนสวรรค์ ส่วนชาวสวรรค์ชั้นอื่นจุติเมื่อสิ้นอายุขัยหรือหมดบุญ เมื่อลงมาแล้ว
วิมานก็หายไป

สวรรค์ชั้นที่ 5 นิมมานรดีเทวภูมิ

เป็นที่อยู่ของเทวดาอันมีท้าวสุณิมิตเป็นผู้ปกครอง ชาวสวรรค์ชั้นนี้หากมีความปรารถนาจะเสวยสุขด้วยกามคุณสิ่งใด ก็สามารถเนรมิตเอาได้ตั้งใจทุกประการ

สวรรค์ชั้นที่ 6 ปรนิมมิตวสวัตติเทวภูมิ

เป็นที่อยู่ของเทวดาอันมีท้าวปรนิมมิตวสวัตติเป็นผู้ปกครอง เป็นสวรรค์ชั้นที่สูงที่สุดและกว้างใหญ่ที่สุดในบรรดาสวรรค์ทั้งหมด ได้รับสุขสมบัติยิ่งกว่าสวรรค์ชั้นใดๆ หากชาวสวรรค์มีความปรารถนาสิ่งใดแล้ว จะมีเทวดาอื่นรู้ความปรารถนาของตนแล้วเนรมิตให้ได้ตั้งใจทุกประการ

เหตุแห่งการเกิดในสวรรค์แต่ละชั้น

บุคคลที่จะถือกำเนิดบนสวรรค์นั้น เมื่อเป็นมนุษย์ต้องหมั่นสร้างความดี ล้างสมบุญ บำเพ็ญบารมี หมั่นทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น ผลแห่งความดีนั้นจะนำไปเกิดบนสวรรค์ จะได้เสวยทิพยสมบัติ ที่ละเอียดประณีตแตกต่างกัน มีรัศมีกายมากน้อยต่างกันเพียงไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงคในการทำความดี ซึ่งพอจะแบ่งได้เป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ทำความดีเพราะความกลัว คือทำความดีเพื่อเอาไว้ว่า หากมีนรกจริง ความดีนี้จะช่วยตนให้ไม่ต้องตกนรกได้ อย่างนี้ทำความดีได้ไม่เต็มที อุปมาเหมือนเด็กอนุบาลทำดีเพราะกลัวครู หรือพ่อแม่ตี เมื่อละโลกแล้ว ผลบุญส่งให้ไปเป็นได้เพียงกummเทวา รุกขเทวา หรืออากาศเทวา

2. ทำความดีเพราะหวังสิ่งตอบแทน เมื่อทำความดีครั้งใด ใจจะคอยแต่คิดหวังลาภหรือของรางวัลต่างๆ กลับคืนมา อุปมาเหมือนเด็กประถมทำดีเพื่อให้ครูแจกขนมหรือให้พ่อแม่ซื้อของเล่นให้ เมื่อละโลกแล้วผลบุญส่งให้ไปเป็นเทวดาไม่สูงไปกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา

3. ทำความดีเพราะหวังคำชม ต้องได้รับคำสรรเสริญจึงจะมีกำลังใจทำความดี อุปมาเหมือนเด็กมัธยมทำดีเพราะอยากได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง เมื่อละโลกแล้วผลบุญส่งให้ไปเป็นเทวดา ไม่สูงไปกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา

4. ทำความดีเพื่อความดี คือทำความดีเพราะคิดว่าเป็นความดี เป็นสิ่งที่ควรทำ ใครจะให้หรือไม่ให้ของใดๆ ก็ยังทำความดี ใครจะชมหรือไม่ชมก็ยังทำความดี เพราะมั่นใจในความดีที่ตนทำ อุปมาเหมือนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ทำดีเพราะเห็นว่ามีประโยชน์ เมื่อละโลกแล้วผลบุญส่งให้ไปเป็นเทวดา ตั้งแต่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ขึ้นไป ซึ่งขึ้นอยู่กับความประณีตของใจในขณะที่ทำความดี

ตารางแสดงอายุของชาวสวรรค์เปรียบเทียบกับอายุมนุษย์

สวรรค์	อายุ (ปีสวรรค์)	1 วัน 1 คืนสวรรค์ / ปีมนุษย์	ล้านปีมนุษย์
ชั้นที่ 1 จาตุมหาราชิกา	500	50	9
ชั้นที่ 2 ดาวดึงส์	1,000	100	36
ชั้นที่ 3 ยามา	2,000	200	144
ชั้นที่ 4 ดุสิต	4,000	400	576
ชั้นที่ 5 นิมมานรดี	8,000	800	2,304
ชั้นที่ 6 พรหมมิตวสวัตดี	16,000	1,600	9,216

3.7 รูปภพ

รูปภพ หรือ พรหมโลก คือ ภพอันเป็นที่อยู่ของรูปพรหม พรหมโลกนี้อยู่ในภูมิที่สูงขึ้นไปกว่าเทวโลก มีทิพยสมบัติทั้งหลาย ที่มีความสวยงามประณีตกว่าในเทวโลก

พรหม คือ ผู้ที่มีความเจริญอยู่ด้วยคุณพิเศษ มีฌานเป็นต้น รูปร่างของพรหมนั้นไม่ปรากฏว่าเป็นหญิงหรือชาย เพราะพรหมไม่มีกามฉันทะอย่างหยาบ แม้ตั้งแต่ในสมัยที่เป็นมนุษย์ก็ข่มได้อยู่แล้วขณะกระทำฌานให้เกิด อย่างไรก็ตามก็ยังมียุปร่างคล้ายชายมากกว่า ผู้ที่เจริญสมาธิภาวนาจนกระทั่งเข้าถึงรูปฌาน เมื่อละโลกแล้วจะมาบังเกิดเป็นรูปพรหมอยู่ในรูปภพ ซึ่งระดับความแก่อ่อนของฌานนั้นก็แตกต่างกันไปตามภูมิที่อยู่มีทั้งหมด 16 ชั้น แบ่งย่อยออกเป็นภูมิชั้นต่างๆ ดังนี้

ปฐมฌานภูมิ 3

เป็นที่อยู่ของผู้ที่ได้ปฐมฌาน สถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ระดับเดียวกัน มิได้ตั้งอยู่สูงต่อกันไปตามลำดับชั้นอย่างสวรรค์ ประกอบด้วย

พรหมปาริฉชชา เป็นพรหมที่ได้ปฐมฌานอย่างอ่อน เป็นพรหมธรรมดาสามัญ ไม่มีอำนาจพิเศษอันใด เป็นบริวารของมหาพรหม

พรหมบุโรหิตา เป็นพรหมที่ได้ปฐมฌานอย่างกลาง เป็นพรหมบุโรหิต (ที่ปรึกษา) ของมหาพรหม และอยู่ในตำแหน่งผู้นำในกิจการทั้งหลายของมหาพรหม

มหาพรหม เป็นพรหมที่ได้ปฐมฐานอย่างแก่ เป็นพรหมที่เป็นหัวหน้า เป็นใหญ่ยิ่งกว่าพรหม-
ปาริฉัฏฐาและพรหมบุโรหิตา ในมหาพรหมภูมิ ยังเป็นที่อยู่ของท้าวสหัมบดีพรหม ซึ่งเป็นผู้ทูลอาราธนา
ให้พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ พรหมที่ได้ฐานอย่างแก่ มีบุญมาก มีรัศมีสว่างไสว จะอยู่
ที่ศูนย์กลางภพ ส่วนพรหมที่มีกำลังฐานรองลงไป ก็จะอยู่ถัดออกไปโดยรอบ

ทุตติยฐานภูมิ 3

เป็นที่อยู่ของผู้ที่ได้ทุตติยฐาน สถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ระดับเดียวกัน สูงขึ้นไปกว่าชั้นปฐมฐานภูมิ
ประกอบด้วย

ปริตตภา เป็นพรหมที่ได้ทุตติยฐานอย่างอ่อน มีรัศมีน้อยกว่า พรหมที่อยู่เบื้องบน (ปริตตะ แปล
ว่า น้อย อภา แปลว่า รัศมี ความสว่าง)

อัปปมาณาภา เป็นพรหมที่ได้ทุตติยฐานอย่างกลาง มีรัศมีหาประมาณมิได้

อาภัสสรา เป็นพรหมที่ได้ทุตติยฐานอย่างแก่ มีรัศมีแผ่ชานออกมาจากร่างกาย มีความยินดีใน
ฐานของตนอย่างเต็มที่ เป็นไปด้วยอำนาจของปีติอยู่เสมอ จิตใจจึงมีความผ่องใสมากอยู่เสมอ ส่งผลให้กาย
ผ่องใสจนปรากฏออกมาเป็นรัศมีแผ่ชานไปทั่วร่างกาย

ตติยฐานภูมิ 3

เป็นที่อยู่ของผู้ที่ได้ตติยฐาน สถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ระดับเดียวกัน สูงขึ้นไปกว่าชั้นทุตติยฐานภูมิ
ประกอบด้วย

ปริตตสุภา เป็นพรหมที่ได้ตติยฐานอย่างอ่อน มีรัศมีสวยงามเช่นเดียวกับรัศมีของดวงจันทร์ เป็น
ความสว่างที่ไม่กระจัดกระจายออกจากกัน รัศมีรวมกันอยู่เป็นวงกลม แต่ยังสวยงามน้อยกว่าพรหมที่อยู่
เบื้องบน

อัปปมาณสุภา เป็นพรหมที่ได้ตติยฐานอย่างกลาง มีรัศมีสวยงามหาประมาณมิได้

สุภกิณหา เป็นพรหมที่ได้ตติยฐานอย่างแก่ มีรัศมีสวยงามตลอดทั่วร่างกาย

จตุตถฐานภูมิ 7

เป็นที่อยู่ของผู้ที่ได้จตุตถฐาน ประกอบด้วย

เวหัพผลา เป็นพรหมที่มีผลไพบุลย์ คือเป็นผลของกุศลที่มั่นคงไม่หวั่นไหวเป็นพิเศษ ตามอำนาจ
ของฐาน ผลของกุศลในชั้น ปฐมฐานภูมิ ทุตติยฐานภูมิ และตติยฐานภูมิ ไม่สามารถบังเกิดในชั้นเวหัพ
ผลาภูมิได้ เพราะเมื่อยามโลกถูกทำลาย ภูมิทั้ง 3 ระดับย่อมถูกทำลายไปด้วย

ในบรรดาพรหมทั้ง 9 ภูมิที่กล่าวมา สุภิกขณามีอายุยืนมากกว่าพรหมอื่นๆ ที่เกิดอยู่ในภูมิต่ำกว่า คือมีอายุขัยถึง 64 มหากัป โดยพรหมองค์ที่มีอายุเต็ม 64 มหากัป ต้องเป็นองค์ที่อุบัติขึ้นพร้อมการสร้างโลกใหม่ ส่วนองค์ที่เกิดตามมาภายหลังย่อมมีอายุลดลงตามลำดับ เมื่อครบกำหนด 64 มหากัป ตติยฌานภูมินี้จะถูกทำลายด้วยลมทุกครั้งไป สำหรับเวฬุวันภูมิพ้นจากการถูกทำลายทั้งด้วยไฟ น้ำ และลม พรหมทุกองค์ที่บังเกิด ณ ที่นี้จึงมีอายุขัยได้เต็มที่ คือ 500 มหากัปเสมอไป

อสังขณีสัตตา เป็นพรหมที่ไม่มีนามขันธ์ (เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) มีแต่รูปขันธ์ คือดับความรู้สึกขันธ์นอกหมด ไม่รับรู้อะไรทั้งสิ้น แต่กิเลสยังไม่ดับ มีรูปร่างผิวพรรณงดงามคล้ายพระพุทธรูปทองคำ มีอิริยาบถ 3 อย่าง คือ นั่ง นอน หรือยืน แล้วแต่อิริยาบถก่อนตายในชาติที่แล้วมา และจะอยู่ในอิริยาบถเดียวนิ่งๆ แข็งที่อยู่วางอย่างนั้นจนครบอายุขัย จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า พรหมลูกฟัก

จตุตถฌานภูมิทั้ง 2 นี้ตั้งอยู่กลางอากาศ สูงกว่าตติยฌานภูมิ พรหมใน 2 ชั้นนี้สามารถมองเห็นซึ่งกันและกัน และมองเห็นพรหมชั้นที่อยู่ต่ำกว่าได้ ส่วนพรหมชั้นต่ำกว่าไม่สามารถมองเห็นพรหมชั้นสูงได้

รูปพรหมทั้ง 11 ชั้นเหล่านี้ แม้ว่าจะมีอายุยืนยาวมากก็ตาม ท้ายที่สุดจะต้องตายจากความเป็นพรหมด้วยกันทั้งสิ้น ตราบใดที่ยังมิได้เป็นพระอริยบุคคล อาจต้องไปสวดยทุกข์ในอบายภูมิก็เป็นได้ ทิพยสมบัติ อิทธิฤทธิ์ รัศมีที่รุ่งเรือง การมีอายุยืนต่างๆ เหล่านี้ไม่สามารถช่วยตนเองได้เลย

สุทธาวาสภูมิ 5

เป็นที่อยู่ของผู้ที่ได้บรรลุเป็นพระอริยเจ้าชั้นอนาคามี สุทธาวาสภูมิ แบ่งออกเป็น 5 ชั้น ตามความแก่อ่อนของบารมี โดยดูจากอินทรีย์ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ดังนี้

อวิหา มีอินทรีย์อ่อนที่สุด ศรัทธามีกำลังมากกว่าอินทรีย์อื่น จึงได้มาเกิดในชั้นนี้ เป็นพรหมที่ไม่ละทิ้งสถานที่ของตนคือต้องอยู่จนครบอายุขัยจึงจุติไม่มีการเลื่อนจากสมบัติของตนมีทิพยสมบัติบริบูรณ์เต็มที่อยู่เสมอจนตลอดอายุขัย สำหรับพรหมชั้นสูงที่เหลืออีก 4 ชั้น อาจไม่ได้อยู่จนครบอายุขัย มีการจุติได้ก่อน

อตปปา วิริยะมีกำลังมากกว่าอินทรีย์อื่น จึงได้มาเกิดในชั้นนี้ เป็นพรหมที่ไม่มีความเดือดร้อนใจ เพราะยอมเข้าผลสมาบัติอยู่เสมอ นิเวศธรรมที่เป็นเหตุให้จิตเดือดร้อนไม่อาจเกิดขึ้น จิตใจจึงมีแต่ความสงบเยือกเย็น

สุทฺธสสา สติมีกำลังมากกว่าอินทรีย์อื่น จึงได้มาเกิดในชั้นนี้ เป็นพรหมที่เห็นสิ่งต่างๆ โดยปรากฏชัด เพราะบริบูรณ์ด้วยจักขุทั้งหลาย ได้แก่ ปสาทจักขุ ทิพยจักขุ อัมมจักขุ ปัญญาจักขุที่บริสุทธิ์ พรหมในชั้นนี้มีร่างกายสวยงามมาก ผู้ใดได้เห็นแล้วย่อมเกิดความสุขใจ สุทฺธสสา จึงหมายความว่า ผู้ที่ผู้อื่นเห็นด้วยความเป็นสุข

สุทฺธสสี สมาธิมีกำลังมากกว่าอินทรีย์อื่น จึงได้มาเกิดในชั้นนี้ เป็นพรหมที่แลเห็นสิ่งต่างๆ โดยสะดวก

มีการเห็นบริบูรณ์ด้วยดี ยิ่งกว่า สุตัสสาพรหม ว่าโดยจักขุ 4 ประการแล้ว ปสาทจักขุ ทิพยจักขุ ปัญญาจักขุ ทั้งสามอย่างนี้มีกำลังมากกว่าสุตัสสาพรหม มีแต่ธัมมจักขุเท่านั้นที่มีกำลังเสมอกัน

อกนิฏฐ มีอินทรีย์แก่ที่สุด ปัญญามีกำลังมากกว่าอินทรีย์อื่น จึงได้มาเกิดในชั้นนี้ เป็นพรหมที่มีทิพยสมบัติและความสุขที่ยอดเยี่ยม มีคุณสมบัติยิ่งกว่ารูปพรหมทุกชั้น รูปพรหมชั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 4 ในสุทธาวาสกมุนี ขณะยังไม่เป็นพระอรหันต์ เมื่อจุติในชั้นของตนแล้ว จะเลื่อนไปบังเกิดในชั้นสูงขึ้นไป ไม่เกิดซ้ำกมุนีหรือไม่เกิดในกมุนีต่ำกว่า แต่สำหรับอกนิฏฐพรหมยอมไม่ไปบังเกิดในกมุนีอื่นอีกเลย จะต้องปรินิพพานในกมุนีนี้

ในอกนิฏฐกมุนี มีปูชนียสถานสำคัญแห่งหนึ่ง คือ ทุสสเจดีย์ เป็นที่บรรจุเครื่องฉลองพระองค์ของเจ้าชายสิทธัตถะ ทรงสวมใส่ในขณะที่ เสด็จออกมหาภิเนษกรรม โดยขมิ้นการพรหมลงมาจากชั้นอกนิฏฐกมุนี นำเอาเครื่องบริวารทั้ง 8 ถวายแด่พระสิทธัตถะ และรับเอาเครื่องฉลองพระองค์ไปบรรจุไว้ในตุสสเจดีย์ มีความสูง 12 โยชน์

สุทธาวาสกมุนี จะมีขึ้นในระบะที่มีพระพุทธรเจ้าอุบัติขึ้นเท่านั้น เพราะเป็นที่อยู่ของอนาคามีบุคคล ถ้าพระพุทธรศาสนายังไม่บังเกิด พระอริยบุคคลย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ นับเป็นสถานที่ที่เกิดขึ้นเฉพาะกาล โดยธรรมชาติ อายุของสุทธาวาสกมุนีจะไม่เกินอายุรวมของทั้ง 5 ชั้น ในกมุนีนี้รวมกัน (ประมาณ 31,000 มหากัป) เพราะไม่ว่าพระอริยบุคคลจะเกิดอยู่ในกมุนีใด ในมนุษย์ เทวดา รูปพรหม ก็จักพากันปรินิพพานจนหมด ดังนั้น สุทธาวาสกมุนีจะหายไป และจะบังเกิดขึ้นใหม่อีกครั้งเมื่อมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ใหม่อุบัติขึ้นในโลกมนุษย์ หมุนเวียนอยู่ดังนี้

ตารางแสดงอายุของรูปพรหม 16 ชั้น

รูปพรหม	อายุ
1. ปาริฉัชชาภูมิ	1 ใน 3 วิวัฏฏกฐณียอสงไขยกัป ¹
2. บุโรหิตาภูมิ	1 ใน 2 วิวัฏฏกฐณียอสงไขยกัป
3. มหาพรหมภูมิ	1 วิวัฏฏกฐณียอสงไขยกัป
4. ปริตตภาภูมิ	2 มหากัป
5. อัปปมาณภาภูมิ	4 มหากัป
6. อาภัสสราภูมิ	8 มหากัป
7. ปริตตสุภาภูมิ	16 มหากัป
8. อัปปมาณสุภาภูมิ	32 มหากัป
9. สุภกิณหาภูมิ	64 มหากัป

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน กัปปสูตร, อังคุตตรนิกาย จตุกนิกาย, เล่มที่ 35 ข้อ 156 หน้า 371.

รูปพรหม	อายุ
10. เวหูปผลาภูมิ	500 มหากัป
11. อลัญญีลัตตาภูมิ	500 มหากัป
12. อวิหาสุทธาวาสภูมิ	1,000 มหากัป
13. อตปปาสุทธาวาสภูมิ	2,000 มหากัป
14. สุทิสสาสุทธาวาสภูมิ	4,000 มหากัป
15. สุทิสสีสุทธาวาสภูมิ	8,000 มหากัป
16. อกนิฏฐสุทธาวาสภูมิ	16,000 มหากัป

3.8 อรูปภพ

อรูปภพ คือ ภพอันเป็นที่อยู่ของอรูปพรหม อยู่ในภูมิที่สูงขึ้นไปกว่ารูปภพ มีทิพยสมบัติทั้งหลายที่มีความสวยงามประณีตกว่าในรูปภพ

อรูปพรหม คือ พรหมที่ไม่ใช้รูปพรหม มีกายอันสวยงาม ประณีต ละเอียด สว่างไสวกว่ารูปพรหม อุตบัตินเพราะเหตุแห่งการบำเพ็ญอรูปฌานกุศล ฌานที่บังเกิดขึ้นเรียกว่าอรูปฌาน เมื่อตายลงในขณะที่ฌานยังไม่เสื่อมย่อมบังเกิดในอรูปภพ พรหมชนิดนี้จัดว่าเป็นอภัพพลัตว์ ไม่สามารถมาตรัสรู้หรือพ้นจากทุกข์ได้ในชาตินั้น (อลัญญีลัตตาพรหม จัดเป็นอภัพพลัตว์เช่นเดียวกัน) อรูปภพแบ่งออกเป็น 4 ชั้น ตามความสูงต่ำของอำนาจฌาน ดังนี้

1. อาภาสอัญญาตนภูมิ คือ ภูมิอันเป็นที่อยู่ของผู้บรรลุนิพพานโดยอาศัยอาภาส ฌานที่สี่เป็นอารมณ์ มีอายุ 20,000 มหากัป

2. วิญญานัญญาตนภูมิ คือ ภูมิอันเป็นที่อยู่ของผู้บรรลุนิพพานโดยอาศัยวิญญาน ฌานที่สี่เป็นอารมณ์ มีอายุ 40,000 มหากัป

3. อาภิกขัญญาตนภูมิ คือ ภูมิอันเป็นที่อยู่ของผู้บรรลุนิพพานโดยอาศัยอาภิกข ฌานที่สี่เป็นอารมณ์ มีอายุ 60,000 มหากัป

4. เนวสัญญานาสัญญาตนภูมิ คือ ภูมิอันเป็นที่อยู่ของผู้บรรลุนิพพานโดยอาศัยเนวสัญญานาสัญญา ฌานที่สี่เป็นอารมณ์ มีอายุ 84,000 มหากัป

สรุปสาระสำคัญ

การศึกษาเรื่ององค์ประกอบของจักรวาลนี้ ทำให้เราได้ทราบถึง ความเป็นจริงของโลกและชีวิตว่า ตัวเราและสิ่งมีชีวิตอื่นมิได้มีอยู่ในโลกใบนี้แต่เพียงเท่านั้น เพราะเราได้ทราบชัดถึงโครงสร้างของจักรวาล ทำให้เรารู้ว่ายังมีสรรพชีวิตอีกมากมายนับไม่ถ้วนที่เวียนว่ายตายเกิดอยู่ตามภพภูมิต่างๆ ในจักรวาลทั้งหลายอันนับประมาณมิได้ เปรียบเสมือนถูกกักขังอยู่ในคุกหรือกรงขังสรรพสัตว์เอาไว้ในภพ ไม่สามารถหาทางออกให้หลุดพ้นไปได้ ต่างต้องเผชิญกับทุกข์ อยู่ในคุกใหญ่ใบนี้ ทั้งทุกข์หยาบและทุกข์ละเอียด ล้วนต้องรับทุกข์ เพราะถูกทรมานด้วยอาการต่างๆ เปרתต้องทนทุกข์เพราะความหิวโหย อสุรกายต้องทนทุกข์เพราะความหวาดกลัว ไม่มีที่อยู่ทีกิน ล้วนเดือดร้อน ต้องทุกข์กับการหาอาหาร มนุษย์นั้นทุกข์เพราะต้องเกิดแก่เจ็บตาย และเศร้าโศกเสียใจ เทวดาก็ทุกข์เพราะมีสมบัติไม่เท่าเทียมเทวดาอื่น พรหมยังมีทุกข์เพราะต้องแข่งกันเรื่องความสว่างของรัศมี ไม่มีสรรพสัตว์ใดเลยที่มีความสุขแต่เพียงอย่างเดียว

ดังนั้น เมื่อเราทราบความจริงเช่นนี้แล้ว ควรที่จะเบือนหน้าในการเวียนเกิดเวียนตายในภพสาม ควรแล้วที่จะเลิกท่องเที่ยวอยู่ในคุกแห่งนี้ แล้วแสวงหาหนทางพ้นทุกข์โดยการสั่งสมบุญ สร้างความดี บำเพ็ญบารมีให้มากที่สุด เมื่อบารมีเต็มเปี่ยมย่อมสามารถนำพาตนเอง เข้าสู่บรมสุขที่แท้จริง และทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรนำพาชาวโลก ไปสู่สันติสุขอันไพบูรณ์ได้อย่างแน่นอน

บทที่ 4

การกำเนิดโลกและมนุษย์

เนื้อหาบทที่ 4

การกำเนิดโลกและมนุษย์

4.1 ความยาวนานในการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาล

4.2 หน่วยวัดเวลาของจักรวาล

4.2.1 อายุกับ

4.2.2 อันตรกัป

4.2.3 อสงไขยกับ

4.2.4 มหากัป

4.3 ความเชื่อเรื่องกำเนิดโลก

4.3.1 ความเชื่อโดยทั่วไปและข้อสันนิษฐานทางวิทยาศาสตร์

4.4 กำเนิดโลกและมนุษย์ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

4.4.1 ปฐมเหตุที่ทรงแสดง

4.4.2 หลักในการพิจารณาก่อนเชื่อ

4.4.3 การอุบัติขึ้นของโลก มนุษย์ และสรรพสิ่ง

1. จักรวาล และโลก มีการเกิดขึ้นและถูกทำลายมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน ในแต่ละช่วงเวลาของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และเสื่อมสลายไปนั้น มีระยะเวลาที่ยาวนานมาก ไม่สามารถกำหนดนับได้ เป็นร้อยปี พันปี หมื่นปี แสนปี หรือล้านปี แต่นานกว่านั้นมาก อย่างไรก็ตาม พอจะอธิบายวงจรการอุบัติเกิดขึ้นของโลกได้ว่า เริ่มจากเมื่อโลกถูกไฟเผาผลาญไปหมดสิ้นแล้ว ในท้องจักรวาลไม่มีสิ่งใดๆ เลย เป็นอากาศที่เว้งว่างเปล่า ต่อมา มีฝนตกลงมาจนท่วมทั่วท้องจักรวาล แล้วระดับน้ำได้ลดลงเรื่อยๆ ทำให้ที่ตั้งของภพต่างๆ ปรากฏขึ้นตั้งแต่ชั้นพรหมลงมาจนถึงสวรรค์ชั้นที่ 1 คือชั้นจตุรมาหาราชิกา และลดระดับลงจนถึงระดับที่คงที่ไม่ลดลงไปอีก เมื่อน้ำนิ่งจึงเกิดการรวมตัวของตะกอนลอยอยู่เหนือผิวน้ำ ตะกอนที่ลอยตัวอยู่เหนือผิวน้ำนี้มีสีเหลือง มีรสหวาน และมีกลิ่นหอม เรียกว่า จัวันดิน เมื่อพรหมลงมากินจัวันดินจึงกลายเป็นมนุษย์ ต่อมาเมื่อมนุษย์มีกิเลสมากขึ้นจัวันดินก็หมดไป อาหารหยาบก็เกิดขึ้นมาแทนและเป็นอาหารที่หยาบขึ้นเรื่อยๆ ร่างกายมนุษย์ก็เปลี่ยนไปเกิดเป็นเพศหญิงเพศชาย มีการเสพเมถุนจึงเกิดการสร้างที่อยู่อาศัย และมีสัตว์ต่างๆ เกิดขึ้น กิเลสมนุษย์ก็ยิ่งทับทวียิ่งขึ้นๆ และเพราะมนุษย์มีกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ ทับทวีเอง จึงเป็นเหตุให้โลกถูกทำลายด้วยไฟบ้าง ลมบ้าง หรือน้ำบ้าง วงจรของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของโลกและจักรวาล จะวนเวียนซ้ำไปซ้ำมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เกิด - ดับ, เกิด - ดับ นับครั้งไม่ถ้วน
2. การจะคำนวณนับระยะเวลาการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของโลกและจักรวาล ด้วยหน่วยการนับทางคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถที่จะใช้วัดได้เพราะเป็นหน่วยที่เล็กเกินไป แต่พุทธศาสนาเป็นศาสนาเดียวในโลก ที่มีค่าที่ใช้สำหรับคำนวณอายุของโลกและจักรวาลไว้ให้ นั่นคือ คำว่า “อสงไขย” ซึ่งมีค่าเท่ากับ 10^{140} และคำว่า “กัป” ซึ่งมี 4 อย่าง คือ อายุกัป, อัตรกัป, อสงไขยกัป และมหากัป
3. พุทธศาสนาเป็นศาสนาของผู้มีปัญญาว่าด้วยเหตุและผล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงสอนให้ใครเชื่ออะไรง่ายๆ ให้พิจารณาและพิสูจน์ด้วยตัวเองแล้วจึงเชื่อทรงให้หลักว่า อย่าเชื่อ เพราะ 1. ได้ฟังมา 2. โบราณเล่าสืบต่อกันมา 3. คำร่ำลือ 4. เพราะตำรา 5. การเดา 6. การคาดคะเน 7. เชื่อตามที่เห็น 8. สอดคล้องกับความเชื่อเดิม 9. ผู้พูดน่าเชื่อถือ 10. เป็นครู อาจารย์ของตนเอง
4. กำเนิดมนุษย์นั้นมาจากพรหมชั้นอาภัสสราพรหม มนุษย์ในยุคแรกเกิดแบบโอปปาติกะ เกิดแล้วโตทันทีไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ ไม่มีเพศ ร่างกายมีแสงสว่างในตัว เหาะได้ มีปิติเป็นอาหาร มีเครื่องนุ่งห่มแบบพรหม มีอายุยืนยาว ต่อมาด้วยความหอมของจัวันดินทำให้อยากลิ้มลอง

และเมื่อบริโภคน้ำเข้าไปจึงทำให้รัศมีในตัวสูญสิ้นไป เหาะไม่ได้ แต่โลกในยุคแรกเป็นโลกที่ สะดวกสบายปราศจากความทุกข์ยากลำบากใดๆ จะมีทุกข์บ้างก็เพียงอาหารประณีตหมดไป แต่ก็มีอาหารหายากเกิดขึ้นมาทดแทน ผิวกายเริ่มแตกต่างกันและเกิดการดูหมิ่นเรื่องผิวกาย และเกิดความแตกต่างเรื่องเพศหญิง เพศชาย ทำให้เกิดความสนใจซึ่งกันและกัน มีการ สร้างที่อยู่อาศัย มีการกักตุนอาหาร มีการเบียดเบียนกันจึงเกิดระบบการปกครอง

การปกครองในยุคแรกเป็นระบอบกษัตริย์แบบพ่อปกครองลูกโดยการคัดเลือกผู้ที่มีสติปัญญา มีรูปร่างลักษณะและกิริยาสง่างาม น่าเกรงขาม แล้วยกย่องให้เป็นกษัตริย์ ซึ่งแปลว่าผู้เป็น ใหญ่ในการเกษตร

การกำเนิดสัตว์ในยุคแรกก็เกิดแบบโอบปาติกะ โดยมีช้างและม้าเป็นสัตว์ชนิดแรกที่เกิด ขึ้นในโลก การกินเนื้อสัตว์ของมนุษย์มาจากสาเหตุที่มีมนุษย์ที่เพ่งพินิจจากกรรมในนรกมาเกิด และยังมีวิบากกรรมโทสจริต เคยผูกเวรกันมาตั้งแต่เมื่อครั้งเกิดเป็นสัตว์กินสัตว์กันมาก่อน เมื่อเห็นคู่เวรคู่กรรมกับตนจึงมีจิตคิดอยากจะทำ ครั้นแรกมิได้ต้องการกิน แต่เมื่อสัตว์นั้น ตายจึงลองนำไปประกอบอาหาร เมื่อได้กินก็ติดใจ และขยายความนิยมออกไป จนเข้าใจกันผิดๆ ว่า สัตว์เกิดมาเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาบทที่ 4 แล้วนักศึกษสามารถ

1. อธิบายวงจรการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาลได้อย่างถูกต้อง
2. อธิบายหน่วยที่ใช้วัดเวลาของจักรวาลได้ว่ามีอะไรบ้าง
3. อธิบายหลักในการพิจารณาก่อนเชื่อ ตามแนวพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง
4. อธิบายการบังเกิดขึ้นของมนุษย์ ลักษณะและสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ยุคแรก ที่มาของ ระบบการปกครองแรกของโลก การกำเนิดสัตว์ และการกินเนื้อสัตว์ได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 4

การกำเนิดจักรวาล โลก และมนุษย์

เรื่องของการกำเนิดขึ้นของจักรวาล โลก และมนุษย์นั้น คิดว่าหลายท่านคงจะเคยได้ทราบหรือเคยศึกษา มาบ้างแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะมีผู้ที่สนใจในเรื่องนี้อยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจใคร่รู้ ของมนุษย์มานับตั้งแต่ยุคโบราณ มนุษย์ต่างตั้งข้อสงสัยและพยายามแสวงหาคำตอบ เพื่อให้ทราบว่า จุด เริ่มต้นของสรรพสิ่งคืออะไร โลกเกิดขึ้นได้อย่างไร ตัวเรามาจากไหน ใครเป็นมนุษย์คนแรก จนกระทั่ง บัดนี้มนุษย์ก็ยังไม่รู้แน่ชัดถึงความเป็นจริงของคำตอบต่างๆ ที่ตนสงสัยมาช้านาน ในบทเรียนนี้ เราจะได้ ศึกษาเรื่องของการกำเนิดจักรวาล โลกมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย

ก่อนที่เราจะได้ศึกษาตรงนั้น ใคร่ขออธิบายเรื่องวงจรการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของ จักรวาล ตลอดจนหน่วยของเวลาที่ใช้ในการนับการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายของจักรวาลเสียก่อน เพื่อเพิ่มความเข้าใจในกรณีที่นักศึกษาพบกับคำศัพท์เหล่านี้

4

4.1 ความยาวนานในการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาล

จักรวาล โลก และสรรพสัตว์ สรรพสิ่งทั้งหลาย มีขั้นตอนความเป็นมาที่ยาวนาน มีการเกิดขึ้น ตั้ง อยู่และเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นๆ ซึ่งหากจะนับระยะเวลาในขั้นตอนการ กำเนิดขึ้น ตั้งอยู่หรือเสื่อมไปของจักรวาล และสิ่งต่างๆ นั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก จะใช้การคำนวณ ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ก็สามารถคำนวณได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น คงไม่ถูกต้องตรงตามความเป็น จริงทั้งหมด แต่ในทางพระพุทธศาสนามีหน่วยวัดเวลาที่ใช้ในการนับการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลาย ของจักรวาลซึ่งน่าสนใจใคร่ศึกษาต่อไป

4.2 หน่วยวัดเวลาของจักรวาล

จากการค้นพบของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 พระองค์ทรงพบว่า ระยะเวลา ในการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และ เสื่อมสลายไปของจักรวาลนั้นยาวนานมาก ไม่ใช่ร้อยปี ไม่ใช่พันปี ไม่ใช่แสนปี ไม่ใช่ล้านปี แต่นานกว่านั้นมาก จนต้องใช้คำว่า อสงไขย¹ (มีค่าเท่ากับ 10^{140}) เป็นตัวนับซึ่งคำนี้ เป็นคำที่มี เฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร :อักษรเจริญทัศน์, 2530) หน้า 207.

ดังนั้นการที่เราจะนับการกำเนิด การตั้งอยู่ และการเสื่อมสลายไปของจักรวาล ไม่สามารถที่จะนับเป็นหน่วยวัดอย่างที่ใช้กันในปัจจุบันได้ เพราะเป็นหน่วยที่เล็กเกินไป หน่วยวัดที่มีปรากฏในพระพุทธศาสนา คือ คำว่า กัป มี 4 อย่าง¹ ดังนี้ คือ

4.2.1. อายุกัป หมายถึง อายุขัยของสัตว์ที่เกิดในภุมินั้นๆ เช่น โลกมนุษย์เรานี้ เมื่อสมัยพุทธกาลคนส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 100 ปี ก็นับเอา 100 ปี เป็นอายุกัป ปัจจุบันอายุมนุษย์เฉลี่ย 75 ปี ก็นับเอา 75 ปี เป็นอายุกัป ในส่วนเทวภูมิ เช่น จาตุมหาราชิกามีอายุขัย 500 ปีทิพย์ ก็นับเอจำนวนดังกล่าวเป็นอายุกัป แม้ในภูมิอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน

4.2.2. อันตรกัป มีวิธีนับดังนี้ คือ เมื่อสมัยต้นกัป มนุษย์มีอายุยืนถึงอสงไขยปี ต่อมาอายุมนุษย์ค่อยลดลงตามอำนาจอกุศลกรรม ลดลงเรื่อยๆ จนถึงอายุ 10 ปี แล้วค่อยๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามกุศลกรรม จนถึงอสงไขยปี ครบเวลาไขอายุลงและไขอายุขึ้นรอบหนึ่ง เรียกระยะเวลาดังกล่าวว่าเป็น 1 อันตรกัป

4.2.3. อสงไขยกัป จำนวนเวลาของอันตรกัปที่กล่าวแล้วข้างต้น 64 อันตรกัป เรียกว่า 1 อสงไขยกัป ซึ่งมีปรากฏใน กัปสูตร² ว่าด้วยอสงไขย 4 แห่งกัป ซึ่งจะขอสรุปเป็นสำนวนที่เข้าใจได้ง่ายขึ้นดังนี้

1. **สังวัฏอสงไขยกัป** คือ ระยะเวลาเมื่อกัปเสื่อม คือขณะที่จักรวาลกำลังถูกทำลายอยู่ เป็นระยะเวลา 1 อสงไขยกัป

2. **สังวัฏฏฐาโยอสงไขยกัป** คือ ระยะเวลาเมื่อกัปอยู่ในระหว่างพินาศ คือ ระยะเวลาที่จักรวาลถูกทำลายหมดสิ้น ไม่มีอะไรเหลืออยู่เลยมีแต่ความว่างเปล่า เป็นระยะเวลา 10 อสงไขยกัป

3. **วิวัฏอสงไขยกัป** คือ ระยะเวลาเมื่อกัปกลับเจริญ คือเมื่อจักรวาลถูกทำลายจนหมดไปแล้ว นับเวลาที่เริ่มต้นขึ้นใหม่อีก เป็นระยะเวลา 1 อสงไขยกัป

4. **วิวัฏฏฐาโยอสงไขยกัป** คือ ระยะเวลาเมื่อกัปอยู่ในระหว่างเจริญ คือระยะเวลาที่จักรวาลเริ่มต้นขึ้นใหม่ จนตั้งขึ้นเรียบร้อยเป็นปกติตามเดิมทั่วแสนโกฏิจักรวาล มีพื้นดิน ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ มหาสมุทร พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาวต่างๆ คน สัตว์ ปรากฏพร้อมขึ้นทุกอย่าง เป็นระยะเวลา 1 อสงไขยกัป

4.2.4. মহากัป วัฏจักรที่จักรวาลกำลังเสื่อม อยู่ระหว่างพินาศ กลับเจริญขึ้นอีกและอยู่ระหว่างเจริญครบ 1 รอบ เป็นเวลา 4 อสงไขยกัปเรารวมเรียกเป็น 1 মহากัป ระยะเวลาในมหากัปหนึ่งๆ นั้นนานมาก ไม่สามารถกำหนดนับได้ ซึ่งพระลัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอุปมาไว้ใน สาสปสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุ เหมือนอย่างว่า นครที่ทำด้วยเหล็กยาวหนึ่งโยชน์ กว้างหนึ่งโยชน์ สูงหนึ่งโยชน์ เต็มด้วยเมล็ดพันธุ์ฝักกาด มีเมล็ดพันธุ์ฝักกาดรวมกัน

¹ ถวิล วัติรางกูล, *เราคือใคร*, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2530) หน้า 35.

² กัปสูตร, อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, เล่มที่ 35 ข้อ 156 หน้า 371-372.

เป็นกลุ่มก้อน บุรุษพึงหยิบเอาเมล็ดพันธุ์ผักกาดเมล็ดหนึ่งๆ ออกจากนครนั้น โดยล่องไปหนึ่งร้อยปีต่อเมล็ด เมล็ดพันธุ์ผักกาดกองใหญ่นั้น พึงถึงความสิ้นไปหมดไป เพราะความพยายามนี้ ยังเร็วกว่าแล ส่วนกับหนึ่งยังไม่ถึงความสิ้นไปหมดไป ก็ปานานอย่างนี้แล”

อีกอุปมาหนึ่งใน ปัพพสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุ เหมือนอย่างว่า ภูเขาหินลูกใหญ่ยาวโยชน์หนึ่ง กว้างโยชน์หนึ่ง สูงโยชน์ ไม่มีช่อง ไม่มีโพรง เป็นแท่งทึบ บุรุษพึงเอาผ้าแคว้นกาลิมา แล้วปัดภูเขาขึ้น 100 ปีต่อครั้ง ภูเขาหินลูกใหญ่นั้น พึงถึงการหมดไป สิ้นไป กี่ปานานอย่างนี้แล”

จากความหมายของกัปแต่ละอย่าง คงจะทำให้นักศึกษาทราบวงจรการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาลว่า แต่ละขั้นตอนต้องใช้ระยะเวลายาวนานนับไม่ถ้วน แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงอุปมาให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น แต่ความยาวนานของกัปก็ยังยาวนานไปกว่านั้นอีก และวงจรการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาลจะวนเวียนซ้ำไปซ้ำมาอย่างไม่สิ้นสุด เกิด ดับ เกิด ดับ นับครั้งไม่ถ้วน ควรแก่การเบื่อหน่าย คลายกำหนด เร่งปฏิบัติธรรมตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

4.3 ความเชื่อเรื่องกำเนิดโลก

4.3.1 ความเชื่อโดยทั่วไปและข้อสันนิษฐานทางวิทยาศาสตร์

มีหลายคำสอนในหลายศาสนาที่เป็นศาสนาประเภทเทวนิยม ไม่ว่าจะเป็นศาสนาของชาวอียิปต์โบราณ ชาวซูเมเรียน และชาวบาบิโลน เมื่อกว่า 5,000 ปีก่อน เรื่อยมากระทั่ง พราหมณ์ คริสต์ อิสลาม หรือแม้แต่ศาสนาชินโตของชาวญี่ปุ่น ต่างก็มีคำสอนว่า สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะเทพเจ้าหรือพระเจ้าในศาสนาของตนเป็นผู้บันดาลให้เกิดขึ้นหรือสร้างขึ้นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว โลก มนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งปวงล้วนเป็นผลงานของพระเจ้าทั้งสิ้น โดยแต่ละศาสนาก็มีบันทึกเรื่องราวที่พระเจ้าในศาสนาของตนสร้างสิ่งต่างๆ ไว้ในคัมภีร์ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันไป

จนกระทั่งปัจจุบัน แม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตมาก มีเทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย เรียกว่าแทบจะทุกชั่วโม่งเลยก็ว่าได้ และมนุษย์ก็ได้ใช้สิ่งเหล่านี้เป็นอุปกรณ์ในการค้นหาคำตอบเพื่อพิสูจน์ความจริง จะเป็นเพราะความไม่เห็นด้วยกับคำสอนที่ตนเคยได้ยินหรือได้รับการถ่ายทอดมา หรือว่าจะเป็นเพราะต้องการที่จะหาข้อพิสูจน์มายืนยันความเชื่อทั้งหลายเหล่านั้นก็ไม่ทราบได้ แล้วก็ต้องข้อสันนิษฐานไปต่างๆ นานา เป็นต้นว่า จักรวาล และโลก เกิดจากการระเบิดตัวของวัตถุที่มีมวลมหาศาลบ้าง

มนุษย์พัฒนาการมาจากลิงบ้าง โดยอาศัยสิ่งต่างๆ เป็นเครื่องสนับสนุนเพื่อให้ข้อคิดเห็นของตนนั้นน่าเชื่อถือ ดุมีเหตุมีผล แต่ไม่ช้าก็มักมีผู้เสนอแนวคิดใหม่ๆ มาหักล้างแนวคิดเดิม เป็นเช่นนี้เรื่อยมา

แม้จะมีผู้พยายามเสนอทฤษฎีต่างๆ คนแล้วคนเล่า รวมทั้งพยายามพิสูจน์ด้วยวิธีการต่างๆ ครั้นแล้วครั้งเล่า แต่เราก็มักไม่ทราบอยู่แน่นอนว่า สิ่งที่มีมนุษย์สงสัยและโต้แย้งกันมายาวนานไม่มีที่สิ้นสุดนี้ มีคำตอบที่ถูกต้องอย่างไร มีข้อสรุปที่ชัดเจนเช่นไร ในเมื่อเราต่างก็กำลังแสวงหาคำตอบด้วยกันทุกท่าน ในที่นี้จึงจะเสนอแนวคิดเรื่องการกำเนิดขึ้นของจักรวาล โลก มนุษย์ และสรรพสิ่ง อีกทัศนะหนึ่งให้ศึกษาพิจารณา โดยแนวคิดนี้เป็นคำสอนที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ของชาวพุทธ และเป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงแสดงมากกว่า 2,500 ปี

4.4 กำเนิดจักรวาล โลก และมนุษย์ ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

4.4.1 ปฐมเหตุที่ทรงแสดง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงเรื่องการกำเนิดจักรวาล โลก มนุษย์ และสิ่งต่าง ๆ ไว้ในอัครัญสูตร¹ พระสูตรนี้ได้กล่าวถึงการบังเกิดขึ้นของจักรวาล โลก มนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสิ่งเหล่านี้

อัครัญสูตรที่พระพุทธองค์ทรงแสดงนี้ มิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะกล่าวถึงการกำเนิดของโลก และมนุษย์ ตลอดจนสรรพสิ่งโดยตรง เพียงแต่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่สามเณร 2 รูป คือ วาเสฏฐสามเณร และภารทวาชสามเณร เพื่อจะบอกเหตุอันเป็นความเชื่อในเรื่องของวาระที่พวกพราหมณ์ยึดถือต่อกันมา เนื่องจากสามเณรทั้งสองนั้นเกิดมาจากวาระของพราหมณ์ ซึ่งในยุคนั้นนั้นถือกันว่า วาระพราหมณ์เป็นวาระสูง จะเป็นรองก็เพียงวาระกษัตริย์เท่านั้น² แต่ทั้งสองกลับมามวยในพระพุทธศาสนาที่พวกพราหมณ์เรียกว่าเป็นสมณะโล้น จัดเป็นวาระที่เลวทราม เกิดจากเท้าของพรหม

พระศาสดาเมื่อทรงสดับเช่นนั้น จึงทรงชี้ให้เห็นถึงที่มาที่ไปแห่งการเรียกชื่อของวาระต่าง ๆ เพื่อให้สามเณรทั้งสองนั้นทราบ โดยทรงหยิบยกเอาเรื่องตั้งแต่การที่จักรวาลยังกลายเป็นน้ำเรื่อยมา จนเกิดมีการสมมติชื่อของวาระต่างๆ ขึ้น แล้วทรงสรุปว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะประเสริฐหรือเลวทรามก็ด้วยการกำหนดจากธรรมและอธรรมที่เขาประพฤติเท่านั้น หาได้กำหนดจากสิ่งอื่นไม่ ถึงอย่างไรก็ตาม แม้พระสูตรจะได้มีจุดมุ่งหมายที่จะกล่าวถึงการบังเกิดขึ้นของโลก มนุษย์ และสรรพสิ่งโดยตรง แต่เนื้อหา

¹ อัครัญสูตร, ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค, เล่มที่ 15 ข้อ 51-72 หน้า 145-165.

² ในอินเดียจัดคนออกเป็นวาระต่างๆ 4 วาระ คือ กษัตริย์, พราหมณ์, แพศย์และศูทร กษัตริย์และพราหมณ์จัดว่าเป็นวาระสูง แพศย์เป็นวาระกลาง ส่วนศูทรเป็นวาระต่ำ ทั้ง 4 วาระนี้จะถูกเหยียดหยามกัน จะไม่มีการคลุกคลีกันข้ามวาระ ถ้าหากว่ามีชายหญิงใดที่มีวาระต่างกันมีความสัมพันธ์กันจนมีทารกออกมา ทารกนั้นจะเป็นที่รังเกียจของคนทั้งหลายและถูกเรียกว่าจันทาล.

ของพระสูตรก็ทำให้เราทราบว่ามีมนุษย์ ตลอดจนถึงทั้งหลายทั้งปวง ที่เราต่างก็สงสัยและโต้เถียงกันมา ยาวนานนั้น มีจุดกำเนิดหรือที่มาอย่างไร

4.4.2 หลักในการพิจารณาก่อนเชื่อ

กำเนิดจักรวาล โลก มนุษย์ และสรรพสิ่ง

การกำเนิดขึ้นของจักรวาล โลก หรือมนุษย์ ตลอดจนสรรพสิ่งทั้งปวงนี้ เป็นคำสอนหรือความรู้ใน พระพุทธศาสนาดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นอาจจะมีบางท่านที่เคยศึกษาแล้วอาจจะไม่เห็นด้วย หรือมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นในใจ ซึ่งก็ไม่ใช่สิ่งแปลกแต่อย่างใด ที่การที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะรู้สึกปฏิเสธหรือต่อต้านในสิ่งที่ผิดไปจากที่ตนเคยรู้เคยได้ยินมา หรือแม้กระทั่งผิดไปจากสิ่งที่ตนเชื่อมั่นหรือคาดหวัง ซึ่งพระพุทธองค์ก็ทรงทราบดีอยู่ว่า จะต้องมิใช่ผู้ที่ไม่เชื่อหรือไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนมาก ซึ่งก็ไม่ใช่อุปสรรคเลย

พระพุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนาที่บังคับให้ใครๆ เชื่อในคำสอน ไม่ได้ใส่ใจว่าผู้ใดจะศรัทธาหรือไม่แต่อย่างใด แต่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของผู้มีปัญญา เป็นศาสนาที่ว่าด้วยเหตุและผล และสิ่งที่พระพุทธองค์แสดงนั้นเป็นเพราะทรงเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และคำสอนที่แสดงนั้นก็ไม่ได้ให้ผู้ฟังเชื่อตาม แต่ทรงให้พิจารณาไตร่ตรองและให้พิสูจน์ว่าสิ่งที่พระองค์แสดงนั้นจริงเท็จอย่างไรด้วยตัวของผู้นั้นเอง ดังที่ได้แสดงแก่ชนทั้งหลายในการที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ที่บ้านกาลาม ใน กาลามสูตร ว่า

“ควรแล้วท่านจะสงสัย ความสงสัยของท่านเกิดขึ้นแล้วในเหตุควรสงสัยจริง ท่านอย่าได้ถือโดยได้ฟังตามกันมา อย่าได้ถือโดยลำดับสืบๆ กันมา อย่าได้ถือโดยความตื่นว่าได้ยินอย่างนี้ๆ อย่าได้ถือโดยอ้างตำรา อย่าได้ถือโดยเหตุนึกเดาเอา อย่าได้ถือโดยนัยคือคาดคะเน อย่าได้ถือโดยความตรึกตามอาการ อย่าได้ถือโดยชอบใจว่า ต้องกันกับลัทธิของตน อย่าได้ถือโดยเชื่อว่า ผู้พูดสมควรจะเชื่อได้ อย่าได้ถือโดยความนับถือว่า สมณะผู้นี้เป็นครูของเรา เมื่อใดท่านรู้ด้วยตนนั้นแล้วว่า ธรรมเหล่านี้ เป็นอกุศลธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ ท่านผู้รู้ดีเถียนธรรมเหล่านี้ใครประพฤติดีให้เต็มที่แล้ว เป็นไปเพื่อสิ่งไม่เป็นประโยชน์ เป็นไปเพื่อทุกข์ ดังนี้ ท่านควรละธรรมเหล่านั้นเสีย เมื่อนั้น”¹

ดังนั้น เนื้อหาในเรื่องกำเนิดโลกนี้ หากมีท่านใดท่านหนึ่งอาจจะคัดค้านไม่เห็นด้วยก็คงไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะเป็นทัศนะในพระพุทธศาสนาซึ่งไม่ปรารถนาจะให้ผู้อ่านเชื่อในทันทีเมื่อมาศึกษา แต่จะเป็นการดีถ้าได้พิสูจน์แล้วอย่างถูกวิธีและเห็นตาม

¹ กาลามสูตร, อังคุตตรนิกาย ดิกนิบาต, เล่มที่ 34 ข้อ 505 หน้า 338-339.

4.4.3 การอุบัติขึ้นของโลก มนุษย์ และสรรพสิ่ง

ก่อนที่จะบังเกิดมนุษย์

การกำเนิดขึ้นของจักรวาล โลก และสรรพสิ่ง เริ่มจากแต่เดิมนั้นก่อนที่สรรพสิ่งจะเกิดขึ้น ในท้องจักรวาลไม่มีสิ่งใดๆ เลย มีเพียงอากาศที่เว้งว่างเปล่า โล่งเตียนตลอด (ในบทเรียนที่ 2 เราได้ทราบแล้วว่าอากาศ เป็นธาตุชนิดหนึ่งซึ่งมีสภาพเป็นที่ว่าง ปราศจากธาตุอื่นๆ และเป็นธาตุองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นจุดกำเนิด และมีอยู่ในทุกสรรพสิ่ง) โดยที่ความว่างเปล่านี้เกิดจากการที่จักรวาลได้เสื่อมและถูกทำลายลง ด้วยไฟ น้ำ และลม ซึ่งเราจะได้ศึกษาถึงรายละเอียดการที่โลกถูกทำลาย ในบทเรียนที่ 6

เนื่องจากจักรวาลและโลกนั้นกำเนิดขึ้นและถูกทำลายมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน และยังจะต้องถูกทำลายและก็จะเกิดขึ้นอีกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยที่ไม่สามารถจะระบุได้ว่า จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการเริ่มต้นและสิ้นสุดนี้คือเมื่อใด การกำเนิดของโลกและสรรพสิ่งที่กล่าวถึงในบทเรียนนี้ จึงเป็นช่วงหนึ่งของวัฏจักรที่ไม่มีที่สิ้นสุดนั้น โดยการกำเนิดที่กล่าวถึงในบทเรียนนี้ เป็นการกำเนิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่จักรวาลถูกทำลายด้วยไฟ ก่อนที่จะมาถึงกำเนิดขึ้นนี้

หลังจากที่จักรวาลว่างเปล่าปราศจากสิ่งใดๆ เป็นเวลายาวนาน (นานจนไม่สามารถระบุระยะเวลาได้) ต่อมา มีฝนตกลงมาในท้องจักรวาลที่มีเพียงอากาศนั้น น้ำฝนที่ตกลงมาในระยะแรก เป็นฝนที่มีขนาดเล็กมาก จากนั้นจึงมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งขนาดเท่ากับลำของต้นตาล เนื่องจากฝนที่ตกขึ้นนี้ ตกลงมาอย่างต่อเนื่อง ปริมาณน้ำฝนจึงเพิ่มระดับสูงขึ้น จนกระทั่งท่วมเต็มทั่วทั้งท้องจักรวาล

การที่ฝนทรงตัวอยู่ได้นี้ เป็นเพราะมีลมมารองรับไว้เหมือนภาชนะ จึงทำให้น้ำไม่รั่วไหลกระจัดกระจาย แต่จะรวมตัวเป็นกลุ่มก้อน ด้วยคุณสมบัติของลมทำให้น้ำค่อยๆ จวดยุบหดลดลงจากเบื้องบนระดับน้ำได้ลดระดับลงเรื่อยๆ เมื่อระดับน้ำลดลง ทำให้ที่ตั้งของภพต่างๆ ปรากฏขึ้น เริ่มตั้งแต่ พรหมชั้นต่างๆ เรื่อยลงมาจากชั้นบนสู่ชั้นล่าง จนถึงสวรรค์ชั้นที่ 1

เมื่อระดับน้ำลดลงมาถึงระดับพื้นดิน ระดับน้ำเริ่มคงที่ไม่ลดลงไปอีก เมื่อน้ำนิ่งจึงเกิดการรวมตัวกันเป็นตะกอนลอยอยู่เหนือผิวน้ำ ซึ่งตะกอนนี้เกิดจากการรวมตัวของธาตุหยาบ (การเกิดขึ้นของภพพรหมและสวรรค์ เป็นการรวมตัวของธาตุละเอียด ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตามนุษย์) ตะกอนที่รวมตัวและลอยอยู่เหนือน้ำนี้ คล้ายกับการลอยของใบบัวที่อยู่เหนือน้ำคือลอยอยู่ได้โดยไม่จม มีสีเหลือง รสหวาน และมีกลิ่นหอม (เรียกว่า จัวนดิน) ซึ่งต่อมาก็คือแผ่นดินที่รองรับสิ่งต่างๆ โดยตะกอนที่เกิดขึ้นมาก่อนเรียกว่า ศีรษะแผ่นดิน ซึ่งถือว่าเป็นประธานของโลกมนุษย์

หลังจากแผ่นดินได้เกิดขึ้นแล้ว ต่อมาได้มีต้นไม้งอกขึ้น ต้นไม้ที่เกิดขึ้นเป็นชนิดแรกคือ ต้นบัว โดยเป็นบัวที่มีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นและขึ้นบนแผ่นดินต่างจากบัวในปัจจุบันที่เป็นไม้ล้มลุกและขึ้นเฉพาะในน้ำ บัวที่เกิดขึ้นนี้จะปรากฏขึ้นทุกครั้งที่โลกกำเนิดขึ้นหลังจากที่ถูกทำลายไป โดยในการเกิดขึ้นของดอกบัวนี้

ในแต่ละครั้งจะออกดอกไม่เท่ากัน บางครั้งไม่มีดอก บางครั้งมีดอก โดยการออกดอกจะมีตั้งแต่ 1 ถึง 5 ดอก แต่จะไม่มากไปกว่านั้น ซึ่งจำนวนของดอกบัวที่เกิดขึ้นนี้เป็นสิ่งที่บอกว่า จะมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดหรือไม่บังเกิดขึ้น หรือว่าบังเกิดขึ้นกี่พระองค์ในภพนั้น (อย่างเช่นในภพของเรา มีดอกบัวปรากฏเมื่อครั้งกำเนิดโลก 5 ดอก ก็หมายความว่า จะมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้น 5 พระองค์) บัวนี้จึงมีชื่อว่า บัวพยากรณ์

มนุษย์ยุคแรก

หลังจากที่แผ่นดินได้เกิดขึ้นแล้ว ได้มีพรหมพวกหนึ่งจุติลงมาเกิดเป็นมนุษย์โดยเป็นพรหมที่หมดบุญ หรือสิ้นอายุจากชั้นอาภัสสราพรหม (พรหมชั้นหุตติยาณ) การเกิดมาเป็นมนุษย์ในยุคแรกนี้ เป็นการเกิดเองโดยไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ เกิดแล้วก็โตเต็มวัยเลย ซึ่งการเกิดชนิดนี้เรียกว่า เกิดแบบโอปปาติกะ¹

มนุษย์ที่จุติมาจากชั้นอาภัสสราพรหมนี้ จะมีรูปร่างและลักษณะเหมือนขณะที่ยังเป็นพรหม คือจะไม่มีเพศ ร่างกายมีแสงสว่างเรืองรอง มีรัศมีสว่าง เหาะไปในอากาศได้ และมีปิตเป็นอาหาร ไม่ต้องกินสิ่งอื่นที่อยู่ภายนอกร่างกายเข้าไป

โลกในช่วงที่พรหมลงมาเกิดเป็นมนุษย์นี้ มีสัณฐานแบนและมีจุดเชื่อมต่อกับสวรรค์ (สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา) โลกกับสวรรค์สามารถไปมาหาสู่กันได้ แต่ต่อมาจึงค่อยๆ เปลี่ยนรูปทรงและเคลื่อนตัวห่างออกจากสวรรค์ไปตามบาปอกุศลที่มนุษย์สร้าง ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ จากโลกที่แต่เดิมมีสัณฐานแบน ก็เริ่มพูนขึ้น เมื่อพูนจนได้ระดับหนึ่ง ก็จะหดตัวเข้าเป็นทรงรี แล้วจึงกลายเป็นทรงกลมในที่สุด ซึ่งแต่ละช่วงที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงรูปทรงนี้ใช้เวลานานมาก ยุคที่โลกกลมนี้เป็นยุคที่มนุษย์มีอายุต่ำกว่า 1 แสนปี

อาหารในยุคแรก

มนุษย์ที่เกิดมามีชีวิตอยู่เช่นนั้นเป็นเวลายาวนาน จนกระทั่งมีมนุษย์คนหนึ่ง (มนุษย์ที่ลงมาเกิดในยุคนี้มีเป็นจำนวนมาก ไม่ใช่คนเดียวหรือ 2 คน) เห็นดินที่มีสีล้วนสวยงาม มีกลิ่นหอม เห็นแล้วก็อยากจะหยิบขึ้นมาลิ้มลอง จึงหยิบใส่ปากเพื่อลิ้มรส แต่เพียงแค่นั้น (จวนดิน) ลิ้มรสเพียงปลายลิ้น รสดินก็แผ่

¹ การเกิดของสิ่งมีชีวิตในภพภูมิต่างๆ มีด้วยกัน 4 วิธี เรียกว่า กำเนิด 4 คือ

1. สังเสทชะกำเนิด คือ เกิดในถ้ำ ไคล สิ่งปฏิภนต่างๆ เช่น การเกิดของจุลินทรีย์ เชื้อโรคต่างๆ
2. โอปปาติกะกำเนิด คือ การที่ไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ เมื่อเกิดแล้วโตเต็มวัยเลย ได้แก่ เทวดา พรหม สัตว์นรกเปรต อสุรกาย และมนุษย์ยุคแรก
3. อณฑชะกำเนิด คือ การเกิดในฟองไข่ เช่น พวกสัตว์ปีก สัตว์เลื้อยคลาน
4. ชลาพุชะกำเนิด คือ การเกิดในครรภ์ เช่น มนุษย์ในปัจจุบัน สัตว์ต่างๆ

ซาบซ่าไปทั่วร่างกาย มีรสเป็นที่ถูกใจของมนุษย์ผู้นั้น จึงหยิบมาบริโภคอีก มนุษย์อื่นเห็นเช่นนั้นจึงพากันเอาอย่างบ้าง และเนื่องจากจำนวนดินที่บริโภคเข้าไปนั้นเป็นอาหารหยาบ จึงทำให้รัศมีกายและแสงในตัวของมนุษย์หายไป ความมืดจึงบังเกิดขึ้น มนุษย์ทั้งหลายเมื่อถูกความมืดปกคลุมจึงพากันตกใจ

เมื่อความมืดบังเกิดขึ้นอยู่นั้นเอง สุริยเทพบุตรพร้อมด้วยดวงอาทิตย์ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยก็บังเกิดขึ้น ทำให้มีแสงสว่างเกิดขึ้นมาขับไล่ความมืด จากนั้นดวงจันทร์และดวงดาวต่างๆ ก็เกิดขึ้น ทำให้มีกลางวัน กลางคืน วัน เดือน ปี ฤดูกาลต่างๆ ก็ปรากฏขึ้น ซึ่งแต่ละชั้นตอนใช้ระยะเวลาที่ยาวนานมาก

เนื่องจากอำนาจของอาหารหยาบที่มนุษย์บริโภคเข้าไป ทำให้รัศมีกายและความสว่างหายไปแล้วยังส่งผลให้มนุษย์มีผิวพรรณที่เศร้าหมองไม่พ่องใสสวยงามเหมือนดังเดิม แต่ความเศร้าหมองที่เกิดขึ้นในมนุษย์แต่ละคนมีไม่เท่ากัน บางคนเศร้าหมองน้อย บางคนเศร้าหมองมาก ขึ้นอยู่กับกรรมเก่าที่เคยทำมาในชาติต่างๆ และกิเลสที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เมื่อมีความแตกต่างเกิดขึ้น ทำให้มนุษย์มีความยึดมั่นและถือตัวเกิดขึ้น จึงทำให้ร่างกายที่เคยเหาะได้หยาบลง จึงเหาะไม่ได้อีกต่อไป

และจากบาปกรรมที่เกิดขึ้นนี้ สิ่งต่างๆ จึงแปรเปลี่ยนไป จำนวนดินที่เคยมีรสอร่อยได้หายไป กลายเป็นสะเก็ดดิน แต่ยังคงมีรสอร่อย และกลิ่นหอม บริโภคได้เหมือนเดิม ยิ่งมนุษย์ถูกกิเลสครอบงำเท่าไร ความประณีตของอาหารก็น้อยลงทุกที จากสะเก็ดดิน กลายเป็นเคี้ยวดิน และต่อมาได้กลายเป็นข้าวสาลี

ข้าวสาลีในยุคนั้นต่างจากข้าวสาลีในยุคปัจจุบัน โดยเป็นข้าวที่มีเปลือกบางคล้ายๆ เปลือกของแตงกวา จึงกินได้ทั้งเปลือก มีสีเหลืองอมขาว รุสสีนุ่มเมื่อเคี้ยว มีกลิ่นหอม มีคุณค่าทางอาหารครบ และมีความอร่อยอยู่ในตัว เมื่อบริโภคเข้าไปแล้วจะสามารถดับความหิวกระหาย ความเหน็ดเหนื่อยได้ ขนาดของเมล็ดประมาณ 1 คอกของมนุษย์ในยุคนั้น(คอกที่กำลังมีแล้ว) 1 เมล็ดสามารถบริโภคได้ 3-5 คน เมื่อจะบริโภคก็นำมาวางไว้บนแผ่นหินชนิดหนึ่ง ข้าวก็จะสุกเอง

เนื่องจากมนุษย์ยุคนั้นมีร่างกายที่ใหญ่กว่ายุคปัจจุบันมาก ข้าวสาลีจึงมีลำต้นสูงใหญ่มาก โดยสูงประมาณเท่าต้นยางนา (ยางนาสูงโดยเฉลี่ย 40 - 45 เมตร) และสูงกว่ามนุษย์ในยุคนั้น ปกติรวงข้าวจะตั้งตรง แต่ครั้งเมื่อรวงข้าวสุกก็จะโน้มลงมาจนมนุษย์สามารถเก็บได้ เมื่อเก็บแล้วก็จะงอกออกมาใหม่และขึ้นได้ทั่วไป

เกิดอวัยวะในร่างกายมนุษย์

เพราะเหตุที่คุณภาพของอาหารที่มนุษย์บริโภคเข้าไป มีลักษณะหยาบขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ก็เป็นเพราะกิเลสที่เพิ่มมากขึ้นของมนุษย์ ทำให้อาหารที่มนุษย์บริโภคเข้าไปนั้นไม่สามารถถูกดูดซึมได้ดังเดิม เกิดมีกากอาหารขึ้น เสมือนเป็นของส่วนเกินของร่างกาย ร่างกายของมนุษย์จึงปรากฏช่องทางขับถ่าย คือ ทวารหนักและทวารเบา แต่เนื่องจากกรรมที่เคยประพฤติผิดศีลกาเมของชาติในอดีต ส่งผลทำให้มนุษย์มี

อวัยวะเพศต่างกัน บางคนเพศหญิงปรากฏ บางคนเพศชายปรากฏ

เมื่ออวัยวะเพศปรากฏ และด้วยเหตุว่า มีเพศต่างกันเป็นเพศหญิงเพศชาย ทำให้มนุษย์เพ่งเล็งกันและกัน มีความปรารถนาในกาม มีความสนใจในเพศตรงข้าม จึงต่างเข้าหากันและได้เสพเมถุนธรรมต่อกัน และเนื่องจากการเสพเมถุนธรรมนี้เป็นสิ่งแปลกใหม่ จึงทำให้มนุษย์ส่วนมาก เห็นการที่หญิงชายเสพกามกันนั้นเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ จึงพากันห้ามปราม จับแยก รวมทั้งตีเตียน ต่ำว่า จนกระทั่งพากันขับไล่ โดยในพระสูตรได้พรรณนาถึงอาการขับไล่ไว้ว่า

“สัตว์เหล่าใดเห็นสัตว์เหล่าอื่นกำลังเสพเมถุนกัน ก็โปรยฝุ่นลงบ้าง โปรยขี้เถาลงบ้าง โปรยโคลมลงบ้าง ด้วยกล่าวว่า คนถ่อย เจ้าจงฉิบหาย คนถ่อย เจ้าจงฉิบหายดังนี้ แล้วกล่าวว่า ก็สัตว์จักกระทำการมอย่างนี้แก่สัตว์อย่างไร...”¹

การสร้างที่อยู่อาศัย

เมื่อชายหญิงเหล่านั้นเสพเมถุนธรรม จึงถูกรังเกียจและขับไล่ได้เสาะแสวงหาและสร้างที่มุงบังเพื่อปกปิดในเวลาเสพเมถุนธรรม ทำให้มีการสร้างบ้านเรือนตามมา เมื่อมนุษย์ต่างก็ช้องเสพกามกัน ทำให้การเกิดแบบขลาพุชะ คือ การเกิดในมดลูก มีการตั้งครรรค์เกิดขึ้น ซึ่งถือได้ว่ามนุษย์ได้เริ่มเกิดจากครรรค์ตั้งแต่นั้นนั้น หลังจากนั้นก็ไม่มีการเกิดแบบโอปปาติกะในหมู่มนุษย์อีก

เมื่อมนุษย์สร้างบ้านเรือน มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง จึงเกียจคร้านในการออกไปแสวงหาข้าวสาธีบ่อยๆ เกิดความโลภขึ้น เมื่อออกไปเก็บข้าวสาธิตก็นำมาทีละมากๆ นำมาสะสมไว้ ยิ่งความโลภมากเท่าไรความประณีตของอาหารก็ยิ่งน้อยลง ข้าวสาธิตจึงเริ่มเสื่อมคุณภาพลงไปเรื่อยๆ ลำต้นมีขนาดเล็กลง ปรากฏมีเปลือกขึ้น และเมื่อเก็บไปแล้วก็ไม่งอกออกมาอีก ที่เคยขึ้นอยู่ทั่วไป ก็เริ่มลดน้อยร่อยหรอลงไปเรื่อยและหาได้ยากขึ้น

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของพรหมในชั้นอาภัสสรา ที่ได้เสื่อมจากอภิปภินิมิตต์กลายเป็นมนุษย์ในยุคต้นกับ เพราะอาศัยเหตุคือจันติน หากจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง จันตินก็เป็นวัตถุสามชั้นเล็ก ที่ชักชวนให้พรหมเหล่านั้นหันมาสนใจ เมื่อทดลองลิ้มก็ติดใจ ถูกกิเลสคือความอยากที่มีอยู่ในใจแต่เดิมเข้าครอบงำ อุปมาเปรียบจันตินได้กับ “กัณฑ์ของนายพราน” ที่คอยดักสัตว์ป่าผู้เฒ่าให้เข้ามาติดนั่นเอง

ถึงแม้ว่าอาภัสสราพรหมจะเป็นมนุษย์ในยุคต้นกับ แต่อายุของมนุษย์นั้นก็ยืนยาวจนมีอายุที่จะนับได้ซึ่งในภาษาบาลี ใช้คำว่า อสงไขยปี เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าในสมัยนั้นมีได้มีมลภาวะเช่นปัจจุบัน ดินฟ้าอากาศ ฤดูต่างๆ ก็ได้แปรปรวนมีแต่ฤดูสบาย ไม่ต้องมีบ้านไว้คอยกันฝน ไม่ต้องมีร่มเงาไว้คอย บังแดด เครื่องนุ่งห่มนั้นก็เครื่องนุ่งห่มเมื่อครั้งยังเป็นพรหม ไม่ต้องมีการประกอบกิจการงาน สิ่งใดที่เป็น

¹ อัครคณสูตร, ทิมนิกาย ปาฏิวรรค, เล่มที่ 15 ข้อ 59 หน้า 155.

ความยากลำบากในยุคนั้นล้วนมิได้มีเลย

โลกในยุคแรกจึงเป็นโลกที่สะดวกสบาย ปราศจากความทุกข์ยากลำบากใดๆ หากจะมีความทุกข์บ้างก็เป็นความทุกข์เล็กๆ น้อยๆ ที่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาขัดเซก เช่น การเลื่อนจากจวนดินที่เป็นอาหารอันประณีต กลับกลายมาจะต้องรับประทานกะบิดินและเครือดินตามลำดับ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่มีผลกระทบอย่างยิ่งต่อมนุษย์ในยุคนั้น ก็คือเรื่องของผิวพรรณที่มีทั้งงามและทรามควบคู่กันไป เพราะการบริโภคของพวกมนุษย์ในยุคต้นกับนั้นในสมัยที่ตนยังเป็นพรหมอยู่ก็บริโภคด้วยความอยาก หาใช่เพราะความจำเป็นไม่ เพราะพรหมนั้นมีปิตีเป็นรักษาอยู่แล้ว อาหารอย่างอื่นจึงไม่มีความจำเป็น เมื่อมนุษย์คนใดมีความอยากมาก ก็จะบริโภคมากมาตั้งแต่สมัยที่ตนยังเป็นมนุษย์ โอปปาติกะ ธาตุหยาบที่มีสิ่งสมอยู่ในร่างกายก็จะมากตามไปด้วย เป็นเหตุให้ความประณีตของผิวพรรณลดลง หากมนุษย์คนใดบริโภคเพียงเพื่อต้องการแค่ให้ดำรงอัตภาพได้ธาตุหยาบที่ได้จากอาหารก็จะเข้าไปในร่างกายน้อย ความประณีตของผิวพรรณจึงยังมีอยู่บ้าง ทำให้มีผิวพรรณงามกว่าพวกที่บริโภคมาก

เราอาจจะเปรียบเทียบกับการผสมสีดำลงไปสีขาว ซึ่งถือว่าเป็นสีที่มีความบริสุทธิ์หากผสมน้อยสีขาวก็จะกลายเป็นสีเทา แต่หากผสมมากไปสีขาวก็จะกลายเป็นสีดำไปในที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้พวกมนุษย์เหล่านั้นจึงดูหมิ่นผิวพรรณของกันและกัน

การที่กายของพรหมหมดรัศมี รวมไปถึงความกล้าแข็งของกายที่มีมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเราสามารถเปรียบเทียบปรากฏการณ์เช่นนี้ได้กับวิธีการทางเคมีของนักวิทยาศาสตร์ โดยนำเอาธาตุองค์ประกอบหลายๆ ตัวไปผสมเข้ากับธาตุหลักตัวใดตัวหนึ่ง จนทำให้ธาตุนั้นเกิดปฏิกิริยาการเปลี่ยนแปลง ไปเป็นธาตุตามที่เราต้องการ นี่เป็นหลักพื้นฐานง่ายๆ ในวิชาเคมี

และเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างช้าๆ ได้กับการนำน้ำเปล่าเข้าไปแช่ในช่องแช่แข็ง (freeze) น้ำที่เป็นของเหลวในตอนแรกพอเย็นมากเข้าๆ ก็จะค่อยๆ กลายเป็นวุ้น และพอถึงความเย็นระดับหนึ่งก็จะกลายเป็นก้อนแข็งไปในที่สุด น้ำนั้นมีได้แข็งขึ้นในทันทีทันใด ร่างกายของพวกพรหมก่อนที่จะกลายเป็นมนุษย์ในยุคต้นกับ ก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้น ซึ่งจะต้องอาศัยระยะเวลาเป็นล้านๆ ปี

ร่างกายของมนุษย์ในยุคต้นกับนั้น มีขนาดใหญ่โตและแข็งแรงมาก ถ้าจะยกตัวอย่างจากในพระไตรปิฎก ก็มีในคัมภีร์พุทธวงศ์ที่กล่าวถึงพระพุทธเจ้าพระองค์ต่างๆ ที่มีพระชนมายุ และขนาดของพระวรกายไม่เท่ากัน พระพุทธเจ้าบางพระองค์มีพระวรกายสูงถึง 60 ศอก

หรือถ้าจะยกตัวอย่างยุคที่ใกล้เข้ามาอีก ก็คงจะเป็นเรื่องอารยยุทโธปกรณ์ของชาติต่างๆ ในสมัยก่อนที่มีขนาดใหญ่โต เช่น อาวุธในสุสานของจีนซีฮองเต้ แม้กระทั่งของไทยเราเองที่มีแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติซึ่งบุคคลเหล่านั้นแม้จะมีได้ดำรงอยู่ในยุคต้นกับ ก็ยังมีรูปร่างที่ใหญ่โต มีพลังกำลังมหาศาลขนาดนั้น จึงสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในยุคก่อนส่งผลมายังร่างกายของมนุษย์โดยลำดับ เมื่อสภาพแวดล้อมของธรรมชาติเลวลงกายของมนุษย์ก็ค่อยๆ เล็กลง เริ่ม

อ่อนแอมากขึ้น มีโรคภัยไข้เจ็บเพิ่มขึ้น แล้วเหตุที่สภาพแวดล้อมของธรรมชาติได้เปลี่ยนแปลงไปก็มีเหตุมาจากจิตใจของมนุษย์นี่เอง

เกิดระบอบการปกครองแรกของโลก

เมื่อชาวสาสิเริ่มปรากฏน้อยลง ช้างยังห่างไกลออกไปจากที่อยู่อาศัยขึ้นเรื่อยๆ จึงเริ่มมีการจับจองพื้นที่และแบ่งปันเขตแดนกัน แต่เนื่องจากมีผู้ที่อยากได้ข้าวของผู้อื่นจึงทำการลักขโมย เมื่อมีการจับได้ก็จะตัดพ้อต่อว่า และเมื่อบ่อยครั้งเข้าก็มีการทำร้ายร่างกาย เกิดความเดือดร้อนขึ้น มนุษย์จึงปรึกษากันและตกลงให้มีการตั้งผู้ทำหน้าที่ปกครองพวกตนขึ้นเป็นหัวหน้า

ในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้ปกครองนั้น มนุษย์จะเลือกผู้ที่มีสติปัญญา มีรูปร่างลักษณะและกิริยาสง่างามน่าเกรงขาม สามารถปกครองคนทั้งปวงได้ เมื่อพบผู้ใดที่มีคุณสมบัตินี้แล้ว ก็จะเลือกให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินปกครองประเทศ ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินก็จะทรงวางระเบียบแบบแผน และออกกฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีการจัดแบ่งปันเขตแดนต่างๆ อย่างยุติธรรม จึงทำให้ได้รับการยกย่องขึ้นเป็นกษัตริย์ ซึ่งแปลว่าผู้เป็นใหญ่ในการเกษตร ระบอบกษัตริย์จึงเป็นการปกครองระบอบแรกของมนุษยชาติ แต่กษัตริย์ในยุคนั้น ปกครองผู้ได้ปกครองแบบพ่อปกครองลูก

แม้ว่าจะมีการเลือกกษัตริย์แล้ว แต่มนุษย์บางพวกเห็นการกระทำของมนุษย์ที่กระทำความผิด จึงพากันหลีกเลี่ยงออกจากอกุศลเหล่านั้น พากันลอยบาปอกุศลทิ้งไปจึงถูกสมมติว่า พร่าหมณ์ พวกเขากันสร้างกระท่อมที่มุงบังด้วยใบไม้อยู่ในราวป่า ทำการเพ่งกลืนอยู่ในป่า ไม่ได้ทำมาหากินเช่นพวกมนุษย์ทั่วไป แต่แสวงหาอาหารด้วยการขอจากชนในหมู่บ้านเพื่อบริโภคในเวลาเช้าเย็น ชนเหล่านั้นเห็นเขาทำการลอยบาปอกุศล ซึ่งพวกตนก็ยังไม่สามารถทำได้ จึงยินดีมอบอาหารให้แก่เขา เมื่อเขาได้อาหารแล้วก็กลับไปทำความเพียรเพ่งต่อ จนฉนวนเกิดขึ้น พวกเขาคงได้ถูกเรียกสมมติว่า ฉายิกา

พวกพร่าหมณ์ที่ทำการเพ่งกลืนบางพวกมิได้ทำฉนวนให้บังเกิดขึ้นได้ กลับพากันเที่ยวไปรอบนิคมแล้วเขียนคัมภีร์ต่างๆ ขึ้นมา พวกเขากลับถูกเรียกสมมติว่า อัชฌายิกา คำนี้ในสมัยก่อนท่านสมมติกันว่าเป็นคำเลว แต่ในสมัยนี้ก็กลับถูกสมมติว่าเป็นคำประเสริฐ ฝ่ายมนุษย์ที่ยึดติดในเมถุนธรรมแยกกันทำงานต่างๆ เพื่อหาเลี้ยงชีพจึงถูกเรียกสมมติว่า เวสสา คำว่า แพศย์และศูทร จึงเกิดขึ้นต่อมาภายหลัง เพราะการแยกประเภทของผู้ทำการทำงาน คือแพศย์นั้นเป็นนายหรือเจ้าของงาน แต่ศูทรกลับเป็นคนที่ทำงานให้เพื่อการรับค่าจ้าง

ต่อมาเมื่อมีสัตว์เกิดขึ้น โดยช้างกับม้าเกิดขึ้นก่อน เกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก มนุษย์ได้จับช้างและม้ามาใช้สำหรับทำการเกษตร และเป็นพาหนะในการเดินทาง แต่ก่อนที่จะนำไปใช้จะต้องนำสัตว์เหล่านั้นเลือกสัตว์ที่มีลักษณะดีถวายกษัตริย์ และให้กษัตริย์แบ่งปันช้างม้าให้ประชาชนนำไปใช้

กำเนิดสัตว์

เมื่อมนุษย์ได้มีการคัดเลือกบุคคลขึ้นมาเป็นพระเจ้าแผ่นดินเพื่อปกครองพวกของตนแล้วทำให้สังคมสงบขึ้นอีกครั้ง เพราะแต่ละคนต่างก็เชื่อฟังพระเจ้าแผ่นดิน ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติระเบียบแบบแผนที่พระเจ้าแผ่นดินทรงวางไว้ แต่อย่างไรก็ตามกิเลสในตัวมนุษย์ก็ไม่ได้น้อยลงไป แต่กลับจะมีเพิ่มขึ้นทุกที ดังนั้นอาหารต่างๆ จึงทยายลงไปเรื่อย จากที่เป็นข้าวสาลีมีรสอร่อยกินได้โดยไม่ต้องอาศัยกับข้าว ก็มีคุณค่าทางอาหารน้อยลง รสไม่โอชาเช่นเดิม แต่ก็ได้มีพืชผัก ผลไม้ต่างๆ เกิดขึ้น โดยที่ต้นไม้นี้เกิดแบบโอปปาติกะ เกิดมาแล้วโตเลย ไม่มีการงอกจากเมล็ดแล้วค่อยๆ โตขึ้น เมื่อมนุษย์เห็นก็นำมากินเป็นกับข้าว เดิมก็กินสดๆ โดยไม่มีการปรุงหรือทำให้สุกอย่างในปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อกิเลสเพิ่มมากขึ้น สัตว์ต่างๆ จึงเกิดขึ้น โดยสัตว์เหล่านี้เป็นผู้ที่เคยอยู่ในอบายภูมิของจักรวาลอื่น ซึ่งมีทั้งที่จากสัตว์นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์ดิรัจฉาน เมื่อจักรวาลที่สัตว์เหล่านี้เสวยกรรมอยู่ถูกทำลาย ซึ่งอาจจะถูกทำลายด้วย ไฟ น้ำ หรือลม ก็ตาม เนื่องจากสัตว์เหล่านี้ยังไม่หมดกรรมที่ตนจะต้องใช้ จึงถูกลมกรรมพัดจากจักรวาลที่ถูกทำลายนั้นไปบังเกิดในจักรวาลต่างๆ ที่ยังไม่ถูกทำลาย และไปบังเกิดในภพภูมิต่างๆ ตามกรรมของตนตามที่ตนเคยเป็นในจักรวาลเดิม สัตว์ใดมีกรรมที่จะต้องมาเป็นสัตว์ก็มาบังเกิดเป็นสัตว์ในจักรวาลที่ไปบังเกิดใหม่นั้น

สัตว์ในยุคแรกก็เช่นเดียวกับมนุษย์และพืชทั้งหลาย คือเกิดแบบโอปปาติกะ เกิดแล้วโตเต็มวัยทันที ไม่ต้องอาศัยพ่อแม่เป็นที่เกิด โดยการเกิดเป็นสัตว์อะไรนั้นขึ้นอยู่กับวิบากกรรมที่มี โลกะ โทสะ โมหะ ปรุงแต่ง ซึ่งโดยปกติของสัตว์ดิรัจฉานนั้น จะมีโมหะเป็นหลัก ถ้าหากว่ามีโทสะผสมมากมีโลสะเพียงเล็กน้อย ก็จะเกิดเป็นสัตว์กินเนื้อ ถ้ามีโลสะมากมีโทสะเพียงเล็กน้อย ก็จะเกิดเป็นสัตว์กินพืช และถ้าหากมีทั้งโทสะและโลสะก็จะเกิดเป็นสัตว์ที่กินทั้งพืชทั้งเนื้อ

สัดส่วนของ โลกะ โทสะ โมหะ ส่งผลทำให้เป็นสัตว์ต่างๆ หลากหลายกันไปนั้น เพื่อให้เข้าใจง่ายจะขอเปรียบเทียบกับส่วนผสม คือ ปกติแม่สีมีอยู่ 3 สี คือ สีแดง สีนํ้าเงิน สีเหลือง เมื่อนำมาผสมกันเข้าแล้ว หากว่ามีการเปลี่ยนสัดส่วนของสี ไม่ว่าจะเป็นสีใดก็ตาม ย่อมทำให้สีที่ได้ออกมาแตกต่างกันไปได้ อย่างหลากหลาย เช่นเดียวกันเพราะสัดส่วนของ โลกะ โทสะ โมหะ แตกต่างกันไป จึงทำให้มีสัตว์ต่างๆ เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย

สัตว์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกก่อนสัตว์ชนิดอื่นทุกชนิด คือ ช้างและม้า ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์ชั้นสูง โดยเกิดมาแบบโอปปาติกะ จากนั้นสัตว์ต่างๆ จึงเกิดตามมา สัตว์ที่เกิดมานี้ล้วนเกิดแบบโอปปาติกะทั้งสิ้น แต่ว่าจะมีเพศมาด้วย ถ้ามีการกามาติดต่อกันก็จะมาเกิดเป็นสัตว์เพศเมีย ถ้าไม่มีการหรือใช้กรรมกามาหมดแล้วก็จะเกิดเป็นสัตว์เพศผู้ เมื่อสัตว์ต่างเพศมาเจอกันจึงดึงดูดเข้าหากัน และสืบพันธุ์ จึงทำให้มีการเกิดแบบอันทชชะ คือ เกิดในฟองไข่เกิดขึ้น สัตว์ที่เกิดจากฟองไข่จึงเกิดต่อแต่นั้นมา

ต่อจากนั้น สัตว์ที่มากเกิดก็เริ่มมีสัตว์ขนาดเล็กมาเกิด จากเริ่มแรกที่สัตว์ชั้นสูงคือช้างกับม้าเกิด

ขึ้นก่อน มาเป็นสัตว์ อื่น เป็นโค เป็นกระบือ เสือ เก้ง กวาง หมู สุนัข แมว เป็ด ไก่ ฯลฯ การเกิดของสัตว์แต่ละชนิดมาเกิดคราวละเป็นจำนวนมาก ไม่ได้เกิดเป็นคู่เฉพาะตัวที่เป็นพ่อและแม่แต่อย่างใด และในที่สุดเมื่อกิเลสในตัวมนุษย์มากยิ่งขึ้น สัตว์จำพวก มด ปลวก ยุง แมลงต่างๆ ก็เกิดขึ้น

ต่อมาสัตว์เหล่านั้นก็กลายพันธุ์ เปลี่ยนแปลงไปต่างๆ นานา ทั้งนี้เป็นเพราะกิเลสของมนุษย์และกรรมของสัตว์นั้น ครั้นมาถึงช่วงที่มนุษย์มีอายุสั้น คือมีอายุขัยเพียง 10 ปีมีขนาดร่างกายเล็ก สัตว์ที่มากเกิดในยุคนี้จะมีขนาดโตขึ้น จนมีขนาดใหญ่มาก อย่างเช่นกิ้งก่าตัวเล็กก็จะกลายเป็นกิ้งก่าขนาดใหญ่ โดยสัตว์ที่เกิดในช่วงนี้ไม่ได้เกิดแบบโอปปาติกะ แต่เกิดโดยการสืบพันธุ์ของพ่อแม่ มีความดุร้ายมากขึ้นตามลำดับ

มนุษย์เริ่มกินเนื้อสัตว์

สาเหตุที่มนุษย์เริ่มกินเนื้อสัตว์ เนื่องจากมีสัตว์นรกที่พ้นกรรมมาเกิดเป็นมนุษย์ แต่ยังมีวิบากติดตัวเป็นวิบากที่เป็นประเภทโทสะจริต เคยผูกเวรกัน เนื่องจากเคยเป็นสัตว์ที่กินกันมาก่อน เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์จึงผูกเวรกัน เมื่อเห็นสัตว์ที่เป็นคู่กรรมคู่เวรกับตน ก็จะทำให้มีความคิดที่อยากจะฆ่า อยากจะทำร้าย โดยการฆ่าในช่วงแรกจะฆ่าด้วยก้อนอิฐ ก้อนหิน หรือท่อนไม้

ตอนแรกที่ยังนั้น ไม่ได้คิดว่าจะเอามาทำเป็นอาหารเพียงแค่อคิดอยากจะฆ่า แต่เมื่อเห็นสัตว์นั้นตายแล้ว จึงลองนำมาประกอบเป็นอาหาร เมื่อกินเข้าไปก็ถูกปากติดใจ ติดในรสอยากกินอีก จึงลงมือฆ่าเพื่อนำมาเป็นอาหาร ระยะเวลาจะกินเพียงคนเดียว ต่อมาจึงแจกจ่ายในครอบครัว ต่อจากนั้นจึงขยายวงกว้างไปอย่างแพร่หลาย จึงกินเนื้อสัตว์กันเรื่อยมา

ครั้นเมื่อจะกินอย่างอื่นบ้างจึงนำสัตว์ที่ฆ่าได้ไปแลกกับสิ่งอื่น เช่น ข้าว พืชผักต่างๆ เมื่อได้กินเนื้อสัตว์เข้าไปคนเหล่านั้นก็ติดใจ เมื่อการกินเนื้อสัตว์เป็นที่นิยม ทำให้มีความคิดความเข้าใจกันว่า สัตว์เกิดมาสำหรับเป็นอาหารของมนุษย์ และทำให้เกิดการค้าขายแลกเปลี่ยนขึ้น ในตอนเริ่มต้นมนุษย์แลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของระหว่างกัน ครั้นเมื่อมีการสมมติให้มีเงินและทองเป็นสื่อกลาง จึงเริ่มมีการซื้อขายกันด้วยเงิน และทองเกิดขึ้น

ที่กล่าวถึงเกี่ยวกับวิวัฒนาการต่างๆ ของมนุษย์นี้กล่าวถึงเฉพาะการเกิดบนโลกที่เราอาศัยอยู่ ซึ่งเรียกกันว่า ชมพูทวีป นอกจากโลกที่เราอยู่ ยังมีมนุษย์เกิดในโลกหรือทวีปอื่นอีก 3 ทวีป คืออุตตรกुरुทวีป ปุพพิเทหทวีป และอปรโคยานทวีป โดยที่แต่เดิมนั้น อายุขัยของมนุษย์ที่อยู่ในทุกทวีปจะยาวนานมาก ยาวเป็นอสงไขยปีดังที่กล่าวแล้ว ครั้นเมื่อกิเลสในตัวมนุษย์มากขึ้น ทำให้สิ่งแวดล้อมในโลกเลวร้ายลง ทั้งนี้เป็นเพราะบุญที่จะมารองรับมนุษย์น้อยลง ประกอบกับเกิดจากการกระทำของมนุษย์เอง ทำให้อายุมนุษย์สั้นลงตามลำดับ

มนุษย์ในอูตรกฐทวีป จะอายุขัยลดลงจนถึง 1,000 ปีแล้วจะคงที่ มนุษย์ที่อยู่ในปุพพวิเทหทวีป อายุขัยลดลงจนถึง 700 ปี แล้วคงที่ และมนุษย์ที่อยู่ในอปรโคยานทวีป อายุขัยจะลดลงเหลือ 500 ปีแล้วคงที่ ส่วนมนุษย์ในชมพูทวีปจะมีอายุลดลงไปถึง 10 ปี แล้วอายุจึงเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งอสงไขยปี แล้วก็ลดลงไปอีก เป็นเช่นนี้เรื่อยไป

ในแต่ละจักรวาลจะมีทวีป 4 ทวีปนี้เหมือนกันทุกจักรวาล และในทวีปต่าง ๆ ที่อยู่ในจักรวาลทั้งหลาย ก็จะมีอายุขัยเช่นนี้ มนุษย์ในทวีปทั้ง 3 คือ อูตรกฐทวีป ปุพพวิเทหทวีป และ อปรโคยานทวีป จะมีศีล 5 เป็นปกติ ทุกคนจึงมีชีวิตที่สงบสุข แต่อย่างไรก็ตาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมาบังเกิดขึ้นเฉพาะในชมพูทวีปเท่านั้น

สรุป

การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตั้งแต่สมัยที่กัปบังเกิดขึ้น พรหมลงมากินจวนดินจนกลายเป็นมนุษย์ ในยุคต้นกัป จนกลายเป็นสภาพความเป็นอยู่ของตนมาเป็นเช่นปัจจุบันนี้ ล้วนมีเหตุอันเกิดขึ้นมาจากจิตใจของมนุษย์เอง แม้ว่าวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามนุษย์นั้นมีต้นกำเนิดมาจากอะไร แต่พระพุทธศาสนาก็มีคำสอนที่ได้บอกเอาไว้ว่า มนุษย์นั้นมีได้เกิดมาจากสัตว์เดรัจฉานอย่างทีนักวิทยาศาสตร์คิดกัน

ความรู้ในวิทยาศาสตร์ หรือศาสตร์ในแขนงต่างๆ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับความรู้ในพระพุทธศาสนาแล้ว ก็เป็นเพียงแค่ก้อนเมฆที่ลอยลอยอยู่บนท้องฟ้าเท่านั้น เพราะความรู้ในพระพุทธศาสนาครอบคลุมความรู้ทั้งหมด แม้แต่อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ นักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ผู้คิดค้นทฤษฎีสัมพัทธภาพ ยังแสดงความเห็นต่อศาสนาพุทธว่า

“ศาสนาในอนาคตจะเป็นศาสนาแห่งสากลจักรวาล เป็นศาสนาที่ข้ามพ้นความเชื่อที่เป็นตัวเป็นตนของพระเจ้า และหลีกเลี่ยงความเชื่อที่ศรัทธาแบบหัวรุนแรงโดยไม่พิสูจน์ และเรื่องความลึกลับของพระเจ้ากับโลกมนุษย์ แต่จะเป็นศาสนาที่ครอบคลุมทั้งเรื่องธรรมชาติและจิตวิญญาณ โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ลึกทางศาสนาที่มาจากประสบการณ์ที่ได้ประสบกับสรรพสิ่ง ทั้งจากธรรมชาติและจิตวิญญาณ ด้วยนัยยะความหมายที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งพระพุทธศาสนาสามารถให้คำตอบในสิ่งที่พรรณนามาดังกล่าว ถ้าจะมีศาสนาใดที่รองรับได้กับความต้องการของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ศาสนานั้นก็คือพระพุทธศาสนา”¹

¹ “The religion of the future will be a cosmic religion. It should transcend a personal god and avoid dogmas and theology. Covering both the natural and the spiritual, it should be based on a religious sense arising from the experience of all things, natural and spiritual, as a meaningful unity. Buddhism answers this description. If there is any religion that would cope with modern scientific needs, it would be Buddhism.”

(May 19th, 1939, Albert Einstein’s speech on “Science and Religion” in Princeton, New Jersey, U.S.A.)

การที่พระพุทธองค์ตรัสเรื่องถึงการเกิดขึ้นของจักรวาล โลก มนุษย์ ตลอดจนสรรพสิ่งนี้ เป็นเพราะ เพื่อแสดงการเกิดขึ้นของพราหมณ์ และวรรณะต่างๆ เพื่อให้สามเณรวาสนุและสามเณรภารทวาชะ เกิดความอิจฉาหาญว่าเริงภาคภูมิใจ ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาดังที่ได้กล่าวในข้างต้น มิได้มีพระ ประสงค์ที่จะแสดงการเกิดของสรรพสิ่งแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะทรงเห็นว่า ความรู้เรื่องโลกไม่ได้ทำให้ผู้ใดล ่วงพ้นจากทุกข์เลย

ดังนั้นเมื่อมีผู้ถามพระองค์ก็มิได้ทรงตอบ ซึ่งบางครั้งถึงกับมีพระภิกษุรูปหนึ่งมาขู่ว่า ถ้า พระองค์ไม่ทรงตอบว่าโลกเกิดขึ้นได้อย่างไร จะลาสิกขา พระองค์ ก็ไม่ทรงตอบ เพราะทรงเห็นว่าไม่เกิด ประโยชน์กับภิกษุนั้นแต่อย่างใด เพราะการที่พระพุทธองค์ทรงสร้างบารมีเพื่อตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธ เจ้านั้น มิได้ปรารถนาเพียงเพื่อรู้ถึงสิ่งต่างๆ แต่อย่างใด แต่ทรงปรารถนาที่จะยกสรรพสัตว์ให้พ้นจากห้วง ทะเลแห่งความทุกข์ ด้วยเหตุนี้เองการที่พระพุทธองค์จะแสดงสิ่งใดก็ตาม ทรงได้เล็งเห็นแล้วว่าเป็นประโยชน์

ดังนั้น การที่ทุกท่านได้มาศึกษาจักรวาลวิทยานี้ หากศึกษาเพียงเพื่อย่อมไม่เกิดประโยชน์อันใด เลย ช้ำยังเป็นการผิดพุทธประสงค์ แต่ถ้าศึกษาแล้วเกิดความเบื่อหน่าย เห็นทุกข์ภัยในวัฏสงสาร ซึ่งไม่มี อะไรใหม่ ทุกอย่างที่เกิดขึ้นก็ของเดิมที่เกิดวนเวียนไปมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อเห็นเช่นนี้ก็ควรที่จะ แสวงหาทางที่จะไม่ต้องกลับมาเวียนว่ยตายเกิดอีก ซึ่งจะเป็นการได้ประโยชน์จากการศึกษาวิชานี้มากกว่า

บทที่ 5

ความเสื่อมของจักรวาล

เนื้อหาบทที่ 5

ความเสื่อมของจักรวาล

- 5.1 โลกเสื่อมตั้งแต่เริ่มต้น
- 5.2 ลำดับเหตุการณ์ของความเสื่อม
- 5.3 ความเสื่อมเริ่มจากผู้ปกครอง
- 5.4 ความเสื่อมปรากฏในสังคมมนุษย์
- 5.5 ความเสื่อมขั้นวิกฤติ
- 5.6 สาเหตุแห่งความเสื่อมของมนุษย์
- 5.7 วิธีปกป้องโลกและทำให้โลกเจริญขึ้น
- 5.8 ประโยชน์ของการเข้าใจเรื่องความเจริญและความเสื่อมของมนุษย์

1. ความเสื่อมเริ่มขึ้นเมื่อมนุษย์เริ่มบริโภคอาหารหยาบเข้าสู่ร่างกาย ซึ่งส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น ทั้งต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ลำบากกว่าเดิม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต่างๆ ลดน้อยลง เกิดการดูถูกเหยียดหยามและเบียดเบียนกันและกัน
2. ความเสื่อมในสังคมมนุษย์ปรากฏต่อเนื่องและรุนแรงขึ้น เมื่อผู้ปกครองดำเนินนโยบายในการปกครองผิดพลาด ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ แต่กลับทำให้ปัญหามานปลาย ขยายวงกว้างขึ้น
3. ความเสื่อมเกิดจากการที่มนุษย์ละกุศลกรรมบถ ประพฤติอกุศลกรรม โดยความเสื่อมจะรุนแรงขึ้นตามอกุศลกรรมที่มนุษย์ประพฤติ
4. วิธีการที่จะป้องกันโลกและทำให้โลกเจริญขึ้น สามารถทำได้โดยมนุษย์จะต้องประพฤติแต่กุศลกรรมแต่เพียงฝ่ายเดียว

วัตถุประสงค์

1. นักศึกษาสามารถอธิบายและเปรียบเทียบถึงเหตุและผลของความเสื่อมและความเจริญที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ได้อย่างถูกต้อง
2. นักศึกษาสามารถอธิบายและเปรียบเทียบถึงเหตุและผลของความเสื่อมและความเจริญที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ได้อย่างถูกต้อง
3. นักศึกษาสามารถอธิบายผลที่เกิดจากการประพฤติกุศลกรรมและอกุศลกรรมแต่ละประการได้อย่างถูกต้อง

ความเสื่อมของจักรวาลอันเนื่องมาจากศีลธรรม

ในบทที่แล้ว ได้กล่าวถึงการเกิดขึ้นของจักรวาล ตลอดจนสรรพสิ่งทั้งหลาย รวมทั้งโลกและสิ่งต่างๆ ที่ทั้งหลายที่อยู่บนโลก โดยสิ่งต่างๆ เหล่านั้นเกิดขึ้นได้จากการรวมตัวของธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ และ ลม ดังที่ได้กล่าวแล้วในบทเรียนที่ 2 ซึ่งในการเกิดขึ้นของสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน และในการเกิดขึ้นของแต่ละสิ่งนั้นกินเวลายาวนานมาก จนเราไม่สามารถที่จะใช้หน่วยนับใดๆ ที่ใช้กันในปัจจุบันมาคำนวณระยะเวลาได้ จนกระทั่งเป็นรูปร่างดังที่ปรากฏในโครงสร้างของจักรวาลในบทที่ 3 และต่อมาหลังจากที่จักรวาล และโลกได้เกิดขึ้นแล้ว มนุษย์จึงถือกำเนิดขึ้น โดยมนุษย์ที่เกิดขึ้นในครั้งแรกเกิดแบบโอปปาติกะ เกิดแล้วโตเลย (คือพอมามีมนุษย์ก็เป็นมนุษย์ที่โตเต็มวัยเลย ไม่ได้หมายถึง เป็นเด็กทารกก่อนแล้วจึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างรวดเร็ว) ไม่ต้องอาศัยพ่อแม่เกิด อยู่ได้โดยมีปิตีเป็นภิกษาหาร ไม่ต้องบริโภคอาหารหยาบ ต่อจากนั้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมาย เริ่มตั้งแต่มนุษย์เริ่มกินอาหารหยาบ แสงในตัวหายไป เพศหญิงเพศชายปรากฏ เกิดการก่อสร้างบ้านเรือน แบ่งปันเขตแดน จนกระทั่งมีกษัตริย์เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ฯลฯ

ในบทนี้ จะได้กล่าวถึงความเสื่อมของจักรวาล ตลอดจนสรรพสิ่งทั้งหลายตามลำดับ โดยที่ความเสื่อมที่เกิดขึ้นนี้มีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งนี้เป็นเพราะมนุษย์ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส 3 ตระกูล คือ โลก โภคะ และหลง จนไม่สามารถยับยั้งชั่งใจได้ ปล่อยให้อำนาจกิเลสชักนำให้คิด พูด ทำ ในสิ่งที่ เป็นเหตุให้โลกเสื่อมลงตามลำดับ

5.1 โลกเสื่อมตั้งแต่เริ่มต้น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันก่อนที่จะกล่าวถึงความเสื่อมของจักรวาลต่อไป จึงขออธิบายในที่นี้ว่า ความเสื่อมของจักรวาลในที่นี้หมายถึง การที่สรรพสิ่งทั้งหลายทุกชนิด ทั้งในโลกและนอกโลก มีสภาพแปรเปลี่ยนวิปริตไปจากสภาพเดิมที่เคยเป็นอยู่มิได้หมายเพียงเฉพาะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องจักรวาลเท่านั้น และไม่ได้มุ่งเน้นไปถึงช่วงที่จักรวาลจวนเจียนจะถูกทำลายใกล้ดับสลายเต็มที่ แต่จะหมายรวมตั้งแต่เริ่มมีความเสื่อมปรากฏขึ้นต่อสรรพสิ่งในโลกเลยทีเดียว

จากจุดเริ่มต้นหลังจากที่จักรวาลและภพภูมิต่างๆ เกิดขึ้นเป็นรูปร่างดังที่ปรากฏในโครงสร้างของจักรวาลแล้ว สิ่งต่างๆ เริ่มที่จะคงที่ คือ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ที่การเปลี่ยนแปลงยังคงดำเนินอยู่ก็มีเพียงภพภูมิอันเป็นที่อยู่ของมนุษย์ ซึ่งเริ่มแรกทีเดียว การเปลี่ยนแปลงมีเพียงเล็กน้อยมาก แต่ทันทีที่มนุษย์เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงก็เริ่มเกิดขึ้น และทันทีที่มนุษย์เข้าไปมีความสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่างๆ การ

เปลี่ยนแปลงจึงดำเนินไปรวดเร็วขึ้น และยังเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องมาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน โดยที่การที่มนุษย์เข้าไปมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะโดยประการใดก็ตาม ไม่เพียงทำให้สิ่งต่างๆ แปรเปลี่ยนวิปริตผิดไปจากเดิมที่เคยมีเคยเป็นเท่านั้น ผลจากการกระทำอันเกิดจากความสัมพันธ์นั้น ยังส่งผลให้มนุษย์เองก็เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งถ้าได้พิจารณาดูก็จะเห็นว่า สภาพที่เปลี่ยนไปนั้นเป็นลักษณะของอาการเสื่อมอย่างเห็นได้ชัด

จากเดิมที่มนุษย์ซึ่งลงมาจากพรหมชั้นอาภัสสรานั้น มีผิวพรรณผ่องใส มีรัศมีกายสว่างไสว และมีแสงสว่างเรืองรองในตัว ไม่ต้องอาศัยความสว่างจากภายนอก มีกายเบาบางโปร่งใสไม่มีเพศ สามารถเหาะเหินเดินทางไปในอากาศได้ ไม่ต้องบริโภคอาหารหยาบเพราะมีปิตุเป็นรักษาหาร มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่มาช้านาน ด้วยความสะดวกสบายไม่มีความทุกข์ใดๆ เลย แต่ครั้นเมื่อมนุษย์ลี้มรสของจันดินซึ่งเป็นธาตุหยาบเข้าไป เพราะไม่สามารถข่มอำนาจแห่งความปรารถนาได้ ความเปลี่ยนแปลงจึงเริ่มปรากฏขึ้นทั้งต่อมนุษย์เอง และต่อสิ่งแวดล้อม

ความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏแก่มนุษย์ คือ มนุษย์มีผิวพรรณหยาบกร้านขึ้น ไม่ผ่องใสดังเดิม รัศมีและแสงสว่างที่เคยมีหายไป เพศหญิงเพศชายปรากฏขึ้น อวัยวะต่างๆ ภายในเกิดขึ้น (เป็นอวัยวะที่สืบเนื่องมาจากการบริโภคอาหารหยาบเข้าไป จึงต้องมีอวัยวะต่างๆ มารองรับ) จากที่เคยเหาะเหินไปในอากาศได้ก็ไม่สามารถทำได้อีก ต้องลงมาอยู่บนพื้นดินและเมื่อจะเดินทางไป ณ ที่แห่งใด ก็ต้องอาศัยการเดินทางด้วยเท้า

ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมหรือจักรวาลก็คือ ทันทีที่มนุษย์ไม่ดำเนินชีวิตดังที่เคยเป็น จึงส่งผลให้สิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป จากที่ไม่มีก็ปรากฏขึ้น จากที่มีก็หายไป หรือลดน้อยและเสื่อมลงทั้งปริมาณและคุณภาพ เริ่มตั้งแต่ปรากฏดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ขึ้นเพื่อให้แสงสว่าง จากนั้นดวงดาวทั้งหลายจึงเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง จากที่ไม่มีกลางวันกลางคืนก็ปรากฏมีกลางวันกลางคืน ฤดูกาลต่างๆ เกิดขึ้น มีลมพัด มีความร้อน ความเย็น จันดินที่เคยมีอย่างอุดมสมบูรณ์และมีรสโอชาค่อยๆ หมดไปกลายเป็นอาหารชนิดซึ่งมีรสโอชาด้อยกว่าและค่อยๆ หมดไปในที่สุดเช่นกัน

จะเห็นว่าโลกหรือจักรวาลนั้นไม่ได้เพิ่งเสื่อมในช่วงหลังนี้ แต่โลกเสื่อมมาตั้งแต่เริ่ม เรียกว่าเสื่อมตั้งแต่มีมนุษย์เลยทีเดียว พอมนุษย์เกิดโลกก็เริ่มเสื่อมเลยทีเดียว แต่เป็นเพราะความเสื่อมยังไม่ปรากฏชัดเจนเราจึงมองไม่ออกว่าเป็นความเสื่อม อาจจะมีมองว่าเป็นเพียงความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงของการดำเนินไปสู่จุดสมดุล แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะถ้าหากว่าเราเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่เคยมีมาแต่เดิม ทั้งตัวมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเราก็จะเห็นอย่างชัดเจนว่า มนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่มีมาแต่เดิมนั้น มีลักษณะหรือคุณภาพที่ดีกว่าสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า โลกเราเสื่อมตั้งแต่เริ่มเลยทีเดียว

5.2 ลำดับเหตุการณ์ของความเสื่อม

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการเห็นความเสื่อมที่เกิดขึ้นโดยลำดับ จึงขอนำลำดับเหตุการณ์ของความเสื่อมที่เกิดขึ้นมากล่าวถึงในที่นี้ ซึ่งแม้ว่าจะได้เคยกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ไปบ้างแล้ว ในบทที่ 4 แต่การกล่าวถึงในบทที่ 4 นั้นเป็นลักษณะของลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในโลก และจักรวาลตลอดจนสังคมมนุษย์ ทำให้เรามองไม่เห็นลักษณะของความเสื่อมที่ปรากฏขึ้น ทั้งที่ความเสื่อมนั้นได้เกิดขึ้นควบคู่มาด้วยความเปลี่ยนแปลงนั่นเอง โดยจะได้ลำดับเหตุการณ์ของความเสื่อมที่เกิดขึ้นในที่นี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

หลังจากที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้นของบทเรียนนี้ว่า ความเสื่อมได้ปรากฏขึ้นตั้งแต่เริ่มเลยทีเดียว โดยเริ่มปรากฏเมื่อมนุษย์เริ่มไปมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และความเสื่อมนั้นเกิดขึ้นทั้งแก่สิ่งแวดล้อมและตัวมนุษย์เองดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ต่อจากนั้นความเสื่อมก็ปรากฏขึ้นเรื่อยมาดังนี้

หลังจากที่มนุษย์มีผิวพรรณต่างไปจากเดิม เพราะเหตุที่บริโภคจวนดินเข้าไป โดยที่บางพวกมีผิวพรรณดี บางพวกมีผิวพรรณหยาบกร้าน ความที่มนุษย์มีผิวพรรณต่างกันนี้เอง ทำให้มนุษย์เกิดมานะถือตัว จึงดูถูกดูหมิ่นผู้อื่นในเรื่องผิวพรรณ ต่างก็ว่าตนมีผิวพรรณดีกว่าผู้อื่น ผู้อื่นมีผิวพรรณเลวกว่าตน เพราะความมานะถือตัวจนกระทั่งดูถูกผู้อื่นนี้เอง จวนดินซึ่งเป็นอาหารชนิดแรกที่มนุษย์บริโภคจึงหายไป

เมื่อจวนดินได้อันตรธานหายไป ก็ได้ปรากฏอาหารชนิดอื่นขึ้นมาแทน คือ กระบิดิน (สะเก็ดดิน) และเครือดิน ตามลำดับ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีรสโอชา แต่น้อยกว่าจวนดิน อีกทั้งมีลักษณะของความเป็นธาตุหยาบมากขึ้น ดังนั้น เมื่อมนุษย์บริโภคเข้าไปผิวพรรณจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามลำดับ ยิ่งบริโภคมากเท่าไรก็ยิ่งเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นผิวพรรณของมนุษย์จึงหยาบกร้านมากขึ้น เกิดความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีผิวพรรณดีกับผิวพรรณเลวมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้เกิดมีมานะถือตัวและการดูถูกดูแคลนมากขึ้นตามไปด้วย เพราะการดูถูกกันนั่นเอง ทั้งกระบิดิน และเครือดินก็ได้อันตรธานหายไป

เมื่อกระบิดินและเครือดินหายไปตามลำดับแล้ว ได้ปรากฏข้าวสาลีขึ้น แต่เดิมข้าวสาลีนี้นมีลำต้นสูงใหญ่ มีเมล็ดใหญ่ ไม่มีเปลือก มีคุณค่าทางอาหาร รสอร่อย ขึ้นได้ทั่วไป และเมื่อเก็บเกี่ยวไปแล้วก็สามารถงอกออกมาดังเดิมไม่มีวันหมดสิ้น แต่ครั้งต่อมามนุษย์เกิดความเกียจคร้านขึ้นไม่อยากจะออกมาเก็บเกี่ยวบ่อยๆ เมื่อออกมาจึงนำไปครั้งละมากๆ ข้าวสาลีจึงเปลี่ยนไปจากเดิม เริ่มมีรำข้าว มีเปลือก ปรากฏขึ้น เมื่อเก็บไปแล้วก็ไม่งอกขึ้นมาดังเดิม ค่อยๆ ลดจำนวนหายไป จากที่มีขึ้นทั่วไป ก็ปรากฏเพียงเป็นหย่อมๆ เมล็ดและต้นข้าวสาลีนี้นมีขนาดเล็กลง คุณค่าทางอาหารและรสได้เสื่อมลงตามลำดับ

เมื่อข้าวสาลีไม่ได้หาได้ง่ายดังเดิม มนุษย์จึงได้จับจองกำหนดเขตของตนขึ้น แต่มีมนุษย์บางกลุ่มบางคนเกิดความโลภ ไม่นำข้าวสาลีของตนมาบริโภค แต่กลับไปลักขโมยข้าวสาลีของผู้อื่น ครั้นเจ้าของจับได้ก็กล่าวตักเตือน แต่ครั้งปล่อยไปแล้วก็ยังลักขโมยอีก เมื่อจับได้ก็กล่าวเท็จปฏิเสธ จึงทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท ต่ำว่า และทำร้ายร่างกายกันด้วยมือ ก้อนดิน และท่อนไม้ นับแต่นั้นมามนุษย์ก็เริ่มใช้

ความรุนแรงต่อกันเรื่อยมา ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

5.3 ความเสื่อมเริ่มจากผู้ปกครอง

หลังจากเมื่อเกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นในหมู่ชนมนุษย์จึงปรึกษากันให้มีการเลือกตั้งผู้ปกครองขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ว่ากล่าว ตีเตือนและลงโทษผู้กระทำความผิดขึ้นเป็นกษัตริย์ นับแต่นั้นเหล่ามนุษย์ก็ได้มีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองสืบมา กษัตริย์บางพระองค์เป็นผู้มีบุญมากมีอำนาจมาก ทรงเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ พระองค์ทรงเป็นพระราชบิดาโดยธรรม มีอำนาจเหนือทวีปทั้ง 4 สมบูรณ์ด้วยแก้ว 7 ประการ คือ จักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว แก้วมณี นางแก้ว คฤหบดีแก้ว ปริณายกแก้ว ทรงปราบปรามข้าศึกให้อยู่ในพระราชอำนาจโดยธรรม

ในสมัยพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง พระนามว่า ทัพพเนมิ¹ เมื่อทรงครองราชย์สมบัติจนเห็นว่า จักรแก้วถอยเคลื่อนออกจากที่ จึงสละราชสมบัติให้พระราชโอรส เสด็จออกผนวชเป็นบรรพชิต เมื่อผนวชได้ 7 วัน จักรแก้วก็อันตรธานหายไป จึงตรัสให้คำแนะนำแก่พระราชโอรสองค์ใหญ่ให้ประพฤติจักกวัตติวัตร (ข้อพึงปฏิบัติของพระเจ้าจักรพรรดิ) เพื่อที่จะให้จักรแก้วมาปรากฏ ว่า

1. ให้ปกครองบ้านเมืองโดยธรรม ค้ำครองป้องกันชนทุกหมู่เหล่า และสัตว์ทั้งหลาย อย่าให้สิ่งที่ไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในแว่นแคว้น
2. ให้ทรัพย์แก่ผู้ไม่มีทรัพย์
3. เข้าไปสอบถามสมณพราหมณ์ ที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม ถึงสิ่งที่เป็นกุศล อกุศล กรรมที่มีโทษ และไม่มีโทษ กรรมที่ควรเสพและไม่ควรเสพ กรรมที่ทำอันเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อสุข และกรรมที่ทำอันเป็นไปเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เป็นทุกข์ แล้วประพฤติแต่กรรมที่เป็นกุศล เว้นกรรมที่เป็นอกุศล

พระราชโอรสฟังคำของพระบิดาแล้ว ปฏิบัติตามคำของพระบิดา ดังนั้นจักรแก้วจึงปรากฏขึ้น พระองค์ทรงประทับเหนือจักรแก้ว เสด็จไปยังทิศต่างๆ พระราชาในทิศนั้นๆ ต่างก็เชื่อเชิญพระองค์และยอมอยู่ใต้พระราชอำนาจ พระองค์ ได้ตรัสให้โอวาทว่า

“พวกท่านไม่พึงฆ่าสัตว์
ไม่พึงถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้
ไม่พึงประพฤติดิฉินในกามทั้งหลาย
ไม่พึงกล่าวเท็จ
ไม่พึงดื่มน้ำเมา”

¹ จักกวัตติสูตร, ทีมนิกาย ปาฎิกวรรค, เล่มที่ 15 ข้อ 33-50 หน้า 99-123.

แล้วทรงให้พระราชานี้ในแคว้นนั้นๆ ปกครองแคว้นของตนดังเดิม แล้วก็ทรงเสด็จไปปราบปราม และให้โอวาทพระราชานี้ในทิวทัศน์อื่นๆ ในทำนองเดียวกันนี้ จนครบทั่วทั้งพระราชอาณาเขต จากโอวาทที่ให้แก่พระราชานี้ในแคว้นต่างๆ จะเห็นว่ก็คือ ศิล 5 ในปัจจุบันนี้นั่นเอง ดังนั้นศิลป 5 ไม่ใช่ของใหม่เลย เป็นของที่มีคู่โลก มีมาก่อนพระพุทธศาสนา ไม่ใช่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเลย แต่เป็นธรรมเนียมของพระเจ้าจักรพรรดิ เมื่อพระเจ้าจักรพรรดิบังเกิดขึ้นในโลก จะเป็นพระองค์ใดก็ตาม พระองค์จะตรัสโอวาทสั่งสอนให้มนุษย์รักษาศิล 5 และเมื่อมนุษย์ในยุคสมัยใดรักษาศิล 5 ยุคสมัยนั้นก็จะมีแต่ความสงบสุข ไม่มีการเบียดเบียนกันและกันเกิดขึ้นเลย

พระเจ้าจักรพรรดิพระองค์ต่าง ๆ ที่สืบทอดราชสมบัติ ทรงกระทำเช่นนี้ทุกพระองค์เรื่อยมา จนกระทั่งพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์ที่ 7 เมื่อทรงเห็นว่า จักรแก้วเคลื่อนจากที่จึงเสด็จออกผนวชเป็นบรรพชิต และได้ทรงตรัสให้พระราชโอรสองค์ใหญ่ประพาศจักกวัตติวัตร ครั้นเมื่อผนวชได้ 7 วัน จักรแก้วก็อันตรธานหายไป เมื่อพระราชโอรสซึ่งได้ราชสมบัติต่อมานั้นทราบ แม้ว่าจะทรงเสียพระทัย แต่ก็ไม่ได้เสด็จเข้าเฝ้าฤๅษีผู้เป็นพระราชบิดา เพื่อทูลถามถึงจักกวัตติวัตร แต่ทรงปกครองแคว้นตามมติของพระองค์

5.4 ความเสื่อมปรากฏในสังคมมนุษย์

เมื่อพระองค์ปกครองประชาราษฎร์ตามมติของพระองค์ความเจริญจึงไม่ปรากฏเหมือนครั้งพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์ก่อนๆ เหล่าเสนาอำมาตย์ จึงกราบทูลถึงเหตุที่เกิดขึ้น และแนะนำให้พระองค์ตรัสถามจักกวัตติวัตร จากท่านต่างๆ ที่ทรงจำจักกวัตติวัตรได้ พระองค์สดับแล้วจึงให้ประชุมท่านที่ทรงจำได้ทั้งหลายเหล่านั้นแล้วตรัสถามถึงจักกวัตติวัตร

เมื่อทรงทราบจักกวัตติวัตรแล้ว ไม่ทรงนำมาใช้ปฏิบัติทุกข้อ ทรงนำมาเพียงบางประการเท่านั้น โดยทรงจัดให้มีการรักษาป้องกันอันชอบธรรม แต่ไม่ได้พระราชทานทรัพย์ให้แก่ผู้ที่ไม่มียศ เมื่อไม่มีการพระราชทานทรัพย์แก่ผู้ที่ไม่มียศ จึงเกิดความขัดสนขึ้นอย่างแพร่หลาย ครั้นความขัดสนเกิดขึ้นเช่นนั้น จึงมีการขโมยทรัพย์สินกันขึ้น เมื่อผู้ที่เป็นขโมยถูกจับได้และถามก็ตอบว่าทำอย่างนั้นเพราะไม่มีสิ่งใดเลี้ยงชีพ เมื่อพระราชสดับดังนั้น จึงทรงพระราชทานทรัพย์ให้แก่ผู้เป็นขโมยนั้น เพื่อนำไปเลี้ยงชีวิตและประกอบภาระงาน

เมื่อชนทั้งหลายทราบว่า ผู้เป็นขโมยได้รับพระราชทานทรัพย์ จึงพากันขโมยทรัพย์ของผู้อื่นอย่างแพร่หลายด้วยปรารถนาจะได้รับพระราชทานทรัพย์ พระราชาทรงพิจารณาว่าหากจะพระราชทานทรัพย์แก่ผู้ขโมยต่อไป จะทำให้การลักขโมยแพร่ระบาดยิ่งขึ้น จึงรับสั่งให้ลงโทษผู้ที่เป็นขโมยเหล่านั้นด้วยการโกนศีรษะ มัดพาไปตามท้องถนน แล้วตัดศีรษะเสียประจาน

เมื่อพวกโจรทราบว่า พระราชาลงโทษผู้ที่เป็นขโมยด้วยการประหารชีวิต จึงจัดทำอาวุธ ของมีคมต่างๆ ขึ้น ทำการปล้นทรัพย์สินของผู้อื่น แล้วได้ฆ่าผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ด้วยการตัดศีรษะบ้าง การฆ่ากันจึง

ปรากฏขึ้นอย่างแพร่หลาย

และเมื่อมีการลงโทษประหารชีวิตผู้ที่เป็นขโมย ครั้นเมื่อถูกจับได้และสอบถาม ผู้ที่เป็นขโมยก็จะกล่าวเท็จปฏิเสธว่าตนไม่ได้ขโมย การกล่าวคำเท็จจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายตามมา โดยที่เหตุเกิดขึ้นของสิ่งเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการขโมยทรัพย์ การฆ่าผู้อื่น การกล่าวเท็จ ล้วนมาจากการที่พระราชามีได้ประพฤติดังกล่าวผิดอย่างถูกต้อง เพราะไม่ได้ทรงพระราชทานทรัพย์แก่ผู้ไม่มีทรัพย์มาแต่ต้น

เมื่อมนุษย์ต่างพากันทำปณาดิบาต และกล่าวมุสาวาทกันเป็นอันมาก จึงทำให้อายุและผิวพรรณเสื่อมลง เมื่ออายุและผิวพรรณของมนุษย์ยุคนี้เสื่อมลง บุตรของพวกเขาก็มีอายุเสื่อมลงไปด้วย โดยบุตรของมนุษย์ที่มีอายุ 80,000 ปี ก็จะมีอายุเหลือ 40,000 ปี เมื่อมนุษย์อายุ 40,000 ปี เมื่อลักขโมยทรัพย์ผู้อื่นถูกจับได้ก็จะกล่าวเท็จต่างๆ ที่รู้จึงทำให้ผิวพรรณ และอายุเสื่อมลงไปอีก ส่งผลให้บุตรของมนุษย์ที่มีอายุ 40,000 ปี มีอายุเหลือ 20,000 ปี

เมื่ออายุของมนุษย์มีอายุ 20,000 ปี คนทั้งหลายพากันกล่าวคำส่อเสียด โดยเมื่อขโมยทรัพย์ผู้อื่นแล้วถูกจับได้ ก็จะกล่าวชดทอว่าผู้นั้นขโมยของผู้นี้ เพราะเหตุแห่งการผิคิดนี้เอง ผิวพรรณและอายุของมนุษย์จึงเสื่อมลงไปอีก โดยบุตรของมนุษย์ที่มีอายุ 20,000 ปี จะมีอายุเหลือ 10,000 ปี เมื่อมนุษย์อายุ 10,000 ปี ผิวพรรณจะเสื่อมลงมามาก โดยมีทั้งผู้ที่ผิวพรรณดี และผู้ที่ผิวพรรณไม่ดี พวกที่มีผิวพรรณไม่ดีจึงเพ่งเล็งพวกที่มีผิวพรรณดี และได้ประพฤติล่วงเกินภรรยาของผู้อื่น

เพราะเหตุที่มนุษย์กระทำความหยาบช้าขึ้นทุกที อายุและวรรณะจึงเสื่อมลงตามลำดับ ทำให้บุตรของมนุษย์ที่มีอายุ 10,000 ปี อายุลดลงเหลือ 5,000 ปี ครั้นเมื่อมนุษย์มีอายุเหลือ 5,000 ปี ธรรม 2 ประการก็แพร่หลาย คือ ผรุสวาจา และลัษณฺ์ปฺลาปะ (คำหยาบและคำเพ้อเจ้อ) ดังนั้นอายุและผิวพรรณจึงเสื่อมลงไปอีก บุตรของมนุษย์ที่มีอายุ 5,000 ปี จึงเหลือ 2,500 ปีบ้าง 2,000 ปีบ้าง

ครั้นเมื่อมนุษย์มีอายุ 2,000 ปี อภิขเฌาและพยาบาท คือ ความคิดเพ่งเล็งในทรัพย์ของผู้อื่น และความคิดเบียดเบียนก็แพร่หลายขึ้น ด้วยเหตุนี้อายุและวรรณะก็เสื่อมลงไปอีกโดยบุตรของมนุษย์ที่มีอายุ 2,000 ปี ก็ถอยลงเหลือ 1,000 ปี เมื่อมนุษย์มีอายุเหลือ 1,000 ปี มีฉาติฏฐิ คือ ความเห็นผิดได้แพร่หลายขึ้น อายุและวรรณะจึงเสื่อมลง โดยบุตรของมนุษย์ที่มีอายุ 1,000 ปี จะมีอายุเหลือ 500 ปี

เมื่ออายุมนุษย์ลดลงมาถึง 500 ปี ได้ปรากฏธรรม 3 ประการแพร่หลายในหมู่มนุษย์ คือ มีความกำหนดในฐานะอันไม่ชอบธรรม (อธรรมราคะ) มีความโลภไม่มีที่สิ้นสุด (วิสมโลภะ) และ กำหนดด้วยอำนาจความพอใจผิดธรรมดา (มิจฉาธรรม) เพราะธรรมทั้ง 3 นี้แพร่หลาย บุตรของมนุษย์ที่มีอายุ 500 ปี จึงมีอายุเหลือ 250 ปีบ้าง 200 ปีบ้าง

เมื่อมนุษย์มีอายุเหลือ 250 ปี เหล่ามนุษย์จะพากันไม่ปฏิบัติชอบในมารดา ในบิดา ในสมณะพราหมณ์ และไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล

5.5 ความสัมพันธ์วิภัติ

เพราะเหตุที่มนุษย์พากันประพฤตินิสัยที่เป็นอกุศล ละสิ่งที่เป็นกุศล อายุและผิวพรรณของมนุษย์ จึงเสื่อมลงไปตามลำดับ จนกระทั่งเมื่อมนุษย์มีอายุเหลือเพียง 10 ปี เมื่อมาถึงยุคนี้ มนุษย์เพศหญิงจะมี สามีตั้งแต่อายุเพียง 5 ปี อาหารต่างๆ ที่ประณีตที่เคยมี คือ เนยใส เนยข้น น้ำผึ้ง น้ำอ้อย และเกลือ จะ อันตรธานหายไปจนหมดสิ้น อาหารที่ดีที่สุดในยุคนั้น คือ หญ้ากับแค้น ซึ่งเปรียบได้กับ ข้าวสาลี ข้าวสุก และเนื้อที่ถือว่าเป็นอาหารอย่างดีที่สุดในยุคปัจจุบัน

ในยุคนี้ กุศลกรรมบถ 10 จะไม่มีเหลือเลย แต่โลกจะมีแต่อกุศลกรรมบถ 10 มนุษย์ทั้งหลายต่าง ไม่ปฏิบัติชอบในมารดา ในบิดา ในสมณะพราหมณ์ และไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล แต่ทั้งที่เป็นเช่นนั้น มนุษย์ที่ประพฤตินั้นกลับได้รับการบูชาสรรเสริญ ทั้งนี้เป็นเพราะมนุษย์ไม่รู้ว่าสิ่งใดเป็นกุศล สิ่งใด เป็นอกุศล ยิ่งไปกว่านั้นมนุษย์ในยุคนี้จะเสพอัลตรธรรม สมสู่กันไม่เลือกหน้า ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ พี่ น้อง ญาติ มิตร ศิษย์ อาจารย์ ต่างสมสู่กันเช่นกับอาการของสัตว์ทั้งหลาย

นอกจากจะสมสู่กันไม่เลือกหน้าแล้ว มนุษย์ในยุคนี้ยังเกิดความอาฆาต พยาบาท คิดร้ายต่อกัน อย่างแรงกล้า ประดุจพราณเห็นเนื้อ ด้วยความอาฆาตพยาบาทอย่างแรงกล้านี้เอง มนุษย์จึงต่างประหัด ประหารกัน โดยที่ไม่เลือกกว่าผู้หนึ่งจะเป็น บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา พี่ หรือน้อง ต่างก็คว่ำอาวุธ ของ มีคมต่างๆ ฆ่ากันดุจเห็นกันและกันเป็นเช่นเนื้อ

ช่วงของการแค้นฆ่ากันนี้เรียกว่า สัตถันตรกัป จะกินเวลา 7 วัน ระหว่าง 7 วันที่มีมนุษย์ฆ่ากันนี้ จะมีมนุษย์กลุ่มหนึ่งคิดว่า เราอย่าฆ่าใคร และใครอย่าฆ่าเรา แล้วชวนกันหลบเข้าไปอยู่ตามป่า ชอกเขา หรือระหว่างเกาะ ดำรงชีพโดยมีรากไม้และผลไม้ในป่าเป็นอาหาร จนกระทั่งครบ 7 วัน จึงออกมาจากที่ซ่อน เมื่อพบกันต่างก็สวมกอดกันและกัน แล้วก็คิดขึ้นว่า การที่ความเลื่อมทั้งหลายเกิดขึ้นนี้ เป็นเพราะ สมทานธรรมที่เป็นอกุศล จึงชวนกันทำสิ่งที่เป็นกุศล จดเว้นปาณาติบาต

เมื่อมนุษย์เหล่านั้นต่างก็ประพฤติกุศลอันเป็นกุศล อายุและผิวพรรณจึงเจริญขึ้น บุตรของ มนุษย์เหล่านั้นจึงมีอายุมากขึ้น เป็น 20 ปี และเมื่อมนุษย์ในยุคถัดๆ มา ประพฤติกุศลธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป อายุ และ ผิวพรรณของเขาก็เจริญขึ้นไปอีก บุตรของเขาก็อายุมากขึ้นเป็นลำดับ

5.6 สาเหตุแห่งความเลื่อมของมนุษย์

จากความเลื่อมที่เกิดขึ้นโดยลำดับนี้ จะเห็นได้ว่า ล้วนมีสาเหตุมาจากมนุษย์ คือ เกิดจากการกระทำ ของมนุษย์ทั้งสิ้น และผู้ที่รับผลของการกระทำมากที่สุดก็คือมนุษย์เช่นกันที่เป็นทั้งนี้เพราะมนุษย์ต่างก็มีกิเลส ด้วยกันทั้งสิ้น ต่างแต่ว่ามีมากหรือน้อย ทั้งนี้ก็อยู่ที่ว่าใครจะรู้หรือไม่รู้ และเมื่อรู้แล้วคิดที่จะขจัดมันออกไป หรือเปล่า ถ้าไม่ขจัดมันออกไปตัวเราก็เหมือนหุ่นที่ถูกเชิดตลอดเวลา ซึ่งถ้ากิเลสมีมาก เราก็ไม่สามารถจะ ควบคุมตัวเองได้เลย จะทำอะไรก็ถูกกิเลสชักนำบังคับให้ทำ ด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง

และเนื่องจากมนุษย์ถูกกิเลสควบคุมนี้เอง จึงทำในสิ่งที่ เป็นอกุศล เมื่อทำในสิ่งที่ เป็นอกุศล ความเลื่อมจึงเกิดขึ้น และขยายผลตามลำดับ ซึ่งจากลำดับเหตุการณ์ของความเลื่อมที่เกิดขึ้นดังปรากฏใน จักกวัตติสูตรที่นำเสนอไปนั้น เราสามารถเห็นลำดับของอกุศลธรรมที่มนุษย์ได้กระทำ จนเป็นเหตุให้โลก และตัวมนุษย์เองเลื่อมลงตามลำดับดังนี้

หลังจากที่พระราชามิได้ประพติดักกวัตติวัตร ดังที่พระเจ้าจักรพรรดิพระองค์ก่อนๆ เคยกระทำ มา อกุศลธรรมที่มนุษย์กระทำเป็นสิ่งแรกคือ การลักขโมยถือเอาสิ่งของที่ได้ให้ (อทินนาทาน) อกุศลธรรมต่อมาคือ การฆ่าชีวิตผู้อื่น (ปาณาติบาต) การกล่าวคำเท็จ (มุสาวาท) กล่าวคำส่อเสียด (ปิสฺสุณาวาจา) การประพติดิตในกาม (กาเมสุมิฉฉาจาร) การกล่าวคำหยาบคาย (ผรุสฺสวาจา) และคำเพ้อเจ้อ (ลัมผัปปลาปะ) เกิดความคิดอกิขฌาและมีความพยาบาท จนในที่สุดมีความคิดเป็นมิฉฉาทิฏฐิ

นอกจากจะประพติดสิ่งที่ เป็นอกุศลธรรมทั้ง 10 ประการแล้ว สิ่งที่มนุษย์กระทำต่อไปก็คือ มีความกำหนดในราคะอันไม่ชอบธรรม (อธรรมราคะ) ความโลภไม่เลือก (วิสมโลภะ) ความกำหนดด้วยอำนาจความพอใจผิดธรรมดา (มิฉฉาธรรม) เมื่อธรรม 3 ประการนี้แพร่หลาย มนุษย์จึงพากัน ไม่ปฏิบัติชอบในมารดา บิดา สมณะ พรหมณ์ ไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล

จนกระทั่งในช่วงที่มนุษย์มีอายุขัย 10 ปี มนุษย์จะไม่มีจิตคิดเครพยำเกรงในบิดา มารดา ผู้เป็นญาติ ตลอดจนครูอาจารย์ ต่างสมสู่ปะปนกันดูอาการของสัตว์ดิรัจฉาน และทำยที่สุดต่างก็ อาฆาตพยาบาทลงมือเช่นฆ่ากันไม่เลือกกว่าเป็นผู้ใด

จากสิ่งที่ยมนุษย์ได้กระทำ จนเป็นสาเหตุให้โลกและสังคมมนุษย์เลื่อมลงตามลำดับนั้น เป็นเพราะมนุษย์ประพติดในสิ่งที่พระพุทธรศาสนาเรียกว่า อกุศลกรรมบถ ซึ่งมีอยู่ 10 ประการ โดยที่อกุศลกรรมนี้เป็นทางแห่งความชั่ว เป็นทางที่นำไปสู่ความเลื่อม ความทุกข์ และทุกขคติ ซึ่งอกุศลกรรมบถ 10 นี้ จัดการกระทำออกเป็น 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ

อกุศลกรรมที่กระทำทางกาย เรียกว่า กายกรรม มี 3 ประการ ประกอบด้วย

1. ปาณาติบาต การทำให้ชีวิตสิ้นไป ทั้งมนุษย์ สัตว์ และรวมทั้งตัวเราเอง
2. อทินนาทาน การถือเอาสิ่งของที่ได้ให้โดยอาการของขโมยลักทรัพย์
3. กาเมสุมิฉฉาจาร การประพติดิตในกาม (นอกใจคู่ครองของตน ล่วงละเมิดในบุตรภรรยาสามีของผู้อื่น)

อกุศลกรรมที่กระทำทางวาจา เรียกว่า วาจากรรม มี 4 ประการ ประกอบด้วย

1. มุสาวาท การพูดเท็จ
2. ปิสฺสุณาวาจา การกล่าววาจาส่อเสียด
3. ผรุสฺสวาจา การกล่าววาจาหยาบคาย
4. ลัมผัปปลาปะ การกล่าววาจาเพ้อเจ้อ

อกุศลกรรมที่กระทำทางใจ เรียกว่า มโนกรรม มี 3 ประการ ประกอบด้วย

1. อภิชฌา ความคิดเพ่งเล็งอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น
2. พยาบาท ความคิดที่จะทำร้ายผู้อื่น
3. มิจฉาทิฐิ ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

ซึ่งการเป็นผู้มีมิจฉาทิฐิ หรือ มีความเห็นผิดไปจากทำนองคลองธรรมนั้น มีอยู่ด้วยกัน 10 ประการ โดยผู้ที่เป็นมิจฉาทิฐิจะมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้ คือ

1. ทานที่ให้ไม่มีผล
2. ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล
3. การเซ่นสรวงไม่มีผล
4. ผลของกรรมดีและกรรมชั่วไม่มี
5. โลกนี้ไม่มี
6. โลกหน้าไม่มี
7. มารดาไม่มี
8. บิดาไม่มี
9. สัตว์ที่เกิดแบบโอปปาติกะไม่มี
10. ในโลกนี้ไม่มีสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ จนรู้แจ้งด้วยความรู้ยิ่งเองแล้วประกาศ โลกนี้โลกหน้า

และเพราะมนุษย์ได้มีมิจฉาทิฐิ ซึ่งถือว่าเป็นประตูปิดกั้นกุศลธรรมทั้งปวงนี้เอง จึงทำให้มนุษย์ กระทำในสิ่งที่เลวร้ายลงไปยังขึ้น ได้แก่ มีความกำหนัดในฐานะอันไม่ชอบธรรม ความโลภไม่เลือก ความ กำหนดด้วยอำนาจความพอใจผิดธรรมดา การไม่ปฏิบัติชอบในมารดา บิดา ในสมณพราหมณ์ การไม่ อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล ตลอดจนการไม่มีจิตคิดยำเกรงในบุคคลผู้เป็นบุพพการีและท่านผู้มีพระคุณทั้ง หลาย จนกระทั่งเกิดการสมสู่กันไม่เลือกกว่าเป็นใคร และเช่นฆ่ากันไม่เลือกหน้า ดังที่กล่าวมาแล้ว

ทั้งนี้เป็นเพราะว่า มิจฉาทิฐิ ซึ่งมี 10 ประการดังกล่าวมานั้น ย่อมทำให้มนุษย์ไม่รู้ ไม่เข้าใจ ตลอด จนไม่เชื่อ เรื่องการทำความดี การแบ่งปันช่วยเหลือกัน การให้ผลของบุญและบาป โลกนี้โลกหน้า ชีวิต หลังความตาย ผู้มีพระคุณ ผู้มีความบริสุทธิ์ ฯลฯ เมื่อไม่เชื่อในสิ่งเหล่านี้ จึงไม่กลัวผลที่จะได้รับตามมา จึงทำอะไรด้วยอำนาจของกิเลส คือ ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง โดยที่ไม่มีการ ไตร่ตรองพิจารณาให้ถี่ถ้วน ทั้งนี้เป็นเพราะปัญญาได้ถูกความเป็นมิจฉาทิฐิบดบังจนหมดสิ้นแล้ว การ กระทำต่างๆ จึงทำด้วยอำนาจของตัณหา ของความอยาก เมื่อเป็นดังนี้มนุษย์และสรรพสิ่งจึงเสื่อมลง ในที่สุด

ตารางแสดงของความเลื่อมของมนุษย์

อายุโดยเฉลี่ย (ปี)	สาเหตุ
80,000 เหลือ 40,000 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท
40,000 เหลือ 20,000 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ)
20,000 เหลือ 10,000 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ) ปิสุณวาจา(ส่อเสียด)
10,000 เหลือ 5,000 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ) ปิสุณวาจา(ส่อเสียด) กาเมสุมิฉฉาจาร
5,000 เหลือ 2,500-2,000 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ) ปิสุณวาจา(ส่อเสียด) กาเมสุมิฉฉาจาร ผรุสวาจา(พูดหยาบคาบ) และ สัมผัสปปลาปะ(พูดเพ้อเจ้อ)
2,500-2,000 เหลือ 1,000 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ) ปิสุณวาจา(ส่อเสียด) กาเมสุมิฉฉาจาร ผรุสวาจา(พูดหยาบคาบ) สัมผัสปปลาปะ(พูดเพ้อเจ้อ) อภิชฌา และ พยาบาท
1,000-500 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ) ปิสุณวาจา(ส่อเสียด) กาเมสุมิฉฉาจาร ผรุสวาจา(พูดหยาบคาบ) สัมผัสปปลาปะ(พูดเพ้อเจ้อ) อภิชฌา พยาบาท และ มิจฉาทิฏฐิ
500 เหลือ 250-200 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ) ปิสุณวาจา(ส่อเสียด) กาเมสุมิฉฉาจาร ผรุสวาจา(พูดหยาบคาบ) สัมผัสปปลาปะ(พูดเพ้อเจ้อ) อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ อธรรมราคะ(ความกำหนดในฐานไม่ชอบธรรม) วิสมโลภ(ความโลภไม่เลือก) มิจฉาธรรม(กำหนดด้วยอำนาจความพอใจผิด)
250-200 เหลือ 100 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ) ปิสุณวาจา(ส่อเสียด) กาเมสุมิฉฉาจาร ผรุสวาจา(พูดหยาบคาบ) สัมผัสปปลาปะ(พูดเพ้อเจ้อ) อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ อธรรมราคะ(ความกำหนดในฐานไม่ชอบธรรม) วิสมโลภ(ความโลภไม่เลือก) มิจฉาธรรม (กำหนดด้วยอำนาจความพอใจผิด) ไม่ปฏิบัติชอบในมารดา บิดา สมณะ พรหมณ์ ไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล
100 ปี -10 ปี	อทินนาทาน ปาณาติบาต มุสาวาท(อย่างจงใจ) ปิสุณวาจา(ส่อเสียด) กาเมสุมิฉฉาจาร ผรุสวาจา(พูดหยาบคาบ) สัมผัสปปลาปะ(พูดเพ้อเจ้อ) อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ อธรรมราคะ(ความกำหนดในฐานไม่ชอบธรรม) วิสมโลภ (ความโลภไม่เลือก) มิจฉาธรรม(กำหนดด้วยอำนาจความพอใจผิด) ไม่ปฏิบัติชอบในมารดา บิดา สมณะ พรหมณ์ ไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล กุศลกรรมบถ 10 หายไป อกุศลกรรมจักเจริญรุ่งเรือง
10 ปี- 7 วัน	มนุษย์จะสมสู่และฆ่ากันเองโดยไม่เลือกว่าใครเป็นใคร (ยุคมหิคัลญญิ)

5.7 วิธีปกป้องโลกและทำให้โลกเจริญขึ้น

ได้กล่าวไปแล้วว่า เมื่อถึงยุคที่มนุษย์มีอายุขัย 10 ปี จะเกิดช่วงเวลาที่เราเรียกว่า สัตถันตรกัป ขึ้น โดยจะมีระยะเวลาทั้งสิ้น 7 วัน ซึ่งใน 7 วันนี้ มนุษย์จะสำคัญกันและกันว่าเป็นเนื้อ¹ ต่างก็ถืออาวุธตาม บรรดามี ทั้งก้อนอิฐ ท่อนไม้ ของมีคม เข้าทำร้ายกันและกันอย่างกว้างขวาง เกิดการล้มตายของ ประชากรโลกทั่วทุกหัวระแหง มนุษยชาติล้มตายเป็นอันมาก แต่จะมีมนุษย์บางกลุ่มที่หลบซ่อนจากการฆ่า ครึ่งใหญ่นั้น เมื่อรอดชีวิตแล้ว ต่างก็ร้องไห้เห็นอกเห็นใจกัน และได้คิดว่าความเลื่อมความพินาศที่เกิดขึ้น เป็นเพราะต่างก็กระทำในสิ่งที่เป็นอกุศล จึงชวนกันกระทำในสิ่งที่เป็นกุศล

เมื่อมนุษย์ต่างก็กระทำในสิ่งที่เป็นกุศล ความเจริญก็เกิดขึ้น อายุขัยมนุษย์ยาวขึ้น มนุษย์ยุคถัด จากนั้นบำเพ็ญกุศลธรรมมากขึ้นไปอายุขัยก็มากขึ้นตามลำดับ สิ่งแวดล้อมดีขึ้น โลกเจริญขึ้น จนกระทั่ง มนุษย์มีอายุยืนถึงสองไชยปี โดยที่กุศลธรรมที่มนุษย์พากันประพฤติปฏิบัตินี้ เรียกว่า กุศลกรรมบถ คือ ทางแห่งกุศลกรรม อันเป็นความดี และเป็นทางนำไปสู่สุคติ ซึ่งมีด้วยกัน 10 ประการ โดยจัดแบ่งการกระทำ ออกเป็น 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ดังนี้

การกระทำทางกาย เรียกว่า กายกรรม มี 3 ประการ ประกอบด้วย

1. เว้นจากการปลงชีวิต และเบียดเบียนทั้งมนุษย์และสัตว์
2. เว้นจากการถือเอาสิ่งของ โดยที่เขาไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย
3. เว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม ไม่ล่วงละเมิดประเวณีทางเพศ

การกระทำทางวาจา เรียกว่า วาจากรรม มี 3 ประการ ประกอบด้วย

1. เว้นจากการกล่าววาจาเท็จ
2. เว้นจากการกล่าววาจาส่อเสียด
3. เว้นจากการกล่าววาจาหยาบคาย
4. เว้นจากการกล่าววาจาเพ้อเจ้อ

การกระทำทางความคิด เรียกว่า มโนกรรม มี 3 ประการ ประกอบด้วย

1. อนริชฌา ไม่คิดเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น
2. อพยาบาท ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น
3. สัมมาทิฐิ มีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

สัมมาทิฐิคือความเห็นที่ตรงข้ามกับความเห็นที่เป็นมิจฉาทิฐินั่นเอง มีทั้งสิ้น 10 ประการ ได้แก่ มีความเข้าใจถูกในสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ทานที่ให้แล้วมีผล

¹ เป็นคำที่หมายถึงสัตว์จำพวกแก่ง กวาง ละอง ละมั่ง สมัน ทวายเป็นสัตว์ที่ได้รับความนิยมล่าเพื่อมาทำเป็นอาหาร.

2. ยัญที่บูชาแล้วมีผล
3. การเซ่นสรวงมีผล
4. ผลของกรรมดีกรรมชั่วมีผล
5. โลกนี้มี
6. โลกหน้ามี
7. มารดามี
8. บิดามี
9. สัตว์ที่เกิดแบบโอปปาติกะมี
10. ในโลกนี้มีสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ จนสามารถเห็นแจ้งด้วยความรู้ยิ่ง แล้วประกาศโลกนี้โลกหน้า

เพราะเหตุที่มนุษย์ประพฤติกกรรมอันเป็นกุศล จึงทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นตามลำดับ โลกเจริญและสงบสุขขึ้น มนุษย์มีอายุชัชยาวนานขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมนุษย์มีสัมมาทิฐิ ทำให้มนุษย์เข้าใจในความเป็นจริงของโลกและชีวิต จึงกระทำความกุศลกรรมยิ่งๆ ขึ้นไปตามลำดับ

5.8 ประโยชน์ของการเข้าใจเรื่องความเจริญและความเสื่อมของมนุษย์

เนื่องจากโลกได้หล่อหลอมให้มนุษย์คิดพัฒนาเทคโนโลยี ทำให้ความเจริญทางด้านวัตถุส่งผลต่อชีวิตมากขึ้น แต่ทางด้านจิตใจกลับเสื่อมลง ซึ่งจะเห็นได้จากการผิดศีลธรรมอย่างรุนแรงในสังคมแต่ก็กลับถูกมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา เช่น การชักชวนเพื่อนไปดื่มสุรารายอย่างเปิดเผย แต่การไปวัดต้องแอบไป ไม่กล้าชวนคนทำความดี ดังนั้นจากการได้ศึกษาเรื่องประโยชน์ของความเจริญและความเสื่อมของมนุษย์ย่อมสามารถช่วยให้เราเกิดสติปัญญาสอนตัวเองให้เลือกสร้างความเจริญในปัจจุบันให้ดีที่สุด กล่าวคือ

- 1) ทุกคนต้องรีบทำแต่กรรมดีตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เพราะการเกิดมามีโชคดีในชาตินี้ เนื่องจากกรรมในอดีตส่งผล ก็พึงคิดว่าผลของกรรมดีมีวันสิ้นสุด ดังนั้นเราจึงต้องเร่งสร้างกรรมดีให้เจริญมากที่สุด เพื่อติดเป็นนิสัยไปทุกภพทุกชาติและอีกประการเวลาในการสร้างความเจริญให้แก่ชีวิตของเรามีจำนวนจำกัด
- 2) ต้องไม่ก่อกรรมชั่วใหม่อย่างเด็ดขาด เพราะตระหนักถึงผลร้ายนานาชนิดที่จะติดตามมาทั้งแก่ตนเอง เพื่อนร่วมโลก และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ
- 3) ต้องไม่อยู่เฉยๆ โดยไม่สร้างกรรมดีอะไรเลย พึงระลึกเสมอว่าการอยู่เฉยๆ นอกจากไม่มีกำไรแล้ว ยังเป็นการเอาต้นทุนเก่ามาใช้ ซึ่งมีจะหมดหมดไปทุกวัน
- 4) ต้องใช้ร่างกายอันเป็นที่อาศัยของใจให้คุ้มค่ามากที่สุด ถึงแม้ร่างกายจะสมบูรณ์มาก หรือไม่ค่อยสมบูรณ์ ยังสามารถใช้สร้างกรรมดีได้อย่างมากมาย ต่างกับร่างกายของสัตว์ดิรัจฉาน แม้จะมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง แต่ก็ยากที่จะใช้สร้างกรรมดีให้กับตัวเองได้

จากการศึกษาเรื่องความเจริญและความเสื่อมอย่างถ่องแท้ แล้วตั้งใจทำความดีอย่างเต็มกำลัง เพื่อพัฒนาความเจริญทางกายกับทางใจ ให้ไปสู่เป้าหมายที่แท้จริงของมนุษย์คือ ทำพระนิพพานให้แจ้ง

มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความไม่รู้ มีวิชาครอบงำอยู่ตั้งแต่เกิด ทำให้ลืมเรื่องราวว่าก่อนจะเกิดเรามาจากไหน แล้วทำไมถึงมาเกิดอยู่ในโลกนี้ได้ และเมื่อตายจะไปอยู่ที่ไหน เรื่องเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ค้างอยู่ในใจของมนุษย์ทุกคน ทุกสมัย ตราบเท่าที่ยังไม่เจอผู้รู้ที่แท้จริงที่จักนำพาให้พ้นจากความทุกข์ในวัฏสงสาร แต่เมื่อได้เจอกัลยาณมิตรผู้ประเสริฐที่สุดในโลกคือพระพุทธเจ้า เมื่อนั้นก็จักสามารถรู้เป้าหมายชีวิตที่แท้จริง โดยผ่านคำสอนของพระองค์ และถึงแม้ว่าในยุคนี้เราจะเกิดมาไม่ทันพระองค์ แต่เราก็ได้เกิดมาทันเจอคำสอนของพระองค์ และได้เกิดมาในยุคที่พระพุทธศาสนายังคงอยู่ในโลก ซึ่งมีพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่ธรรมะให้โลกรู้ ถึงคุณลักษณะของกัลยาณมิตรผู้เป็นต้นแบบของความเจริญ มาเปรียบเทียบกับลักษณะของคนพาลที่เป็นทางมาแห่งความเสื่อม โดยได้เปรียบเทียบไว้หลายพระสูตรดังต่อไปนี้

ตารางเปรียบเทียบลักษณะของคนพาลและบัณฑิต

ลักษณะของพาล	ลักษณะของกัลยาณมิตร (บัณฑิต)
1) กายทุจริต ¹ 2) วาจาทุจริต 3) มโนทุจริต	1) กายสุจริต 2) วาจาสุจริต 3) มโนสุจริต
1) คิดชั่ว ² 2) พูดชั่ว 3) ทำชั่ว	1) คิดดี 2) พูดดี 3) ทำดี
1) ไม่เห็นความผิดของตนเองว่าเป็นความผิด ³ 2) รู้ว่าตนทำผิดแล้ว ก็ไม่ยอมขอโทษ 3) เมื่อผู้อื่นทำผิดแล้วขอโทษ ก็ไม่ยอมให้อภัย	1) เห็นความผิดของตนเองว่าเป็นความผิด 2) รู้ว่าตนทำความผิดแล้ว ก็ยอมขอโทษ 3) เมื่อผู้อื่นทำความผิดแล้วขอโทษ ก็ยอมให้อภัย

¹ ลักขณสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่มที่ 34 ข้อ 441 หน้า 5.

² จินตสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่มที่ 34 ข้อ 442 หน้า 7.

³ อัชฌยสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่มที่ 24 ข้อ 443 หน้า 9.

ลักษณะของพาล	ลักษณะของกัลยาณมิตร (บัณฑิต)
1) ตั้งปัญหาโดยไม่แยบคาย (ทำสิ่งที่ไม่เป็นปัญหาให้เป็นปัญหาเพราะคิดไม่ถุกวิธี) ¹ 2) แก้ปัญหาโดยไม่แยบคาย (กล่าวสิ่งที่เป็นปัญหาว่าเป็นปัญหา) 3) เมื่อคนอื่นแก้ปัญหาได้โดยแยบคาย ก็ไม่อนุโมทนาบุญ	1) ตั้งปัญหาโดยแยบคาย (ไม่ทำสิ่งที่เป็นปัญหาให้เป็นปัญหา เพราะคิดถุกวิธี) 2) แก้ปัญหาโดยแยบคาย (ไม่กล่าวสิ่งที่ไม่เป็นปัญหาว่าเป็นปัญหา) 3) เมื่อคนอื่นแก้ปัญหาได้โดยแยบคาย ก็อนุโมทนาบุญ
1) กายกรรมที่เป็นอกุศล ² 2) วาจากรรมที่เป็นอกุศล 3) มโนกรรมที่เป็นอกุศล	1) กายกรรมที่เป็นกุศล 2) วาจากรรมที่เป็นกุศล 3) มโนกรรมที่เป็นกุศล
1) กายกรรมที่เป็นโทษ ³ 2) วาจากรรมที่เป็นโทษ 3) มโนกรรมที่เป็นโทษ	1) กายกรรมที่ไม่เป็นโทษ 2) วาจากรรมที่ไม่เป็นโทษ 3) มโนกรรมที่ไม่เป็นโทษ
1) กายกรรมที่เป็นการเบียดเบียน ⁴ 2) วาจากรรมที่เป็นการเบียดเบียน 3) มโนกรรมที่เป็นการเบียดเบียน	1) กายกรรมที่ไม่เป็นการเบียดเบียน 2) วาจากรรมที่ไม่เป็นการเบียดเบียน 3) มโนกรรมที่ไม่เป็นการเบียดเบียน

จากตาราง เราพอจะสรุปได้ว่าผลของความเลื่อมและความเจริญ อยู่กับการกระทำของแต่ละบุคคลนั่นเอง และส่วนที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ กัลยาณมิตร ผู้รู้เป้าหมายชีวิตว่าเราเกิดมาเพื่อสร้างบารมีเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง ดังนั้นเราจึงควรทำความเพียรให้เกิดขึ้นดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้จำแนกลักษณะของความเพียรไว้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้⁵

- 1) เพียรระงับอกุศลธรรมอันเป็นบาปที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น
- 2) เพียรละอกุศลธรรมอันเป็นบาป ให้หมดไป
- 3) เพียรยังกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ให้เจริญยิ่งขึ้น
- 4) เพียรเจริญกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น ให้เกิดขึ้น

¹ อโยนิโสสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่มที่ 34 ข้อ 444 หน้า 11.

² อกุศลสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่มที่ 34 ข้อ 445 หน้า 15.

³ สวรรุชสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่มที่ 34 ข้อ 446 หน้า 15.

⁴ ลัทธิปัชชสูตร, อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่มที่ 34 ข้อ 446 หน้า 15.

⁵ มหาสติปัฏฐานสูตร, ทีฆนิกาย มหาวรรค, เล่มที่ 14 ข้อ 252 หน้า 299.

เนื่องจากเราจำเป็นจะต้องเกิดมาอีกหลายชาติเพื่อมาสร้างบารมีทั้ง 30 ทศให้เต็มเปี่ยม ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องศึกษาเรื่องโลกและชีวิตให้ลึกซึ้ง เนื่องจากระยะเวลาการตั้งขึ้นของโลก มีช่วงเวลายาวมาก แต่ช่วงเวลาที่มนุษย์สามารถลงมาสร้างบารมีมีเพียงแค่ 1 ใน 4 เท่านั้น ซึ่งเป็นเวลาที่จำกัด

สรุป

เป้าหมายของชีวิตมนุษย์คือการเกิดมาสร้างบารมี เพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง ซึ่งเป็นธรรมที่ประกอบแต่กรรมดี เป็นกุศลกรรมนำไปสู่ความเจริญของชีวิต แต่เมื่อใดที่มนุษย์หลงลืมเป้าหมายชีวิต การกระทำต่างๆ เบี่ยงเบนเป็นไปทางธรรมฝ่ายบาป เรียกว่า อกุศลกรรม เป็นการประกอบแต่กรรมชั่วนำไปสู่เส้นทางแห่งความเสื่อม เป็นเหตุให้ติดอยู่ในวัฏสงสารอันยาวนาน

จากการที่ได้ศึกษาความรู้ในพระพุทธศาสนา ทำให้เราทราบว่า ในช่วงที่ผ่านมาในอดีต ได้มีพระพุทธเจ้าทรงเสด็จเข้าพระนิพพานตั้งแต่พระองค์แรกและองค์ต่อมาจนมากกว่าเม็ดทรายในท้องมหาสมุทร และพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันของพวกเรา พระองค์ก็เสด็จปรินิพพานนานกว่า 2,500 ปีแล้ว

แต่ทั้งที่เป็นเช่นนี้ แล้วเหตุใดเราจึงยังตกค้างอยู่ในวัฏสงสาร ยังไม่ไปไหน พอสรุปได้ว่า เพราะลัทธิมานะ (ความเห็นถูก) ในใจเรายังไม่มั่นคงพอ และเมื่อมีเหตุหลายอย่างที่ทำให้เราลืม เช่น การเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย เมื่อเราเผลอไปทำบาป โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ร่างกายมนุษย์เสื่อมลง อายุก็ลดน้อยลง ผิวพรรณวรรณะก็เสื่อม

เมื่อตายแล้วก็ต้องไปชดใช้กรรมในอบาย เพื่อรับผลที่ตนเองทำมาอย่างยาวนาน และกว่าจะมาเกิดเป็นมนุษย์อีกครั้งก็เป็นการยากมากๆ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์แล้ว เศษกรรมที่เคยทำมาตามขัดขวางมิให้ทำความดีได้โดยง่าย บังคับให้ต้อง ยากจน โง่ เจ็บ และตายเร็วกว่าอายุขัยของมนุษย์ในยุคนั้นๆ ต่อเมื่อได้มีโอกาสเจอภิกษุสงฆ์ได้มาปลุกฝังลัทธิให้เข้าไปอยู่ในใจอย่างมั่นคงเมื่อมีเหตุการณ์เลวร้ายเกิดขึ้นก็ยังมสติดังมั่นในการทำความดีสืบต่อไปอย่างไม่หวั่นไหว

ดังนั้นเมื่อเราโชคดี ที่ได้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นจริงของชีวิต ตลอดจนมาพบภิกษุสงฆ์ ซึ่งทำให้เราทราบว่าโลกนี้ไม่มีอะไรใหม่ เราเกิดมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน จึงไม่มีอะไรที่น่ายินดี หรือเพลิดเพลินเลย ดังนั้นเราควรที่จะเร่งรีบสั่งสมบุญกุศล สร้างบุญบารมีให้มากๆ เพื่อที่จะไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารที่เราไม่สามารถจะมั่นใจได้ว่าเราจะโชคดีไปทุกชาติ

บทที่ 6

การแตกทำลาย ของจักรวาล

เนื้อหาบทที่ 6

การแตกทำลายของจักรวาล

6.1 สาเหตุแห่งการแตกทำลายของจักรวาล

6.2 สิ่งที่ทำลายโลกขึ้นอยู่กับจิตใจมนุษย์

6.3 ขอบเขตการทำลายของ ไฟ น้ำ และลม

6.3.1 การทำลายโดยไฟ

6.3.2 การทำลายโดยน้ำ

6.3.3 การทำลายโดยลม

6.4 ลักษณะที่จักรวาลถูกทำลาย

6.4.1 เมื่อจักรวาลถูกทำลายด้วยไฟ

6.4.2 เมื่อจักรวาลถูกทำลายด้วยน้ำ

6.4.3 เมื่อจักรวาลถูกทำลายด้วยลม

6.5 เหตุที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงถึงการทำลายโลก

แนวคิด

1. โลกสามารถถูกทำลายด้วย ไฟ น้ำ และลม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิเลสภายในใจมนุษย์ ถ้ามนุษย์มากด้วยโทสะ โลกจะถูกทำลายด้วยไฟ ถ้ามนุษย์มากด้วยราคะ โลกจะถูกทำลายด้วยน้ำ และถ้ามนุษย์มากด้วยโมหะ โลกจะถูกทำลายด้วยลม
2. ช่วงเวลาและขอบเขตในการทำลายของไฟ น้ำ และลม จะแตกต่างกัน โดยไฟจะทำลายโลกก่อนน้ำและลม แต่มีขอบเขตในการทำลายน้อยกว่าน้ำและลม ขณะที่ลมจะทำลายโลกหลังจากที่ไฟและน้ำทำลายโลกไปแล้วรวม 63 ครั้ง และมีขอบเขตการทำลายมากกว่าไฟและน้ำ
3. วิธีการเอาตัวรอดจากการถูกทำลายทั้งจากไฟ น้ำ และลมนั้น สามารถทำได้โดยเจริญสมาธิภาวนาให้เกิดฌาน เพื่อจะได้ไปเกิดในภพภูมิที่อยู่นอกขอบเขตการทำลาย และถ้าจะให้ปลอดภัยถาวรก็ทำตนให้หมดกิเลส เพื่อจะได้ไม่ต้องลงมาเกิดในภพต่างๆ อีก

วัตถุประสงค์

1. นักศึกษาสามารถอธิบายสาเหตุที่โลกถูกทำลายด้วยไฟ น้ำ และลมได้อย่างถูกต้อง
2. นักศึกษาสามารถอธิบายลำดับ ช่วงเวลา และขอบเขต ในการทำลายของไฟ น้ำ และลม ได้อย่างถูกต้อง
3. นักศึกษาสามารถบอกวิธีในการดำเนินชีวิต ให้เกิดความปลอดภัยจากการที่โลกจะถูกทำลายได้ทั้งโดยส่วนตัวและเพื่อผู้อื่น

บทที่ 6

การแตกทำลายของจักรวาล

ในบทเรียนต่างๆ ที่เราได้ศึกษาผ่านมานั้น ทำให้เราได้ทราบเกี่ยวกับแผนภูมิของภพภูมิต่างๆ ว่าภพภูมิเหล่านั้นมีตำแหน่งที่ตั้งอย่างไร สภาพบรรยากาศและชีวิตของสัตว์ที่อยู่ในภพภูมิเหล่านั้นเป็นเช่นไร และในบทเรียนที่ 5 ที่ผ่านมามาก็ได้ทราบว่า สิ่งต่างๆ อันได้แก่ จักรวาล โลก ดวงดาวต่างๆ มนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลายกำเนิดขึ้นมาอย่างไร มีวิวัฒนาการอย่างไรบ้าง รวมทั้งอายุขัยของโลกและจักรวาลว่ามีอายุเท่าไร

ในบทเรียนนี้จะได้อธิบายถึงลักษณะและกระบวนการเสื่อมสลายและแตกทำลายของจักรวาล โลก และสรรพสิ่งว่าเป็นเช่นไร

6.1 สาเหตุแห่งการแตกทำลายของจักรวาล

อย่าเพิ่งคิดไปไกลด้วยความเข้าใจผิดเพราะความเคยชินว่า สิ่งที่จะทำลายโลกจะเป็นอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ใช้ทำหั่นกันในยุคสมัยนี้ หรืออาวุธมหาประลัยทั้งหลายที่มนุษย์แข่งขันประดิษฐ์คิดค้นกันแต่อย่างใด แต่สิ่งที่จะทำลายโลกที่น่ารันทรมายในความคิดของหลายท่านนั้นมีอยู่ 3 สิ่งด้วยกัน คือ ไฟ น้ำ และลม

ทั้ง 3 สิ่งนี้จะเป็นตัวทำลายโลก แต่อย่าเข้าใจนำหน้าไปก่อนว่า ไฟอะไรกันมันจะเผาไหม้ได้ทั้งโลกขนาดมีผู้ลักลอบเผาป้อน้ำมันตั้งหลายบ่อ ซึ่งถือว่ารุนแรงที่สุด ก็ไม่เห็นว่าจะเกิดความเสียหายมากมายอะไรนัก และอะไรหลายๆ อย่างในโลกมันก็ไม่ใช่ว่าจะไหม้ไฟไปเสียทั้งหมด เช่นเดียวกัน อย่าเพิ่งเข้าใจว่า น้ำและลมจะทำลายโลกไม่ได้ เพราะคุ้นเคยกับภาพ หรือข่าวน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากในพื้นที่ต่างๆ พายุถล่มในหลายภูมิภาค ซึ่งก็ไม่เห็นจะสร้างความเสียหายมากมายแต่อย่างใด

ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะว่า ไฟ น้ำ และลม ที่สามารถทำลายโลกได้นี้ ไม่ใช่ ไฟ น้ำ และลมอย่างที่เรเห็นหรือรู้จักกัน แต่เป็นไฟ น้ำ และลมประลัยกัลป์ที่มีอำนาจในการทำลายมหาศาล และเกิดด้วยแรงกรรมของสัตว์โลก ซึ่งถ้าจะกล่าวตรงๆ แล้ว สัตว์โลกที่ว่านี้ก็คือมนุษย์นั่นเอง เพราะว่าสัตว์อื่นไม่สามารถจะทำความอะไรได้มากมายเลย ส่วนมากก็กำลังเสวยวิบาก คือผลกรรมที่ตนเคยทำเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ พวกเทวดา และพรหมในชั้นต่างๆ ก็เสวยผลบุญอยู่ และปกติก็มีจิตใจที่ติงามอยู่แล้ว ถึงได้ไปเกิดตรงนั้นได้

ส่วนพวกที่เสวยทุกข์อยู่ในอบาย ไม่ว่าจะเป็นในนิมทานรกขุมต่างๆ ในยมโลก ที่เป็นเปรต อสุรกาย หรือแม้แต่สัตว์ดิรัจฉาน เพราะว่าสัตว์ที่เกิดในอบายนี้ ก็ย่อมต้องรับผลของบาปที่ตนกระทำ ด้วยวิธีการ

และลักษณะต่างๆ กันไปตามแต่ละภพภูมิ จึงไม่มีโอกาสที่จะทำสิ่งไม่ดี ก็เหลือเพียงแต่มนุษย์เท่านั้นที่มีโอกาสอย่างเสรี ในการคิด พุด และทำสิ่งต่างๆ และเพราะเหตุที่มีเสรีภาพ ในการคิด พุด และทำได้ไม่มีที่สิ้นสุดนี้เอง จึงทำให้มนุษย์ทำสิ่งไม่ดี ทำกรรมชั่ว เมื่อมากเข้า หนาแน่นเข้า ผลกรรมจึงทำให้โลกถูกทำลายลงในที่สุด

6.2 สิ่งที่ทำลายโลกขึ้นอยู่กับจิตใจมนุษย์

ถึงแม้ว่าทั้ง ไฟ น้ำ และ ลม จะเป็นสิ่งทำลายโลกและสรรพสิ่งทั้งปวง (ซึ่งไม่มีสิ่งใดๆ ที่จะมียานภาพการทำลายมากไปกว่านี้) แต่เชื่อว่าทั้ง 3 สิ่งจะสามัคคีชุมนุม มะรุมมะตุ้มตะลุมบอนออกฤทธิ์ถล่มโลกจนแตกสลายก็หาไม่ หากว่าการทำลายจะเกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง คือถ้าเป็นไฟ ก็ไฟอย่างเดียว ถ้าเป็นน้ำก็น้ำอย่างเดียว และถ้าเป็นลมก็ลมอย่างเดียว

การที่สิ่งใดจะทำลายโลกนั้น ขึ้นอยู่กับจิตใจของมนุษย์ว่า หนาแน่นไปด้วยกิเลสตระกูลใด ซึ่งถ้าจิตใจมนุษย์หนาแน่นด้วยกิเลสตระกูลโทสะ โลกจะถูกทำลายด้วยไฟ ถ้ามนุษย์มีจิตใจที่หนาแน่นไปด้วยราคะ โลกจะถูกทำลายด้วยน้ำ และถ้าจิตใจของมนุษย์หนาแน่นด้วยกิเลสตระกูลโมหะ โลกก็就会被ทำลายด้วยลม

เมื่อรู้อย่างนี้เราก็สามารถเลือกได้แล้วว่า เราจะให้โลกถูกทำลายด้วยอะไรดี ถ้าอยากให้โลกถูกทำลายด้วยไฟ ก็เกลียดกันเข้าไป โกรธกันเข้าไป ถ้าอยากให้โลกถูกทำลายด้วยน้ำก็โลภกันให้เยอะๆ เห็นแก่ตัวกันเข้าไป หมกมุ่นกามกันให้มาก และถ้าอยากให้โลกถูกทำลายด้วยลมก็ไม่ต้องสนใจกฎแห่งกรรม ไม่ต้องเชื่อบุญเชื่อบาป จะทำอะไรก็จงทำด้วยความพอใจไปเถิด แต่ถ้าอยากให้โลกอยู่รอดปลอดภัย ไม่ถูกสิ่งใดทำลายเลย ก็ต้องช่วยกันให้มนุษย์ทั่วทั้งโลกไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสทั้ง 3 ตระกูล

สิ่งที่ทำลายโลก	กิเลสในใจมนุษย์
ไฟ	กิเลสตระกูลโทสะ
น้ำ	กิเลสตระกูลราคะ
ลม	กิเลสตระกูลโมหะ

แผนภูมิ แสดงการทำลายโลก

นอกจากโลกจะไม่ถูกทำลายด้วย ไฟ น้ำ หรือลมพร้อมกัน แต่จะถูกทำลายด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวแล้ว ในการทำลายของทั้ง 3 สิ่งนี้ ยังมีระยะเวลาและลำดับในการทำด้วย โดยโลกจะถูกทำลายด้วยไฟเป็นสิ่งแรก และจะถูกทำลายเป็นครั้งๆ ไป ถึง 7 ครั้ง ในครั้งที่ 8 โลกจะถูกทำลายด้วยน้ำ

หลังจากนั้นถูกทำลายด้วยไฟอีก 7 ครั้ง แล้วถูกทำลายด้วยน้ำอีก จะเป็นเช่นนี้จนกระทั่งครั้งที่ 64 โลกจึงจะถูกทำลายด้วยลม 1 ครั้ง หลังจากนั้นก็จะเริ่มมีการเกิดขึ้นของโลกและจักรวาลขึ้นใหม่ และโลกก็จะถูกทำลายอีกจะเป็นอย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด

เมื่อรวมจำนวนที่โลกถูกทำลายด้วยสิ่งต่างๆ ใน 64 ครั้งจะถูกทำลายด้วยไฟ 56 ครั้ง ถูกทำลายด้วยน้ำ 7 ครั้ง และถูกทำลายด้วยลม 1 ครั้ง

6.3 ขอบเขตการทำลายของ ไฟ น้ำ และลม

นอกจากจำนวนครั้งในการทำลายของสิ่งที่ทำลายโลกแต่ละชนิด จะแตกต่างกันแล้วอาณาภาพในการทำลายยังแตกต่างกันด้วย ซึ่งแต่ละสิ่งมีขอบเขตของอาณาภาพการทำลายดังนี้

6.3.1 การทำลายโดยไฟ

ไฟจะทำลายภพภูมิต่างๆ 14 ภพภูมิ คือ

1. ภพอบายทั้ง 4 ได้แก่ นรก เปรต อสุรกาย ตีรจฉาน
2. ภพมนุษย์
3. ภพสวรรค์ ทั้ง 6 ได้แก่ จาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิตา นิมมานรดี และปรนิมมิตวสวัตดี
4. ภพของพรหมที่ได้ปฐมฌาน 3 ได้แก่ พรหมปาริฉตชา พรหมบุโรหิตา และมหาพรหม

6.3.2 การทำลายโดยน้ำ

น้ำจะทำลายภพภูมิต่างๆ 17 ภพภูมิ คือ

1. ภพอบายทั้ง 4
2. ภพมนุษย์
3. ภพสวรรค์ ทั้ง 6
4. ภพของพรหมที่ได้ปฐมฌาน 3
5. ภพของพรหมที่ได้ทุติยฌาน 3 ได้แก่ พรหมปริตตภา พรหมอัปปมาณภา และพรหมอาภัสสรา

6.3.3 การทำลายโดยลม

ลมจะทำลายภพภูมิต่างๆ 20 ภพภูมิ คือ

1. ภพอบายทั้ง 4

2. ภาพมนุษย์
3. ภาพสวรรค์ ทั้ง 6
4. ภาพของพรหมที่ได้ปฐมฌาน 3
5. ภาพของพรหมที่ได้ทุติยฌาน 3
6. ภาพของพรหมที่ได้ตติยฌาน 3 ได้แก่ พรหมปริตตสุภา พรหมอัปปมาณสุภาและพรหมสุภิกิณหา

เนวสัญญานาสัญญายตนะ

อาภิญญัญญายตนะ

วิญญาณัญญายตนะ

อากาสานัญญายตนะ

อกนิฏฐา

สุทฺถลล

สุทฺถลลา

อตัปปา

อวิหา

เวฬุผลา

อสังญตฺตา

ปริตตสุภา

อัปปมาณสุภา

สุภิกิณหา

ปริตตภา

อัปปมาณภา

อาภัสสรา

ปารลัชชา

ปุโรหิตา

มหาพรหมา

ปรนิมมิตวสวัตติ

นิมมานรดี

ดุสิตา

ยามา

ดาวดึงส์

จาตุมหาราชิกา

มนุษย์

นรก

เปรต

อสุรกาย

ดิรัจฉาน

ไฟ

น้ำ

ลม

แผนภาพแสดงขอบเขตการทำลายของ ไฟ น้ำ และลม

6.4 ลักษณะที่จักรวาลถูกทำลาย

6.4.1 เมื่อจักรวาลถูกทำลายด้วยไฟ

การที่โลกถูกทำลายด้วยไฟนั้น เริ่มจากจะไม่มีฝนตกเป็นเวลายาวนาน ความแห้งแล้งเริ่มปรากฏขึ้น ต้นไม้ทั้งหลายต่างเหี่ยวแห้งและตายจนหมดสิ้น ในกาลต่อมา ดวงอาทิตย์ดวงที่ 2 ก็ปรากฏขึ้น ทำให้ขณะนั้นโลกและจักรวาลมีดวงอาทิตย์ถึง 2 ดวง ทำให้ไม่มีกลางวันและกลางคืน เนื่องจากว่าโลกถูกแสงสว่างเจิดจ้าจากดวงอาทิตย์ทั้ง 2 ด้าน

ดวงอาทิตย์ดวงที่เกิดขึ้นมาใหม่นี้ จะมีความร้อนรุนแรงกว่าดวงอาทิตย์ที่มีมาแต่เดิม ทั้งนี้เป็นเพราะดวงอาทิตย์ดวงที่เกิดขึ้นใหม่นี้เกิดด้วยอำนาจกรรมของมนุษย์ จึงไม่มีสุริยเทพบุตรอยู่เหมือนดวงอาทิตย์ดวงแรกซึ่งไม่ได้เกิดจากแรงกรรม และด้วยความร้อนแรงที่มากขึ้นอย่างมหาศาล สุริยเทพบุตรที่อาศัยอยู่ในดวงอาทิตย์ดวงเดิมนั้น ก็ไม่อาจจะอยู่ต่อไปได้ จึงเร่งทำความเพียรเจริญภาวนา เพื่อให้ได้ฌานและหนีไปบังเกิดยังพรหมโลกชั้นสูงซึ่งเป็นภพที่อำนาจการทำลายไปไม่ถึง

และเพราะเหตุที่มีดวงอาทิตย์ปรากฏขึ้นถึง 2 ดวง อุณหภูมิในโลกจึงทวีขึ้นอย่างมากมาย ส่งผลให้บนท้องฟ้าปราศจากเมฆและหมอก น้ำตามแหล่งน้ำต่างๆ เหือดแห้ง น้ำที่ยังเหลืออยู่ในโลกมีเพียงน้ำในแม่น้ำ 5 สาย คือแม่น้ำคงคา ยมุนา อจิรวดี มหิ และสรภู เท่านั้น มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ต่างก็ล้มตายและไปบังเกิดในพรหมโลกทั้งหมด เพราะต่างก็เร่งรีบเจริญภาวนาให้ได้ฌานกัน ทั้งนี้เพราะทราบล่วงหน้าว่าภัยร้ายแรงจะมาเยือน

สาเหตุที่มนุษย์ทราบว่าโลกจะถูกทำลายนั้น เนื่องจากก่อนที่โลกจะถูกทำลายแสนปี ได้มีเทวดาประเภทหนึ่ง เรียกว่า โลกพยุหเทวดา ซึ่งนุ่งห่มด้วยผ้าสีแดง จะมาป่าวประกาศให้มนุษย์ทราบว่า อีกแสนปีข้างหน้าโลกจะพินาศ ซึ่งรวมทั้งจักรวาล ตลอดจนสรรพสิ่งทั้งปวง และแม้กระทั่งภูมิของสวรรค์ ทั้ง 6 ชั้น จนถึงพรหมโลกชั้นที่ได้ปฐมฌาน และแนะนำให้มีประมาทให้เร่งสร้างบุญกุศล เพื่อจะได้ไปเกิดในภูมิที่พ้นจากความพินาศนี้

หลังจากที่เทวดานั้นมาประกาศให้มนุษย์ทราบแล้ว มนุษย์จึงต่างก็บังเกิดความสลดสังเวชใจ จึงเร่งสร้างบุญกุศล และบำเพ็ญภาวนากันจนได้ฌานสมบัติ ตายแล้วก็ไปบังเกิดในพรหมโลก เหล่าเทวดาและพรหมก็เช่นกัน ต่างก็เร่งเจริญภาวนาเพื่อจะได้ไปบังเกิดในภพภูมิที่ปลอดภัย ส่วนสัตว์ในอบายภูมิทั้งหลายเมื่อพ้นจากวิบากกรรมมาเกิดเป็นมนุษย์ และทราบเรื่องที่เทวดามาประกาศ ก็เร่งสร้างบุญกุศลและเจริญภาวนาเช่นกัน คงเหลือเพียงผู้ที่มีมิจฉาจิตที่ไม่เร่งสร้างบุญกุศล เมื่อโลกถูกทำลายจึงไปบังเกิดในภพภูมิเดิมของจักรวาลอื่นที่ยังไม่ถูกทำลาย

หลังจากนั้นมาอีกยาวนาน ดวงอาทิตย์ดวงที่ 3 ก็ปรากฏขึ้น และด้วยอำนาจความร้อนแรงที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้น้ำที่เคยเหลืออยู่ในแม่น้ำทั้ง 5 นั้น เหือดแห้งไปจนหมดสิ้น ต่อมาปรากฏมีดวงอาทิตย์ดวงที่ 4

ความร้อนแรงยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ จนกระทั่งทำให้น้ำในสระใหญ่บริเวณป่าหิมพานต์ซึ่งละลายมาจากหิมะแห่งหยาจนหมดสิ้น น้ำในมหาสมุทรของจักรวาลเริ่มแห้งขอดลง

หลังจากนั้น ดวงอาทิตย์ดวงที่ 5 ก็บังเกิดขึ้น ถึงตรงนี้ น้ำในมหาสมุทรต่างๆ เทือดแห้งจนหมดสิ้น และเมื่อดวงอาทิตย์ดวงที่ 6 ปรากฏ อานุภาพของความร้อนจึงทำให้แผ่นดินและภูเขามิหลงเหลือธาตุน้ำอยู่เลย จึงทำให้ไม่สามารถคงสภาพเดิมไว้ได้ กลายเป็นผงฝุ่นฟุ้งไปทั่วทั้งโลก

ต่อจากนั้นดวงอาทิตย์ดวงที่ 7 ก็ปรากฏขึ้น ด้วยความร้อนแรงที่ไม่มีประมาณ ทำให้โลกธาตุทั้งแสนโกฏิจักรวาลลุกเป็นไฟขึ้นพร้อมกัน เกิดการระเบิดเสียงดังสนั่นกึกก้องกัมปนาท ยอดเขาพระสุเมรุอันเป็นที่ตั้งของสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา และดาวดึงส์ถอนหลุดออกจากที่ แล้วแตกแยกย่อยกระจายกระจายสูญหายไปสู่อวกาศ

โดยเปลวไฟที่เผาทำลายโลกและจักรวาลนี้ จะเริ่มที่โลกมนุษย์ก่อน จากนั้นจึงลุกลามไปยังเทวโลกทุกชั้นตามลำดับ และเลยไปถึงพรหมโลกชั้นต้น ซึ่งเป็นพรหมที่ได้ปฐมฌาน ได้แก่พรหมปาริรัชชา พรหมบุโรหิตา และมหาพรหมมา ไฟนี้จะไหม้อยู่เป็นเวลาที่ยาวนานมาก จนกระทั่งไม่มีสิ่งใดหลงเหลือไฟจึงมอดดับลงในพรหมโลกชั้นนี้ หลังจากไฟมอดดับไปแล้ว จักรวาลเหลือเพียงอวกาศว่างเปล่าไม่มีสิ่งใดๆ บังเกิดความมืดมิดขึ้นทั่วทั้งจักรวาลเป็นเวลายาวนาน

6.4.2 เมื่อจักรวาลถูกทำลายด้วยน้ำ

การที่โลกทำลายด้วยน้ำนี้ จะไม่มีดวงอาทิตย์ปรากฏขึ้นเหมือนกับที่โลกถูกทำลายด้วยไฟ โลกยังคงมีดวงอาทิตย์เพียงดวงเดียวอย่างที่เคยเป็นมา แต่การทำลายจะเริ่มจาก จะมีเมฆที่มีฤทธิ์เป็นกรดเกิดขึ้น แล้วฝนจึงตกลงมาจากเมฆที่มีฤทธิ์เป็นกรดนั้น ทำให้กลายเป็นน้ำกรดที่มีฤทธิ์รุนแรง สามารถกัดละลายสรรพสิ่งทั้งหลายให้ละลายได้ โดยจะตกต่อเนื่อง ไม่มีขาดช่วงเลย แรกๆ ก็ตกมาทีละน้อยและมีเม็ดละเอียด แล้วจึงตกหนักขึ้น พร้อมกับขนาดของเม็ดที่โตขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นเหมือนสายน้ำ ทำให้ระดับน้ำสูงขึ้นๆ จนในที่สุด ท่วมพื้นแผ่นดินและภูเขา ท่วมโลกจนกระทั่งเต็มทั่วท้องจักรวาลทั้งแสนโกฏิจักรวาล

น้ำซึ่งมีฤทธิ์เป็นกรดรุนแรงนี้จะกัดละลายทุกสิ่งทุกอย่างจนสูญสลายไม่มีเหลือ ระดับน้ำจะสูงขึ้นไปจนท่วมสวรรค์ชั้นต่างๆ ท่วมถึงพรหมโลกชั้นที่ได้ทุติยฌาน คือ พรหมปริตตภา พรหมอัปปมาณาภา และพรหมอาภัสสรา แล้วหยุดเพียงเท่านี้ สิ่งทั้งหลายที่จมน้ำหรือถูกท่วมถึง ก็จะถูกกัดละลายจนหมดสิ้น

เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างถูกกัดละลายจนไม่เหลือสิ่งใดๆ เลย น้ำซึ่งมีฤทธิ์เป็นกรดนั้นก็ยุบแห้งหายไปเหลือเพียงอวกาศที่ว่างเปล่าโล่งเตียนไม่หลงเหลือสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น ทั่วทั้งจักรวาลมืดมิดไม่มีแสงสว่างใดๆ

6.4.3 เมื่อจักรวาลถูกทำลายด้วยลม

ในครั้งที่โลกและจักรวาลถูกทำลายด้วยลม โลกยังคงมีดวงอาทิตย์ดวงเดียวเช่นที่เคยเป็นมา แต่การทำลายด้วยลมเริ่มจากมีลมเกิดขึ้น ในช่วงแรกเป็นเพียงลมอ่อนๆ แล้วจึงแรงขึ้นตามลำดับ จากที่พัดพาสิ่งที่มีน้ำหนักเบา ก็แรงจนสามารถทำให้สิ่งต่างๆ พัดปลิวไปในอากาศได้ เริ่มจากที่เพียงพัดฝุ่นให้ฟุ้งตลบขึ้น เป็นพัดพาทราย กรวด และก้อนหิน และแรงขึ้นจนพัดสิ่งต่างๆ ที่มีขนาดใหญ่ ทั้งต้นไม้ อาคารบ้านเรือน ตลอดจนสรรพสิ่ง หลุดลอยขึ้นไปในอากาศ

ด้วยอำนาจพายุแรงอย่างมหาศาล จึงทำให้สิ่งต่างๆ ที่ถูกพัดขึ้นไปแหลกละเอียดกระจัดกระจาย ไม่เหลือสิ่งใดๆ เลย

ต่อมาเกิดลมขึ้นใต้ผืนแผ่นดิน ความรุนแรงของลมได้พัดพลิกแผ่นดินให้หงายขึ้น และพัดปลิวขึ้นไปในอากาศ แม้แต่ภูเขา และน้ำจากแหล่งต่างๆ ทั้งในแม่น้ำ ทะเล และมหาสมุทร ทุกสิ่งทุกอย่างถูกพัดปลิวขึ้นสู่อากาศ และแหลกกระจายด้วยแรงลมที่มีความรุนแรงในการฉีกทำลายมหาศาล

ลมได้พัดทำลายสรรพสิ่งสิ้นทั้งโลก พัดทำลายสิ่งต่างๆ ในจักรวาล เขาพระสุเมรุถูกพัดหลุดลอยขึ้นไปในอากาศ และแหลกละเอียดกระจัดกระจายไม่เหลือเศษ สวรรค์ชั้นต่างๆ จักรวาลทั้งหลายกระทบกระแทกเข้าหากันจนแตกละเอียดเป็นผุยผง ตลอดจนถึงพรหมโลกชั้นที่ได้ตติยภพทั้ง 3 อันได้แก่ พรหมปริตตสุภา พรหมอัปปมาณสุภา และพรหมสุภากิณหา ได้ถูกลมพัดทำลายจนสิ้น

เมื่อสิ่งต่างๆ ถูกทำลายจนหมดสิ้น ลมจึงสงบหายไป เหลือเพียงความว่างว่างของท้องจักรวาลที่มีแต่ความว่างเปล่าโล่งเตียนไม่หลงเหลือสิ่งใดๆ ปรากฏเพียงความมืดมิดทั่วทั้งจักรวาล

6.5 เหตุที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงถึงการทำลายโลก

การที่พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงการทำลายโลกนี้ มิได้มีพระประสงค์ที่จะให้ผู้ใดหวาดกลัว มิได้ประสงค์จะเตือนให้ระวังภัยที่โลกจะถูกทำลาย และก็มิได้มีพระประสงค์จะแสดงเพื่อให้เป็นศาสตร์ว่าด้วยความรู้เรื่องการเกิดและการทำลายของโลก แต่ที่ทรงแสดงถึงการที่โลกถูกทำลายนี้ ก็เพื่อที่จะแสดงให้เกิดความเบื่อหน่ายในโลก เบื่อหน่ายในการเวียนว่ายในสังสารวัฏที่หาเบื้องต้นและเบื้องปลายไม่พบ

เพราะแม้ว่าภพภูมิต่างๆ จะน่ารื่นรมย์ สวยสดงดงาม และมีสัมผัสอันเป็นสุขอย่างไรก็ตาม แต่สิ่งทั้งหลายเหล่านั้น ต่างก็ไม่เที่ยงแท้ถาวร ไม่มีผู้ใดเลยที่จะสามารถเป็นเจ้าของหรือครอบครองสิ่งใดได้ตลอดไป และไม่มีใครที่จะสามารถรักษาให้สิ่งอันเป็นที่รักที่พอใจทั้งหลายมิให้เปลี่ยนแปลง เมื่อถึงเวลาสิ่งต่างๆ ก็ม้วนต้องเสื่อมสลายหมดอายุขัยไป ไม่สามารถคงสภาพเดิมอยู่ได้ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่พึงพอใจหรือไม่ สิ่งเหล่านั้นย่อมต้องจากเราไป หรือบางครั้งเราก็เป็นผู้ที่ต้องจากไปเสียเอง ดังนั้นหากยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่อีก ก็ยังจะต้องเผชิญกับทุกข์นานาประการอีกไม่สิ้นสุด

ด้วยเหตุนี้พระพุทธร่องค์จึงทรงแสดงถึงการที่โลกถูกทำลายดังนี้ เพื่อให้เกิดความเบื่อหน่าย สลดสังเวชใจ และหาทางหลุดพ้นในที่สุด ดังที่แสดงใน สूरียสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ไม่น่าชื่นชม นี่เป็นกำหนด ควรเบื่อหน่าย ควรคลายกำหนัด ควรหลุดพ้นในสังขารทั้งปวง ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ขุนเขาสีเนรุ โดยยาว 84,000 โยชน์ โดยกว้าง 84,000 โยชน์ หยั่งลงในมหาสมุทร 84,000 โยชน์ สูงจากมหาสมุทรขึ้นไป 84,000 โยชน์ มีกาลบางคราวที่ฝนไม่ตกหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี หลายแสนปี เมื่อฝนไม่ตก พืชคาม ภูตคาม และดินชาติที่ใช้เข้ายาป่าไม่ใหญ่ ย่อมเฉาเหี่ยวแห้ง เป็นอยู่ไม่ได้ ฉนฺได สังขารก็ฉนฺदनํ เป็นสภาพไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ไม่น่าชื่นชม นี่เป็นกำหนด ควรเบื่อหน่าย ควรคลายกำหนัด ควรหลุดพ้นในสังขารทั้งปวง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ในกาลบางครั้งบางคราว โดยล่วงไปแห่งกาลนาน พระอาทิตย์ดวงที่ 2 ปรากฏ เพราะพระอาทิตย์ดวงที่ 2 ปรากฏ แม่น้ำลำคลองทั้งหมด ย่อมมงวดแห้ง ไม่มีน้ำ ฉนฺได สังขารก็ฉนฺदनํ เป็นสภาพไม่เที่ยง... ควรหลุดพ้น

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ในกาลบางคราว โดยล่วงไปแห่งกาลนาน พระอาทิตย์ดวงที่ 3 ปรากฏ เพราะพระอาทิตย์ดวงที่ 3 ปรากฏ แม่น้ำสายใหญ่ๆ คือ แม่น้ำคงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู มหิ ทั้งหมดย่อมมงวดแห้ง ไม่มีน้ำ ฉนฺได ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สังขารก็ฉนฺदनํ เป็นสภาพไม่เที่ยง... ควรหลุดพ้น”¹

ทรงตรัสถึงลักษณะที่โลกและจักรวาล ตลอดจนสรรพสิ่งถูกทำลายลง เมื่อดวงอาทิตย์มาปรากฏเพิ่มขึ้น เช่นนี้ จนถึง 7 ดวง และทรงตรัสให้เบื่อหน่าย คลายกำหนัด และหลุดพ้นในสังขารทั้งปวงดังนี้เช่นกัน และทรงตรัสว่า แม้จะเกิดเป็นท้าวสักกะ เป็นพรหม เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ก็ไม่พ้นจากทุกข์ เพราะยังไม่ตรัสรู้ไม่ได้ทางตลอดธรรม 4 ประการ คือ อริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญา และอริยวิมุตติ ซึ่งถ้าหากผู้ใดทางตลอดในธรรมทั้ง 4 ประการนี้ ก็ชื่อว่าตรัสรู้แล้ว ทางตลอดแล้ว สามารถถอนตัณหาอันเป็นเหตุทำให้เกิดอีกหมดไปได้ จึงไม่ต้องบังเกิดอีกนี้อีกต่อไป เป็นการปลอดภัยอย่างแท้จริง

¹ สूरียสูตร, อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต เล่มที่ 37 ข้อ 63 หน้า 214-215.

บทที่ 7

กรณีศึกษาการเวียนว่าย ตายเกิดของสัตว์โลก

เนื้อหาบทที่ 7

กรณีศึกษาการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก

7.1 การท่องเที่ยวในภพภูมิต่าง ๆ

7.2 เรื่องจริงจากกรณีตัวอย่างชีวิตหลังความตาย

แนวคิด

ภพสาม เป็นที่รองรับของมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย เหล่ามนุษย์และสรรพสัตว์ต่างเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่างๆ ตามกำลังของบุญ บาป กุศลกรรม อกุศลกรรม ที่ตนทำไว้ โดยที่การเวียนว่ายตายเกิดนี้มีมาช้านาน และหาจุดสิ้นสุดไม่พบ เว้นแต่จะหมดกิเลสจึงจะไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก

วัตถุประสงค์

นักศึกษาสามารถเปรียบเทียบและแสดงเหตุผลในแง่ของกฎแห่งกรรมที่ทำให้ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และชีวิตหลังความตายของมนุษย์แต่ละคนแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 7

กรณีศึกษาการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก

จากเนื้อหาในบทเรียนที่เราได้ศึกษามาในวิชาจักรวาลวิทยานี้ ทำให้เราได้ทราบเรื่องราวความเป็นจริงต่างๆ มากมาย ซึ่งบางเรื่องหรืออาจจะหลายเรื่องที่เราไม่เคยทราบมาก่อน และบางครั้งอาจจะคิดว่ามีอย่างนี้ด้วยหรือ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเราค้นเคยกับความรู้ที่เราเคยศึกษาหรือได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดกันมาในสมัยที่เราเคยเรียนหนังสือ ตั้งแต่อนุบาลจนกระทั่งจบมหาวิทยาลัยในระดับต่างๆ ทั้งในประเทศและจากต่างประเทศ หรือบางท่านอาจจะเคยรับรู้จากตำราวิทยาศาสตร์ ที่มีการนำเสนอวิทยาการใหม่ๆ ออกมาไม่ขาดสาย

แต่ความรู้ทั้งหลายที่เราเคยรับรู้มา ไม่ว่าจะจากการที่ได้ศึกษามาในสถาบันการศึกษา หรือจากความสนใจใฝ่รู้เป็นการส่วนตัวก็ตาม สิ่งที่เรารับรู้รับทราบมานั้นก็เป็นเพียงขอบเขตที่จำกัด หรือไม่ตรงซะทีเดียว เมื่อนำมาเทียบกับความรู้ที่เราได้รับจากการศึกษา ในวิชาจักรวาลวิทยานี้

สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ความรู้ต่างๆ ที่เราได้รับรับรู้รับทราบ หรือเคยศึกษามานั้น เป็นความรู้ที่ได้จากการตั้งข้อสันนิษฐานและทำการทดลองด้วยหลักเกณฑ์ต่างๆ ของผู้ที่มีความสนใจใคร่รู้ในสรรพสิ่งทั้งหลาย ที่เรียกกันว่า นักวิทยาศาสตร์ แต่เราก็ต้องยอมรับความจริงว่า แม้จะมีการพิสูจน์โดยกระบวนการทดลองต่างๆ แล้ว แต่นั่นก็เป็นเพียงการคาดคะเน หรืออนุมานเอาจากปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ยังไม่ใช่ความรู้ที่สมบูรณ์ ซึ่งเราจะสังเกตได้จากการที่มีนักวิทยาศาสตร์รุ่นหลังๆ ได้หักล้างทฤษฎีต่างๆ ที่นักวิทยาศาสตร์รุ่นก่อนๆ เคยตั้งและพิสูจน์ไว้

แต่ความรู้ที่เราได้ศึกษาในวิชาจักรวาลวิทยานี้ เป็นความรู้ที่เกิดจากการรู้แจ้งเห็นจริงในสรรพสิ่งทั้งหลาย รวมทั้งปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เนื่องจากพระพุทธร่องค์ทรงรู้แจ้งเห็นจริงในสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวง จึงทำให้ความรู้ของพระองค์เป็นความรู้ที่ถูกต้อง สมบูรณ์และไม่สามารถหักล้างได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความรู้ของพระองค์ไม่ได้เกิดจากการตั้งข้อสมมติฐานแล้วอนุมานตามความเห็นของพระองค์ แต่ความรู้ของพระองค์เกิดจากการเห็นด้วยญาณทัศนะ เห็นด้วยอานุภาพของพุทธจักขุที่สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ประดุจสิ่งนั้นๆ วางอยู่บนฝ่าพระหัตถ์ จึงทำให้การเห็นความเป็นไปของสรรพสิ่งเป็นไปอย่างถูกต้องและชัดเจนตามความเป็นจริง

ซึ่งความรู้นี้ไม่ได้เป็นสิ่งแปลกใหม่แต่อย่างใด เป็นแต่เพียงสิ่งที่เกิดขึ้นตามปกติของมันเท่านั้นเอง แล้วพระองค์ทรงเป็นผู้พบเห็นด้วยอำนาจพุทธจักขุ และได้ทรงประกาศให้โลกรู้มานานกว่า 2,500 ปี ซึ่งก็ได้มีการบันทึกการค้นพบนี้ ไว้ในตำราทางพระพุทธศาสนา ที่รู้จักกันว่าพระไตรปิฎกนั่นเอง

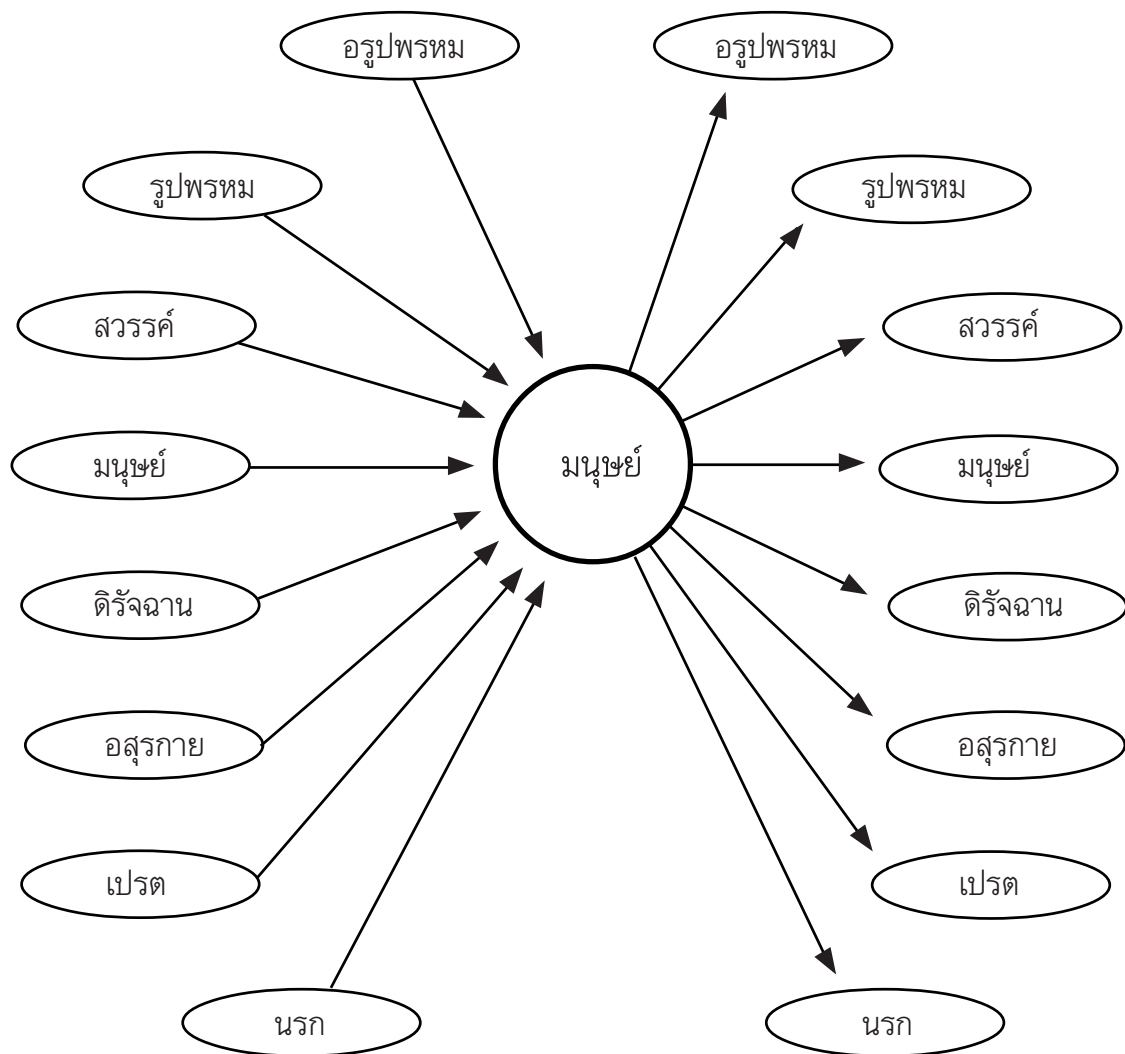
7.1 การท่องเที่ยวในภพภูมิต่าง ๆ

จากเนื้อหาในบทเรียนที่ผ่านมา คงทำให้เราได้ทราบแผนภูมิ ตำแหน่งที่ตั้งต่างๆ ตลอดจน ลักษณะและความเป็นไปของสรรพสิ่งในภพภูมิทั้งหลายว่าเป็นเช่นไรบ้าง รวมทั้งได้ทราบแล้วว่า มนุษย์ เราเกิดมาอย่างไร เกิดมาจากไหน ก่อนเกิดมาเป็นอะไรมาก่อน และหลังจากละจากโลกแล้วเราจะไปอยู่ ณ ที่ใด มีความเป็นอยู่เช่นไร โดยที่ความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับบุญและบาป หรือ กุศลกับอกุศลที่ผู้เราได้กระทำลงไป ซึ่งเราคงทราบกันมาในบทเรียนที่ผ่านมา มาข้างต้นแล้ว โดยเราจะเห็นว่าโลกมนุษย์เรา หรือภพมนุษย์นี้ ถ้ากล่าวไปแล้วก็เปรียบเสมือนตลาดกลาง หรือสถานที่ในการแลกเปลี่ยนสินค้า เพียงแต่ว่าเป็นการค้าบุญค้าบาป

เพราะก่อนเกิดมาเป็นมนุษย์ แต่ละคนก็มาจากภพภูมิที่หลากหลายแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นจากมนุษย์ สวรรค์ พรหม อรูปพรหม หรืออบายภูมิ ที่ประกอบด้วย นรก เปรต อสุรกาย ตีรฉฉาน แต่ทันทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ สิ่งที่ทุกคนได้เหมือนกัน คืออัตภาพหรือร่างกายที่เป็นมนุษย์ ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันบ้างในสิ่งต่างๆ เป็นต้นว่า ความแตกต่างในเรื่องชาติพันธุ์ ความแข็งแรงสมบูรณ์ของร่างกาย สติปัญญาความสามารถ หรือแม้กระทั่งชาติตระกูลและฐานะความเป็นอยู่ ถึงอย่างนั้นทุกคนก็ได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์เหมือนกัน มีโอกาสเท่าเทียมกันในเรื่องของบุญและบาป

ด้วยเหตุว่า ภพมนุษย์เปรียบเสมือนตลาดกลางในการค้าบุญค้าบาป ดังนั้นเมื่อสิ่งใดที่เราได้ทำลงไปไม่ว่าจะเป็นบุญหรือบาปก็ตาม ย่อมมีผลด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งเมื่อทำสิ่งที่เป็นบุญผลก็เป็นบุญ เป็นความผาสุก ในทางกลับกันถ้าได้ทำในสิ่งที่เป็นบาป ผลที่ได้ก็เป็นบาปเป็นความทุกข์ทรมานต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นกับว่าผู้เป็นเจ้าของชีวิตจะลิขิตชีวิตของตนให้เป็นเช่นไร มันก็เหมือนกับการที่เราเข้าไปในตลาดนั้นแหละ เราอยากได้อะไรเราก็เลือกซื้อหาเอา เช่นกัน เราอยากให้ชีวิตในภพเบื้องหน้าเราเป็นอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เราได้กระทำลงไปในขณะที่เป็นมนุษย์นี้

เพื่อให้เข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการที่กล่าวว่า ภพมนุษย์เปรียบเสมือนตลาดกลางในการค้าบุญค้าบาปนั้น จะได้นำเสนอแผนภาพด้านล่างนี้ ซึ่งเป็นภพภูมิต่างๆ ก่อนที่ชีวิตทั้งหลายจะมาเป็นมนุษย์ และหลังจากที่ละโลกไปแล้ว

แผนภาพ การเปลี่ยนภพภูมิต่างๆ

จากแผนภาพที่นำมาแสดงนี้ จะเห็นว่าก่อนมาเป็นมนุษย์ แต่ละคนซึ่งรวมทั้งเราท่านในที่นี้ด้วย ล้วนมีที่มาจากภพภูมิต่างๆ แตกต่างกันไป และหลังจากละโลกไปแล้ว แต่ละคน แต่ละชีวิตก็มีภพภูมิที่ไป แตกต่างกันไป ซึ่งอาจจะเป็นภพภูมิที่ดีกว่าภพภูมิที่ตนเคยอยู่ก่อนจะมาเป็นมนุษย์ หรือต่ำกว่าก็ได้ ขึ้นกับบุญ บาปที่แต่ละท่านได้กระทำในขณะที่เป็นมนุษย์

7.2 เรื่องจริงจากกรณีตัวอย่างชีวิตหลังความตาย

การที่แต่ละคนประกอบกรรม คือการทำบุญและบาป หรือกุศล อกุศลขณะที่มีชีวิตอยู่นั้น นอกจากจะส่งผลทำให้ไปบังเกิดในภพภูมิต่างๆ หลังจากละโลกไปแล้ว ยังทำให้เกิดความแตกต่างกันในสิ่งต่างๆ แม้จะเกิดในภพภูมิเดียวกันด้วย ทั้งนี้ก็เป็นเพราะประกอบกรรมแตกต่างกันไป ดังนั้นแม้ว่าผู้ที่เคยรู้จักกัน คู่กันเคยกัน เป็นญาติหรืออยู่ในครอบครัวเดียวกัน หากว่ามีวิถีชีวิตที่ต่างกัน ประกอบกรรมต่างกัน เมื่อละจากโลกไปแล้วย่อมมีความเป็นไปที่ต่างกัน ซึ่งเรื่องนี้ได้บันทึกในพระไตรปิฎก โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งปรากฏในสาเกตชาดก

ในครั้งนั้นพระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ พระวิหารอัญชนวัน เมืองสาเกต วันหนึ่งได้เสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมืองสาเกตพร้อมด้วยหมู่ภิกษุ ขณะที่ทรงดำเนินอยู่นั้น ได้มีพราหมณ์แก่คนหนึ่งกำลังจะออกไปนอกเมือง เห็นพระพุทธองค์ที่ระหว่างประตูเมือง จึงหมอบลงแทบพระยุคลบาทและยึดข้อพระบาททั้งสองไว้แน่น แล้วกราบทูลว่า

“พ่อมหาจำเริญ ธรรมดาว่าบุตรต้องปรนนิบัติมารดาบิดาในยามแก่มีไข้หรือ เหตุไรพ่อจึงไม่แสดงตนแก่เราตลอดกาลมีประมาณเท่านี้”

จากนั้นพราหมณ์ได้พาพระพุทธองค์ไปยังที่เรือนของตน เมื่อเสด็จถึงเรือน นางพราหมณ์ได้เข้ามาหมอบแทบบาทยุคลของพระพุทธองค์ แล้วร่ำไห้ว่า

“พ่อคุณทูนหัว พ่อไปไหนเสียนานถึงปานนี้ ธรรมดาบุตรต้องบำรุงมารดาบิดายามแก่มีไข้หรือ”

จากนั้นได้บอกให้บุตรและธิดาให้พาพระพุทธองค์ด้วยคำว่า “พวกเจ้าจงให้พี่ชายเสีย”

จากนั้นพราหมณ์สามีภรรยาได้ถวายมหาทาน พระศาสดาครั้นเสวยแล้วได้ตรัสชราสูตรแก่พราหมณ์ทั้งสอง ในเวลาจบพระสูตร ทั้งสองได้ตั้งอยู่ในพระอนาคามีผล

เมื่อกลับสู่พระวิหาร เหล่าภิกษุต่างประชุมสนทนากันว่า เหตุไรพราหมณ์จึงบอกว่าพระศาสดาเป็นบุตรของตน และพระศาสดาก็ทรงรับ ทั้งที่พระบิดาของพระพุทธองค์ คือพระเจ้าสุทโธทนะ พระมารดา คือพระนางมหายา เมื่อพระพุทธองค์ทราบเรื่องที่ภิกษุสนทนากัน จึงทรงนำอดีตนิทานมาตรัสแก่เหล่าภิกษุว่า ในอดีตกาล พราหมณ์เคยเป็นบิดาของพระองค์ 500 ชาติ เป็นอา 500 ชาติ เป็นปู่ 500 ชาติ ติดต่อกันไม่ขาดสาย ส่วนนางพราหมณ์เคยเกิดเป็นมารดาของพระองค์ 500 ชาติ เป็นน้า 500 ชาติ เป็นย่า 500 ชาติ

จากเรื่องราวที่ปรากฏในสาเกตชาดก ซึ่งมีมาในพระไตรปิฎกนั้น ทำให้เราทราบชัดว่า มนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายล้วนเคยเกิดตายกันมาแล้วหลายครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งก็มีความเป็นไปของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไป ขึ้นกับวิบากกรรมที่ตนได้กระทำ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จะได้นำเสนอตัวอย่างจริงของชีวิตหลังความตายของบุคคลท่านต่างๆ ที่มีการนำเสนอผ่านรายการโรงเรียนอนุบาลฝันในฝัน ซึ่งจะนำเสนอโดยจัดตามภพภูมิที่ไปเกิดดังต่อไปนี้

จากมนุษย์ไปสู่พรหม

บังเกิดเป็นพรหมเพราะได้มาน

ตัวอย่างของบุคคลที่ละโลกแล้วไปบังเกิดในพรหมโลกท่านนี้ ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน ในวันพุธที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2546 เป็นท่านชายมีอาชีพทำนา ท่านเป็นคนใจบุญรักการปฏิบัติธรรม และรักษาศีลตลอดมา เมื่อถึงวันพระก็จะไปวัดเป็นประจำ นอกจากนี้ท่านยังได้เป็นหัวหน้าอุโบสถของวัดแห่งหนึ่ง ท่านมีโรคประจำตัวคือโรคหอบหืด แต่เมื่อได้ปฏิบัติธรรมโรคนั้นก็หายไป โดยที่ไม่ต้องไปพบหมอหรือรับประทานยาใดๆ เลย

ท่านเสียชีวิตเมื่อมีอายุ 75 ปี โดยก่อนเสียชีวิตได้ป่วยด้วยโรคชรา 2 เดือน ขณะที่ป่วยก็สอนธรรมะลูกสาวตลอด โดยใช้ร่างกายตัวเองเป็นคำสอนและบทเรียน วันที่ท่านจะละโลก ท่านบอกกับลูกสาวว่า พรุ่งนี้จะตายแล้ว ให้ลูกสาวนำเงินของท่านไปซื้อไทยธรรมและผ้าบังสุกุลเพื่อนำมาทำบุญถวายสังฆทาน โดยได้นิมนต์พระมาทำพิธีที่บ้าน

เมื่อกล่าวคำอาราธนาศีล ถวายสังฆทานและกรวดน้ำรับพรเสร็จ ท่านทำสมาธิถึงป้าย 2 จากนั้นจึงนิมนต์พระมาชักผ้าบังสุกุล แล้วก็ทำสมาธิต่อถึง 4 โมงเย็น จึงบอกาลูกๆ แล้วละโลกด้วยอาการสงบ

หลังจากละโลกแล้ว ท่านได้ไปบังเกิดเป็นพรหมปาริสุทธิ มีวิมานเป็นแก้ว เหตุที่ท่านไปบังเกิดเป็นพรหมเพราะท่านปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ จนได้มานอย่างอ่อนๆ ทำให้ใจของท่านสว่างมาก แต่ยังไม่ถึงดวงธรรม แต่ถึงอย่างนั้นก็เป็นความสว่างที่มั่นคงตลอดเวลา

ส่วนสาเหตุที่ทำให้ท่านป่วยเป็นโรคหอบหืดนั้น เป็นเพราะกรรมที่ท่านเคยใช้แรงงานสัตว์จนเหนื่อยทั้งในภพในอดีตและปัจจุบัน เมื่อท่านปฏิบัติธรรมในชาตินี้จึงพ้นจากวิบากกรรม

จากมนุษย์ไปสู่สวรรค์

ทำทานด้วยจิตที่เลื่อมใสจึงบังเกิดในสวรรค์ชั้น 6

ตัวอย่างของบุคคลที่ละโลกแล้วไปบังเกิดเป็นชาวสวรรค์ท่านนี้ ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน ในวันพุธที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2546 เป็นหญิงชราท่านหนึ่ง มีอัธยาศัยเป็นคนใจเย็น และรักษาศีล ท่านได้ออกบวชเป็นชี และอยู่ปฏิบัติธรรมที่วัดลำมังคา ก่อนที่จะละโลกท่านได้ให้หลานสาว ซึ่งอยู่ปรนนิบัติรับใช้ท่านอยู่เป็นประจำให้ไปนิมนต์พระมาสวดสวดสวดและถวายภัตตาหารพระทำอยู่เช่นนี้เป็นเวลาประมาณ 1 เดือน โดยที่ตลอดช่วงเวลานี้ท่านไม่ได้รับประทานอาหารเลยเป็นเวลาถึง 1 เดือน ทั้งๆ ที่ท่านก็ไม่ได้ป่วยเป็นโรคแต่อย่างใด ยังดูเป็นปกติ

ในคืนที่ท่านเสียชีวิต ทั้งๆ ที่หลานสาวก็นอนอยู่เคียงข้างท่าน แต่กลับไม่ทราบเลยว่าท่านเสียชีวิต

ไปตั้งแต่เมื่อไร มาทราบในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น

สาเหตุที่คุณยายละโลกเป็นเพราะหมดอายุขัย โดยที่ขณะละโลกนั้น กายละเอียดของท่านหลุด ออกจากร่าง จากนั้นมีเทวรถที่มีลักษณะเป็นทองคำแก้ว พร้อมด้วยหมู่บริวารเป็นจำนวนมากได้มารับ โดยท่านได้บังเกิดเป็นเทพธิดาบนสวรรค์ชั้นที่ 6 ซึ่งมีชื่อว่า ปรนิมมิตวสวัตติ มีวิมานเป็นทองคำแก้วใส เหมือนเพชรประดับด้วยรัตนชาติ มีความประณีตสวยงามมาก ทั้งนี้เป็นอันสงส์จากการที่ท่านบริจาคทาน ด้วยจิตที่เลื่อมใส และมีความปลื้มปิติมากในพระรัตนตรัยและทานกุศล รวมทั้งบุญจากการที่ท่านได้รักษาศีล 8 ในช่วงท้ายของชีวิต

อายุสิ้นแต่บุญส่งให้ไปอยู่ชั้นดุสิต

กรณีตัวอย่างของท่านต่อไปนี้ ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน เมื่อวันที่เสาร์ที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2546 เป็นท่านชาย เขาเป็นคนดี ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ เป็นที่รักของครอบครัวและหมู่ญาติ ในวัยเยาว์มี ชีวิตค่อนข้างลำบาก เพราะเป็นลูกชายคนโต จึงต้องช่วยแม่ทำงานเลี้ยงน้องๆ เมื่ออายุ 22 ปี ได้รับการ ผ่าตัดลิ้นหัวใจ หลังจากที่ได้แต่งงานและมีลูก 3 คน ได้ทำธุรกิจเปิดร้านค้าขายอุปกรณ์ก่อสร้าง และด้วยความขยันขันแข็งจึงตั้งตัวได้และมีฐานะดีขึ้นตามลำดับ

ทุกอาทิตย์ต้นเดือน ทั้งครอบครัวจะไปทำบุญที่วัดเป็นประจำ และหาโอกาสไปปฏิบัติธรรมระยะ ยาวในช่วงเทศกาลพิเศษเป็นประจำทุกปี

กลางดึกของคืนวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 ภรรยาตื่นขึ้นมาเพื่อเข้าห้องน้ำ พบเขานอนหมด สติอยู่ในห้องน้ำ เมื่อจับชีพจรดูก็ทราบว่เสียชีวิตแล้ว ตัวเริ่มเขียว จึงรีบนำส่งโรงพยาบาล หมอแจ้งว่า เขาเสียชีวิตแล้วด้วยโรคหัวใจล้มเหลว ซึ่งขณะนั้นเขามีอายุเพียง 37 ปี

เมื่อตายแล้ว กายละเอียดของเขาถอดออกจากร่าง วณเวียนอยู่กับลูกและภรรยาด้วยความรัก และเป็นห่วงโดยที่ยังไม่รู้ว่ตนตายแล้ว และด้วยเหตุที่ตายอย่างกะทันหัน คตินิมิตจึงไม่ชัดเจน ไม่มองไม่ใส เขาพยายามพูดกับคนในครอบครัว แต่ไม่มีใครเห็น และได้ยิน เนื่องจากอยู่คนละภพภูมิ มารู้ตัวว่ตนเอง ตายแล้วเมื่อติดตามมาที่งานศพของตนเอง

เมื่อครบ 7 วัน ใจเริ่มคลายความรักและความห่วงใยในครอบครัว ได้นึกถึงบุญทุกบุญที่ตนเองกระทำ และบุญที่ครอบครัวอุทิศให้ ใจจึงผ่องใส รัศมีกายค่อยๆ สว่างเรืองรอง กายละเอียดเปลี่ยนเป็นกายทิพย์ เทวรถทองประดับรัตนชาติคันยอมา พร้อมบริวารได้มารับ และได้เวียนประทักษิณรอบมหารัชมงคลกายเจดีย์ มีความปลื้มปิติใจมาก บุญจึงดูดไปอยู่ ณ สวรรค์ชั้นดุสิต

สาเหตุที่อายุสั้น เป็นเพราะกรรมในอดีตชาติ เขาเคยเกิดเป็นทหาร ออกรบแล้วฆ่าข้าศึกตาย เป็นจำนวนมาก เมื่อกรรมตามทันจึงทำให้อายุสั้น ส่วนที่ตายด้วยโรคหัวใจ เป็นเพราะขณะที่เกิดเป็นทหาร

ได้เคยทำหน้าที่ขี่ม้าส่งสาร แต่ด้วยความเอาการเอางานจึงควมม้าอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งม้าเหนื่อยตายหลายตัว ซึ่งวิบากกรรมนี้จะติดตามเขาไปอีกหลายชาติ

ตกสวรรค์เพราะน้อยใจ แต่ตายแล้วกลับที่เดิม

กรณีตัวอย่างที่จะกล่าวถึงนี้ได้นำเสนอในรายการฝันในฝัน เมื่อวันจันทร์ที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2546 เป็นท่านหญิง ปกติของเธอเป็นคนใจดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เคยมีอารมณ์หงุดหงิด ไม่เคยด่าว่าใคร ไม่เคยตีลูกหลาน ตลอดชีวิตไม่เคยโมโหหรือโกรธใครเลย เธอเป็นผู้มีความกตัญญู ดูแลแม่ของเธออย่างดี กระทั่งคุณแม่เสียชีวิต

หลังจากที่แม่ของเธอจากไป จึงทำให้เธอมีเวลาปฏิบัติธรรมมากขึ้น โดยได้มาร่วมงานที่วัดพระธรรมกายทุกงานบุญใหญ่และอาทิตย์ต้นเดือน เคยทำบุญสร้างพระธรรมกายประจำตัว 2 องค์ เป็นประธานทอดกฐินเมื่อปี พ.ศ. 2534 และร่วมบุญหล่อรูปหลวงปู่ด้วยทองคำ รวมทั้งบุญอื่นๆ อีก

วันหนึ่ง ขณะที่เธอกำลังนอนอ่านหนังสือธรรมะ และกำลังปลื้มปีติกับงานบุญที่ผ่านมา อยู่ๆ เธอก็กุ๊กขึ้นนั่ง แล้วยกแขนทั้งสองขึ้น ประหนึ่งว่ากำลังรับอะไรบางอย่าง แล้วก็วางมือลงหลับตานั่งอมยิ้มและลึนลมหายใจ ซึ่งขณะนั้นเธอมีอายุ 72 ปี มีสุขภาพแข็งแรงดี ไม่มีโรคประจำตัวใดๆ เลย

สาเหตุที่เธอแสดงอาการก่อนตายออกมาเช่นนั้น เป็นเพราะว่า ขณะที่เธอกำลังปลื้มปีติกับงานบุญที่ผ่านมา นั้น เธอได้ยินเสียงเรียกชื่อของเธอ จึงลุกขึ้นนั่ง และได้เห็นเทพบุตรเทพธิดาซึ่งเป็นบริวารของเธอแต่งตัวงดงามมาก นำพวงมาลัยมาให้ เธอจึงยื่นแขนรับอย่างสุขใจ จิตก็ดับลงไปทันทีเพราะหมดอายุขัย ภายทิพย์ของเธอถอดออกจากร่างเป็นกายเทพธิดาที่งดงามมาก จากนั้นเธอและบริวารได้ขึ้นสู่เทวรถ 2 ล้อ ขนาดปานกลาง สีทองประดับรัตนชาติ และไปสู่วิมานทองขนาดใหญ่ บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ก่อนมาเกิดเป็นมนุษย์ เธอเป็นเทพธิดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีสามีเป็นเทพบุตรรูปงาม รัศมีสว่างไสว และพูดจาไพเราะ เทพบุตรสามีเป็นที่รักและหมายปองของเทพธิดาอื่น ทำให้เธอน้อยใจ จึงเป็นเหตุให้เธอจุติมาเกิดในโลกมนุษย์ ก่อนจุติเธอได้ร่ำพวงมาลัย และอธิษฐานว่า ถ้าสามียังรักเธอให้นำพวงมาลัยนี้มาให้เธอ เมื่อเทพบุตรสามีกลับมาที่วิมาน เห็นพวงมาลัย และรู้เรื่องราวทั้งหมดด้วยเทวานุภาพ จึงมองมายังเธอบนโลกมนุษย์ เมื่อถึงเวลาที่เธอจะกลับขึ้นไปจึงให้บริวารนำพวงมาลัยมาให้และรับเธอกลับสู่สวรรค์

มรณภาพแล้วไปอยู่สวรรค์ชั้นยามา

กรณีตัวอย่างท่านต่อมา ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน เมื่อวันอังคารที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2546 ท่านนี้เป็นพระภิกษุ ท่านมรณภาพเมื่อวันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2546 ขณะที่มีอายุ 57 ปี และบวชได้

31 พรรษา

ท่านบวชเป็นสามเณรตั้งแต่อายุ 11 ปี ที่จังหวัดหนองคาย แล้วได้เดินทางไปศึกษาเล่าเรียนตามสำนักต่างๆ จนกระทั่งสอบได้เปรียญธรรม 6 ประโยค จากนั้นได้เข้ามาอยู่ที่วัดนากลาง ในกรุงเทพฯ ต่อมาท่านได้ไปศึกษาในระดับปริญญาโทที่ประเทศอินเดีย 4 ปี เมื่อจบการศึกษาและกลับเมืองไทยแล้วมีความคิดที่จะลาสิกขา จึงไปกราบเรียนหลวงพ่ที่วัดนากลาง หลวงพ่ท่านนั้นจึงพาท่านออกเดินธุดงค์ในป่าเป็นเวลากว่า 10 ปี ได้เรียนกรรมฐานและวิชาแพทย์แผนโบราณ จนมีความชำนาญ แล้วอยู่ช่วยหลวงพ่ท่านนั้นรักษาคนป่วยอยู่หลายปี

ในปี พ.ศ. 2534 ท่านได้เป็นเจ้าของวัดหนึ่ง ได้สร้างกุฏิที่พักสงฆ์ 4 หลัง ทำถนนคอนกรีตทั่วบริเวณวัด บูรณะหอรบั้งและศาลาการเปรียญ งานชิ้นสุดท้ายที่ท่านตั้งใจจะทำ คือสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมแต่ยังไม่ทันสร้างเสร็จ ท่านก็มรณภาพ โดยมรณภาพขณะที่กำลังนอนพักผ่อนหลังจากฉันเพลเสร็จ ซึ่งก่อนที่ท่านจะมรณภาพ 1 เดือน ท่านป่วยเป็นโรคฝีป่องมาก แม้แต่ 2 อาทิตย์สุดท้าย ก็ยังได้ไปผ่าฝีที่อก ซึ่งแผลก็เกือบจะหายเป็นปกติ

หลังจากมรณภาพแล้ว มัคทายกวัดได้นำร่างท่านไปที่โรงพยาบาล และปัมหัวใจ เพื่อจะได้แน่ใจว่าท่านสิ้นลมแล้วจริงๆ เมื่อรู้ว่าท่านสิ้นลมแล้วจึงคิดจะฉีดยากันศพเน่า แต่เมื่อหมอจะทำการฉีดยา ไฟฟ้าในบริเวณนั้นก็ดับลงอย่างกะทันหัน จึงหันไปใช้ไฟสำรองแต่ก็ดับอีก ลูกศิษย์จึงได้ขอให้หมอไปฉีดยาที่วัด แล้วได้นำร่างของท่านกลับไปไว้ที่วัด ซึ่งก็สามารถฉีดยาได้ แต่เมื่อฉีดยาแล้วปรากฏว่า ไฟฟ้าดับทั่วทั้งอำเภอ พร้อมกับเกิดลมและฝนปั่นป่วนขึ้นทั้งอำเภอ

สาเหตุที่เกิดเหตุการณ์เหล่านั้น เป็นเพราะขณะที่ท่านมรณภาพ ท่านยังไม่อยากตาย และไม่คิดว่าจะตาย อยากจะทำงานพระศาสนาต่อไป ดังนั้นเมื่อกายละเอียดหลุดออกจากร่าง ท่านเห็นร่างของตนเองก็พยายามจะกลับเข้าร่างแต่ไม่สำเร็จ จึงตามร่างของตัวเอง และเมื่อได้ยินว่า จะมีการฉีดยากันศพเน่า ท่านจึงไม่ยอมเพราะอยากจะเข้าร่างและพยายามอยู่หลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ จึงอธิษฐานจิตนึกถึงบุญที่ทำไว้ในพระศาสนา ว่าอย่าให้ใครฉีดยากันเน่าได้ เพราะมีความเข้าใจว่าหากฉีดยาจะทำให้ไม่สามารถกลับเข้าร่างได้

ด้วยอานุภาพบุญของท่านจึงทำให้ไฟฟ้าดับจนกระทั่งเมื่อร่างของท่านถูกนำไปที่วัดท่านก็ตามไปด้วย และเริ่มยอมรับความจริงว่า ตนเองหมดอายุขัยแล้ว จึงนึกถึงบุญที่ทำมาในพระศาสนา ทำให้กายมนุษย์ละเอียดค่อยๆ เปลี่ยนจากพระ กลายเป็นกายทิพย์ที่มีเครื่องประดับ มีเทวรถพร้อมบริวารมารับท่าน และพาไปอยู่ที่สวรรค์ชั้นยามา

เพราะเหตุที่ท่านมรณภาพ เหล่ารุกขเทวดา ภูมเทวดา อากาศเทวดา ที่อยู่บริเวณนั้นต่างก็เสียใจและอาลัยในการจากไปของท่าน เนื่องจากท่านเคยอุทิศส่วนกุศลให้ จึงได้รับบุญจากท่านเสมอ เมื่อท่านไปแล้วจึงไม่รู้จะไปอนุโมทนาบุญกับใคร จึงบันดาลให้ฝนตกหนักเหมือนฟ้ารั่ว จนเป็นเหตุให้ไฟดับทั้งอำเภอ

เพราะไฟขีด

สาเหตุที่ท่านป่วยเป็นฝีบ่อยๆ เพราะกรรมที่หักโหมงานในปัจจุบัน และวัฏกรรมในอดีตชาติ ที่ท่านเคยบวชเป็นสามเณร แล้วดื้อรั้นเถียงพระอาจารย์แบบข้างๆ คูๆ เวลาที่พระอาจารย์สั่งสอน จึงทำให้พระอาจารย์หงุดหงิดและซ้ำใจ ส่วนที่ผ่อกเพราะเคยดื้อต่อพ่อแม่และผู้หลักผู้ใหญ่ มักจะเถียงข้างๆ คูๆ สมัยเป็นฆราวาส เพราะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ทำให้ท่านเหล่านั้นซ้ำใจอยู่บ่อยครั้ง และเหตุที่ทำให้อายุสั้น เพราะเคยทำกรรมปาณาติบาตไว้ในอดีต

จากมนุษย์มาเป็นมนุษย์

เกิดเป็นหญิงเพราะกรรมเจ้าชู้

กรณีตัวอย่างท่านนี้ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน เมื่อวันที่เสาร์ที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เป็นชายชาวลาว แต่ไปทำมาหากินอยู่ที่มลรัฐชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ท่านเป็นคนรูปร่าง หน้าตาดี และเจ้าชู้ มักประพฤติดิตลข้อยที่ 3 อยู่เสมอ แต่ภายหลังมีภรรยาคนแรกแนะนำให้ฟังเทศน์มงคลชีวิต เรื่องบุญกรรมของความเจ้าชู้ จึงซาบซึ้ง หันมาตั้งใจทำบุญกุศล เริ่มเข้าวัด ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาก่อนนอนก็จะเข้าห้องสวดมนต์ นั่งสมาธิ และสวดมนต์ก่อนออกไปทำงาน ทำเช่นนี้เป็นประจำ ภายหลังได้สร้างพระธรรมกายประจำตัวให้กับตัวเองและทุกคนในครอบครัว

ในที่สุดท่านได้ล้มป่วยลงด้วยโรคไตวาย และไม่นานก็เสียชีวิต ด้วยความผูกพันกับครอบครัวจึงยังคงวนเวียนอยู่ที่บ้าน 7 วัน โดยที่ใจไม่หมองไหม้ เมื่อครบ 7 วันเจ้าหน้าที่ก็ได้มาพาตัวไปยมโลก พญายมราชได้ซักถามถึงบาปที่ทำ ซึ่งภาพก็ปรากฏที่หน้าบัลลังก์ของพญายมราช เมื่อเขาได้เห็นภาพกรรมที่ท่านได้เคยเจ้าชู้จึงสลดใจ ทำให้ใจเศร้าหมอง แต่เมื่อได้ดูภาพบุญที่เคยทำไว้ จิตจึงผ่องใสขึ้น

พญายมราชได้พิพากษาให้เขากลับมาเกิดเป็นมนุษย์ และด้วยจิตผูกพันกับครอบครัว เขาจึงขอมาเกิดอยู่กับครอบครัว ซึ่งขณะนั้นลูกสาวเขาแต่งงานแล้วและกำลังมีครรภ์ จึงดูตกใจและเสียใจของเขาเข้าไปในครรภ์ และได้เกิดเป็นเด็กเพศหญิงเพราะกรรมเจ้าชู้

สาเหตุที่ทำให้อายุสั้นและไตวาย เป็นเพราะชาติหนึ่งเคยเป็นทหารได้ออกรบ และต่อสู้กับข้าศึกได้ใช้อาวุธแทงข้าศึกตาย โดยแทงที่บริเวณไต

อายุสั้นเพราะกรรมปาณาติบาตในอดีตชาติ

กรณีตัวอย่างของท่านต่อมา นำเสนอในรายการฝันในฝันเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2545 เป็นท่านชาย อยู่กับแม่มาตั้งแต่ยังเล็กเพราะพ่อแม่แยกทางกัน จึงทำให้เป็นที่รักของผู้เป็นแม่มาก และเขาเองก็รักแม่เช่นกัน จึงเชื่อฟังและอยู่ในโอวาทตลอดเวลา

จนกระทั่งวันหนึ่ง เมื่อเขาอายุได้ 16 ปี ได้ขับรถไปกับเพื่อน และได้ประสบอุบัติเหตุถูกรถชน เขาเสียชีวิตทันที แต่เพื่อนที่ไปด้วยปลอดภัย

หลังจากเสียชีวิต ภายหลังเขาได้หลุดออกจากร่าง ตอนแรกยังไม่รู้ตัว มารู้ว่าตนตาย แล้วเมื่อมีคนมาหามร่างตนไป ตนเองไม่รู้จะไปไหน นึกถึงบ้านและพ่อแม่ จึงไปหาแม่ พยายามสื่อสารกับแม่ แต่ไม่สามารถทำได้เพราะอยู่คนละภพภูมิ เมื่อครบ 7 วัน เจ้าหน้าที่ได้มาพาตัวไปยมโลก พยายามราชพิจารณาบุญและบาปแล้ว พิพากษาให้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ และด้วยบุญที่ทำเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ทำให้ไปเกิดในตระกูลที่ดี มีผู้อุปถัมภ์ดูแล

สาเหตุที่ชาตินี้อายุสั้น เพราะในอดีตเคยทำปาณาติบาต โดยชาติหนึ่งเกิดเป็นชาย ในวัยหนุ่มได้หลงรักหญิงคนหนึ่ง แต่หญิงนั้นมีคนรักอยู่แล้วจึงแค้นใจ จ้างวานให้คนอื่นไปฆ่าทั้ง 2 คนนั้นจนถึงแก่ความตาย เมื่อละโลกในชาตินั้นแล้วไปบังเกิดในมหานรก จากนั้นไปขุมบริวาร ยมโลก มาเป็นเปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน ตามลำดับ เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็ถูกคนอื่นฆ่า หรือประสบอุบัติเหตุมาแล้วหลายชาติ

จากมนุษย์ไปเป็นสัตว์ดิรัจฉาน

เกิดเป็นจิ้งจกเพราะกรรมฆ่าจิ้งจก

ตัวอย่างของบุคคลท่านนี้ ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน ในวันศุกร์ที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2546 เป็นท่านชายนับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่พระพุทธศาสนา แต่ภรรยาเป็นศาสนิกชน ซึ่งท่านก็ไม่ปิดกั้นคำสอนของพระพุทธศาสนา และบางครั้งท่านก็ทำบุญในพระพุทธศาสนาด้วย เป็นต้นว่า ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า

ปกติท่านจะดีจิ้งจกทุกวันศุกร์ ด้วยความรักในศาสนาในศาสนของตน แม้ภรรยาจะห้ามปรามอย่างไรก็ไม่ฟัง ทั้งนี้เพราะท่านมีความคิดว่า จิ้งจกเป็นศัตรูกับศาสดาของท่าน เพราะเหตุที่เมื่อครั้งสมัยศาสดาของท่านยังมีชีวิตอยู่ ครั้งหนึ่งได้หลบซ่อนศัตรูอยู่ในถ้ำ จิ้งจกร้องทักขึ้นจึงทำให้ข้าศึกที่ซ่อนและจับตัวศาสดาไปได้

นอกจากนี้ท่านยังชอบเล่นการพนัน กินเหล้า สูบบุหรี่อยู่เป็นประจำจนกระทั่งเป็นมะเร็งที่กล่องเสียง ถูกลมโป่งพอง เป็นหอบหืด และโรคอื่นๆ ในที่สุดได้เสียชีวิตเพราะเส้นเลือดในสมองแตก ตายแล้วญาติได้สร้างพระธรรมกายประจำตัวและทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้

ขณะที่เขาตายนั้น ตายด้วยอาการที่สติไม่สมบูรณ์ ที่เรียกว่า หลงตาย โดยก่อนตายเห็นภาพเป็นความมืด แล้วเห็นจิ้งจกปรากฏขึ้นมาในความมืดนั้น ภายหลังจึงถูกดูดเข้าไปในท้องจิ้งจกเพราะกรรมที่ตีจิ้งจกจนเป็นอาชญากรรม ซึ่งตามความรุนแรงของกรรมนั้น ท่านจะต้องไปเกิดในมหานรก เพราะทั้งดื่มสุรา สูบบุหรี่ เล่นการพนัน ทำร้ายและฆ่าสัตว์เป็นจำนวนมาก แต่มาเป็นจิ้งจกเพราะบุญที่ท่านทำในพระพุทธศาสนาช่วยพยุงไว้ แต่ยังไม่สามารถรับบุญที่ญาติอุทิศไปให้ได้ เนื่องจากมีสภาพเป็นจิ้งจก และจะ

ต้องตายและเกิดเป็นจิ้งจกอีกยาวนาน

เมื่อหมดกรรมจากจิ้งจกแล้วบุญและบาปอื่นจึงจะส่งผล ถ้าบุญได้ชดเชยส่งผลก่อน ก็จะทำให้ได้เกิดเป็นมนุษย์ แต่ถ้าบาปได้ชดเชยก็จะไปบังเกิดในมหานรก หรือ อุสสทนรก ส่วนการที่ท่านเล่นเลียดในสมองแตกจนเสียชีวิตนั้น เป็นเพราะกรรมในปัจจุบันที่เกิดจากการตีจิ้งจก ตีมสุรา สูบบุหรี่ และเล่นการพนันผสมกัน

วิบากกรรมของคนเลี้ยงเป็ด

ตัวอย่างต่อมา เป็นตัวอย่างที่น่าเสนอผ่านรายการฝันในฝัน ในวันพฤหัสบดีที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ท่านนี้เป็นชายชาวจีน ประกอบอาชีพเลี้ยงเป็ด โดยนำเป็ดรุ่นมาเลี้ยงไว้ 3 - 4 เดือน เพื่อเอาไว้ถ้าเป็ดตัวใดไข่น้อย หรือไม่ออกไขก็จะจับขายให้เขานำไปฆ่า ท่านจะซื้อหอยกะพงและหอยแมลงภู่มาต้มแล้วผสมกับปลาให้เป็ดกิน เพื่อจะทำให้ไข่ที่ออกมามีสีแดง

ปกติท่านเป็นคนใจดี ชอบช่วยเหลือเพื่อนฝูง แต่เป็นคนสูบบุหรี่ และดื่มยาตองเหล้าทุกวัน วันละ 1 แก้วเล็ก เคยทำบุญบ้าง โดยทำกับศาลเจ้า และให้ทานแก่คนยากจน

ทุกเย็นท่านจะไปที่ตลาดเพื่อพบปะ ตีมน้ำชา และคุยกับเพื่อนชาวจีนเป็นประจำ วันที่เสียชีวิต ท่านกลับมาจากตลาดแล้วบอกรรยาว่า “ไม่สบาย จะตายแล้ว” ภรรยาและลูกๆ ได้ช่วยกันปฐมพยาบาลได้ไม่นาน ท่านก็หัวใจวายและเสียชีวิต โดยขณะนั้นอายุได้ 76 ปี

ตอนใกล้ตาย ท่านมีความขัดเคืองและคับแค้นใจ เพราะถูกลูกสาวของลูกหนี้ที่เป็นเพื่อนกันพูดให้เจ็บใจ จิตจึงเศร้าหมองมาก ทำให้บาปได้ชดเชย ท่านจึงเห็นกรรมนิมิตเป็นเป็ดที่ท่านเลี้ยงไว้ขายไข และที่ขายให้เขานำไปฆ่า โดยเห็นทั้งภาพเป็ดและได้ยินเสียงร้องของเป็ด คตินิมิตนั้นจึงทำให้ท่านไปเกิดเป็นเป็ด และได้ถูกนำไปฆ่า ซึ่งท่านจะต้องเกิดเป็นเป็ด ถูกนำไปฆ่าอีกยาวนานจนกว่าจะพ้นจากวิบากกรรมนี้

จากมนุษย์ไปเป็นเปรต

เป็นเปรตเพราะตระหนี่และด่าพระสงฆ์

กรณีตัวอย่างของผู้ที่ไปเกิดเป็นเปรตนี้ ได้ถูกนำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน ในวันจันทร์ที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546 เป็นท่านชาย เดินทางจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน มาทำมาหากินในประเทศไทย ท่านเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2535 ขณะมีอายุได้ 72 ปี

สมัยที่ท่านยังอยู่ในวัยหนุ่ม ได้ทำงานด้วยความยากลำบากเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากมีลูกถึง 10 คน เมื่อเข้าสู่วัยกลางคน ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ท่านไม่ค่อยมีความผูกพันกับลูกๆ นัก

ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีภรรยาบ่อย และมักจะอยู่กินกับภรรยาบ่อย ท่านจะมีปกติทำบุญสาธารณกุศลแบบคนจีนทั่วไป ไม่ชอบทำบุญกับพระ เนื่องจากมีความคิดว่า พระชู้เกียจ ไม่ทำมาหากิน ซึ่งความคิดนี้ได้ถ่ายทอดมายังลูกชายของท่านทั้ง 5 คน ขณะที่ลูกสาวอีก 5 คนมีนิสัยชอบทำบุญเหมือนแม่ (ภรรยาหลวง)

โดยทั่วไปท่านดูแข็งแรงดี แต่ในบั้นปลายของชีวิตมีโรคเบาหวานและโรคความดัน ในวันที่ท่านจากไป ท่านจากไปอย่างสงบ โดยนอนตะแคงกอดหมอนข้างเหมือนคนนอนหลับ

สาเหตุที่ท่านเสียชีวิตเพราะหมดอายุขัย จึงตายเหมือนหลับไป จากนั้นกายละเอียดหลุดออกจากร่างและวนเวียนอยู่ที่บ้าน เมื่อครบ 7 วัน เจ้าหน้าที่จากยมโลกได้มารับตัว และพาไปที่โรงวินิจฉัยในยมโลก โดยลากตัวไป ทำให้ท่านตกใจและกลัวมาก ที่หน้าโรงวินิจฉัยมีผู้คนมากมายหลากหลายเชื้อชาติ เปลือยกายทั้งหญิงทั้งชาย เมื่อถึงคิวของท่าน เจ้าหน้าที่ได้ลากตัวไปอยู่ต่อหน้าพญายมราช

พญายมราชได้ซักถามประวัติ แล้วถามว่า “เจ้ารู้ไหมว่า ทำไมเจ้าถึงมาอยู่ที่นี่ ท่านตอบและขอร้องว่า “ไม่รู้ อย่าทำอะไรผมเลยครับ ท่านพญายมราชปล่อยผมไปเถอะ” พญายมราชบอกว่าจะปล่อยเขาต่อเมื่อเขาได้ทราบบุญบาปที่ได้ทำเอาไว้ แล้วสั่งให้สุวรรณเลขาเปิดบัญชีบาปฉายให้ดู ปรากฏเป็นภาพกรรมที่ท่านเคยทำ คือกรรมเจ้าชู้ และกรรมดูหมิ่นดูแคลนพระสงฆ์ คำว่าพระชู้เกียจ ไม่ทำมาหากิน เมื่อท่านได้เห็นภาพกรรมที่ตนเองกระทำ จึงทำให้ใจเศร้าหมอง ร่างกายก็พลอยเศร้าหมองไปด้วย

จากนั้นพญายมราชสั่งให้สุวรรณเลขาเปิดบัญชีบุญว่าท่านทำอะไรไว้ขณะเป็นมนุษย์บ้าง ก็ปรากฏภาพบุญสาธารณกุศลที่ท่านทำแต่ไม่มากนัก พญายมราชจึงพิพากษาให้นำตัวท่านไปสู่ประตูที่จะไปสู่เมืองเปรต เมื่อไปถึงประตู ร่างของท่านก็ถูกดูดไปสู่เขตโลก กลายเป็นเปรต มีลักษณะพอม สูง ดำ มีหนอนไซที่ปาก ตัวมีกลิ่นเหม็น ปากเหม็น เพราะกรรมที่ดูหมิ่นดูแคลนพระสงฆ์ มีอวัยวะเพศใหญ่ หนักเหมือนลูกตุ้มเหล็ก ทุกข์ทรมานมาก เพราะกรรมที่มักมากในกาม

ท่านได้รับบุญที่ลูกหลานอุทิศไปให้ ซึ่งทำให้อายุของการเป็นเปรตน้อยลงไป

ทำบุญแต่ค่าพระ ตายแล้วเป็นเวมานิกเปรต

กรณีตัวอย่างท่านต่อมา ได้นำเสนอในรายการฝันในฝัน ในวันเสาร์ที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เป็นท่านชาย มีอาชีพเป็นชาวนาฐานะยากจน และทำมาหากินด้วยความยากลำบาก มีลูก 7 คน แต่ไม่มีลูกคนใดสามารถเรียนหนังสือให้จบได้ ต้องลาออกมาช่วยท่านทำนา โดยอาศัยผักและปลาที่หามาจากแม่น้ำมาเลี้ยงชีวิต

ท่านเป็นคนมีนิสัยซื่อสัตย์ สุจริต รักครอบครัว อดทน ขยันหมั่นเพียร ทำงานเก่ง จึงทำให้สามารถตั้งตัวได้ในเวลาต่อมา แต่เนื่องจากท่านไม่ค่อยเชื่อเรื่องบุญบาป จึงมักทำทั้งบุญและบาป นานๆ จึงจะทำบุญตามประสาชาวบ้านสักครั้ง เช่น ตักบาตร บวชพระ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ช่วงบั้นปลายของ

ชีวิตจึงทำบุญมากขึ้น เพราะลูกสาวคนหนึ่งชักชวนให้ทำบุญบ่อยๆ จึงทำบุญทุกครั้งทีลูกสาวชวน แต่ครั้งลับหลังมักพูดว่า นรกสวรรค์ไม่มีจริง รวมทั้งชอบด่าว่าพระเป็นประจํา

บั้นปลายของชีวิตท่านป่วยด้วยโรคชรา มีความทุกข์ทรมานมาก ทานอาหารไม่ค่อยได้ หลงๆ ลืมๆ แต่ก็ไม่ยอมไปพบแพทย์

ขณะใกล้ตาย ท่านเห็นภาพกั๋ง หอย ปู ปลา ที่ท่านเคยทำปาณาติบาตไว้ ภาพที่ตนเองด่าพระ สลับกับภาพบุญที่ท่านเองทำไว้เล็กๆ น้อยๆ และบุญที่ลูกสาวชวนให้ทำ ใจของท่านจึงไม่หมองมัวใส จนกระทั่งละโลก ละโลกแล้ววนเวียนอยู่ในบ้าน 7 วัน เมื่อครบ 7 วัน เจ้าหน้าทีผู้ปกครองเขตซึ่งเป็นภุมเทวา ได้มารับตัวท่าน และพาไปอยู่ในหมู่บ้านเวมานิกเปรต¹ โดยกลางคืนเป็นเปรต กลางวันเป็นเทวดา เป็น รุกขเทวาเวมานิกเปรต มีวิมานอยู่ระดับเรี่ยๆ ยอดไม้ วิมานเป็นเงินหลังไม้ใหญ่ๆ

ขณะเป็นเทวดาในเวลากลางวัน ท่านจะมีอาหารอันมโหฬารเพราะผลบุญที่ทำ แต่พอใกล้พลบค่ำจะรู้สึกเร่าร้อน เพราะผลกรรมที่ไม่เชื่อเรื่องนรกสวรรค์ และด่าพระ จึงดิ้นทุรนทุรายไม่สามารถอยู่ในวิมานได้ ต้องรีบออกมานอกวิมาน และเมื่อพ้นจากวิมานร่างก็จะกลายเป็นเปรต รูปร่างสูงใหญ่ ตามร่างกายสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็นและเน่า ที่ปากมีหนอนกัดกินยั่วยุเยี้ยมากมาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะเกิดจากกรรมที่ด่าพระ

ด้วยความทุกข์ทรมานเขาจึงร้องโวยวายว่า “เชื่อแล้วๆ เรื่องนรก เรื่องสวรรค์ เชื่อแล้วๆ” แต่พูดไม่ค่อยถนัดเนื่องจากมีหนอนซอนไสอยู่เต็มปาก เป็นความเชื่อในระดับภูมิปัญญาของเวมานิกเปรต เนื่องจากยังไม่ได้ไปเห็นนรกจริงๆ

ขณะที่เป็นเปรต จะมีความรู้สึกอยากให้งถึงตอนเช้าเร็วๆ อยากเห็นแสงอรุโณทัยแสงเงินแสงทองเร็วๆ เพื่อจะได้กลับเป็นเทวดา ทำให้มีความรู้สึกว้าว วันคืนของมนุษย์ทำไมนานมาก ทำไมดวงอาทิตย์ไม่ขึ้นสักที ทั้งนี้เป็นเพราะความทุกข์ทรมานที่ตนเองได้รับ

ไม่ต้องไปหานรกเพราะบุญที่ลูกชายทำและอุทิศให้

กรณีตัวอย่างท่านต่อไปนี้ได้นำเสนอในรายการฝันในฝัน ในวันจันทร์ที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

¹ เวมานิกเปรต คือเปรตที่มีวิมาน เกิดจากการทำบุญปนบาป คือบุญก็ทำ กรรมก็สร้าง บางพวกกลางคืนเป็นเปรต กลางวันเป็นเทวดา โดยเวมานิกเปรตนี้มีอายุตั้งแต่ 100 ปี ถึงล้านปี ตอนเป็นเทวดาอยู่ในวิมานจะรู้ว่าเป็นผลบุญที่ทำอะไรไว้ แล้วไม่อยากให้ถึงเวลาเป็นเปรต

เวมานิกเปรตมี 3 พวก คือ

ภุมเทวาเวมานิกเปรต จะมีหมู่บ้านหลายแบบ มีทั้งที่อยู่บนบก บนผิวน้ำและใต้น้ำ

รุกขเทวาเวมานิกเปรต มีวิมานอยู่บนยอดไม้

อากาศเทวาเวมานิกเปรต มีวิมานลอยอยู่ในอากาศ สูงจากพื้นดินประมาณ 1 โยชน์

ท่านนี้เป็นชาย เป็นพ่อบ้านที่มีร่างกายใหญ่ หนักถึง 125 กิโลกรัม เป็นโรคเบาหวาน แต่เป็นคนขยันทำงานทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงครอบครัว โดยทำทั้งเปิดร้านขายของชำ ขายเหล้า รับจ้างฆ่าหมู เป็ด และปลา ชอบเล่นการพนันเป็นชีวิตจิตใจโดยเฉพาะไฮโล เป็นเจ้ามือเขียนห่วยใต้ดิน

แต่เขาเป็นคนจิตใจงาม ชอบช่วยเหลือชุมชน และเป็นกรรมการวัดใกล้ๆบ้าน ขยันขันแข็งในการช่วยงานบุญของวัด จึงเป็นที่รักของทั้งพระและคนในชุมชน

เมื่อเขาป่วย ลูกชายซึ่งเป็นอุบาสกอยู่ที่วัดพยายามทำให้เขานึกถึงบุญ โดยได้ส่งข่าวเกี่ยวกับบุญไปให้เขารับรู้ ตลอดจนชักชวนให้ทำบุญอยู่เสมอ เพราะเข้าใจเรื่องคตินิมิตตอนใกล้จะโลก

เขาละโลกเมื่อมีอายุเพียง 48 ปี ขณะใกล้จะละโลก ภาพบุญและบาปที่ทำมาปรากฏให้ท่านเห็นสลับกัน โดยเห็นภาพที่ตนฆ่าหมู ฆ่าเป็ด ฆ่าปลา ภาพเล่นการพนัน เขียนห่วยใต้ดิน ขายเหล้าขายบุหรี่ และเห็นภาพที่ตนเคยช่วยกิจกรรมส่วนรวมสงเคราะห์ชุมชน เป็นผู้นำชุมชน เป็นกรรมการวัด ทำให้บางช่วงใจสับสนบางช่วงใจหมอง สลับกันไปมา

สุดท้ายใจท่านใส่มากกว่าหมอง ภายละเอียดยลุดออกจากร่าง แต่ยังวนเวียนอยู่ในบ้าน พุดกับใครก็ไม่มีใครได้ยิน เมื่อคนในบ้านไปตั้งศพก็ไปกับเขาด้วย วนเวียนอยู่ในบ้านจนครบ 7 วัน เจ้าหน้าที่ผู้ปกครองเขตซึ่งเป็นภุมเทวามาจับตัวเขา โดยได้บอกว่า “บุญของเธอเนี่ยก็มี กรรมเธอก็มี เพราะฉะนั้นเธอจะต้องไปเป็นเวมานิกเปรต วิมานของเธออยู่ตรงชอกเขาใกล้กับบ้านนี้แหละ” แล้วพาเขาไปที่วิมาน

วิมานของเขาเป็นเงินขาวๆ มีขลิบทองเล็กน้อย เมื่อเขาหลุดซุ่มประตูลิ่ววิมาน รูปร่างที่อ้วนๆ ของเขาก็เหลือพอดีๆ ประมาณ 70 กิโลกรัม กลายเป็นภุมเทวา เพราะบุญที่ตนทำรวมทั้งบุญที่ลูกชายบวชธรรมทายาท สร้างพระธรรมกายประจำตัว รวมทั้งบุญต่างๆ ที่ลูกอุทิศไปให้เรื่อยๆ ซึ่งถ้าไม่มีบุญส่วนนี้เขาจะต้องไปเกิดในมหานรก เพราะทำบาปไว้มาก

วิมานอยู่บนเชิงเขาที่เป็นชอกเขา ไม่มีบรืวาร อยู่ตามลำพัง มีอาหารทิพย์ตามกำลังบุญ ตอนกลางวันเป็นเทวดา แต่พอกกลางคืนจะรู้สึกเร่าร้อน ไม่สามารถอยู่ในวิมานได้ เพราะกรรมที่ฆ่าสัตว์ต่างๆ เล่นการพนัน และขายสุรา พอออกจากซุ่มประตูลิ่ววิมาน ก็ลอยอยู่กลางอากาศ ร่างที่เป็นเทวดาเปลี่ยนเป็นเปรต รูปร่างเหมือนหมู หัวเป็นหมู ตัวเป็นหมู ขาเป็นหมู เท้าเป็นเป็ด แขนเป็นปีกเปิด หางเป็นปลา ลอยอยู่กลางอากาศ

และด้วยกรรมขายสุรากับเขียนห่วย ทำให้ไฟลุกท่วมตัว บนหัวมีลูกเต๋าเหล็ก และมีลูกเต๋าลูกเป็นไฟหล่นจากท้องฟ้าใส่ลงบนหัวจำนวนมาก และมีสิ่งทีคล้ายเหล็กแบนๆ บางๆ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหล่นใส่หัวแต่ไม่มากเท่าลูกเต๋า ขณะนี้มีบรืวารแล้ว เป็นบรืวารที่เกิดจากกรรมที่ทำคล้ายๆ กัน แล้วมาเป็นเวมานิกเปรต แต่ไม่มีวิมานอยู่ หัวหน้าเขตจึงพาให้มาอาศัยด้วย

จากมนุษย์ไปสู่นรก

ตกนรกเพราะอยากไปสวรรค์

กรณีตัวอย่างท่านนี้ ได้นำเสนอในรายการฝันในฝัน เมื่อวันที่ศุกร์ที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2546 เป็นท่านชายชอบกินไก่ อาหารแต่ละอย่างที่รับประทานจะมีเนื้อไก่ประกอบอยู่ด้วยเสมอ ท่านไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา แต่มีความเชื่อในคำสอนอื่น เมื่อถึงเทศกาลทางศาสนาที่ตนนับถือ ก็จะฆ่าไก่มาประกอบอาหารแล้วนำไปทำบุญตามความเชื่อในศาสนา

ก่อนเสียชีวิตท่านเจ็บหนัก และเป็นอัมพาต นอนตัวอกล้ำไก่อเวลาที่ถูกเช็ด และตายอย่างขาดสติ ทำให้กรรมนิมิตไม่ชัดเจน ภายหลังเมื่อหลุดออกจากร่างได้วันเวียนอยู่ในบ้าน 7 วัน เมื่อครบ 7 วัน เจ้าหน้าที่ยกยมโลกได้มาพาตัวไปยังยมโลก

ขณะที่เจ้าหน้าที่ลากตัวไป เขาตระหนกตกใจมาก เพราะตอนที่มิชีวิตเข้าใจว่า จะได้ไปอยู่กับพระเจ้าบนสวรรค์ เพราะเชื่อในคำสั่งสอนจากศาสนาที่ตนนับถือมาอย่างนั้น ไม่เคยมีความรู้เรื่องยมโลก เมื่อไปถึงยมโลก ได้เห็นคนเป็นจำนวนมากมีร่างกายเปลือยทั้งหญิงทั้งชาย หลากหลายเชื้อชาติรวมกันอยู่ โดยมีหน้าตาที่หมองคล้ำและหวาดกลัว แต่ละคนรอคอยการเรียกตัวอยู่หน้าอาคารขนาดใหญ่

เจ้าหน้าที่ขานชื่อ และพาตัวเขาไปสู่ห้องพิพากษา พญายมราชได้ซักถามประวัติ ชื่อ นามสกุล และที่อยู่ เมื่อตอบคำถามแล้ว เขายังยืนยันว่า เขามีศรัทธาในพระเจ้า พญายมราชบอกว่า ที่นี้มีแต่กรรมดีและกรรมชั่วเท่านั้นที่จะตัดสิน แล้วฉายภาพกรรมที่เขาทำขณะมีชีวิตให้ดู เมื่อได้เห็นภาพตัวเองเช็ดไก่ และสั่งให้คนอื่นเช็ด จิตของเขาจึงเศร้าหมอง

พญายมราชได้พิพากษาให้ไปถูกทัณฑ์ทรมาน และสั่งสอนว่า การฆ่าสัตว์เบียดเบียนสัตว์เป็นบาป จากนั้นเจ้าหน้าที่ได้นำเขาไปโยนลงไปในหลุมที่มีลักษณะเป็นแอ่ง ถูกเจ้าหน้าที่เอาดาบขนาดใหญ่ยาวและร้อนเช็ดคอ ซึ่งมีสัตว์นรกถูกเช็ดคอกอยู่ในแอ่งนั้นเป็นจำนวนมาก เช็ดคอตายแล้วพิน พินแล้วถูกเช็ด เป็นเช่นนั้นนับครั้งไม่ถ้วน ทุกข์ทรมานมาก

จากผู้จัดการโรงงานสุราไปเป็นผู้รอกน้ำทองแดง

กรณีตัวอย่างท่านต่อไปนี้ ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน เมื่อวันที่จันทร์ที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2546 เป็นท่านชายมีอาชีพเป็นผู้จัดการโรงงานสุราแห่งหนึ่งขณะที่มีอายุเพียง 20 ปี ท่านเป็นคนมีความสามารถมาก ทั้งที่จบการศึกษาเพียง ป. 4 สามารถพูดได้หลายภาษา เมื่ออายุ 25 ปี ได้เป็นผู้จัดการโรงงานอีก 4 แห่ง คือโรงงานน้ำตาล โรงงานแป้งมัน โรงงานผลิตแอลกอฮอล์ และโรงงานน้ำแข็ง ท่านเป็นคนอารมณ์ดี คุยเก่ง เสียงดัง ชอบทำบุญ โดยช่วยงานบุญที่โรงเจตามความเชื่อของคนจีน

ทุกวันพระท่านจะให้ลูกๆ ช่วยแม่จัดของไหว้พระที่ห้องพระเสมอ แล้วพาครอบครัวไปทำบุญที่วัดใกล้ๆ บ้าน เคยทำบุญสร้างพระธรรมกายประจำตัว และทุกบุญที่มีคนมาบอก ปกติท่านไม่ดื่มสุรา ยกเว้นเมื่อเข้าสังคมจะดื่มบ้างเพียงเล็กน้อย

ท่านเสียชีวิตด้วยโรคแทรกซ้อนจากการเข้ารับการรักษาโรคนี้ด้วยการยิงสลายนิ่ว เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2531 ขณะมีอายุ 59 ปี ตายแล้วกายละเอียดออกจากร่าง และวนเวียนอยู่กับครอบครัวอยู่ 7 วัน เมื่อครบ 7 วัน เจ้าหน้าที่ได้มารับตัวไปยมโลก เมื่อพญายมราชพิจารณาแล้วเห็นว่า ทำทั้งบุญทั้งบาป จึงพิพากษาให้เป็นกุมภกัณฑ์ช่วยงานในยมโลก

โดยใน 1 ปีทิพย์ จะอยู่เวรทำหน้าที่ 9 เดือนทิพย์ พัก 3 เดือนทิพย์ ต่อมาเมื่อลูกทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ จึงได้รับการลดหย่อนโทษ ให้เป็นเจ้าหน้าที่ปีละ 3 เดือนทิพย์ พัก 9 เดือนทิพย์ โดยทำหน้าที่กรอกน้ำทองแดงให้กับสัตว์นรกที่มีกรรมดื่มสุรา

เกิดในสัณฐีฆวมหานรกเพราะกรรมฆ่าสัตว์

กรณีตัวอย่างของท่านที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ท่านนี้เป็นชายชาวจีนที่เดินทางมาตั้งหลักฐานทำมาหากินในเมืองไทยพร้อมกับภรรยา โดยได้ประกอบอาชีพเป็นชาวนา ต่อมาภรรยาตั้งครรภ์ แต่ได้เสียชีวิตขณะใกล้คลอดพร้อมกับลูกในครรภ์ เขาจึงแต่งงานใหม่กับภรรยาชาวไทย

ในวัยหนุ่มเขามักแบกปืนเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์ โดยเฉพาะไก่ป่า เพื่อนำมาเป็นอาหาร เมื่อเพื่อนบ้านจัดงานเลี้ยงก็มักจะมาชวนเขาไปช่วยฆ่าไก่ ฆ่าเป็ด และหมู เพื่อทำอาหารเลี้ยงแขก นอกจากนี้ เขายังดื่มเหล้า และชอบเล่นการพนันแทงหวย

เมื่ออายุได้ 66 ปี เขาเริ่มมีอาการป่วย เจ็บขา และหัวเข่าบวมไม่สามารถเดินได้ อาการหนักมาก ลูกๆ จึงนำส่งโรงพยาบาลทำให้อาการดีขึ้น เวลาผ่านไปปีเศษ อาการก็กลับเป็นเหมือนเดิม จึงไปพบหมอและรับยามารับประทานได้ 2 อาทิตย์ เกิดเป็นผื่นขึ้น หลังจากนั้นอาการทรุดหนักลง และเสียชีวิตในที่สุดขณะมีอายุได้ 68 ปี

ก่อนเสียชีวิต เขาเห็นกรรมนิมิตเป็นสัตว์ที่ตัวเองฆ่ามากมาย ทั้ง เป็ด ไก่ และหมู ทำให้ใจเศร้าหมอง คตินิมิตจึงดำมืด ละโลกแล้วกระแสน้ำได้ดูดให้เขาไปเกิดเป็นสัตว์นรกขุมที่ 1 ชื่อว่า สัณฐีฆวมหานรก โดยมีร่างกายใหญ่โต มีสภาพกึ่งคนกึ่งสัตว์ ตอนแรกตัวเป็นไก่หัวเป็นคน ถูกนายนิรยบาลที่เกิดขึ้นด้วยวิบากกรรมของตน จับเชือดคอบ้าง ลับคอบ้าง ฟันคอบ้าง จากนั้นเปลี่ยนเป็นตัวเป็นเป็ดหัวเป็นคน ครึ่งคนครึ่งหมู ครึ่งคนครึ่งห่าน ถูกลั่น ถูกเชือด ถูกฟันวนเวียนอยู่เช่นนี้ตลอดเวลา มีความทุกข์ทรมานมาก

หลุดจากนรกไปเกิดบนดาวดิงส์เพราะนึกถึงบุญ

กรณีตัวอย่างท่านต่อไปนี้ได้นำเสนอผ่านรายการฝันในฝัน เมื่อวันที่เสาร์ที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2546 เป็นท่านหญิง ปกติของเธอเป็นคนชอบทำบุญ จะทำบุญทุกครั้งที่มีคนมาชวนโดยไม่เลือกว่าจะเป็นวัดใด

ในปี พ.ศ. 2540 เธอทราบข่าวการก่อสร้างมหาธรรมกายเจดีย์ และพิธีตอกเสาเข็มมหาธรรมกายเจดีย์ เธอได้เดินทางมาร่วมงานในวันนั้นและได้ร่วมบุญกับทางวัด รวมทั้งได้ตอกเสาเข็มจำลองที่ทางวัดจัดเตรียมไว้สำหรับผู้ที่มาร่วมในพิธีได้ตอกไปพร้อมๆ กับการตอกเสาเข็มด้วย ซึ่งเธอก็ตอกเสาเข็มจำลองด้วยความปิติเบิกบาน

ต่อมาเธอได้เปิดร้านอาหาร โดยนำสัตว์ทะเลเป็นๆ มาซังไว้ในบ่อ และในตู้ เพื่อให้ลูกค้าที่มาใช้บริการเลือกซื้อตามความพอใจ ซึ่งเธอก็จะนำสัตว์ที่ลูกค้าเลือกนั้นไปฆ่าทำเป็นอาหาร ซึ่งในช่วงเวลานี้เธอไม่ได้ไปร่วมงานบุญและทำบุญที่วัดอีกเลย

เปิดร้านขายอาหารอยู่เพียงไม่กี่ปี เธอก็ล้มป่วยและเสียชีวิตลง ก่อนตายเธอเห็นกรรมนิมิตเป็นภาพสัตว์ต่างๆ ที่เธอฆ่ามากมาย จึงทำให้ใจเศร้าหมอง มีคตินิมิตดำมืด ตายแล้วจึงถูกดูดไปบังเกิดเป็นสัตว์นรกในขุมบริวารของมหานรกขุมที่ 1 ซึ่งในขุมนี้ สัตว์นรกจะมีลักษณะแปลกประหลาดต่างๆ คือตัวเป็นคนหัวเป็นกุ้ง เป็นปู เป็นปลา เดินเรียงคิวมากมาย มีนายนิรบาลเตรียมเชียงเหล็กกร้อน พร้อมด้วยปั้งตอเหล็กกร้อนขนาดใหญ่ไว้คอยสับสัตว์นรก

เมื่อสับสัตว์นรกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยแล้ว จะรวมไว้ในแหเหล็กกร้อน โดยมีนายนิรบาลคนหนึ่งทำหน้าที่รวบรวมหัวสัตว์นรกที่เป็นกุ้ง ปู ปลา เมื่อเต็มแหก็จะลากไปกองไว้ จากนั้นจะมีลมชนิดหนึ่งพัดมาทำให้สัตว์นรกฟื้นขึ้น แล้วก็ถูกลากตัวไปเข้าคิวรอขึ้นเชียงอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้ด้วยความเจ็บปวดทุกข์ทรมานมาก

เมื่อเธอลงไปเกิดเป็นสัตว์นรกขุมนี้ จะมีหัวเป็นปลาตัวเป็นคน ขณะที่รอคิวที่จะไปที่เชียงนั้น เธอผ่านเตียงๆ หนึ่ง ซึ่งนายนิรบาลกำลังจับตริังไว้ แล้วเอาตะปูขนาดใหญ่ปักกลางอกสัตว์นรก แล้วเอาค้อนตีด้วยบุญบันดาล เมื่อเธอได้ยินเสียงตอกตะปู ทำให้เธอรู้สึกคันหูและนึกถึงเสียงตอกเสาเข็มสร้างมหาธรรมกายเจดีย์ได้ จึงนึกถึงบุญที่ตนทำได้ แสงสว่างจึงปรากฏขึ้น บุญจึงดึงดูดบุญทุกบุญมารวมกันและจุดเธอไปสู่เทวโลกทันที ภายหลังจากดับวูบไปเกิดเป็นกายทิพย์ในเทวโลก เป็นเจ้าของวิมานขนาดเล็กหลังหนึ่งบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

เจ้าชู้จึงเกิดในมหานรกขุม 3

กรณีตัวอย่างท่านที่จะกล่าวถึงนี้ ได้นำเสนอในรายการฝันในฝัน เมื่อวันที่จันทร์ที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ท่านนี้เป็นชายชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ได้เข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในเมืองไทย โดยทำงานเป็น

ลูกจ้างที่ร้านขายยา เป็นคนเจ้าชู้มีภรรยาถึง 5 คน

เขาไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และไม่เคยให้ความช่วยเหลือจนเจือครอบครัวของภรรยาหลงเลย แต่มักจะจนเจือภรณาน้อยและลูก ชำยังนำภรณาน้อยคนที่ 4 และลูกอีก 2 คน มาให้ภรรยาหลงเลี้ยงดูเป็นเวลาถึง 8 ปี ซึ่งภรรยาหลงก็เป็นคนใจดีมีจิตเมตตา ได้ให้เงินภรณาน้อยไปลงทุน โดยที่ตนเองก็มีลูกถึง 6 คน

เขาไม่ค่อยสนใจเรื่องบุญกุศล แต่ช่วงหนึ่งเคยหิวปิ่นโตไปถวายเพลหลวงพ่องค์หนึ่งด้วยความศรัทธา แต่ปกติแล้วเขาจะช่วยงานตามศาลเจ้าของชาวจีนเวลาที่มีการแสดงงิ้ว

ในบั้นปลายของชีวิต เขาป่วยด้วยโรคหัวใจ และเสียชีวิตในบ้านภรรยาหลง ก่อนตายได้เห็นกรรมนิมิตเป็นภาพกรรมเจ้าชู้ที่ตนเองทำฉายให้เห็นจนลึนใจ คิดนิมิตจึงดำมืด พอถอดกายก็ถูกดูดลงไปบังเกิดเป็นสัตว์นรกในมหานรกขุม 3 ชื่อว่า สังฆาฏมหานรก ทันที มีร่างกายใหญ่โต อวัยวะเพศใหญ่ ถูกนายนิรยบาลที่เกิดจากวิบากกรรมจับแหะออกแล้วดึงหัวใจออกมาบีบจนตาย เพราะกรรมที่ทำร้ายจิตใจบุตรและภรรยา เมื่อฟื้นขึ้นก็ถูกนายนิรยบาลใช้มีดเฉาะอวัยวะเพศออก ดันรันทุขุขุทรมานมากแต่ไม่ตายวนเวียนอยู่อย่างนี้อีกยาวนาน

เหตุที่เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจ เพราะวิบากกรรมในอดีต คือชาติหนึ่งเป็นเกษตรกร ได้ฆ่าสัตว์เป็นอาหารและขายเป็นอาจิณ ประกอบกับกรรมในปัจจุบันที่ผิดศีลข้อ 3

บทสรุป

จากกรณีตัวอย่างที่ได้นำมาเสนอในที่นี้เป็นเพียงบางส่วนของกรณีตัวอย่างที่นำเสนอในรายการฝันในฝัน ซึ่งจะเห็นว่าด้วยวิบากกรรมที่แต่ละคนทำไว้แตกต่างกันนานาประการจึงส่งผลให้ได้รับผลแตกต่างกันไปสุดแท้แต่ว่ากรรมใดจะส่งผลก่อนหลัง ซึ่งนั่นเป็นเพียงแค่เศษเสี้ยวหนึ่งของการเดินทางเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ เพราะในความเป็นจริงนั้น ทุกชีวิตไม่ว่าจะใครก็ตาม ทั้งที่เป็นมนุษย์อย่างเราๆ หรือที่เกิดในภพภูมิต่างๆ นั้น เคยเกิดแล้วตาย เวียนว่ายในภพภูมิต่างๆ มายาวนานนับภพนับชาติไม่ถ้วน จนไม่สามารถสืบสาวหาเบื้องต้นและเบื้องปลายของชีวิตได้

เกี่ยวกับเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแก่พระภิกษุในครั้งพุทธกาลหลายคราวด้วยกัน ซึ่งมีปรากฏในพระไตรปิฎก และจะได้นำมากล่าวในที่นี้ โดยครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสแก่เหล่าภิกษุในอัสน์สูตร ขณะประทับ ณ พระเชตวันวิหารในกรุงสาวัตถีว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ลูกๆ พวกเธอทราบธรรมที่เราแสดงแล้วอย่างนี้ ถูกแล้ว น้ำตาที่หลังไหลออกของพวกเธอผู้ท่องเที่ยวไปมา คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะประสบสิ่งที่ไม่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่ไม่พอใจ โดยกาลนานนี้แหละมากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง 4 ไม่มากกว่าเลย พวกเธอประสบ

มรณกรรมของมารดาตลอดกาลนาน น้ำตาที่หลังไหลออกของเธอเหล่านั้น ผู้ประสบมรณกรรมของมารดา คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะไม่ประสบสิ่งที่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจนั้นแหละมากกว่า ส่วนน้ำ ในมหาสมุทรทั้ง 4 ไม่มากกว่าเลย พวกเธอได้ประสบมรณกรรมของบิดา ของพี่ชาย น้องชาย พี่สาว น้องสาว ของบุตร ของธิดา ความเสื่อมแห่งญาติ ความเสื่อมแห่งภคชะ ได้ประสบความเสื่อมเพราะโรค ตลอดกาลนาน น้ำตาที่หลังออกของเธอเหล่านั้น ผู้ประสบความเสื่อมเพราะโรค คร่ำครวญอยู่ เพราะประสบสิ่งที่ ไม่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจนั้นแหละมากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง 4 ไม่มากกว่าเลย ข้อ นั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะว่า สงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องปลายไม่ได้ ฯลฯ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ เหตุเพียงเท่านี้ พอทีเดียวเพื่อที่จะเบื่อหน่ายในสังขารทั้งปวง พอเพื่อจะคลายกำหนด พอเพื่อจะหลุดพ้น”¹

ทรงเปรียบเทียบน้ำนมดื่มเข้าไปในสังสารวัฏกับน้ำในมหาสมุทร ใน ชีรสสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ถูกอะไร พวกเธอทราบธรรมที่เราแสดงแล้วอย่างนี้ ถูกแล้ว น้ำนมมารดาที่ พวกเธอผู้ท่องเที่ยวไปมาอยู่โดยกาลนาน ดื่มแล้วนั้นมากกว่า น้ำในมหาสมุทรทั้ง 4 ไม่มากกว่าเลย ข้อนั้น เพราะเหตุไร เพราะว่า สงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องปลายไม่ได้ ฯลฯ” ²

ทรงตรัสถึงโครงกระดูกของสัตว์ที่เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ ใน ปุคคสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องปลายไม่ได้ ฯลฯ เมื่อบุคคลท่องเที่ยวไป มาอยู่ตลอดกัปหนึ่ง พึงมีโครงกระดูก ร่างกระดูก กองกระดูก ใหญ่เท่าภูเขาเวปุลละนี้ ถ้ากองกระดูกนั้น พึงเป็นของที่จะขมมารวมกันได้ และกองกระดูกที่ได้สั่งสมไว้แล้ว ก็ไม่พึงหมดไป ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่า สงสารกำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องปลายไม่ได้ ฯลฯ” ³

ทรงตรัสถึงเลือดที่ไหลออกจากกาย ใน ดิงสมัตตาสสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ถูกอะไร พวกเธอทราบธรรมที่เราแสดงแล้วอย่างนี้ ถูกแล้ว โลหิตที่หลังไหล ออกของพวกเธอ ผู้ท่องเที่ยวไปมาซึ่งถูกตัดศีรษะโดยกาลนาน นี้แหละมากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง 4 ไม่มากกว่าเลย เมื่อเธอทั้งหลายเกิดเป็นโค ซึ่งถูกตัดศีรษะตลอดกาลนาน โลหิตที่หลังไหลออกมานั้นแหละ มากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง 4 ไม่มากกว่าเลย เมื่อเธอทั้งหลายเกิดเป็นกระบือ ซึ่งถูกตัดศีรษะตลอด กาลนาน โลหิตที่หลังไหลออกนั้นแหละมากกว่า...เมื่อเธอทั้งหลายเกิดเป็นแกะ... เกิดเป็นแพะ... เกิดเป็นเนื้อ... เกิดเป็นสุกร... เกิดเป็นไก่... เมื่อเธอทั้งหลายถูกจับตัดศีรษะโดยข้อหาว่าเป็นโจรฆ่าชาวบ้านตลอดกาลนาน โลหิตที่หลังไหลออกนั้นแหละมากกว่า... ถูกจับตัดศีรษะโดยข้อหาว่าเป็นโจรคิดปล้น... ถูกจับตัดศีรษะ โดย ข้อหาว่าเป็นโจรประพฤติผิดในภรรยาของผู้อื่นตลอดกาลนาน โลหิตที่หลังไหลออกนั้นแหละมากกว่า น้ำ

¹ อัสสสูตร, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 425-426 หน้า 510.

² ชีรสสูตร, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 426 หน้า 512-513.

³ ปุคคสูตร, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 44 หน้า 521.

ในมหาสมุทรทั้ง 4 ไม่มากกว่าเลย ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่า สงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องต้นปลายไม่ได้เลย...”¹

ทรงตรัสถึงการเป็นญาติของสัตว์ที่เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏใน มาตุสูตร ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลายสงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องต้นปลายไม่ได้ ฯลฯ สัตว์ที่ไม่เคยเป็นมารดา (บิดา พี่ชาย น้องชาย พี่หญิง น้องหญิง บุตร ธิดา) โดยกาลนานนี้ มิใช่หาได้ง่ายเลย ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่า สงสารนี้ กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องต้นปลายไม่ได้ ฯลฯ”²

จากพุทธดำรัสที่ทรงแสดงแก่พระภิกษุในครั้งพุทธกาล ที่ปรากฏในพระสูตรต่างๆ นี้ จะเห็นว่าการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกนั้นยาวนาน จนเราไม่สามารถที่จะล่วงรู้เบื้องต้นและเบื้องปลายได้เลยว่าเรามีจุดเริ่มต้นของการเกิดมาตั้งแต่เมื่อไร และจะไปสิ้นสุดที่ตรงไหน แต่ที่ทราบแน่ชัดคือ เราเกิดมาแล้วนับภพนับชาติไม่ถ้วน เคยบังเกิดมาในภพภูมิต่างๆ และเคยเป็นอะไรมาแล้ว ต่างๆ นานา ทั้งนี้ขึ้นกับกรรมที่เราและสัตว์ที่เกิดในภพภูมิต่าง ๆ ได้กระทำไว้

ดังนั้น ชีวิตในปัจจุบันของเราและแต่ละท่านไม่ใช่ของใหม่เลย เพราะเราเคยเป็นมาสารพัดแล้ว เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราเป็นอยู่นี้ก็ไม่ได้แปลกใหม่เลย ดังนั้นเราจึงไม่ควรไปยึดมั่นถือมั่นอะไรเลย เพราะสิ่งทั้งหลายไม่แน่นอน ไม่คงทนถาวร เราไม่สามารถรู้อะไรไว้ได้ ยิ่งยึดมั่นถือมั่นก็จะพบแต่ความทุกข์อยู่ร่ำไป และหากไม่เข้าใจถึงความเป็นจริงของชีวิตนี้ ก็ย่อมวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏนี้ ต้องลำบากต้องทนทุกข์เวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

แต่สำหรับผู้มีปัญญาเมื่อเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเห็นความไม่เที่ยงแท้ไม่ยั่งยืนในสิ่งทั้งหลายก็จะบังเกิดความเบื่อหน่าย และหาทางที่จะไม่ต้องอยู่ในวัฏวนแห่งความทุกข์ที่ไม่มีที่สิ้นสุดได้ในที่สุด แต่หากยังไม่เห็นความจริงในสิ่งเหล่านี้ ยังคงเพเลิดเพลินกับสิ่งที่เราเองก็เคยเป็น เคยพบและเคยลองมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน ก็คงต้องเตรียมตัวเผชิญหน้ากับความไม่แน่นอนต่อไป

¹ ดึงสมัตตาสูต, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 448 หน้า 527.

² มาตุสูตร, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค, เล่มที่ 26 ข้อ 450 หน้า 529.

บทที่ 8

สรุปสาระสำคัญจากการ ศึกษาจักรวาลวิทยา

เนื้อหาบทที่ 8

สรุปสาระสำคัญจากการศึกษาจักรวาลวิทยา

- 8.1 ปัญหาเรื่องใครสร้างโลก
- 8.2 การแบ่งยุคในการอธิบายเรื่องโลก และจักรวาล
- 8.3 พระสูตรสำคัญในวิชาจักรวาลวิทยา
- 8.4 สรุปสาระสำคัญจากบทเรียน
- 8.5 สรุปสาระสำคัญวิชาจักรวาลวิทยา
- 8.6 พระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตรผู้ประเสริฐที่สุด

แนวคิด

1. เรื่องการสร้างโลกเป็นความเชื่อที่มีมาช้านาน โดยได้ปรากฏในคัมภีร์หรือคำสอนของศาสนาฝ่ายเทวนิยมหลายศาสนา ซึ่งแต่ละศาสนาก็แสดงถึงการสร้างโลกแตกต่างกันไป
2. การอธิบายเรื่องโลกและจักรวาลได้แบ่งออกเป็น 3 ยุค คือยุคเทววิทยา ยุคอภิปรัชญา และยุควิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. นักศึกษาสามารถอธิบายเปรียบเทียบการกำเนิดโลกของแต่ละศาสนาได้
2. นักศึกษาสามารถอธิบายถึงการอธิบายเรื่องการกำเนิดโลกและจักรวาลในแต่ละยุคได้

บทที่ 8

สรุปสาระสำคัญจากการศึกษาจักรวาลวิทยา

เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้เนื้อหาครบทั้ง 7 บทแล้ว คงจะทำให้นักศึกษาได้เข้าใจเรื่องของกระบวนการ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาลอันเป็นวัฏจักร ที่หมุนวนเวียนอยู่อย่างนี้ ไม่มีที่สิ้นสุด มนุษย์ สรรพสัตว์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย ล้วนมีอันแตกดับ เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ไม่มีใครเลยที่จะรอดพ้นจากกลไกของวัฏจักรนี้ไปได้

การศึกษาจักรวาลวิทยานี้ ไม่ได้มุ่งเน้นเนื้อหาทางวิชาการที่อัดแน่นไปด้วยข้อมูล แต่มุ่งหวังเพียงเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแง่คิดในการดำรงชีวิตให้กับนักศึกษา ได้เข้าใจเรื่องการเกิดขึ้นของจักรวาลอันมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เห็นภาพของตัวเรา โลก และจักรวาลที่เราอาศัยนี้ว่า ไม่มีอะไรที่เที่ยงแท้แน่นอน อย่ามัวหลงเพลินอยู่ในโลกใบนี้ ใช้วันเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด เพราะทุกสิ่งทุกอย่างล้วนจะต้องแตกทำลายไปในที่สุด

ในบทส่งท้ายนี้ นักศึกษาจะได้เรียนรู้เนื้อหาเพิ่มเติมในเรื่องที่จะทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาของวิชาจักรวาลวิทยาได้กว้างยิ่งขึ้น และได้สรุปสาระสำคัญของวิชาจักรวาลวิทยาในแต่ละบทเรียนที่นักศึกษาได้เรียนผ่านมาอีกครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

8.1 ปัญหาเรื่องใครสร้างโลก

เรื่องใครสร้างโลกเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของชาวโลกทั่วไป เป็นปัญหาที่มีการอธิบายไว้มากมาย ในหลายยุคหลายสมัย ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันไป ในบทที่ผ่านมาได้กล่าวถึงการกำเนิดโลกจักรวาล และสิ่งมีชีวิตในทัศนะของพระพุทธศาสนาเป็นประเด็นสำคัญรวมถึงกำเนิดโลกในทัศนะของวิทยาศาสตร์บ้าง แต่ก็มีได้กล่าวถึงเรื่องการกำเนิดโลกในทัศนะของศาสนาต่างๆ เลย ในลำดับต่อไปนี้จะขอนำมากล่าวเพื่อเป็นแนวทางในการประกอบความคิดเห็นของนักศึกษาให้มองโลกได้กว้างขึ้น ซึ่งในที่นี้จะขอนำมากล่าวเพียงศาสนาหลักๆ และนำเสนอเนื้อหาเพียงคร่าวๆ พอให้เห็นเป็นตัวอย่างบ้างเท่านั้น

ศาสนาพราหมณ์

เมื่อพูดถึงโลกก็จะต้องมีผู้สร้าง เพราะโลกไม่สามารถเกิดขึ้นลอยๆ ได้ การสร้างโลกเป็นหน้าที่ของพระเจ้า ซึ่งในยุคฮินดูนี้ พระเจ้าผู้ทำหน้าที่สร้างโลกได้แก่ พระพรหม

เมื่อพระพรหมสร้างโลกขึ้นมาแล้ว ระหว่างที่โลกกำลังดำเนินไปได้เกิดอธรรมมีอำนาจเหนือธรรมะ

ทำให้เกิดกลียุค ซึ่งเต็มไปด้วยความวุ่นวาย ความทุกข์เดือดร้อนนานาประการ เมื่อภาวะเช่นนี้เกิดขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของพระวิษณุที่จะอวตารมาในโลกมนุษย์ เพื่อพิทักษ์ธรรม โดยได้เป็นนารายณ์ 10 ปาง อวตารมาคุ้มครองโลก คอยดูแลให้ชีวิตในโลกดำเนินไปตามปกติ

เมื่อโลกดำเนินไป ชีวามัน (วิญญาน) ที่ยังไม่หลุดพ้นก็เวียนว่ายตายเกิดหลายภพหลายชาติจนไม่ได้พักผ่อน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของพระศิวะ หรือพระอิศวรที่จะต้องทำลายโลก เพื่อให้ชีวามันที่ยังไม่หลุดพ้นเหล่านี้ได้พักผ่อน

เมื่อโลกถูกทำลาย ชีวามันจะสลับสไลไปชั่วคราว ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด ครั้นถึงเวลาอันสมควร พระพรหมก็จะสร้างโลกขึ้นมาใหม่ ชีวามันที่สลับสไลไปชั่วคราวก็ได้ร่างใหม่ ซึ่งจะเป็นอะไรนั้นขึ้นอยู่กับกรรมที่ทำไว้ในสมัยที่เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลกเก่า เช่น เป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ จัณฑาล เป็นต้น

ศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์สอนว่า พระยะโฮวาห์ทรงสร้างโลกและสรรพสิ่งจากความว่างเปล่า คือ มิได้สร้างจากสิ่งที่มีอยู่แล้วหรือจากวัตถุใดๆ พระองค์ทรงสร้างด้วยพระดำรัส ด้วยฤทธิ์อำนาจของพระองค์

มีกล่าวไว้ในพระคัมภีร์อย่างชัดเจนว่า สรรพสิ่งทั้งปวงรวมทั้งโลกและมนุษย์ เกิดจากการสร้างของพระเจ้าทั้งสิ้น ในคัมภีร์ได้กล่าวถึงการสร้างของพระองค์ตามลำดับดังนี้

วันที่ 1 ทรงสร้างขอบเขตของโลก บันดาลให้มีกลางวันและกลางคืน

วันที่ 2 ทรงสร้างท้องฟ้า

วันที่ 3 ทรงสร้างแผ่นดิน ทะเล แล้วบันดาลให้เกิดพืชบนแผ่นดิน

วันที่ 4 ทรงให้มีดวงสว่างเพื่อแยกกลางวันกับกลางคืน และเป็นเครื่องหมายบอกฤดู วัน เดือน ปี (ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาวต่างๆ)

วันที่ 5 ทรงสร้างสัตว์ในทะเลและสัตว์ในอากาศ

วันที่ 6 ทรงสร้างสัตว์บนแผ่นดินตามชนิดของมัน แล้วทรงสร้างมนุษย์ชายหญิงให้เป็นเจ้าของสิ่งต่างๆ เหล่านั้น

วันที่ 7 เป็นวันบริสุทธิ์ ที่ทรงหยุดพักจากการงานทั้งสิ้น

ศาสนาฮินดู

ในศาสนาฮินดูกล่าวว่า วันแรกที่พระเจ้าเริ่มสร้างโลกเป็นวันอาทิตย์ วันหยุดสร้างสิ่งทั้งปวงจึง

เป็นวันเสาร์ แต่ในศาสนาคริสต์ พระเจ้าเริ่มสร้างโลกตั้งแต่วันจันทร์ เพราะฉะนั้นวันหยุดจึงเป็นวันอาทิตย์ พระเจ้าทรงสร้างสรรพสิ่งเสร็จในเวลา 6 วันเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการสร้างโลกมิได้เป็นสิ่งยากลำบากสำหรับพระองค์ เพียงแต่พระองค์ประสงค์จะให้มิอะไรเกิดขึ้น สิ่งนั้นก็เกิดขึ้นทันที

เมื่อพระเจ้าสร้างโลกแล้ว ก็ทรงคอยดูแลโลก จึงทรงประทับอยู่ทุกหนแห่ง แต่โลกก็ไม่ใช่พระองค์ เนื่องจากผู้สร้างทรงเป็นจริง โลกนี้จึงเป็นจริงด้วย แต่ก็ไม่จริงแท้ มีอยู่ชั่วคราว ลักวันหนึ่งจะถูกทำลาย แต่จะเป็นเมื่อไรไม่มีใครทราบ นอกจากพระเจ้าเท่านั้น

ศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามสอนว่า พระอัลเลาะห์ทรงสร้างโลกและสรรพสิ่ง ในคัมภีร์อัลกุรอานกล่าวว่า พระอัลเลาะห์ทรงสร้างท้องฟ้า แล้วทรงบันดาลให้มีกลางวันกลางคืน สร้างพันธุ์สัตว์ และสรรพสิ่งต่างๆ อันมีอยู่ระหว่างสวรรค์กับพื้นดินนั้น ได้แก่ ต้นไม้ ภูเขา ลำน้ำและทุ่งหญ้า สรรพสิ่งและสรรพสัตว์ และสร้างมนุษย์ให้เป็นใหญ่ในสิ่งเหล่านั้น รวมเวลาทั้งหมด 6 วัน

ในนิกาซุนนี มีคัมภีร์มิสคาต ซึ่งเป็นอรรถกถาของคัมภีร์อัลกุรอาน บอกถึงรายละเอียดการสร้างโลกเพิ่มเติมว่า

วันเสาร์	ทรงสร้างแผ่นดิน
วันอาทิตย์	ทรงสร้างภูเขา
วันจันทร์	ทรงสร้างต้นไม้
วันอังคาร	ทรงสร้างสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย
วันพุธ	ทรงสร้างสิ่งที่ดีทั้งปวง
วันพฤหัสบดี	ทรงสร้างสัตว์อื่นๆ
วันศุกร์	ทรงสร้างมนุษย์คนแรก แล้วทรงหยุดสร้าง

ด้วยเหตุนี้ทางศาสนาอิสลามจึงถือว่า วันศุกร์เป็นวันพระ

พระอัลเลาะห์ทรงเป็นอมตะ ดำรงอยู่ตลอดเวลา แต่สิ่งที่พระองค์สร้างขึ้นนั้นดำรงอยู่เพียงชั่วคราว ลักวันหนึ่งพระอัลเลาะห์จะทรงทำลาย ส่วนจะเป็นเมื่อไรนั้น พระอัลเลาะห์เท่านั้นที่ทรงทราบ โลกแม้จะยังไม่ถูกทำลาย ก็ต้องขึ้นอยู่กับพระเจ้าตลอดเวลา จะไม่มีอะไรบังเกิดขึ้นได้เลย ถ้าไม่ใช่ความประสงค์ของพระองค์

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ทุกศาสนากล่าวว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก แต่ละศาสนาก็มีพระเจ้าคนละองค์ ซึ่งก็ทำให้เกิดข้อขัดแย้งกันเองว่า ใครเป็นผู้สร้างกันแน่ ซึ่งนั้นก็ไม่ใช่ประเด็นสำคัญในการนำเสนอเรื่องนี้ ที่นำเสนอเพียงอยากให้ทราบแนวคิดในศาสนาต่างๆ เพื่อเสริมความรู้ให้เห็นภาพความรู้ในพระพุทธศาสนาเด่นชัดขึ้น พระพุทธศาสนาไม่มีวัตถุประสงค์ให้ค้นหาผู้สร้างโลก แต่มุ่งให้ค้นหาความจริงของโลก ที่ตกอยู่ในกฎไตรลักษณ์ซึ่งมีอันต้องเสื่อมสลายไปในที่สุด ต้องเร่งกระทำแต่ความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

8.2 การแบ่งยุคในการอธิบายเรื่องโลก และจักรวาล

มนุษย์เกิดขึ้นมาพร้อมกับความไม่รู้ที่ห่อหุ้มอยู่ในจิตใจ มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยได้พยายามแสวงหาความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ให้กับตัวเอง เรื่องการกำเนิดของโลกและจักรวาล นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งที่มีผู้พยายามอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของโลกและจักรวาลในลักษณะที่แตกต่างกันไป ซึ่งในตอนนี้จะนำเสนอ ยุคในการอธิบายเรื่องโลกและจักรวาล ที่มีปรัชญาได้จัดแบ่งไว้ เพื่อให้ทราบว่า มีการจัดแบ่งยุคกันอย่างไร และพระพุทธศาสนาจัดอยู่ในยุคใด

นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสชื่อ ออگุสต์ กองต์ (August Comte) บิดาแห่งวิชาสังคมวิทยา ได้แบ่งช่วงพัฒนาการของคำอธิบายปรากฏการณ์ของโลกและจักรวาลออกเป็น 3 ยุคด้วยกัน คือ

1. ยุคเทววิทยา (Theologocal Stage) เป็นยุคแรกที่นักศาสนาอธิบายการกำเนิดปรากฏการณ์ของโลกและมนุษย์โดยเน้นว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก คำสอนศาสนาเหล่านี้มีอิทธิพลมากในยุคนี้ ดังเช่นศาสนาพราหมณ์ในสมัยของพระพุทธเจ้าสอนว่า พระพรหมสร้างโลก หรือหลายๆ ศาสนาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นก็จัดอยู่ในยุคเทวนิยม

2. ยุคอภิปรัชญา (Metaphysical stage) เป็นยุคที่นักปรัชญาได้ให้คำอธิบายเรื่องกำเนิดและปรากฏการณ์ของโลกและมนุษย์ โดยกล่าวถึงว่า สรรพสิ่งเกิดจากกฎธรรมชาติ แต่กฎเหล่านั้นเป็นนามธรรมที่รู้ได้ด้วยการคาดคิดตามหลักตรรกศาสตร์ ในยุคนี้ปรัชญามีอิทธิพลต่อความเชื่อของมนุษย์ แม้แต่ศาสนาก็พยายามผูกมิตรกับปรัชญา ดังที่ศาสนาคริสต์ได้นำเอาปรัชญาของ พลาโตและอริสโตเติลมาช่วยอธิบายตีความคัมภีร์ไบเบิล พระพุทธศาสนาในอินเดียได้พัฒนาไปเป็นสำนักพุทธปรัชญาทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายาน

3. ยุควิทยาศาสตร์ (Scientific Stage) เป็นยุคที่นักวิทยาศาสตร์ได้ให้คำอธิบายเรื่องกำเนิดและปรากฏการณ์ของโลกและมนุษย์ โดยกล่าวอ้างข้อมูลในเชิงรูปธรรมซึ่งได้มาจากการสังเกตและพิสูจน์ทดลอง ยุคนี้เริ่มต้นเมื่อ 400 ปีที่แล้ว และสืบต่อเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อันที่จริงวิทยาศาสตร์ได้เจริญเติบโตภายใต้ร่มเงาของปรัชญาเป็นเวลากว่าพันปี นักปรัชญา เช่น อริสโตเติล เดมอคริตุส ต่างก็พูดเรื่องวิทยาศาสตร์ที่พวกเขาเรียกว่า ปรัชญาธรรมชาติ แม้นักปรัชญาจะพูดเรื่องวิทยาศาสตร์ไว้อย่างมีระบบ

ปรัชญาธรรมชาติของพวกเขาก็ยังไม่เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะเป็นเพียงทฤษฎีที่ขาดการสนับสนุนด้วยการสังเกตและพิสูจน์ทดลอง

การอธิบายเรื่องโลกและจักรวาลทั้ง 3 ยุคนั้น ปัจจุบันเรากำลังอยู่ในโลกยุควิทยาศาสตร์ ที่อาศัยการสังเกต และการทดลองเพื่อหาคำตอบจากธรรมชาติออกมาเป็นรูปธรรม ทำให้คำพูดของนักวิทยาศาสตร์มีความน่าเชื่อถือมากกว่ายุคใดๆ ส่วนพระพุทธศาสนาแม้จะถูกจัดอยู่ในยุคของปรัชญา ที่อยู่ท่ามกลางนักปรัชญาที่เกิดขึ้นมากมาย แต่พระพุทธศาสนาก็มีจุดยืนที่เด่นชัดของตัวเอง โดยเฉพาะคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีเหตุผลเข้ากับหลักการทางวิทยาศาสตร์ได้ และสามารถพิสูจน์หาคำตอบในสิ่งที่พระองค์ตรัสได้อีกด้วย ถ้าจะว่าไปแล้วพระพุทธศาสนาน่าจะเป็นศาสนาที่จัดอยู่นอกเหนือยุคใดๆ หรือจัดอยู่ในยุคแห่งความจริงตลอดกาล ที่รอการพิสูจน์มากกว่า

8.3 พระสูตรสำคัญในวิชาจักรวาลวิทยา

ในเนื้อหาวิชาจักรวาลวิทยาที่นักศึกษาได้เรียนผ่านมาทั้ง 7 บทนั้น สารสำคัญที่นำเสนอขึ้น ส่วนใหญ่นำมาจากพระสูตรที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎก บางพระสูตรตรัสเรื่องจักรวาลโดยตรง บางพระสูตรได้ให้นัยยะแฝงไว้ ต้องอาศัยการตีความบ้าง ในส่วนที่คณะผู้จัดทำตำราได้นำเสนอเนื้อหาไปนั้น ส่วนใหญ่จะใช้ให้นัยยะแฝงที่พระองค์ตรัสไว้ในพระสูตร แล้วนำมาเรียบเรียงประกอบเป็นเนื้อหา ร่วมกับเนื้อหาบางส่วนจากตำราที่พระอรรถกถาจารย์ได้บันทึกไว้ เพื่อให้เนื้อหาวิชาจักรวาลวิทยาครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น

พระสูตรที่ใช้ประกอบเนื้อหาวิชาจักรวาลนี้มีหลายพระสูตรด้วยกัน แม้ นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องจักรวาลวิทยาในพระพุทธศาสนาก็มักจะอ้างถึงพระสูตรเหล่านี้ ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะพระสูตรสำคัญที่ทำให้เข้าใจเรื่องของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของโลกและจักรวาลได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีอยู่ 3 พระสูตรด้วยกัน คือ อัคคัญญสูตร จักกวัตติสูตร และสุริยสูตร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

อัคคัญญสูตร

พระสูตรนี้ใช้ประกอบเนื้อหาหลักในบทที่ 4 เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยเรื่องการกำเนิดมนุษย์ สรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล และโลก ซึ่งเป็นประเด็นรองของพระสูตรนี้ แต่สามารถนำมาใช้ประกอบเนื้อหาได้อย่างสมบูรณ์ นักศึกษาควรจะได้ทราบเนื้อความในพระสูตรทั้งหมด ซึ่งจะสรุปย่อเฉพาะใจความสำคัญดังนี้

พระสูตรนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแก่สามเณรวาเสฏฐะ และสามเณรภารทวาชะ ณ บุพพาราม ปราสาทของนางวิสาขา กรุงสาวัตถี ทรงปรารภเหตุที่สามเณรทั้งสองออกบวชจากตระกูลพราหมณ์ ถูกพวกพราหมณ์ดูต่ำ ที่สามเณรบวชในสำนักพระศาสดา และยกวาทะขึ้นแสดงข่ม่ว่า พวก

พราหมณ์เป็นวรรณะประเสริฐที่สุด เกิดจากปากพระพรหมวรรณะอื่นต่ำทรามกว่า และถือว่าชาติกำเนิดเป็นเครื่องตัดสินความประเสริฐของมนุษย์ พระพุทธองค์ทรงคัดค้านวาทะของพวกพราหมณ์ ทรงแสดงให้เห็นว่า ความประเสริฐและความต่ำทรามนั้นอยู่ที่ความประพฤติของมนุษย์ โดยมีธรรมเป็นเครื่องตัดสินคนในวรรณะต่างๆ เมื่อออกบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมเชื่อว่าเป็นผู้เกิดจากธรรมเสมอกันหมด นี่เป็นประเด็นสำคัญที่พระองค์ทรงชี้ให้เห็นในพระสูตรนี้ คนเรานั้นจะประเสริฐได้ด้วยธรรม คือความประพฤติอันดีงามนั่นเอง

ส่วนข้อความในพระสูตรที่จะกล่าวโดยสรุปต่อไปนี้ พระองค์ทรงขยายความเพื่อให้เห็นภาพการเกิดขึ้นของพวกพราหมณ์ที่ไม่รู้ชาติกำเนิดที่แท้จริงของตน ในส่วนนี้เองที่นำมาใช้ประกอบเนื้อหาในบทที่ 4 ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญทำให้เราเห็นวิวัฒนาการการเกิดขึ้นของโลกและมนุษย์

พระองค์จึงทรงแสดงเรื่องการกำเนิดมนุษย์ในยุคแรก ซึ่งเกิดจากพวกพรหมที่หมดบุญลงมากินจวนดิน กินมากเข้ากายก็หยาบ จากนั้นก็มีวิวัฒนาการในด้านต่างๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร การพัฒนาด้านร่างกาย การสร้างบ้านเรือน การประกอบอาชีพ เป็นต้น

จากมนุษย์ยุคแรกที่มีไม่มากนัก ยังแยกกันอยู่ เวลาผ่านไปมนุษย์มีมากขึ้นและอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นสังคม เมื่อกาลเวลาผ่านไปนานเข้า ความต้องการปัจจัยด้านต่างๆ มากขึ้น อกุศลธรรมเกิด มีการแก่งแย่งปัจจัย 4 เกิดข้อพิพาทขึ้น มีความจำเป็นต้องหาผู้ที่มีความสามารถที่จะปกครองหมู่คณะได้ วรรณะกษัตริย์คือผู้ที่ใหญ่ในเขตแดนจึงเกิดขึ้น คนบางเหล่าออกบวชมุ่งปฏิบัติธรรมล้างบาป วรรณะพราหมณ์จึงเกิดขึ้น บางพวกมีครอบครัวประกอบภารงาน คนพวกนี้จัดอยู่ในวรรณะแพศย์ ส่วนพวกที่ทำการล่าสัตว์ ทำไร่ไถนา คนเหล่านี้จัดอยู่ในพวกศูทร ซึ่งตรงนี้แสดงให้เห็นว่าแม้ในหมู่ที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน พวกพราหมณ์ก็ไม่ใช่วรรณะที่ประเสริฐสุด

ก่อนจบพระธรรมเทศนาพระองค์ทรงสรุป พระองค์ทรงสรรเสริญธรรมว่าประเสริฐที่สุดในชาตินี้ และชาติหน้า ทุกวรรณะหากประพฤติชั่วก็ไปอบาย ปฏิบัติธรรมก็บรรลุนิพพานได้ ธรรมเป็นเครื่องตัดสินและธรรมเป็นของประเสริฐสุด ผู้สิ้นอาสวกิเลสแล้ว เป็นผู้ประเสริฐสุดในวรรณะทั้งสี่ ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่เทวดา และมนุษย์ทั้งปวง

ที่นำมาแสดงนี้เป็นบทสรุปภาพรวมของเนื้อหาจากอัครัญสูตรเพื่อให้นักศึกษาได้รู้เนื้อหาทั้งหมดของพระสูตร จะได้เข้าใจประเด็นสำคัญของพระสูตรที่พระองค์ทรงอยากจะให้ผู้ฟังได้รับรู้ และนำไปเป็นข้อคิดในการฝึกฝนตนเองต่อไป หากสนใจสามารถอ่านเพิ่มเติมได้จากพระสูตรและอรรถกถาแปล ที่มณีกายปาฎิโกวรรค เล่มที่ 15 หน้าที่ 99

จักกวัตติสูตร

พระสูตรนี้ใช้ประกอบเนื้อหาบทที่ 5 เนื้อความในพระสูตรแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมถอยของ

อายุมนุษย์อันเนื่องมาจากศีลธรรม ซึ่งเป็นประเด็นรองในพระสูตรนี้ แต่พระสูตรนี้มีสาระสำคัญที่พระองค์ตรัสไว้นอกจากนี้ดังนี้

พระองค์ทรงแสดงพระสูตรนี้แก่พระภิกษุทั้งหลาย ณ เมืองมาตุลาในแคว้นมคธ ทรงปรารภเหตุแห่งการแสดงธรรมตามโอกาส ได้ตรัสเรียกพระภิกษุทั้งหลายมาแล้ว ทรงแสดงธรรม มีใจความว่า ภิกษุทั้งหลายให้มิตนเป็นที่พึ่ง มีธรรมเป็นที่พึ่ง อย่าพึ่งสิ่งอื่น แล้วทรงแสดงวิธีที่จะพึ่งตนเอง พึ่งธรรม โดยให้พิจารณาสติปัฏฐาน 4 และแนะนำให้ไปยังที่โคจรเพื่อปฏิบัติตามที่พระองค์แนะนำ มารก็จะได้ช่องทางขัดขวาง บุญก็เจริญขึ้น เพราะเหตุที่ยึดมั่นในธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล

จากนั้นพระองค์ก็ทรงยกตัวอย่างขึ้นแสดง โดยมีใจความสรุปว่า มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า ทัพพะเนมิ เป็นราชาผู้ปกครองโดยธรรม ทรงเป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีอาณาจักรกว้างใหญ่ สมบูรณ์ด้วยแก้ว 7 ประการ กาลเวลาผ่านไปหลายพันปี ได้เรียกนายทหารมา แล้วสั่งให้เฝ้าดูจักรแก้วของพระองค์ ถ้ามีการถอยเคลื่อนให้แจ้งความนั้นแก่พระองค์ เวลาผ่านไปอีกหลายพันปี จักรแก้วเคลื่อน ทหารนั้นจึงไปแจ้งความที่จักรแก้วเคลื่อนนั้นแก่พระเจ้าจักรพรรดิ

พระเจ้าจักรพรรดิตรัสเรียกราชโอรสองค์โตมา แล้วทรงมอบราชสมบัติ แล้วออกผนวชเป็นฤๅษี เมื่อผนวชได้ 7 วัน จักรแก้วก็อันตรธานไป พระราชาผู้พึงครองราชย์เสียพระทัย จึงเข้าไปกราบทูลพระราชาฤๅษี ทรงแนะนำให้ประพติจักกวัตติวัตร คือ ข้อปฏิบัติสำหรับพระเจ้าจักรพรรดิ เมื่อพระราชาปฏิบัติตามจักกวัตติวัตรแล้ว ในวันขึ้น 15 ค่ำ จักรแก้วก็บังเกิดขึ้น จากนั้นก็ปกครองทวีปทั้ง 4 โดยธรรม

กาลเวลาผ่านไปยาวนานหลายพันปี พระราชาแต่ละพระองค์ก็ได้สืบทอดจักกวัตติวัตรเรื่อยมา จนกระทั่งถึงพระราชาพระองค์หนึ่ง เมื่อจักรแก้วจะเคลื่อน จึงได้เรียกพระราชโอรสองค์โตมาแล้ว ราชากิเชกให้เป็นพระราชา พระองค์ก็ทรงผนวชเป็นพระราชาฤๅษีตามราชประเพณีที่ทำสืบทอดกันมา เมื่อผนวชแล้วไม่นานจักรแก้วก็อันตรธาน พระราชาผู้พึงทรงราชากิเชกเสียพระทัย แต่มิได้ไปพบพระราชาฤๅษีดังพระราชาพระองค์ก่อนๆ ได้ปกครองบ้านเมืองด้วยความเห็นของตน ไม่ได้ประพติจักกวัตติวัตร ความเจริญของบ้านเมืองก็เสื่อมถอยลง อกุศลกรรมก็มากขึ้น

เมื่อพระราชาไม่พระราชทานทรัพย์ ความขัดสนก็แพร่หลายไปทั่วเมือง เมื่อความขัดสนแพร่หลาย ก็เกิดการลักขโมย เมื่อขโมยเกิดขึ้นก็มีการปาณาติบาต ฆ่าคนทำผิด เมื่อการฆ่าเกิดขึ้น อายุคนก็เริ่มเสื่อมถอยลงเรื่อยๆ จาก 80,000 ปี จนกระทั่งเหลือ 10 ปี ด้วยอำนาจแห่งอกุศลกรรม เมื่ออายุ 10 ปีหลังจากมีการฆ่าฟันทำลายล้างครั้งใหญ่ บางพวกหนีเข้าป่าสมาทานกุศลธรรมให้ยิ่งๆ ขึ้นไป อายุขัยของมนุษย์ก็เพิ่มขึ้นตามลำดับจาก 10 ปี จนถึง 80,000 ปี

ในยุค 80,000 ปี จะมีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า สังขะ บังเกิดขึ้น ปกครองทวีปทั้ง 4 ในสมัยเดียวกันนั้นพระพุทธเจ้าพระนามว่า พระศรีอาริยเมตไตรยจะมาบังเกิดขึ้น ยังโลกนี้ให้สว่างไสวด้วยแสงแห่งธรรมอีกครั้งหนึ่ง พระเจ้าสังขะจักทรงบวชในสำนักของพระศาสดาพระองค์นั้น เมื่อบวชแล้วก็ทรง

ประพติธรรม ได้บรรลุธรรมนั้น

เมื่อทรงแสดงตัวอย่างจบลง พระองค์ตรัสสรุปให้พระภิกษุ มีตนเป็นที่พึ่ง มีธรรมเป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง ให้เจริญสติปัฏฐาน ประพติธรรมในที่ใคร่ตามประเพณีสืบปฏิบัติมา จะทำให้เจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ โภคะ พละ และทรงแสดงวิธีปฏิบัติเพื่อความมีอายุ วรรณะ สุข โภคะ พละ

สุดท้ายพระองค์ทรงแสดงถึงกำลังของมารที่ข่มได้ยาก และตรัสว่า การที่จะทำให้บุญเจริญขึ้นได้ ต้องยึดมั่นในกุศลธรรมทั้งหลาย

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเนื้อหาโดยสรุปของจกักรวัตติสูตร ที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการประพติกุศลกรรมที่ต้องทำสืบเนื่องกันไป เพราะการยึดมั่นในกุศลธรรมย่อมยังบุญให้เจริญขึ้น ส่วนเนื้อหาที่พระองค์ทรงยกตัวอย่างของพระเจ้าจักรพรรดิ ที่กล่าวถึงความเสื่อมถอยของอายุมนุษย์ ในส่วนนั้นเองที่นำมาประกอบเนื้อหาในบทเรียน ซึ่งนักศึกษาสามารถหาอ่านเพิ่มเติมได้ในพระสูตรและอรรถกถา แปล ทิมนิกาย ปาฏิกวรรค เล่มที่ 15 หน้า ที่ 99

สุริยสูตร

พระสูตรนี้ ใช้ประกอบเนื้อหาในบทที่ 6 เนื้อความในพระสูตรแสดงให้เห็นถึงการแตกทำลายของโลกและจักรวาล ซึ่งค่อนข้างตรงประเด็นในการนำเสนอประกอบเนื้อหาวิชาจักรวาลวิทยา โดยประเด็นหลักในพระสูตรนี้ พระองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของสังขาร เสื่อมสลายของตัวเรา โลกและจักรวาล เราควรเบื่อหน่าย คลายกำหนด ซึ่งขอนำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาในพระสูตรนี้โดยสรุปดังต่อไปนี้

พระองค์ทรงแสดงพระสูตรนี้แก่พระภิกษุทั้งหลาย ณ อัมพปาลิวัน ใกล้พระนครเวสาลี ทรงปรารภเหตุแห่งการแสดงธรรมตามโอกาส แล้วตรัสเรียกพระภิกษุทั้งหลายมา ทรงแสดงธรรมให้พระภิกษุทั้งหลายเบื่อหน่ายในสังขารที่ไม่ยั่งยืน ไม่น่าชื่นชม ควรเบื่อหน่ายคลายกำหนด ควรหลุดพ้น แล้วพระองค์ทรงแสดงให้เห็นการแตกทำลายของจักรวาล ตั้งแต่เกิดพระอาทิตย์ดวงที่ 2 กระทั่งพระอาทิตย์ดวงที่ 7 ปรากฏขึ้น กาลเวลาผ่านไปอีกยาวนาน แม่น้ำเล็กลงถึงมหาสมุทรใหญ่ย่อมแห้งลง แผ่นดินใหญ่และเขาสีเนรุลุกเป็นไฟ ถูกเผาไหม้จนไม่เหลือแม้แต่ซี่เก้าหรือเขม่าตามลำดับ พระองค์ทรงแสดงให้เห็นว่า แม้แต่สิ่งที่ยิ่งใหญ่อย่างแผ่นดินและเขาสีเนรุลูกยังถูกเผาไหม้ทำลาย แม้สังขารร่างกายของเรากีย่อมเสื่อมสลายไปเช่นกัน ควรเบื่อหน่ายคลายกำหนด สิ่งเหล่านี้แม้บอกไปก็ไม่มีความเชื่อ นอกจากอริยสาวกผู้รู้เห็นด้วยญาณทัสนะ

เมื่อตรัสเรื่องการทำลายของโลกและจักรวาลจบลง ทรงยกเรื่องสุเนตตะศาสดา ผู้ปราศจากกาม มีสาวกหลายร้อยคน แสดงธรรมแก่สาวกเพื่อไปพรหมโลก เมื่อสาวกละโลกแล้ว สาวกใดที่รู้ทั่วถึงธรรม

บางพวกก็ไปบังเกิดในพรหมโลก บ้างก็เกิดในสวรรค์ชั้นปรนิมมิตวสวัตตี นิมมานรดี ดุสิต ยามา ดาวดึงส์ จาตุมหาราชิกา เป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ เป็นคฤหบดีมหาศาล ตามกำลังแห่งการศึกษาธรรม แม้สุเนตตะศาสดาเองเมื่อละโลกแล้วก็บังเกิดในพรหมโลก กาลเวลาผ่านไปยืดยาวนาน โลกก็เจริญ เสื่อมอยู่อย่างนั้น สุเนตตะศาสดาก็มาเกิดในชั้นมหาพรหม เกิดเป็นท้าวสักกะ เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ และพระองค์ก็ทรงชี้ให้เห็นว่า แม้สุเนตตะศาสดาจะมีอายุยืนนานดำรงอยู่อย่างนั้น แต่ก็ไม่พ้นจากความเกิด ความแก่ ความมีโรค ความตาย ความเศร้าโศกเสียใจ ตราบใดที่ยังไม่ตรัสรู้ไม่แทงตลอดในธรรม ก็ต้องเป็นอยู่อย่างนั้น

จากพระสูตร ทำให้เราได้ข้อคิดมากมายหลายประการ ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชา จักรวาลวิทยา โดยเฉพาะประเด็นสำคัญเรื่องของความไม่เที่ยงของสังขาร ของสรรพสัตว์ สรรพสิ่งทั้งหลาย แม้จะยิ่งใหญ่เพียงใด ก็ต้องแตกทำลายหมด เราควรจะเบื่อหน่าย คลายจากความยึดมั่นถือมั่น หมั่นฝึกฝนอบรมตน ให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป หากนักศึกษาสอนใจจะศึกษาเพิ่มเติมจากพระสูตรจริง สามารถหาอ่านได้จาก พระสูตรและอรรถกถาแปล สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่มที่ 24 หน้าที่ 342

จากพระสูตรทั้ง 3 ที่ได้กล่าวถึง ทำให้เราได้ข้อคิดจากเนื้อพระสูตรทั้งหมดมากขึ้น แม้โดยตัวเนื้อพระสูตรจะไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวกับวิชาจักรวาลโดยตรงแต่ก็สามารถสรุปให้เห็นภาพของการเกิดขึ้นตั้งอยู่และเสื่อมสลายไปของโลกและจักรวาลได้

8.4 สรุปสาระสำคัญจากบทเรียน

ในหัวข้อนี้ นักศึกษาจะได้ทบทวนบทเรียน โดยการสรุปสาระสำคัญวิชาจักรวาลในแต่ละบทที่นักศึกษาได้เรียนผ่านมาอีกครั้ง ดังนี้

บทที่ 1 ได้นำเสนอความเข้าใจพื้นฐาน ก่อนการเรียนวิชาจักรวาลวิทยา ซึ่งเริ่มต้นด้วยการอธิบายเรื่องความเห็นผิดคิดว่าโลกนี้ โลกหน้าไม่มี เพื่อชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญของสัมมาทิฐิ หากไม่เชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า ไม่มีแล้ว จะส่งผลให้กระทำอกุศลกรรม มีความเดือนร้อนทั้งชาตินี้ และชาติหน้า มีความทุกข์ทรมานในนรก โอกาสที่จะได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยืดยาวไกลออกไป เมื่อไม่ได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โอกาสที่จะพ้นทุกข์ก็เป็นไปได้ยาก เพราะตนได้สั่งสมความเข้าใจผิดไว้ในจิตมากมาย ยังมีความเห็นผิดมากก็ยังทำซ้ำมาก ทับทวียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ต่อเมื่อใดได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ก็จะทรงแสดงธรรม ยังความสว่างไสวให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ ล้างเชื้อแห่งมิจฉาทิฐิให้หมดไป ใจก็ใส หมดกิเลสได้ในที่สุด

นอกจากนี้ยังนำเสนอแหล่งที่มาของความรู้ในวิชาจักรวาลวิทยาที่พระองค์ทรงค้นพบจากการฝึกจิตจนเกิดวิชชา 3 คือ ระลึกชาติได้ รู้การเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก และสามารถปราบกิเลสให้หมดสิ้นไปได้ ซึ่งวิชชาทั้ง 3 นี้เป็นวิธีที่จะไปศึกษาและพิสูจน์เรื่องจักรวาลวิทยา และปราบกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่

ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก

บทที่ 2 เราได้ศึกษาว่า จักรวาล โลก สรรพสัตว์ สรรพสิ่งทั้งหลายเกิดจากการรวมตัวของธาตุ ทั้งสิ้น โดยที่มนุษย์และสัตว์มีธาตุเป็นองค์ประกอบ 6 ธาตุ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ อากาศธาตุ และวิญญาณธาตุ ส่วนสรรพสิ่งทั้งหลายเกิดจากการประชุมรวมกันของธาตุ 4 ซึ่งธาตุทั้งหลายเหล่านี้ตก อยู่ในกฎไตรลักษณ์ มีความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง จะต้องมีวันเสื่อมสลายไปในที่สุด แม้แต่ จักรวาล โลก มนุษย์และสรรพสัตว์ สรรพสิ่งทั้งหลาย ก็ย่อมเสื่อมสลายไปในที่สุด ดังนั้นจึงไม่ควรยึดมั่น ถือมั่นในสิ่งทั้งปวง เพราะการยึดมั่นถือมั่นย่อมนำมาซึ่งความทุกข์ เราควรมองสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนประกอบขึ้นมาจากธาตุ แม้ตัวเราก็ประกอบมาจากธาตุ ควรเบือนหน้าในสังขารร่างกายนี้ เร่งทำความดีให้พ้นจากทุกข์ไปสู่ฝั่งแห่งนิพพานให้ได้

บทที่ 3 เราได้ศึกษาโครงสร้างของจักรวาล อันประกอบขึ้นจากการรวมตัวของธาตุ ซึ่งจักรวาล ที่เราอยู่อาศัยมีใช้มีเพียงจักรวาลเดียวเท่านั้น แต่ยังมีจักรวาลนับไม่ถ้วน ที่เรียกว่า อนันตจักรวาล และใน จักรวาลที่มากมายนั้น จะมีองค์ประกอบที่เหมือนกันทุกประการ จักรวาลเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์โลกทั้ง หยาบและละเอียดจำนวนมาก ที่เรามองเห็นและมองไม่เห็น มีอยู่ถึง 31 ภูมิด้วยกัน แต่ละภพภูมิมีความ เป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ตามลักษณะบุญและบาปที่เกิดจากการกระทำของตนในครั้งเป็นมนุษย์ และมนุษย์สกุณี เป็นศูนย์กลางของการทำความดีและความชั่ว โดยมีภพภูมิอื่น เป็นผลรองรับการทำบุญและบาปของมนุษย์

เมื่อได้ศึกษาเรื่องนี้ ทำให้เราทราบว่ เรามีได้อยู่คนเดียวในโลกใบนี้ เรายังมีเพื่อนต่างภพภูมิทั้ง หยาบและละเอียดภายในจักรวาลเดียวกันมากมาย และที่ต่างจักรวาลอีกนับประมาณไม่ถ้วน เมื่อเห็นดังนี้ แล้วควรจะเบือนหน้าในการดำรงอยู่ในโลกใบนี้ และเร่งปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปสู่ ฝั่งแห่งพระนิพพาน

บทที่ 4 เราได้ศึกษาเรื่องการกำเนิดจักรวาล สรรพสัตว์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย ว่ามีวิวัฒนาการ อย่างไร ความรู้เหล่านี้ได้มาจากคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วนำมาตรัสเล่าว่า หลังจากที่มี การเสื่อมสลายของจักรวาลเป็นเวลายาวนานหลายล้านล้านปี จักรวาลได้เกิดการรวมตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยการประชุมของธาตุดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 จนเป็นรูปร่างของจักรวาล ตามโครงสร้างของ จักรวาลในบทที่ 3 เมื่อเป็นรูปร่างแล้ว ก็กำเนิดมนุษย์ยุคแรกที่เกิดจากพรหมที่หมดบุญลงมากินจวนดิน จนกระทั่งกายหยาบ ผิดพรหมที่เคยผ่องใส ก็กลับหมองลง เกิดความแตกต่างจากพวกเดียวกัน อกุศล กรรมคือการดูถูกกันก็เกิดขึ้น อกุศลกรรมอื่นๆ ก็เริ่มตามมา กิเลสที่อยู่ในจิตของมนุษย์ก็กำเริบ ทำให้ธาตุ ภายนอกวิปริต อาหารก็หยาบลง จากจวนดิน เป็นเครือดิน กะบิดิน จนกระทั่งเป็นข้าวสาลี ร่างกายของ มนุษย์ก็หยาบขึ้น ปรับเปลี่ยนร่างกายของพรหมที่ละเอียดให้หยาบถึงที่สุด เมื่อกินของหยาบมากเข้า ก็ ต้องมีการขับของเสียออกมา จึงปรากฏเพศหญิงและชายตามอำนาจแห่งวิบากกรรมในอดีต จากนั้นก็เข้าสู่ยุคของการตั้งบ้านเรือน การประกอบอาชีพ และการปกครอง ธาตุที่เคยบริสุทธิ์ก็เปลี่ยนแปลงด้วย

อำนาจแห่งอภุศลกรรมของมนุษย์นั่นเอง

บทนี้ทำให้เราเห็นลำดับขั้นตอน ของการเกิดสรรพสัตว์สรรพสิ่ง ด้วยอำนาจแห่งอภุศลกรรม เราควรจะทำความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ไว้ เพื่อจะได้เกิดความสุข เบื่อหน่าย และเร่งกำจัดกิเลสที่ครอบงำจิตใจของเรา ด้วยการสั่งสมความดีให้ยิ่งขึ้นไป จะได้หมดกิเลสไปสู่ฝั่งแห่งพระนิพพานตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บทที่ 5 เราได้ศึกษาเรื่องของการเสื่อมถอยของมนุษย์อันเนื่องมาจากศีลธรรม เมื่อจักรวาล โลก ตั้งอยู่ มีมนุษย์ และสรรพสัตว์สรรพสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้น ความเสื่อมก็เกิดขึ้นตามลำดับ มนุษย์แต่เดิมมีอายุยืนยาวเป็นอสงไขยปี อายุมนุษย์ก็เริ่มเสื่อมถอยลงเรื่อย แต่การเสื่อมถอยนั้นจะใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ด้วยอำนาจแห่งการกระทำของมนุษย์เอง ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นการกระทำชั่ว ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ทำให้ธาตุในตัวของมนุษย์ไม่บริสุทธิ์ ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมไม่บริสุทธิ์ เมื่อสิ่งแวดล้อม ไม่บริสุทธิ์ ก็ส่งผลให้อายุมนุษย์ลดลง สิ่งแวดล้อมก็เสื่อมลงจนกระทั่งถึงที่สุด จนกระทั่งยุคมหิศัลยุ紀 คือ การฆ่าทำลายล้างกันอย่างรุนแรง จนกระทั่งมีบุคคลกลุ่มหนึ่ง ได้หลบหนีไปและตั้งใจประกอบกุศลกรรม ธาตุในตัวบริสุทธิ์ขึ้น สิ่งแวดล้อมต่างๆ ก็กลับสมบูรณ์ขึ้นมา จนกระทั่งอายุของมนุษย์เจริญขึ้นอีก เป็น วงจรอย่างนี้ยาวนานนับเป็นล้านล้านปี นับหน่วยเวลาไม่ได้ เรื่องนี้ทำให้เราทราบเหตุแห่งความเสื่อมถอย ของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม วนเวียนซ้ำซาก และทราบได้ที่มนุษย์ไม่สั่งสมความดีอย่างต่อเนื่อง ก็จะกลับมาตกต่ำอยู่ร่ำไป

บทที่ 6 เราได้ศึกษาเรื่องขบวนการแตกทำลายของโลก ซึ่งมีสิ่งที่ทำลายอยู่ 3 สิ่งด้วยกัน คือ ทำลายด้วยไฟ ด้วยน้ำ ด้วยลม เหตุแห่งการทำลายก็คงไม่พ้นกิเลสภายในตัวของมนุษย์ ที่กระทำการกุศล กรรมจนถึงที่สุด ทำให้สิ่งแวดล้อม ธาตุหยาบทั้งหลายไม่สมดุล เกิดวิปริต จนทำให้ธาตุตัวใด ตัวหนึ่ง กำเริบและมีอำนาจในการทำลายสรรพสัตว์และสรรพสิ่งทั้งหลาย ซึ่งล้วนประกอบจากธาตุ ย่อมมีวันแตก ทำลาย ไม่ว่าวัตถุนั้นจะมีขนาดใหญ่ขนาดไหน ก็จักต้องถูกทำลายหมด แม้จักรวาลของเราก็ต้องถูกทำลาย มีเพียงการสั่งสมความดีเท่านั้นที่จะทำให้พ้นจากการถูกทำลายนี้ได้

บทที่ 7 เราได้ศึกษา ตัวอย่างของการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์จากกรณีศึกษาในโรงเรียน อนุบาลฝันในฝันวิทยา ซึ่งตัดตอนมาบางส่วนเพื่อให้เห็นภาพการเวียนว่ายตายเกิดในภูมิต่างๆ ซึ่งมี มนุสสภูมิเป็นศูนย์กลางในการสร้างความดีและความชั่ว เมื่อละโลกแล้วก็ย่อมไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ใน จักรวาลตามอำนาจแห่งกุศลและอกุศลกรรมที่ทำไว้ ทำให้เราทราบว่า เมื่อเราตายแล้วไม่ได้สูญหายไปไหน ตราบใดที่ยังไม่หมดกิเลสเข้าพระนิพพาน ตราบนั้นก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิในจักรวาล ซึ่งมี นับไม่ถ้วน โดยที่แต่ละจักรวาล ก็มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปในที่สุดเช่นกัน เมื่อเราทราบอย่าง นี้จะได้เร่งสร้างความดีให้ยิ่งขึ้นไป เพื่อดับกิเลสในใจ และไปยังสู่ฝั่งแห่งพระนิพพานให้ได้

บทส่งท้าย เป็นการรวบรวมสาระสำคัญจากบทเรียนทุกบทอีกครั้งเพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่นัก

ศึกษาได้เรียนผ่านมา และยังเสริมสาระบางประการเพื่อให้นักศึกษาได้เห็นภาพของวิชาจักรวาลวิทยาได้กว้างขึ้นอีกด้วย

8.5 สรุปสาระสำคัญวิชาจักรวาลวิทยา

ความเห็นของบุคคลในโลกนี้ มีความเห็นที่หลากหลายความเชื่อด้วยกัน บางคนก็เชื่อว่าโลกนี้มีโลกหน้ามี แต่บางคนก็ไม่เชื่อ เป็นความเห็นคู่โลกมาทุกยุคทุกสมัย เป็นความเห็นที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นความเห็นผิด ที่มีผลต่อการกระทำของมนุษย์ ถ้าไม่เชื่อก็เลยไม่มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งในปัจจุบัน และส่งผลถึงอนาคต ถึงชาติหน้าเมื่อละโลกแล้ว ย่อมทนทุกข์ทรมานในอบาย ดังนั้นการนำเสนอเรื่องจักรวาลวิทยามีวัตถุประสงค์ที่ มิใช่มุ่งประเด็นการศึกษาเพื่อค้นหาความจริงของจักรวาลอย่างที่ชาวโลกทั่วไปได้ศึกษากัน แต่ทุกบทเรียนที่นักศึกษาได้เรียนผ่านมา ล้วนสรุปลงในเรื่องของสัมมาทิฐิทั้งสิ้น

เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้เนื้อหาทุกบทแล้ว นักศึกษาคงได้ทราบ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาล และอนันตจักรวาลอันไม่มีประมาณ เราเป็นเพียงส่วนหนึ่งเล็กๆ ในจักรวาล แส่นโกฏิจักรวาลนั้น ย่อมต้องเสื่อมสลายไปตามกฎแห่งไตรลักษณ์เช่นเดียวกัน

เนื่องจากวงจรการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาลนั้น แต่ละช่วงใช้ระยะเวลาที่ยาวนานมาก มนุษย์มีเวลาอยู่ในโลกนี้อย่างจำกัด โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้มีอายุกับเฉลี่ยเพียง 75 ปี ถ้าเทียบระยะเวลาระหว่างการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายของจักรวาลกับระยะเวลาที่มีมนุษย์มีชีวิตอยู่แล้ว เป็นสัดส่วนที่เทียบกันไม่ได้ ฉะนั้นเมื่อมนุษย์ตายไปแล้วไม่ได้สูญไปไหนแต่ยังคงวนเวียนอยู่ในภพ 3 ภูมิ 31 ในจักรวาลนี้ และอีกอนันตจักรวาล เป็นจำนวนครั้งมากมายนับไม่ถ้วน

นอกจากนี้ยังทำให้เราได้ทราบถึง ความเป็นจริงของจักรวาล โลก และชีวิตว่า มนุษย์เป็นภูมิที่เป็นศูนย์กลางของการสร้างบุญและบาป มนุษย์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของจักรวาล โลก และสรรพสิ่งทั้งหลาย หากมนุษย์กระทำแต่กุศลกรรมด้วยกาย วาจา ใจ จักรวาล โลกก็จะเจริญขึ้น และถ้าทำดีจนถึงที่สุด ก็จะมีโอกาสหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะ ไปสู่ฝั่งแห่งนิพพานได้ แต่หากกระทำอกุศลกรรมด้วยกาย วาจา ใจ จักรวาลและโลก ก็จะเสื่อมสลายไป ดังนั้นเมื่อเราทราบความจริงเช่นนี้แล้ว ควรที่จะเบี่ยงเบนในการเวียนเกิดเวียนตายในภพสาม ควรแล้วที่จะเลิกท่องเที่ยวอยู่ในคุกแห่งนี้ แล้วแสวงหาหนทางพ้นทุกข์โดยการสั่งสมบุญ สร้างความดี บำเพ็ญบารมีให้มากที่สุด เมื่อบารมีเต็มเปี่ยมย่อมสามารถนำพาตนเองเข้าสู่บรมสุขที่แท้จริง และทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรนำพาชาวโลกไปสู่สันติสุขอันไพบูรณ์ได้อย่างแน่นอน

และจากการศึกษาเรื่องจักรวาลวิทยา ถ้าเรามองอีกแง่มุมหนึ่ง จะทำให้เราซาบซึ้งถึงพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า โลกที่เราอาศัยอยู่ จักรวาลที่เราอาศัยอยู่นี้ เป็นคุกที่คุมขังสัตว์โลกทั้งหลาย ให้เวียนว่ายตายเกิดเป็นวัฏจักรซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่มีวันสิ้นสุด

เมื่อละจากมนุษย์ก็เปลี่ยนภพภูมิไปตามอำนาจแห่งบุญและบาปที่ตนกระทำไว้ หากทำความดีไว้มากก็ไปสู่สุคติภูมิ มีสวรรค์ชั้นต่างๆ เป็นต้น ได้เสวยสุขจากผลแห่งความดีนั้น หากทำความชั่วไว้มากก็มีทุคติภูมิเป็นที่รองรับ ได้เสวยทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส เป็นอยู่อย่างนี้ยาวนานนับภพนับชาติไม่ถ้วน

การที่พระองค์ทรงชี้ให้เห็นอย่างนี้ได้ เพราะพระองค์ก็ทรงเวียนว่ายตายเกิดอย่างนี้มานับภพนับชาติไม่ถ้วน เมื่อพระองค์ทรงทราบว่า โลกนี้คือคุก พระองค์ก็ทรงฝึกฝนตนเอง สั่งสมความดีงามอย่างยิ่งยวด และตั้งความปรารถนาว่า ถ้าพ้นจากคุกนี้ไปได้ พระองค์จะนำสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากคุกนี้ไปได้อีกด้วย และในที่สุดพระองค์ก็ทรงแหกคุก หลุดพ้นจากที่คุมขัง เครื่องพันธนาการ คือ กิเลสที่ร้อยรัดอยู่ในจิตใจของพระองค์ จนสามารถปราบกิเลสให้หมดสิ้นได้เป็นผลสำเร็จ จากนั้นพระองค์ก็ทรงทำหน้าที่กัลยาณมิตร แนะนำสั่งสอนสัตว์โลก ให้หลุดพ้นจากคุกอันเป็นที่คุมขังนี้ ตลอดระยะเวลาที่พระองค์ทรงมีพระชนม์ชีพอยู่ แม้พระองค์จะดับขันธปรินิพพานนานกว่า 2,500 ปีมาแล้ว แต่คำสอนของพระองค์อันเป็นมรดกธรรมอันล้ำค่า ได้ถูกจารึกบันทึกไว้ให้ชาวโลกทั้งหลายได้ศึกษาปฏิบัติตาม ตราบกระทั่งทุกวันนี้

8.6 พระพุทธเจ้า กัลยาณมิตรผู้ประเสริฐที่สุด

ดังที่กล่าวแล้วเบื้องต้นว่า แม้ว่าพระองค์จะดับขันธปรินิพพานไปแล้ว แต่คำสอนของพระองค์ยังดำรงอยู่ จากการที่เราได้ศึกษาวิชาจักรวาลวิทยาซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่มาจากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงแสดงในโอกาสต่างๆ แล้วนำมารวบรวมเรียบเรียงให้เป็นเนื้อหาวิชาจักรวาลวิทยา คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคำสอนที่ทรงคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของเราอย่างยิ่งทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เป็นคำสอนที่มุ่งปรับความเห็นผิดของชาวโลกให้ถูกต้องตรงความเป็นจริง เช่น ความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้าไม่มี พระองค์ก็ทรงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โลกนี้ โลกหน้ามี และมีมากมายนับไม่ถ้วนอีกด้วย แต่เป็นภพที่ละเอียดที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่สามารถมองได้ด้วยธรรมจักรของพระองค์ เหล่านี้เป็นต้น

เราคงจะสรุปสาระสำคัญตรงนี้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นกัลยาณมิตรที่ประเสริฐที่สุดในโลก หากขาดกัลยาณมิตรเช่นพระองค์แล้ว เหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลายคงมีแต่ความทุกข์ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ตลอดจนความทุกข์ในอบายที่ยาวนาน และเราคงจะวนเวียนอยู่ในภพสามนี้อีกยาวนาน หาทางหลุดพ้นออกไปได้ยาก โอกาสได้บรรลุมรรคผลนิพพานนั้นมีน้อยเต็มที ดังนั้นกัลยาณมิตรจึงมีส่วนอย่างสำคัญที่ปรับความเห็นของเราให้ตรงตามความเป็นจริง และมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของเรา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงให้ความสำคัญกับกัลยาณมิตรเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ตรัสไว้ใน กัลยาณมิตรตาติวรคว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราย่อมไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด

ขึ้น หรืออกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไป เหมือนความเป็นผู้มีมิตรดี

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อบุคคลมีมิตรดี อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ย่อมเกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเสื่อมไป”¹

จากพุทธพจน์บทนี้ ทำให้เราทราบความสำคัญของกัลยาณมิตร ที่จะคอยแนะนำชี้แนวทางที่ถูกต้องให้แก่เรา ให้ประกอบแต่กุศลกรรม ละอกุศลธรรมที่ทำอยู่ให้หมดไป ส่วนอกุศลกรรมที่ยังไม่ได้ทำก็แนะนำไม่ให้กระทำอีก การมีกัลยาณมิตรเป็นสิ่งที่ติดังที่กล่าวมานี้

และยังมีพุทธพจน์อีกบทหนึ่ง que แสดงถึงความสำคัญของกัลยาณมิตร และพระองค์ทรงเป็นที่สุดแห่งกัลยาณมิตรที่ชัดเจน ดังเรื่องที่พระอานนท์ได้กล่าวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า การมีกัลยาณมิตรเป็นกึ่งหนึ่งแห่งพรหมจรรย์ ในการครองชีวิตอันประเสริฐ เมื่อพระองค์ได้สดับดังนั้นแล้ว จึงทรงคัดค้านทันที โดยตรัสแสดงว่า กัลยาณมิตรเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ดังนี้

“ดูก่อนอานนท์ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น ดูก่อนอานนท์ ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีจิตน้อมไปในคนที่ดี เป็นพรหมจรรย์ทั้งหมดเลย”²

ครั้นแล้ว พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงต่อไปอีกว่า พระองค์คือ กัลยาณมิตร ผู้อุทิศระสหัสทั่วโลกทั้งหลายให้บรรลุความหลุดพ้นดังนี้

“ดูก่อนอานนท์ ด้วยว่าอาศัยเราเป็นมิตรดี สัตว์ทั้งหลายผู้มีความเกิดเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความเกิดได้ สัตว์ทั้งหลายผู้มีความแก่เป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความแก่ได้

สัตว์ทั้งหลายผู้มีความเจ็บป่วยเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความเจ็บป่วยได้

สัตว์ทั้งหลายผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความตายได้

สัตว์ทั้งหลายผู้มีความโศก ความร่ำไร ความทุกข์ ความเสียใจ และความคับแค้นใจเป็นธรรมดา ย่อมหลุดพ้นจากความโศก ความร่ำไร ความทุกข์ ความเสียใจ และความคับแค้นใจได้”

จากพุทธพจน์ทั้งหมดนี้ อาจกล่าวได้ว่า ความสำคัญของกัลยาณมิตร อยู่ที่การเป็นผู้ปลูกฝังสั่งสอนอบรม ชี้แนะ ปรึกษาประครองบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติเฉพาะแต่กุศลธรรม จนเกิดเป็นลักษณะนิสัย ซึ่งจะส่งผลให้สัมมาทิฐิพัฒนาขึ้นในจิตใจของเขายิ่งๆ ขึ้นไปตลอดชีวิต สามารถครองชีวิตอยู่อย่างสันติสุขและบรรลุความหลุดพ้นได้ในที่สุด ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างอันประเสริฐในการทำหน้าที่กัลยาณมิตร

¹ กัลยาณมิตตาทิวัตรรค, อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต, เล่มที่ 32 ข้อ 72 หน้า 142.

² ทุติยอัปมาทสูตร, สังยุตตนิกาย สคาถวรรค, เล่มที่ 24 ข้อ 382 หน้า 482.

จากเรื่องกัลยาณมิตร ยังมีข้อคิดสุดท้ายที่ขอฝากให้กับนักศึกษาทุกท่านดังนี้

เมื่อเราเปิดตำราพระไตรปิฎกจะพบว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นสุดยอดกัลยาณมิตรนั้น มิได้มีพระพุทธรูปของเราเพียงพระองค์เดียวเท่านั้น ยังมีนับอสงไขยพระองค์ไม่ถ้วน ซึ่งพระองค์ได้ทรงทำหน้าที่กัลยาณมิตร แนะนำสรรพสัตว์ทั้งหลายตลอดพระชนมชีพของพระองค์ โดยที่แต่ละพระองค์ก็มีเวลาอยู่อย่างจำกัด ในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรเช่นเดียวกัน

จากข้อความที่กล่าวข้างต้นนี้เอง ทำให้เราทราบว่า แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตกอยู่ในกฎแห่งไตรลักษณ์เช่นเดียวกัน คือ มีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และก็เสื่อมสลายไป เพียงแต่พระองค์สามารถหลุดพ้นจากภพสาม อันเป็นที่คุมขังสัตว์โลกออกไปได้แล้ว ทำให้เราต้องมองย้อนกลับมาดูตัวของเราเองว่า เราก็คงจะเกิดมานับภพนับชาติไม่ถ้วนแล้วเช่นกัน ผ่านยุคของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามานับอสงไขยพระองค์ไม่ถ้วน แต่ทำไมเรายังอยู่ในโลกใบนี้ ยังเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น เมื่อไรเราจึงจะหลุดพ้นจากทุกข์เสียที

วิชาจักรวาลวิทยา เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นมรดกธรรมอันประเสริฐสุดที่พระองค์ทรงแสดงไว้ นักศึกษาควรทำความเข้าใจที่ตนเองได้ศึกษาคำสอนอันทรงคุณค่านี้ และขอให้นำไปขบคิดพิจารณาให้ถ่องแท้ นำไปฝึกฝนตนเองเพื่อให้หลุดพ้นจากโลกอันเป็นที่คุมขังสัตว์ตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราไปให้ได้ในที่สุด

